

**RESUM EXECUTIU:
VALORACIONS I RECOMANACIONS**

**MEMÒRIA SOBRE LA SITUACIÓ
SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE LA
COMUNITAT VALENCIANA**

2020

ÍNDEX GENERAL

PRESENTACIÓ

BLOC I. PANORAMA ECONÒMIC

1. ECONOMIA INTERNACIONAL, EUROPEA I ESPANYOLA	17
2. ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA	27
3. SECTOR EXTERIOR	43
4. SECTOR PÚBLIC	49
5. PREUS I COSTOS	56
6. TRANSPORT I INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT	61
7. SISTEMA FINANCER A LA COMUNITAT VALENCIANA	66

BLOC II. MERCAT DE TREBALL, POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ I RELACIONS LABORALS

8. VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL	73
9. GRANS FLUXOS DE L'OCUPACIÓ	79
10. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ	87
11. RELACIONS LABORALS	95
12. SALUT LABORAL	102

BLOC III. NIVELLS I CONDICIONS DE VIDA

13. DEMOGRAFIA	110
14. HABITATGE	118
15. EDUCACIÓ	122
16. SANITAT	128
17. MEDI AMBIENT	134
18. CONSUM	139
19. PROTECCIÓ SOCIAL	147
20. VIOLÈNCIA DE GÈNERE	152
21. SOCIETAT DIGITAL	161
22. OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE (ODS)	168

VALORACIONS I RECOMANACIONS DEL CES-CV RELACIONADES AMB ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE	173
--	------------

PRESENTACIÓ

PRESENTACIÓ

Com a president del Comit  Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana, em correspon fer una breu presentació d'aquesta memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana que en aquest cas he d'iniciar amb alguns fets transcendents.

El primer és que la memòria correspon a l'any 2020, i per tant reflecteix una situació excepcional, derivada de l'impacte de la pandèmia provocada per la COVID-19.

El març de 2020, es decretava l'estat d'alarma i es produ ia una forta paralització de l'activitat econòmica i social, la normalitat de la qual no es recuperaria al llarg de tot 2020, i ni tan sols s'ha recuperat totalment ara, en el moment d'escriure aquestes línies.

Aquesta pandèmia ha comportat la pèrdua de moltes vides, molt de dolor a famílies valencianes, espanyoles i d'arreu del món, per a totes elles el meu record, el nostre record, el del CES-CV, el nostre afecte i l'abraçada més forta que virtualment els podem donar.

A més, aquesta pandèmia ha impactat molt seriosament en les nostres vides i en la nostra societat. El seu impacte socioeconòmic troba reflex en les pàgines que el públic lector té en les seues mans. Però, a m s, en l'àmbit personal, ens ha furat moltes coses que ens semblaven intocables i en les quals ara, sens dubte, reconeixem molt més valor. Ens ha robat estones amb les nostres famílies, amb les nostres amistats, abraçades, carícies, caf s compartits, reunions... en definitiva, contacte humà i relacions personals.

Però hem tirat avant i recuperarem el perdut, excepte la vida i salut de moltes, massa persones. Aquest és el gran missatge d'esperança que comporta aquesta memòria, especialment les seues valoracions i recomanacions, que només s'entenen des del desig i la confiança que la societat valenciana, a la qual especialment ens dirigim, continuarà la seua marxa amb la fortalesa amb la qual ho feia abans de la pandèmia.

En la presentació de la memòria de l'any 2019 ja avançava que la memòria de 2020, possiblement, posaria en valor i real aria conclusions tradicionals de les nostres memòries, com la importància d'un sistema suficient de protecció social i de sanitat que permeta sostindre la societat en situacions com la que vivim en 2020, o l'exigència d'un sistema fiscal just i progressiu que ofereisca els recursos necessaris per a la seua sostenibilitat, o la necessitat d'un canvi de model productiu que reduïska la nostra dependència de l'exterior, consolide sectors productius de major valor afegit i quede menys exposat a les crisis internacionals. Un canvi de model productiu en el qual, sens dubte, ha de tindre gran importància l'aposta per l'R+D+I, la innovació, la diversificació i el suport als sectors productius m s dinàmics i exportadors, aix  com la potenciació del consum intern, privat i públic.

També, per esmentar un altre exemple dels que podríem traure de les nostres conclusions tradicionals, que en són molts (educació, energies renovables, medi ambient, transport públic, etc.), la importància del medi rural. No hem d'oblidar mai el paper que ha jugat el medi rural aquest 2020, entre altres aspectes, com a subministrador de béns que han resultat essencials per a la població al llarg dels moments més crítics viscuts durant l'any.

Certament així ha sigut, i a més, hem vist un gran nombre de persones que han sigut autèntics herois i heroïnes anònimes en aquesta conjuntura, que han mantingut la societat, que han atés serveis essencials com la sanitat o l'educació, la seguretat o la neteja i molts altres, o que han sostingut les nostres empreses, els nostres comerços, el teixit productiu o comercial, el transport, etc.

Totes aquestes persones són, sens dubte, els protagonistes d'aquesta memòria perquè ho han sigut de l'activitat social i econòmica al llarg de l'any 2020, demostrant la fortalesa de la nostra societat i mostrant la seua millor imatge.

A tots i totes, el reconeixement i agraïment del CES-CV.

El segon element que vull ressaltar és que l'elaboració i aprovació de la memòria s'ha produït en bona part afrontant les limitacions a la nostra activitat normal, provocades per la pandèmia derivada de la COVID-19, la qual cosa ha obligat a un treball més intens i generalment mitjançant sistemes de teletreball i reunions virtuals que, en qualsevol cas, no han disminuït la qualitat d'aquesta memòria, encara que han obligat a un treball de molta major intensitat i complexitat, en el qual també han participat les diferents administracions que han fet considerables esforços, que agraïm, per facilitar les dades necessàries per a elaborar-la, tasca que hauria sigut més fàcil, sens dubte, si estiguera en ple funcionament l'Institut Valencià d'Estadística i desenvolupat el Pla valencià d'estadística, cosa que esperem que es produïska com més prompte millor.

El CES-CV, que confecciona aquest document en compliment d'un mandat legal d'elaborar i elevar anualment, tant al Consell com a les Corts, la memòria que exposa les consideracions d'aquest òrgan consultiu sobre la situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana, ofereix enguany les seues conclusions amb l'esperança que siguen un instrument útil no sols per a tota la societat valenciana, sinó molt especialment per a les persones que ens representen i governen en les diferents institucions que configuren l'autogovern dels valencians i les valencianes.

A tots ells els volem fer arribar aquesta memòria, ja que, amb tota la llibertat d'actuació que els correspon com a legítims depositaris de la sobirania popular, volem transmetre'ls el que és una visió sobre la nostra comunitat que reflecteix una visió de conjunt i també el consens que plantegen les organitzacions que formen el Comité. No està de més recordar que el CES-CV compta amb representació d'agents econòmics i socials i d'entitats de la societat civil amb una àmplia pluralitat, la qual cosa posa més en valor, si cap, l'acord i la unanimitat aconseguits entorn d'aquesta memòria.

Però, a més, enguany volem fer-vos arribar aquesta memòria amb un missatge d'ànim i esperança i segurs que amb el seu esforç, amb l'encert de les mesures que han adoptat i amb l'esforç de totes les parts —govern i oposició i els qui els triem— la nostra comunitat continuarà progressant cap a una societat millor i més justa.

Per a qui conega les nostres memòries precedents, observarà en aquesta elements de continuïtat, però també de renovació. Perquè la memòria d'enguany manté i aprofundeix les modificacions iniciades en els anys anteriors que es van introduir per a millorar el text.

Per exemple, el resum executiu de la memòria, seguint els dos anteriors, se centra en les conclusions que, en forma de valoracions i recomanacions, efectua el Comité. A més, aquestes es diferencien clarament en el text íntegre de la memòria, ja que se separen clarament el que són les dades i la seua elaboració del que són les conclusions que extrau el CES-CV d'aquestes dades i que ofereix a la societat valenciana com a propostes de millora d'aquesta.

Així mateix, s'ha continuat l'esforç, iniciat en la memòria de 2018, aprofundit en la de 2019 i ara ampliat més en l'actual, d'emmarcar aquestes valoracions i recomanacions vinculant-les en cada cas a l'ODS (Objectiu de Desenvolupament Sostenible) amb el qual es relacionen, la qual cosa trobarà el lector de manera molt gràfica i fàcilment identificable.

També en relació amb els ODS, enguany es manté i millora l'ampli capítol de la memòria que analitza la situació de la nostra comunitat en matèria de compliment dels diferents objectius i metes fixats en els ODS, tot això sobre la base d'una àmplia llista d'indicadors que reflecteixen molt àmpliament la realitat.

Igualment, s'avança en aspectes ja introduïts en la memòria dels últims anys, com la perspectiva de gènere, la societat de la informació, etc. També es milloren alguns tractaments, com per exemple abordar més integralment les polítiques d'ocupació, tant les actives com les passives.

A això se suma que apareixen elements més nous, alguns conjunturals, com les referències que mai haguérem desitjat introduir a l'efecte de la pandèmia en nombrosos aspectes com, per exemple, les mesures de finançament extraordinari per a la Comunitat Valenciana, les empreses i les treballadores i treballadors autònoms, la mortalitat provocada per la pandèmia o les mesures especials adoptades per a les dones que han patit violència de gènere durant la pandèmia. A més del fet que, lògicament, els efectes i conseqüències de la pandèmia apareixen constantment en els diferents apartats de la memòria.

Altres novetats són més estructurals i cal pensar que es mantindran en futures memòries. Així, per exemple, a més del fet que s'aprofundeix molt en el tractament de la perspectiva de gènere o es milloren capítols com el dedicat a la societat digital, als serveis socials o el tractament de les polítiques en matèria d'habitatge, s'amplia el

tractament de les qüestions mediambientals, que tanta importància estan adquirint, i s'incorpora un apartat nou dedicat a l'anàlisi del clima amb anàlisi de l'evolució de temperatures i pluges.

També per esmentar un altre canvi, es para gran atenció a les dades sobre expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO), una de les mesures que més protagonisme ha tingut durant la pandèmia en l'àmbit de les relacions laborals i que ha contribuït, sens dubte, a mantindre l'ocupació i l'activitat empresarial, fent que s'hagen ressentit menys del que calia esperar a la vista de la contracció general de l'activitat econòmica. Sens dubte, en pròximes memòries es podrà valorar si realment l'objectiu pretés amb la mesura s'ha aconseguit.

Amb vista al procés d'elaboració, s'ha mantingut substancialment el de les memòries precedents més recents. S'han elaborat textos preliminars de la memòria, que realitza el personal del Gabinet Tècnic sota la direcció de la secretària general de la institució, i s'han creat grups de treball i s'ha nomenat el personal coordinador dels diferents blocs de la memòria. Així, en un primer moment, han analitzat, discutit i modificat els textos, amb el consegüent valor afegit, perquè després la mateixa Junta Directiva procedisca a elevar la memòria i traslladar-la a totes les persones que formen part del Ple, en què es debat i s'aprova definitivament.

En aquest sentit, aprofite per a agrair l'ingent treball realitzat per la secretària general, Ángeles Cuenca, i la dedicació dels consellers Ricardo Miralles, Mila Cano i Nardi Alba, com a coordinadors dels blocs I, II i III respectivament. També vull agrair públicament, en el meu nom i en el de la Junta Directiva, a tot el personal del Comitè la seua implicació en l'elaboració i redacció d'aquesta memòria que es presenta a la societat valenciana, que, a més, com ja vaig avançar, ha suposat un esforç addicional per les dificultats per a disposar de les dades amb la suficient antelació i per a les reunions i el treball del personal tècnic.

També enguany, amb caràcter previ a l'elaboració de la memòria, diversos alts càrrecs de l'Administració valenciana van comparéixer davant del Comitè per a informar els seus membres sobre aspectes de la memòria relacionats amb les seues competències, compareixences que agraïm, especialment pels difícils moments en els quals es van produir, amb una sobrecàrrega de treball considerable sobre les persones compareixents que no va impedir que subministraren informacions molt valuoses.

Aquesta memòria anual sobre la situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana es va aprovar per unanimitat en la sessió plenària del Comitè que es va celebrar el dilluns, dia 31 de maig de 2021, a la Casa dels Caragols, seu de la Generalitat Valenciana situada a la ciutat de Castelló de la Plana.

En relació amb la seua publicació, es continuarà amb la versió en línia, en la nostra pàgina web, amb un accés més fàcil i posterior actualització, així com en suport digital, tot això amb l'objectiu d'apostar per l'ús de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, l'eficiència i el respecte al medi ambient.

Essencialment, en versió impresa s'ofereix el resum executiu de la mateixa memòria, que s'incorporarà, junt amb aquesta presentació, en la versió completa de la memòria inclosa en la pàgina web com una introducció a aquesta.

Abans d'una breu consideració sobre el contingut propi de la memòria, vull detindre'm en una reflexió que hem compartit en el moment de la seua aprovació, sobre el deficient finançament de la nostra comunitat.

En aquest context, una vegada més, i amb diferents governs, el CES-CV ha de reiterar la seua conclusió sobre la necessitat d'un adequat finançament de la nostra comunitat i una adequada política d'inversions públiques en aquesta a càrrec dels Pressupostos Generals de l'Estat. Encara que reconeixent unes certes millores i l'existència de fons extraordinaris per a la lluita contra la pandèmia, el problema segueix sense resoldre's d'una manera definitiva i penalitza la ciutadania valenciana en serveis públics, generació d'ocupació i activitat econòmica.

És per això urgent que s'aborde la solució d'aquesta qüestió i desitjaríem poder reflectir en la pròxima memòria que, per fi, s'ha fet justícia amb la Comunitat Valenciana, dotant-la per l'administració estatal d'un finançament equitatiu. Perquè es tracta d'això, d'una qüestió de justícia, de tracte just cap a la nostra comunitat.

Quant al contingut concret de la memòria i del seu resum, no vull furar a qualsevol persona interessada el dret a traure les seues pròpies conclusions, ni atribuir-me el protagonisme de ressaltar aspectes molt específics, segurament amb omissió d'uns altres igualment rellevants i arrogant-me, a més, un protagonisme individual d'un treball que és col·lectiu, i precisament aquest és el valor que té.

Em limitaré, doncs, a ressaltar-ne alguns aspectes més globals.

En primer lloc, vull cridar l'atenció sobretot pel que fa al bloc I, que analitza la situació econòmica, mundial, espanyola i valenciana. En aquest bloc podrà el lector trobar molt ben reflectits l'evolució i l'impacte de la pandèmia i com aquesta ha aprofundit fenòmens que ja s'estaven produint, agreujant-los i generant noves complexitats per a la nostra situació econòmica. La comparació d'aquest bloc amb el de memòries anteriors reflecteix molt adequadament fins a quin punt la pandèmia ha alterat la senda de creixement que podia detectar-se en els anys previs.

Però també en aquest mateix bloc I, i en els II i III, trobarà el públic lector com la societat ha continuat funcionant, com s'han adoptat mesures per a fer front a la pandèmia, i com el CES-CV no oblidat, no podem fer-ho, que abans, durant i després de la pandèmia, hi ha problemes estructurals que han de ser abordats i que la situació extraordinària no pot portar a ignorar problemes mediambientals, d'ocupació de qualitat, d'integració de la joventut, de violència sobre les dones, de desequilibris territorials, de bretxa digital, etc. I, per descomptat, trobarà també com la societat valenciana, malgrat aquest seriós i injust problema de finançament, ha intentat

respondre a aquests problemes i les propostes que, des del diàleg social i el consens, fa el CES-CV per a abordar-los.

Com ja he dit, la memòria conté, doncs, els tres grans blocs tradicionals, amb una relació entre aquests que facilita la millor comprensió de la situació i realitat econòmica, laboral i social de la Comunitat Valenciana.

El primer, referit al panorama econòmic, comença amb el marc de referència econòmic internacional, europeu i espanyol per a passar als trets de l'economia de la Comunitat Valenciana, amb aspectes concrets com l'evolució de l'economia per sectors, l'estructura empresarial i l'R+D+i, el sector exterior, la informació sobre la inversió estrangera, el sector públic, els preus i costos, el transport i les infraestructures i el sistema financer.

Tot el bloc posa en evidència, en definitiva, la necessitat d'aprofundir en un model productiu millor, en canvis estructurals que es basen en la productivitat i en el valor afegit, fundat en el coneixement, la innovació, l'obertura cap a l'exterior i la reindustrialització, entre altres elements configuradors d'aquest, i que recupere la senda del creixement de la demanda interna i externa, en un any amb dades influenciades clarament per la pandèmia.

En el segon bloc, sobre el mercat de treball, polítiques d'ocupació i relacions laborals, s'inclouen les principals variables del mercat de treball. En concret s'analitzen l'activitat, l'ocupació i l'atur i els grans fluxos de l'ocupació, amb les vies d'entrada i d'eixida d'aquesta, així com les polítiques d'ocupació, les relacions laborals, la negociació col·lectiva i la salut laboral. En aquest bloc, el Comité valora especialment l'impacte de la pandèmia sobre els col·lectius més vulnerables, i en general sobre l'ocupació i la importància que han tingut els expedients de regulació temporal d'ocupació, tal com s'ha dit. Però sobretot, el CES-CV continua considerant essencial el paper del diàleg social i la negociació col·lectiva en l'ordenació de les relacions laborals i ressalta el paper que aquest diàleg ha tingut per a abordar les diferents mesures necessàries per a fer front a la crisi provocada per la pandèmia.

El tercer bloc és el relatiu als nivells i condicions de vida, i desenvolupa l'anàlisi de les matèries relacionades amb la qualitat de vida com ara el clima, l'estructura demogràfica, l'habitatge, l'educació i ciència, la sanitat, el medi ambient, el consum, la protecció social, la violència de gènere i la societat digital. En aquest bloc, el CES-CV, més enllà de les situacions conjunturals, expressa la seua preocupació per l'evolució del clima i continua mostrant, una vegada més, la seua preocupació per qüestions com la despoblació de bastants comarques de l'interior de la nostra comunitat.

Són motiu d'inquietud, igualment, qüestions com l'envelliment de la població, el problema de l'accés a l'habitatge, especialment per a les persones joves, la necessitat d'adaptar la dispensa farmacèutica al tractament i la seua duració, les taxes de pobresa, etc.

Al mateix temps que expressa les seues preocupacions, el CES-CV valora molt positivament moltes de les polítiques que s'han fet en matèries com la recollida selectiva de residus, els serveis socials —especialment la renda valenciana d'inclusió—, i molts altres aspectes com el suport al pagament farmacèutic dels col·lectius socialment vulnerables, etc. I fa una crida a intensificar altres polítiques, com l'estímul de la producció d'energia mitjançant fonts renovables, essencial per al medi ambient i l'economia.

En general, el Comitè conclou en la necessitat de continuar i aprofundir en les polítiques ja iniciades en molts d'aquests aspectes que, sens dubte, han de contribuir —i ja estan contribuint— a erradicar l'exclusió social i millorar les condicions de vida dels valencians i les valencianes, i a eixir de les negatives conseqüències de la pandèmia, amb l'objectiu d'avançar cap a la consecució de les metes previstes en els ODS, l'evolució dels quals a la Comunitat Valenciana es detalla en l'últim capítol d'aquesta memòria.

Per a finalitzar, vull convidar a la lectura d'aquesta memòria perquè no es pot defugir l'amplitud de continguts que té, moltes vegades, amb anàlisis generals i comparacions de diferents anys, que són elements que caracteritzen aquesta visió àmplia i compartida, des del diàleg i el consens, per a identificar les fortaleses i els problemes de la nostra comunitat. I per a intentar, també, proposar solucions des de la perspectiva dels agents econòmics i socials i d'altres organitzacions de la societat civil que són les organitzacions que conformen el Comitè i són el principal tret característic d'aquesta institució, que ofereix a la societat valenciana aquesta memòria que pretenem que millore en cada ocasió i que intenta ser un fidel reflex d'aquesta societat.

Si alguna cosa ha evidenciat la pandèmia, és, en la nostra opinió, la necessitat i el valor del diàleg social. En aquest marc situem les nostres propostes que, des del diàleg social, el consens i l'acord, pretenen que superem la pandèmia i que n'isquem reforçats. I avancem decididament cap a una societat més justa i millor.

Castelló, maig 2021

Carlos L. Alfonso Mellado
President del Comitè Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana

Bloc I

PANORAMA ECONÒMIC

1. ECONOMIA INTERNACIONAL, EUROPEA I ESPANYOLA

1,1. CONJUNTURA ECONÒMICA INTERNACIONAL

La descripció de la conjuntura econòmica internacional realitzada en el primer capítol de la memòria, a través dels principals indicadors macroeconòmics, posa de manifest l'important efecte que la pandèmia de coronavirus ha tingut sobre la producció, el comerç internacional, el mercat de treball i la resta de variables econòmiques.

La contracció de l'activitat econòmica mundial en 2020 s'ha estimat en un -3,3 %, segons les previsions del Fons Monetari Internacional d'abril de 2021. No obstant això, aquesta reculada és menor que les previsions de finals de 2020, reflex d'un nivell de creixement superior al previst durant el segon semestre de l'any en la majoria de regions, gràcies al desconfinament en alguns països, si bé encara romanien per davall dels nivells previs a la pandèmia en gran part dels països.

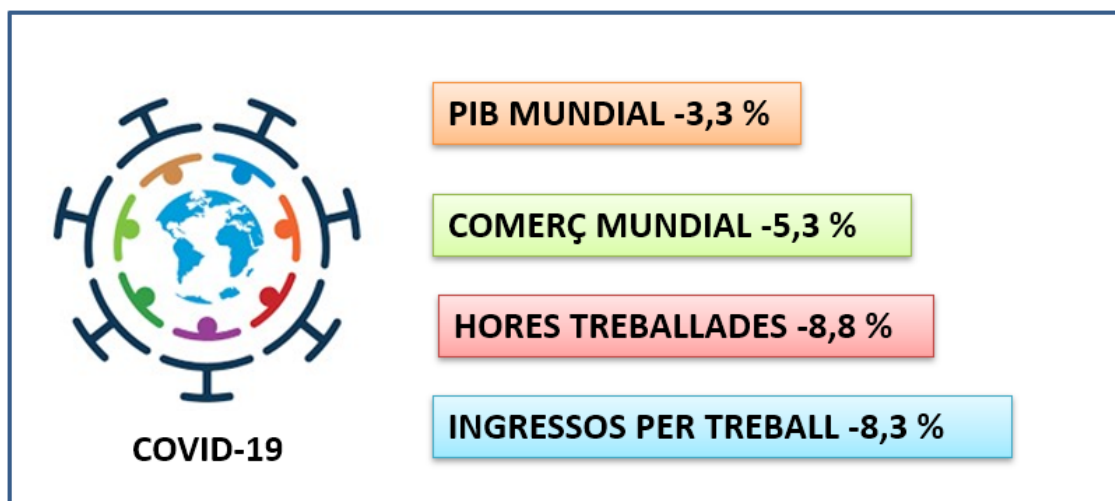
El CES-CV valora positivament les polítiques de resposta que s'han pres pels governs, perquè probablement els efectes sanitaris, socials i econòmics provocats per la COVID-19 hagueren sigut molt més intensos sense aquestes mesures. No obstant això, les contraccions del PIB i els efectes sobre l'ocupació han sigut més pronunciats en els països que depenen del turisme i de les exportacions de matèries primeres, així com en aquells que han tingut més problemes per a aplicar polítiques encaminades a pal·liar la pandèmia.

La pandèmia de la COVID-19 ha provocat una profunda contracció de la producció mundial, particularment intensa en els països que depenen del turisme i de l'exportació de matèries primeres, així com en aquells amb dificultats per a aplicar polítiques anticíclics.

El CES-CV considera positiva l'evolució de l'activitat manufacturera a escala mundial que, després de la reculada patida en la primavera de 2020, ha aconseguit remuntar en un termini breu. Aquest millor comportament s'ha degut, en part, a l'augment de la despesa de consum i de la inversió, que s'han vist afavorits per mesures d'estímul a les llars i les empreses, especialment en les economies avançades. No obstant això, en els mercats emergents, amb excepció de la Xina, l'avanç de la indústria manufacturera ha sigut menys pronunciat.

Lògicament, el comerç mundial es va veure afectat per la crisi sanitària de manera especial. Segons l'Organització Mundial del Comerç (OMC), el volum del comerç mundial de mercaderies es va desplomar un 5,3 % en el conjunt de 2020. La repercussió de la pandèmia va ser més intensa en el segon trimestre de l'any amb una reculada del comerç mundial del 15 %, en termes interanuals, quan es van imposar confinaments i restriccions als viatges per a limitar la propagació de la pandèmia. Aquestes limitacions es van relaxar en la segona meitat de l'any a mesura que van disminuir les taxes d'infecció, la qual cosa va permetre que les transaccions de mercaderies a final d'any tornaren a situar-se en nivells pròxims als de 2019. Aquest ràpid creixement del comerç i de la producció en la segona meitat de 2020 va tindre el suport d'importantes intervencions de polítiques governamentals en alguns països.

El comerç mundial es va contraure molt intensament en el segon trimestre de 2020, a causa de les mesures de confinament i restriccions imposades per a atallar la pandèmia. En la segona meitat de l'any, les transaccions es van recuperar gràcies a la relaxació dels confinaments i al suport de les mesures governamentals.

El Comit  valora les perspectives d'aquesta ràpida recuperació del comerç mundial, després d'una expansió del comerç de mercaderies en la segona meitat de 2020, amb un continu avanç des del col·lapse provocat per la pandèmia, amb registres mínims en el segon trimestre de l'any.

La pandèmia ha tingut efectes sobre l'ocupació, amb una important pèrdua d'hores treballades, i sobre els ingressos de les persones treballadores amb menor nivell formatiu o amb condicions laborals m s precàries, com la joventut i les dones. Aquesta situació ha aguditzat les desigualtats no sols entre països, sinó també dins de cada país.

PROJECCIONS DE CREIXEMENT DEL PIB REAL			
<i>(variació percentual anual)</i>	ESTIMACIONS	PROJECCIONS	
	2020	2021	2022
Producte mundial	-3,3	6,0	4,4
Economies avançades	-4,7	5,1	3,6
Estats Units	-3,5	6,4	3,5
Zona Euro	-6,6	4,4	3,8
Alemanya	-4,9	3,6	3,4
França	-8,2	5,8	4,2
Itàlia	-8,9	4,2	3,6
Espanya	-11,0	6,4	4,7
Japó	-4,8	3,3	2,5
Regne Unit	-9,9	5,3	5,1
Canadà	-5,4	5,0	4,7
Altres economies avançades	-2,1	4,4	3,4
Economies de mercats emergents i en desenvolupament	-2,2	6,7	5,0
Economies emergents i en desenvolupament d'Àsia	-1,0	8,6	6,0
Xina	2,3	8,4	5,6
Índia	-8,0	12,5	6,1
Economies emergents i en desenvolupament d'Europa	-2,0	4,4	3,9
Rússia	-3,1	3,8	3,8
Amèrica Llatina i el Carib	-7,0	4,6	3,1
Brasil	-4,1	3,7	2,6
Mèxic	-8,2	5,0	3,0
Orient Mitjà i Àsia Central	-2,9	3,7	3,8
Aràbia Saudita, l'	-4,1	2,9	4,0
Àfrica subsahariana	-1,9	3,4	4,0
Nigèria	-1,8	2,5	2,3
Sud-àfrica	-7,0	3,1	2,0
Economies emergents i d'ingrés mitjà	-2,4	6,9	5,0

Font: Informe "Perspectives econòmiques de l'economia mundial". Abril, 2021. FMI.

Segons l'Organització Internacional del Treball (OIT), els mercats de treball es van veure afectats adversament en 2020 arreu del món, amb una pèrdua del 8,8 % de les

En 2020, els mercats de treball van perdre un nombre d'hores sense precedents i els ingressos provinents del treball queien de la mateixa manera.

hores de treball a escala mundial respecte al quart trimestre de 2019, equivalents a 255 milions d'ocupacions a temps complet, aproximadament quatre vegades major que la registrada durant la crisi financera mundial de 2008- 2009. La pèrdua d'hores de treball va ser particularment elevada a Amèrica Llatina i el

Carib, Europa meridional i Àsia meridional.

En aquest marc, s'estima que els ingressos provinents del treball a escala mundial en 2020 (sense tindre en compte l'adopció de mesures de suport per a garantir els ingressos) van disminuir un 8,3 %, en termes absoluts, uns 3,7 bilions de dòlars, o el 4,4 % del producte interior brut (PIB) mundial. La major pèrdua d'ingressos provinents del treball de les persones treballadores, un 10,3 %, es va registrar en el continent americà, mentre que la menor pèrdua es va produir a Àsia i el Pacífic amb un 6,6 %.

1.2. UNIÓ EUROPEA I ZONA EURO

Dos fets han marcat la situació de la Unió Europea en 2020. En primer lloc, com ha ocorregut en la resta del món, la Unió Europea i la zona euro s'han vist afectades pels efectes de la pandèmia de la COVID-19 i de les mesures de contenció que es van adoptar per a pal·liar l'impacte sobre l'activitat econòmica i l'ocupació, comentades anteriorment.

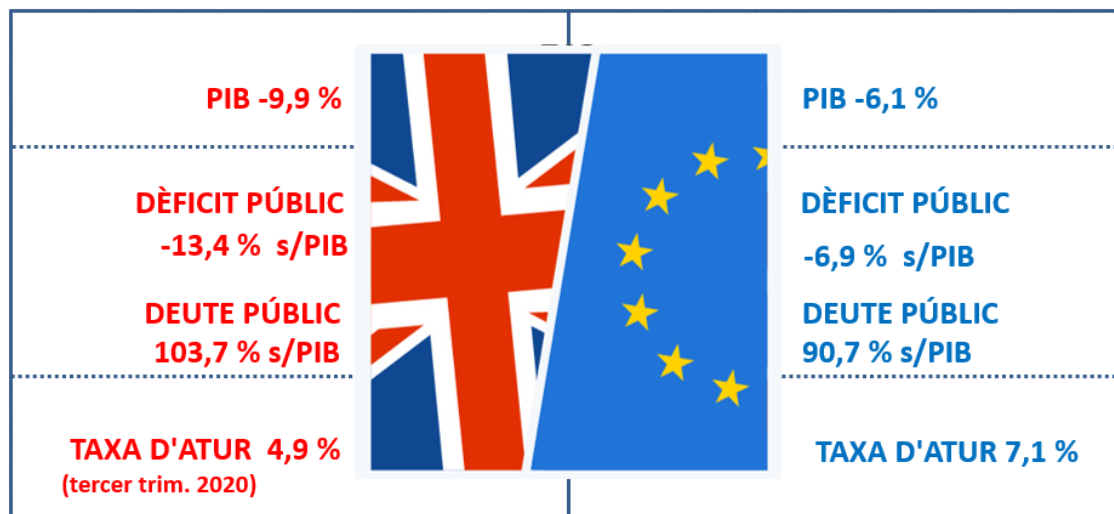
L'evolució de l'economia de la Unió Europea i de la zona euro en 2020 ha estat marcada per dos fets: els efectes de la pandèmia de la COVID-19 i les mesures de contenció adoptades per a mitigar-la, i per l'eixida del Regne Unit de la Unió Europea.

En segon lloc, la retirada del Regne Unit de la UE, amb la creació d'obstacles al comerç i els intercanvis transfronterers que no hi havia abans de l'1 de gener de 2021.

Les conseqüències per a la ciutadania, les empreses i les administracions estan sent inevitables, àmplies i de gran abast, fins i tot amb l'Acord de comerç i cooperació entre la UE i el Regne Unit.

AGENDA 2030

El CES-CV valora positivament que la Comissió Europea i algunes institucions britàniques com l'Ambaixada del Regne Unit a Espanya facilitaren formació i orientacions a les administracions dels estats membres i a les parts interessades. A més, també agraeix a la Comissió Europea la posada en marxa de la plataforma Access2Markets, a través de la qual s'han pogut presentar denúncies sobre obstacles al comerç en països no pertanyents a la UE, i sobre països no pertanyents a la UE que no compleixen els compromisos que han assumit en els acords comercials. Aquesta plataforma ha sigut de vital importància durant el període de transició del Brexit i continuarà sent-ho a partir de 2021.

El PIB real de la zona euro es va contraure un 6,6 % en 2020, conseqüència de l'impacte generat per la pandèmia de la COVID-19 i de les mesures de confinament, paralització d'activitats no essencials i de restricció de mobilitat adoptades per a contindre la propagació del virus. No obstant això, encara que la recessió va ser més intensa en les fases inicials que les patides durant la crisi financera global de 2008-2009 o la crisi de deute sobirà de la zona euro de 2011-2012, els senyals i expectatives de recuperació es van observar en un termini més breu, gràcies en certa manera a les contundents mesures de política monetària i fiscal adoptades, i als avanços en el desenvolupament de les vacunes.

La pandèmia ha sigut una pertorbació comuna que ha afectat totes les economies, però amb un impacte econòmic heterogeni en els diferents països de la zona euro, degut en gran manera als diferents graus d'exposició als sectors més afectats per les mesures de distanciament social, i també com a reflex de diferències en la intensitat de la mateixa crisi sanitària, així com de l'abast i la naturalesa de les mesures d'estímul implementades.

El Comitè estima que les mesures de política fiscal i monetàries aplicades en la zona euro per a esmorteir l'impacte econòmic de la pandèmia van evitar un enfonsament major de l'activitat econòmica i de l'ocupació. Així, es considera que les polítiques encaminades a preservar l'ocupació i la capacitat productiva poden haver contribuït al fet que l'economia es trobe en una posició més propícia per a recuperar-se en un termini més breu. En concret, la despesa addicional de les administracions públiques, que ha elevat la ràtio del seu dèficit, ha estat relacionada en gran manera amb els costos directes de la crisi sanitària, els programes de regulació temporal d'ocupació i les transferències directes a les famílies, a més del suport de liquiditat a l'economia mitjançant avals públics per a préstecs, dirigits bàsicament a petites i mitjanes empreses.

Les polítiques anticíclics aplicades per a pal·liar els efectes de la pandèmia han evitat una major reculada de l'activitat econòmica i una caiguda superior de l'ocupació en l'àmbit de la Unió Europea.

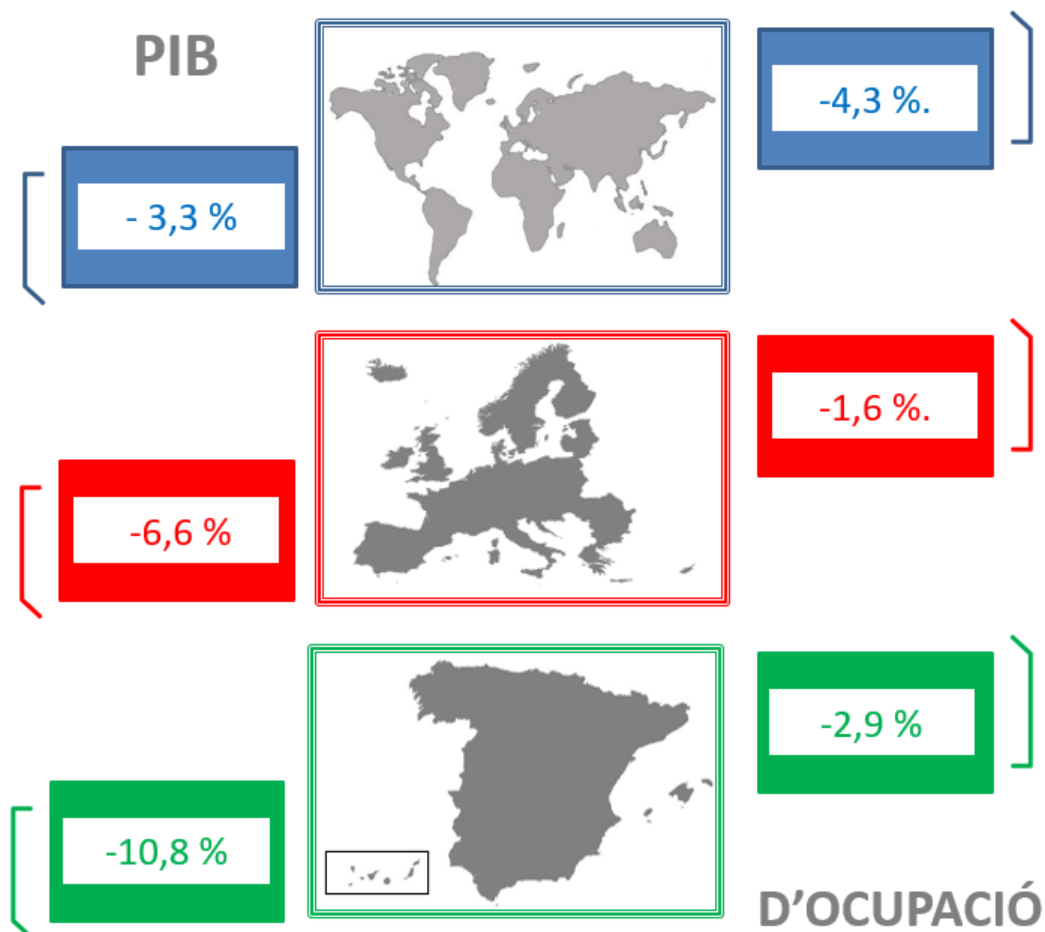
En aquest sentit, el CES-CV considera encertat el vistiplau que van donar els països de la UE-27 el 23 de març de 2020 a la proposta de la Comissió Europea de suspendre les regles de disciplina pressupostària per a permetre als governs augmentar la seua despesa pública per a enfrontar el nou coronavirus. Aquesta decisió garantia la flexibilitat necessària per a adoptar totes les mesures necessàries per a donar suport als sistemes nacionals de salut i aplicar mesures de política econòmica anticíclics.

Així mateix, el Comitè valora les ajudes destinades a reparar els danys econòmics i socials causats per la pandèmia de coronavirus acordades per la Comissió Europea, el Parlament Europeu i els dirigents de la UE a través d'un pla de recuperació que ha de liderar el camí cap a l'eixida de la crisi i establir les bases per a una Europa més sostenible. Així, el marc financer pluriennal 2021-2027, juntament amb Next Generation EU, instrument temporal concebut per a impulsar la recuperació, és el major paquet d'estímul mai finançat a través del pressupost de la UE. Un total d'1,8 bilions d'euros per a reconstruir l'Europa posterior a la COVID-19, que serà més ecològica, digital i resilient. El 17 de desembre de 2020 es va arribar a l'última etapa de l'adopció del pròxim marc financer pluriennal de la UE per al període 2021-2027.

1.3. ECONOMIA ESPANYOLA

El CES-CV participa de l'opinió de la Comissió Europea recollida en el seu comunicat de 13 de març de 2020 "Resposta econòmica coordinada al brot de COVID-19", en el qual mostrava la seua preocupació per l'impacte que la pandèmia podia tindre, i de fet així ha sigut, sobre l'economia a través de diferents vies: la pertorbació de l'oferta a conseqüència de les interrupcions de les cadenes de subministrament i l'absentisme laboral; la pertorbació de la demanda per un menor consum de les llars i l'impacte negatiu de la incertesa sobre els plans d'inversió, i l'impacte de les restriccions de liquiditat per a les empreses.

La pandèmia de la COVID-19 ha afectat amb major intensitat l'activitat econòmica espanyola, i en menor mesura el mercat laboral, gràcies a les mesures adoptades per a pal·liar els seus efectes sobre l'ocupació.

Font: FMI, BCE i BdE

En aquest context, Espanya ha sigut un dels països més afectats per la pandèmia de la COVID-19 en 2020, amb una major intensitat sobre la seua activitat econòmica, a conseqüència de la seua estructura productiva, i en menor mesura sobre el mercat laboral per les mesures adoptades per a mitigar els efectes de la pandèmia sobre l'ocupació.

En el segon trimestre de 2020, es va registrar una intensa caiguda de l'activitat, com en la majoria de les economies, seguida d'una recuperació més gradual, en forma de V asimètrica. La pandèmia va impactar amb tota la seua duresa el mes d'abril, a conseqüència de la generalització de les mesures de contenció de la mobilitat i restricció a unes certes activitats productives. Des de llavors, i en paral·lel amb els processos de desescalada, es va registrar un punt d'inflexió, amb una recuperació de l'activitat econòmica en el tercer trimestre i un cert alentiment en els últims mesos de l'any. Aquestes fluctuacions en l'activitat, que també es produeixen en l'ocupació, es deuen a les respostes de les autoritats a les successives oscil·lacions de les xifres de contagis mitjançant la introducció de canvis en el grau de severitat de les mesures de contenció. L'economia espanyola ha tancat l'any 2020 amb una caiguda mitjana anual del 10,8 %, per damunt de la registrada en la zona euro (-6,6 %).

El CES-CV valora que les polítiques de confinament i de distanciament físic hagen reduït la taxa de contagi i transmissió de la malaltia, però han suposat alhora un cost econòmic elevat, amb un impacte particularment intens en determinats sectors tractors com ara restauració, oci, hostaleria, cultura, turisme i transport de passatgers, amb un enfonsament molt pronunciat en el segon trimestre de 2020 (-21,6 %, en volum encadenat, ajustat d'estacionalitat i calendari).

La incidència de la pandèmia i les mesures posades en marxa per a limitar-ne la propagació es van reflectir en una caiguda històrica del PIB i en una reducció de l'ocupació important, però més limitada en relació amb la caiguda de l'activitat, gràcies a l'ús generalitzat dels programes d'ajust temporal de l'ocupació i d'altres mesures com les exoneracions de cotitzacions o la prestació per cessament d'activitat en el cas de les persones autònomes.

Com s'ha comentat en l'apartat anterior, el CES-CV comparteix la decisió presa el març de 2020 pels vint-i-set països que conformen la UE d'activar la clàusula general d'escapament del Pacte d'estabilitat i creixement (PAC) i suspendre les regles de disciplina pressupostària per a permetre als governs augmentar la seua despesa pública per a enfrontar el nou coronavirus. Espanya ha elevat el dèficit de les administracions públiques fins al 10,97 % del PIB en 2020, per l'efecte directe de les mesures posades en marxa per a fer front a la crisi sanitària per a mantindre les rendes i el teixit productiu i per la disminució dels ingressos que s'han reduït per la caiguda de la recaptació i l'aturada de l'activitat causada pels confinaments.

En relació amb la **conjuntura internacional**, el CES-CV se suma a les **recomanacions** efectuades pels principals organismes internacionals:

- 1. Aconseguir una vacunació generalitzada arreu del món per a salvar vides, en primer lloc, i per a reactivar l'activitat econòmica i el mercat de treball.*
- 2. Necessitat d'una cooperació internacional estreta per a aconseguir que les economies amb més limitacions financeres no tinguin dificultats per a mantindre la despesa en sanitat, en protecció social i en infraestructures, necessàries per al desenvolupament i la convergència cap a nivells d'ingressos 'per capita' més elevats.*
- 3. Mentre dure la pandèmia, mantindre les polítiques encaminades a superar la crisi, amb prioritat en la despesa sanitària, donant suport a les famílies i empreses, incloent-hi les persones treballadores autònomes, mitjançant polítiques monetàries acomodaticies i fiscals expansives. No obstant això, serà convenient adaptar cada política tenint en compte la situació en la qual es troba per la pandèmia, la capacitat de recuperació i les circumstàncies socioeconòmiques de cada país.*
- 4. Una vegada superada la crisi sanitària, centrar les polítiques a aconseguir economies més resilientes, inclusives i verdes, prioritzant les inversions en infraestructura verda per a combatre el canvi climàtic, enfortir la protecció social i incrementar la capacitat productiva mitjançant un procés de digitalització.*
- 5. Per a aconseguir aquest desenvolupament inclusiu i sostenible és necessari l'accés equitatiu a una formació adequada i el suport a l'aprenentatge permanent.*

A la vista de les dades recollides i després de les valoracions realitzades sobre la **Unió Europea i la zona euro**, el CES-CV efectua les següents **recomanacions**:

- 6. El CES-CV considera que la Unió Europea ha d'intervindre de manera decidida en l'àmbit internacional per a aconseguir una vacunació generalitzada en tot el planeta, amb la finalitat de procurar el final de la pandèmia. Per a aconseguir aquest objectiu, el CES-CV considera que la Unió Europea ha d'establir les mesures necessàries per a augmentar la producció de vacunes i accelerar el ritme de vacunació.*
- 7. En un context com el que ha patit l'economia mundial, i amb major intensitat la zona euro, el CES-CV insisteix en la necessitat de convergir cap a unes estructures econòmiques més resilientes, en l'aprofundiment de la UEM, en la millora de l'entorn empresarial i en les reformes que estimulen la productivitat en determinats estats membres de la zona euro.*
- 8. El CES-CV considera que mentre dure la pandèmia han de continuar les polítiques i s'ha de prioritzar la despesa sanitària, juntament amb un suport fiscal i monetari a les llars i les empreses, i a mesura que la recuperació avança i les condicions del mercat de treball es normalitzen, s'haurien de reduir progressivament evitant retallades sobtades.*

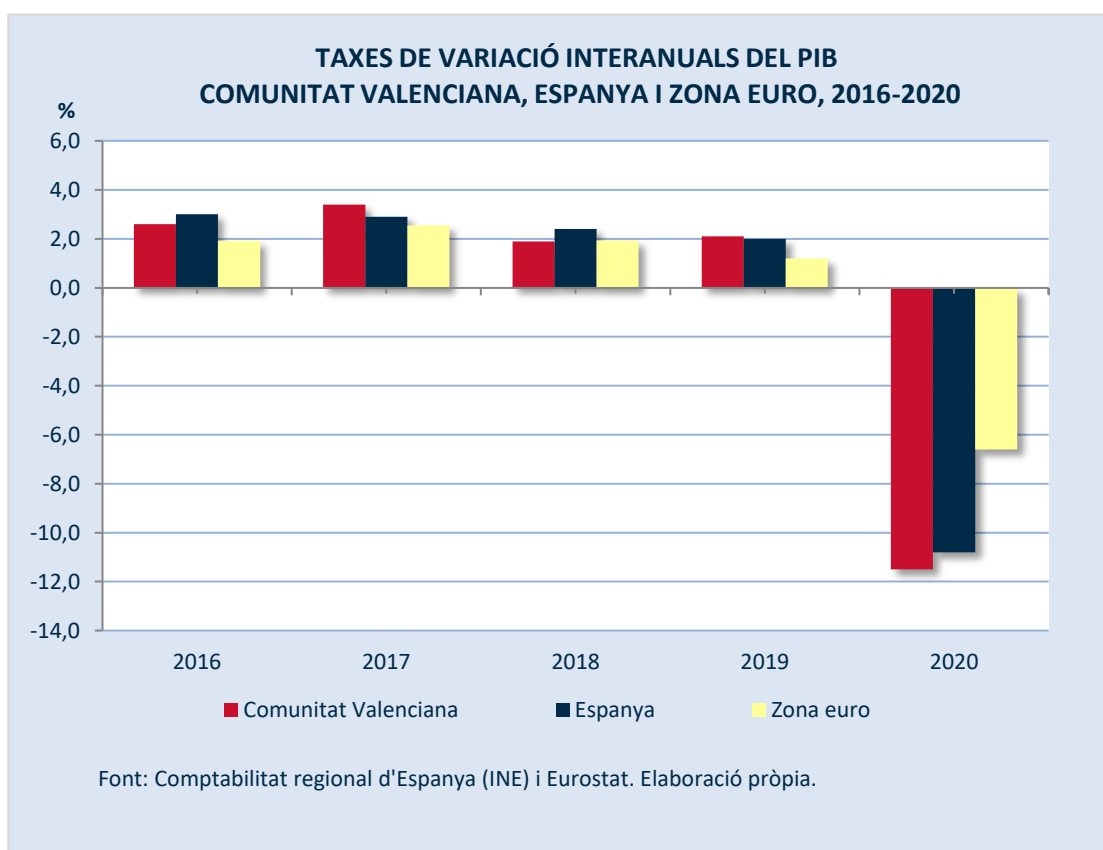
9. *Els programes ambiciosos acordats en l'àmbit de la Unió Europea, com Next Generation EU, han de desenvolupar-se amb la major eficiència i en el menor termini possible, i fer-se un seguiment de la seua gestió i execució.*
10. *El CES-CV ha estat recomanant la necessitat d'incentivar la contractació a temps indefinit, per a aconseguir una major estabilitat en l'ocupació, amb les conseqüències favorables que se'n deriven per a persones treballadores, i especialment per als col·lectius més vulnerables, que han sigut els més afectats per l'efecte de la pandèmia sobre el mercat de treball.*

Per part seua, en l'àmbit de l'economia **espanyola**, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

11. *El Comité considera que la rapidesa i la intensitat de la recuperació econòmica depén en part de la percepció dels agents econòmics sobre l'evolució de la pandèmia i les seues certeses sobre el futur. Per aquesta raó, el CES-CV recomana prendre les mesures necessàries per a recuperar la confiança de llars i empreses, i aquesta confiança depén en gran manera de l'avanç de la vacunació, per tant, és prioritari dur a terme un procés de vacunació massiu i ràpid.*
12. *El CES-CV entén que les polítiques econòmiques (fiscals, monetàries i financeres) han de continuar donant suport a les llars i les empreses per a minimitzar, en la mesura que siga possible, els efectes derivats de la pandèmia i establir les bases per a la recuperació. En el cas de l'economia espanyola, amb un pes relatiu important del turisme, és necessari no demorar les decisions polítiques per a aconseguir un elevat grau de normalitat abans de l'estiu de 2021.*
13. *A més, han d'abordar-se amb més fermesa reformes en el sistema productiu, aplicant polítiques tecnològiques dirigides, entre altres objectius, a reindustrialitzar un teixit productiu altament terciaritzat, a augmentar la capacitat productiva de l'economia i a elevar la seua productivitat, permetent convergir realment en termes de renda, d'ocupació i de protecció social amb els països del nostre entorn.*
14. *El CES-CV considera que han d'emprar-se tots els mitjans humans i materials possibles per a aconseguir que l'Administració gestione eficientment els fons europeus destinats a ajudar a reparar els danys econòmics i socials causats per la pandèmia de coronavirus, recollits en el Pla de recuperació d'Europa acordat per la Comissió Europea, el Parlament Europeu i els dirigents de la UE.*
15. *El Comité considera que han de prioritzar-se les mesures dirigides a les persones més vulnerables, com ara joves i dones, que han sigut els més damnificats per la pandèmia per estar ocupats en aquells sectors més afectats per les mesures de distanciament social adoptades per a atallar-la.*

2. ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

La propagació de la COVID-19 i l'adopció de mesures extraordinàries per a pal·liar els seus efectes sobre la salut pública, com ara la paralització de part de l'activitat econòmica i el confinament de la població, han tingut un impacte contractiu molt sever sobre el PIB i també sobre l'ocupació en la Comunitat Valenciana, i en les economies mundials en el seu conjunt. La contracció de l'economia de la nostra comunitat s'estima en un -11,5 % en 2020, reculada superior a la d'Espanya (-10,8 %) i a la de la zona euro (-6,6 %).

La incertesa es va mantindre al llarg de 2020 per l'evolució de la pandèmia i les mesures que s'adoptarien per a mitigar-la. La caiguda de l'activitat de 2020 es va iniciar durant el confinament de la primera meitat de l'any. Les mesures de distanciament social necessàries per a evitar els contagis van provocar una disminució del PIB regional ja en el primer trimestre (-5,8 % de taxa intertrimestral)¹, que ha aconseguit una magnitud sense precedents en el segon (-19,7 % respecte al trimestre anterior). La posterior relaxació de les restriccions ha permés una reactivació en el tercer trimestre

¹ "Estimacions macroeconòmiques. Sèries històriques d'actualitzacions PIB trimestral comunitats autònomes". AIReF. 3-febrer-2021.

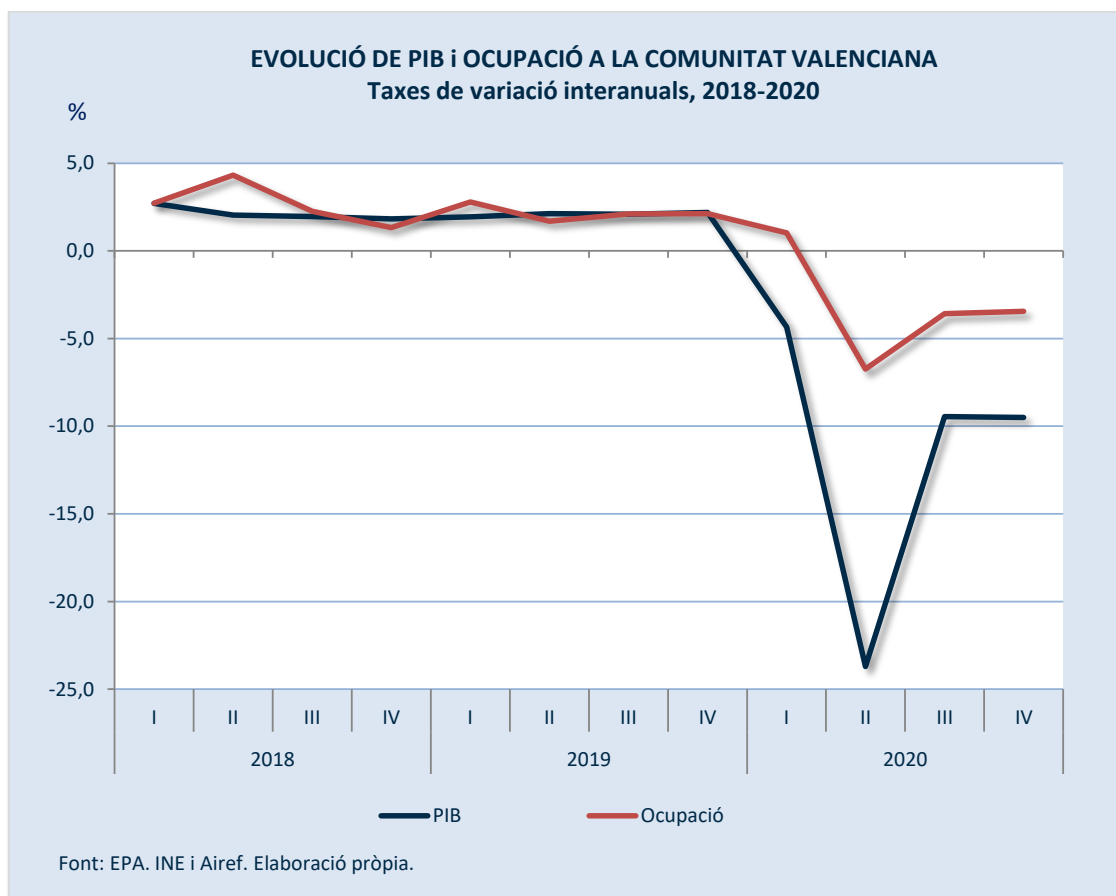
(+18,5 %), però la deterioració de la situació sanitària en la regió, a Espanya i en la zona euro, en l'últim trimestre de l'any ha provocat una nova desacceleració del PIB de la nostra comunitat a final de 2020 (+0,5 %).

L'impacte de la pandèmia ha sigut significatiu i heterogeni a la Comunitat Valenciana, tant en l'activitat econòmica com en el mercat de treball. La reducció del

La pandèmia de la COVID-19 i l'adopció de mesures extraordinàries per a pal·liar els seus efectes sobre la salut pública, com ara la paralització de part de l'activitat econòmica i el confinament de la població, han tingut un impacte contractiu molt sever sobre el PIB i també, encara que en menor mesura, sobre l'ocupació a la Comunitat Valenciana.

consum privat, en particular en els sectors de consum social, i de les exportacions, tant de béns com de serveis, expliquen la major part de la caiguda del PIB, amb major intensitat en el moment més dur del confinament (mesos d'abril i maig). No obstant això, una menor incidència sanitària de la malaltia i el major pes del turisme nacional respecte a l'estranger van permetre una recuperació més ràpida.

Tot això, unit a un menor efecte de la crisi sobre la inversió i les exportacions, va donar lloc a un impacte final més reduït en el comportament de la demanda de la Comunitat Valenciana².

² Informe "Situació Comunitat Valenciana. 1r semestre 2021". BBVA Research.

A diferència de la crisi financera de 2008- 2009, determinades branques d'activitat del sector serveis, com el turisme, l'hostaleria, la restauració, el comerç, les activitats d'oci i el transport, han sigut les més afectades. Per contra, tant en la nostra comunitat com a Espanya, la pandèmia ha modificat uns certs hàbits de consum i els ha redirigit, entre altres, cap al comerç electrònic, l'alimentació i els serveis i productes de salut, i apunten al fet que el consum intern de la Comunitat Valenciana ha registrat caigudes inferiors a la mitjana d'Espanya.

De la mateixa manera, les exportacions de béns de la regió van mostrar una evolució menys desfavorable que l'espanyola, gràcies a l'espenta del sector de l'alimentació i de les semimanufactures i malgrat la problemàtica que el sector de l'automòbil està travessant des d'abans i al marge de la pandèmia.

INDICADORS D'ACTIVITAT ECONÒMICA DE LA COMUNITAT VALENCIANA 2019-2020 (Taxes de variació interanuals)

Activitats	2019	2020	Diferència*	Variació
Producte interior brut (PIB)	2,1	-11,5	-13,6	↓
Agricultura	-1,2	2,3	3,5	↑
Indústria	1,7	-11,8	-13,5	↓
Construcció	4,7	-18,0	-22,7	↓
Serveis	2,3	-11,1	-13,4	↓
<i>Demanda interior</i>				
<i>Consum privat</i>				
Matriculacions de vehicles	-2,7	-42,6	-39,9	↓
Índex general de comerç minorista	2,1	-5,1	-7,2	↓
Personal ocupat ICM	1,4	-1,3	-2,7	↓
<i>Despesa pública</i>				
Operacions no financeres de la Generalitat	7,3	8,7	1,4	↑
<i>Inversió privada</i>				
Matriculació de vehicles de càrrega	-5,9	-19,1	-13,2	↓
Importacions de béns d'equip	13,0	-1,9	-14,9	↓
<i>Crèdit concedit a sectors residents</i>	-3,2	4,6	7,8	↑
<i>Crèdit concedit a AP</i>	2,4	35,3	32,9	↑
<i>Crèdit concedit a altres sectors residents</i>	-3,5	2,7	6,2	↑
<i>Demanda exterior</i>				
Exportacions	2,7	-8,7	-11,4	↓
Importacions	3,5	-12,7	-16,2	↓
Taxa de cobertura	109,6	114,6	4,6	↑

* En punts percentuals

Font: Dades recollides en aquesta memòria sobre la situació socioeconòmica de la Comunitat Valenciana.

També la caiguda en els serveis turístics va ser acusada, malgrat ser menys dependents dels visitants estrangers que altres destinacions espanyoles com Catalunya, Illes Balears o Canàries. Finalment, també la inversió immobiliària i la importació de béns d'equip s'han comportat relativament millor que la mitjana espanyola.

No obstant això, l'impacte ha sigut diferent en funció de les característiques de les persones i de l'àmbit geogràfic, com també s'analitza en el capítol 8 de la memòria, dedicat a les variables bàsiques del mercat de treball en la nostra comunitat. Així, la joventut ha sigut un dels col·lectius més afectats, junt amb les dones, perquè la crisi ha impactat de manera especial en les activitats més feminitzades. D'altra banda, les àrees turístiques de les comarques alacantines de la Marina Baixa i la Marina Alta van ser les que van patir més la crisi, a conseqüència d'una major dependència del turisme estranger i de les branques d'activitat del sector serveis anteriorment comentades (hostaleria, restauració, oci).

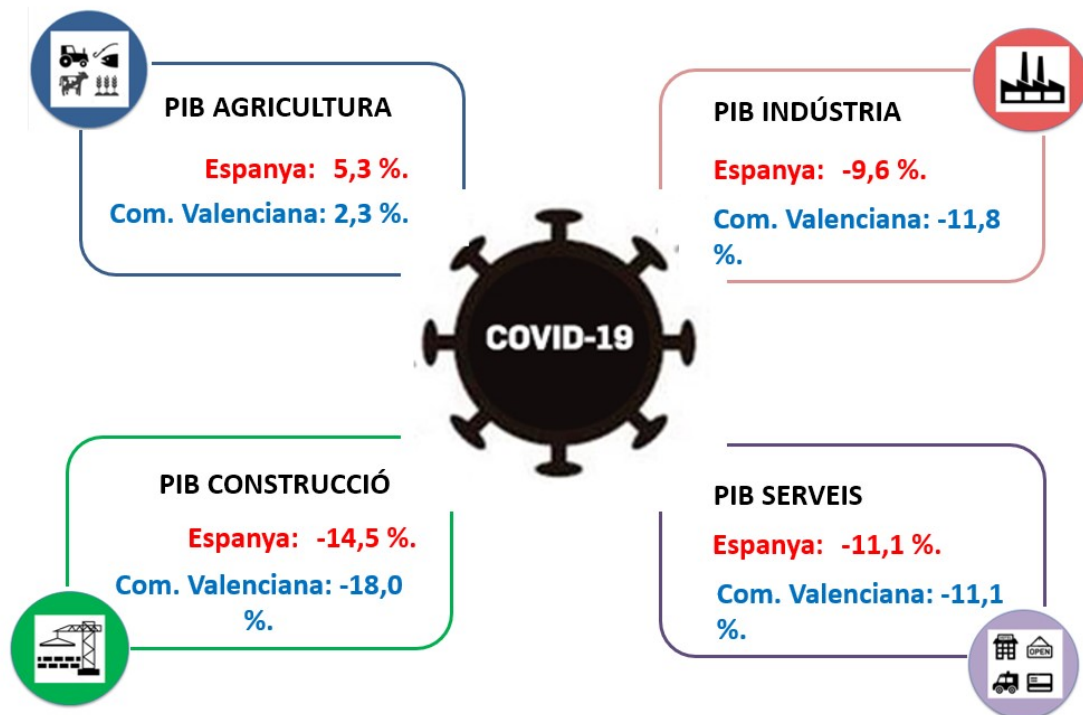
D'altra banda, es va produir un impuls de la despesa pública en resposta a la crisi, tant en despesa sanitària per a fer front a la pandèmia com per a donar suport a l'ingrés de les famílies o el teixit productiu.

Des de la perspectiva sectorial, tots els sectors econòmics han patit l'impacte de la crisi sanitària, en major o menor mesura. Durant l'any 2020, el **sector agrari** ha jugat un paper essencial i les persones agricultores i ramaderes s'han bolcat davant de la crisi

L'any de la crisi sanitària, econòmica i social, l'agricultura ha jugat un paper important, i ha sigut l'únic sector productiu que ha registrat un avanç en la producció, gràcies a l'augment de la demanda dels mercats. Malgrat això, alguns subsectors s'han vist afectats profundament per la crisi.

sanitària de la COVID-19, de la qual el sector no ha sigut alié. No obstant això, excepte en alguns subsectors com el dels cítrics, el dels cereals i el de la magrana, la resta s'ha vist profundament afectat per la crisi, sense millores en les cotitzacions dels seus productes al llarg de l'any, malgrat la major demanda dels mercats i l'augment del consum. A més, determinades ajudes posades a la disposició del sector per a

compensar els danys derivats de la COVID-19 només s'han concedit en part.

A això cal afegir una altra sèrie de factors que han incidit negativament en el sector agrari en la nostra comunitat, com la baixa rendibilitat o la signatura d'uns certs acords comercials de la UE amb tercers països que continuen perjudicant les persones agricultores i ramaderes de la Comunitat Valenciana. En relació amb aquest últim aspecte, resulta cada vegada més difícil competir en un mercat tan globalitzat si no es realitzen estudis previs sobre els efectes dels acords i sense reciprocitat en matèria social i de fitosanitaris.

El Comité valora positivament l'avanç que s'està produint en la superfície ecològica i en el nombre d'operadors en la nostra comunitat, que enguany han experimentat un important increment, superior al registrat en el conjunt d'Espanya.

Pel que fa al **sector pesquer**, segons dades procedents de les federacions provincials de confraries de pescadors de la Comunitat Valenciana, la flota pesquera de la nostra comunitat, a data de 31 de desembre de 2020, es troba constituïda per un total de 483 vaixells a bord dels quals pesquen 1.759 tripulants³, i s'està assistint des de l'exercici 2016 a una gradual disminució tant del nombre de vaixells com dels seus ocupants.

D'altra banda, el total de captures ha sigut de 19.805.145 tones, amb un valor en llotja de 84,90 milions d'euros, sempre segons dades facilitades al CES-CV per les confraries de pescadors. En relació amb l'any 2019, s'ha produït una reducció en el volum de captures que

³ El 85,2 % de les persones afiliades al Règim Especial de la Mar són homes i el 14,8 % són dones. Els homes representen el 84,1 % de treballadors afiliats al Règim Especial de la Mar per Compte d'Altri i el 97,5 % en el Règim Especial de la Mar per Compte Propi.

s'ha situat en el -3,3 %, havent-se produït igualment un descens del valor en llotja i que ha sigut del -8,9 %, amb la qual cosa es continua amb la tendència descendent de l'exercici 2019 davant de les dades positives d'anys anteriors. No obstant això, aquest últim any ha resultat excepcional a conseqüència de la pandèmia de COVID-19, que va obligar a paraitzar la flota pesquera durant més de tres mesos.

L'any 2020 la producció aqüícola a la Comunitat Valenciana es va situar en 18.339,6 Tm amb un valor de venda de 95,28 milions d'euros.

El CES-CV valora positivament la convocatòria d'ajudes per a fomentar una pesca i aqüicultura sostenibles, la qual cosa permetrà una major producció i competitivitat dels nostres productes. En tal sentit, destaca l'important paper que està desenvolupant any rere any l'aqüicultura en la nostra comunitat, la qual cosa la converteix en una activitat complementària a la pesca tradicional.

Com s'ha vist al llarg d'aquest capítol, la pandèmia ha afectat, en major o menor mesura, tots els sectors econòmics, i encara que el **sector industrial** ha aguantat millor que altres activitats com el turisme o el comerç, també ha patit les conseqüències dels xocs de demanda i oferta.

No obstant això, el CES-CV vol ressaltar la importància que té la indústria dins de l'activitat econòmica de la Comunitat Valenciana, com es desprèn de les principals variables del sector. És la tercera comunitat autònoma quant al valor del PIB, a preus corrents, i la segona si es considera solament la indústria manufacturera. A més, és la segona regió amb més ocupacions industrials, amb 356.400 ocupacions en el sector, és a dir, el 13,2 % del total d'Espanya.

La indústria tampoc ha sigut aliena a la crisi sanitària en 2020 i ha registrat una important reculada en la nostra comunitat, superior a la mitjana espanyola. No obstant això, el seu efecte tractor la pot convertir en un dels pilars de la recuperació post-COVID-19.

Per això, el CES-CV valora el paper que pot jugar la indústria en la recuperació econòmica per la seua capacitat d'innovació (més de dos terços del total de la innovació en la nostra comunitat es concentra en la indústria manufacturera, segons el PEIV). A més, l'efecte multiplicador de la indústria sobre la resta de sectors econòmics i la seua repercussió en el conjunt de la societat la converteixen en un dels pilars de la recuperació post-COVID-19.

En aquest marc, el Comité reconeix l'esforç realitzat d'una banda del sector industrial en 2020, que ha reorientat la seua activitat durant la crisi sanitària, innovant en materials i productes com ara mascaretes, EPI en general, respiradors, entre altres, per a pal·liar l'escassetat de subministrament asiàtic, derivada de les restriccions de mobilitat decretades durant el període més crític de la pandèmia.

A més, el Comitè valora positivament les actuacions desenvolupades per la Direcció General d'Indústria encaminades a donar suport a la competitivitat de la indústria, dins del PEIV.

L'activitat **de la construcció** s'ha vist llastrada en 2020 per la crisi sanitària econòmica i social derivada de la pandèmia de la COVID-19, si bé alguns indicadors han mostrat una menor incidència que en el conjunt d'Espanya.

La construcció ha sigut el sector que més ha retrocedit en el conjunt de l'any, si bé uns certs indicadors han registrat un impacte menys intens respecte a la mitjana espanyola, com ha succeït amb la licitació pública.

La licitació pública ha patit una aturada en 2020, encara que la Comunitat Valenciana ha sigut la regió que ha experimentat la menor reculada en el conjunt d'Espanya. En aquest marc, el CES-CV valora l'esforç inversor de l'Administració autonòmica que ha evitat una caiguda major de la inversió en edificació i obra civil, contrarestant en part el considerable descens de la licitació pública de l'Administració general.

En 2020, algunes branques del **sector serveis** han sigut les que han registrat un major impacte per la crisi sanitària, especialment aquelles amb un alt nivell de contacte entre persones consumidores i productores, que s'han vist afectades per les mesures que han establert un distanciament social.

El **sector turístic** ha sigut un dels sectors econòmics més afectats per l'impacte de la COVID-19. Els principals indicadors turístics mostren descensos històrics, més extrems en el cas de la demanda estrangera, per l'efecte dels confinaments entre països i l'establiment de quarantenes: 7 milions de turistes estrangers menys i 62,5 milions de pernотacions menys.

L'impacte de les mesures administratives de confinament i restriccions a la mobilitat tant nacional com internacional per a contindre els contagis de la COVID-19 l'any 2020 ha generat una crisi sense precedents sobre el conjunt del sector turístic internacional.

Segons una estimació de l'estudi d'IMPACTUR, es produeix una caiguda històrica de l'activitat econòmica vinculada al turisme de la Comunitat Valenciana a tancament de l'any 2020, que es quantifica en 10.968 milions d'euros, un 61,3 % per davall dels màxims històrics de PIB turístic registrats en 2019. Aquesta caiguda és una mica inferior a la mitjana estimada per al conjunt d'Espanya per Exceltur en el seu últim escenari del mes d'octubre (-69,6 %) a causa de la major presència de demanda nacional i residents de proximitat en l'estructura de demanda de la comunitat. En el quadre següent es detallen les dades de l'any 2019.

PRINCIPALS INDICADORS D'IMPACTE ECONÒMIC EN TURISME EVOLUCIÓ 2014-2019

Anys	2014	2015	2016	2017	2018	2019
PIB TURÍSTIC (milions d'euros corrents)	12.754	13.522	14.666	15.822	17.117	17.883
Taxa de variació interanual		6,0	8,5	7,9	8,2	4,5
Aportació del turisme al PIB de la Comunitat Valenciana	13,2%	13,5%	14,2%	14,7%	15,4%	15,5%
OCUPACIÓ TURÍSTICA (persones)	246.003	258.214	276.630	288.688	309.437	318.522
Taxa de variació interanual		5,0	7,1	4,4	7,2	2,9
Aportació de l'ocupació al PIB de la Comunitat Valenciana	14,0%	14,3%	14,9%	15,2%	15,8%	15,9%
DESPESA PÚBLICA CORRENT (milions d'euros corrents)	936	953	994	1.032	1.084	1.125
Taxa de variació interanual		1,8	4,3	3,9	5,0	3,8

Font: Elaboració pròpia. Dades extretes de l'estudi d'impacte econòmic del turisme. IMPACTUR 2020

La crisi sanitària provocada per la COVID-19 i les mesures de confinaments i restriccions a la mobilitat domèstica i internacional per a contindre la pandèmia han generat una crisi històrica en el sector turístic, tant internacional com nacional, que ha afectat de manera molt acusada les destinacions turístiques valencianes, que en el conjunt de l'any 2020 han descendit en tots els indicadors de demanda turística analitzats.

Els únics indicadors de turisme que han augmentat són els referents a l'oferta turística.

EVOLUCIÓ DE L'OFERTA TURÍSTICA A LA COM. VALENCIANA, 2019-2020

	2019				2020			
	Nre.	T	Places	T	Nre.	T	Places	T
Hotels	799	2,3	128.971	0,5	809	1,3	129.874	0,7
Hostals	216	4,3	6.836	-1,8	220	1,9	6.845	0,1
Apartaments	80.643	9,2	399.659	18,8	84.349	4,6	418.846	4,8
Càmpings	131	-1,5	71.785	-0,4	137	4,6	74.174	3,3
Albergs	65	1,6	3.411	3,7	66	1,5	3.449	1,1
Cases rurals	1.039	1,3	8.210	1,4	1.058	1,8	8.368	1,9

T: % taxa de variació.

Font: Elaboració pròpia. Dades extretes del *Butlletí Oferta Turística Municipal i Comarcal*. Agència Valenciana Turisme.

D'altra banda, cal indicar que la greu crisi econòmica que ha patit la **Comunitat Valenciana** derivada de la pandèmia i de les mesures que s'han pres per a atallar els seus efectes ha posat de manifest les febleses de la seua **estructura productiva**. Un alt grau d'especialització, amb un pes relatiu més elevat del turisme, l'hostaleria i algunes branques de la indústria manufacturera intensives en mà d'obra, així com un grau major d'obertura a l'exterior i un teixit empresarial en què predomina la microempresa i el treball per compte propi en unes certes activitats del sector serveis, han fet que els xocs d'oferta i demanda derivats de la pandèmia de la COVID-19 hagen tingut una major incidència respecte a altres economies del nostre entorn.

Les branques del sector serveis amb un alt nivell de contacte entre les persones han sigut les més afectades per la crisi i per les mesures de distanciament social adoptades per a atallar-la.

No obstant això, el CES-CV valora positivament algunes de les mesures aplicades per a esmorteir els efectes de la pandèmia sobre les famílies i les empreses, que han evitat en certa manera que els efectes hagen sigut encara més devastadors, com ara els ERTO, les exoneracions de cotitzacions o les majors facilitats de liquiditat.

Així, el **teixit empresarial valencià** es caracteritza per la diversitat de les seues activitats, en la qual les indústries del calçat, del tèxtil, del joguet, del moble i de la ceràmica tenen un pes econòmic important, així com la siderúrgia, la indústria de l'automòbil, química, petroquímica i hortofructícola, que es concentren en diversos punts de la geografia de la nostra comunitat. La majoria d'aquests sectors han mostrat índexs d'especialització⁴ més elevats que la resta de les activitats.

A més, les petites i mitjanes empreses tenen un pes important en l'estructura empresarial de la Comunitat Valenciana, en què el 95,4 % del teixit empresarial són microempreses (empreses de 0 a 9 persones treballadores) i el 54,5 % són empreses sense personal assalariat, cosa que corrobora el clar domini de l'autoocupació que s'observa en l'estructura jurídica empresarial valenciana.

Aquesta **estructura empresarial** és un dels factors determinants de la productivitat i competitivitat de les empreses en el nostre àmbit territorial. Les empreses de la Comunitat Valenciana tenen una productivitat mitjana inferior a la mitjana d'Espanya, la qual cosa suposa una disminució de la seua competitivitat i, amb això, una limitació en la capacitat de creixement i en la generació d'ocupació.

El teixit empresarial de la nostra comunitat es caracteritza, entre altres aspectes, per la diversitat de les seues activitats i per l'important pes de les petites i mitjanes empreses, factor aquest últim determinant de la seua productivitat i competitivitat.

L'anàlisi dels indicadors estudiada en aquest punt reflecteix que la Comunitat Valenciana aposta clarament per la **innovació i el desenvolupament tecnològic**, tant en

⁴ Calculats a partir de les dades de l'Enquesta industrial anual de productes, de l'INE.

l'àmbit empresarial com en l'Administració pública. Tots els indicadors creixen, la despesa interna en innovació ha crescut un 8,7 %, el nombre d'empreses amb activitats tecnològiques s'ha incrementat un 25,1 %, les empreses d'alta i mitjana tecnologia un 6,2 %, i s'aprecia també un increment de les ajudes a la recerca científica i tecnològica i del personal dedicat a R+D+i.

Tots els capítols i línies pressupostàries en innovació han augmentat. L'únic factor negatiu és el poc impacte que té en el PIB la despesa en R+D, que només és un 1,05 %.

Una vegada fetes aquestes valoracions de l'activitat econòmica de la **Comunitat Valenciana**, cal fer les següents **recomanacions**:

Quant al **sector primari**:

16. El CES-CV considera que l'Administració hauria d'incrementar l'esforç a millorar els canals de comercialització, a incentivar la introducció de noves tecnologies i les inversions innovadores, compatibles amb la protecció del medi ambient. D'aquesta manera, s'elevaria la competitivitat del sector i es facilitaria l'accés de les activitats agroalimentàries a nous mercats, la qual cosa milloraria els seus resultats econòmics i mediambientals i permetria mantindre l'ocupació existent en les empreses agroalimentàries i la creació de llocs estables i de qualitat en les zones rurals.

17. El CES-CV recomana exigir reciprocitat en les relacions comercials i en els acords amb tercers països, i que les administracions agiliten els processos de negociació, com es recull més detalladament en el capítol 3 de la memòria, dedicat al sector exterior. A més, el Comité estima convenient que la Generalitat emeta un informe de les conseqüències que aquests acords i tractats poden tindre sobre el sector agrícola.

A més, el CES-CV entén que hauria d'exigir-se reciprocitat en les campanyes d'inspecció, en les relacions comercials i en acords amb tercers països, especialment en matèries d'estàndards de seguretat alimentària, seguretat fitosanitària, seguretat de sanitat i benestar animal que siguen obligatòries per als productors comunitaris.

El CES-CV considera que les administracions haurien d'agilitar els processos de negociació bilateral dels protocols amb nous països, ja que la seua elaboració i aprovació són processos llargs i molt costosos. Cal tindre present que els estats membres de la Unió Europea han de negociar els seus protocols bilateralment amb cada país per a poder exportar els seus productes, mentre que a la UE hi ha un únic protocol sanitari d'aplicació per a l'entrada de productes en qualsevol dels seus estats membres.

18. El CES-CV entén que els pressupostos de la Generalitat haurien d'incrementar les ajudes dirigides a lluitar contra l'abandó de professionals del sector i contra el procés d'envelliment que s'està produint, perquè el grau d'incorporació de joves a l'agricultura no està garantint el relleu generacional.

En aquest aspecte, el Comitè estima necessari incrementar els esforços encaminats a millorar la formació de totes aquelles persones que es dediquen a l'agricultura i, especialment la joventut, perquè és un element clau per a propiciar un canvi de model productiu orientat a una agricultura més intensiva en coneixement. En aquest sentit, cal tindre present que la població jove és més receptiva als canvis i té major capacitat per a introduir innovacions en el procés productiu.

19. *El CES-CV considera convenient que les administracions públiques, en els seus diferents àmbits, adopten mesures encaminades a mantindre i potenciar l'agricultura i silvicultura valenciana, en general, i la citricultura especialment, perquè els seus efectes positius tant directes com indirectes afavoreixen el desenvolupament sostenible, la biodiversitat i els paisatges rurals, com ara oliveres mil·lenàries, arbres catalogats, etc. Aquestes activitats estan lluitant contra la desertificació, el canvi climàtic, la despoblació i protegint el paisatge.*

20. *El CES-CV aposta per incentivar el consum de productes europeus, que tenen un baix impacte ambiental, perquè entre altres beneficis contribuiria a disminuir el problema del calfament global. Cal tindre en compte que bona part dels aliments que es consumeixen en la nostra comunitat s'han produït en tercers països que estan a gran distància i el transport marítim fa créixer considerablement la petjada ambiental.*

En aquest sentit, el CES-CV considera que hauria d'aprofitar-se la crisi derivada de la pandèmia per a fomentar models agroalimentaris que valoren els productes obtinguts en el nostre entorn. S'ha de conscienciar les persones consumidores del benefici que té l'adquisició d'aquests productes sobre la riquesa de les persones agricultores i ramaderes, sobre el nostre medi rural i en el manteniment del territori, i fins i tot en la reducció dels efectes del canvi climàtic.

21. *El CES-CV entén que el trànsit cap a uns sistemes de producció sostenibles i més ecològics permetrà lluitar, entre altres problemes, contra el canvi climàtic, la contaminació de l'aigua i la desertificació, tal com s'estableix en el I Pla valencià de producció ecològica 2016-2020.*

22. *El Comitè estima oportú que una part dels fons europeus per a la recuperació es dediquen a projectes de reestructuració i reconversió dels sectors agrícola i ramader de la nostra comunitat.*

23. *Quant a la futura PAC, el CES-CV considera que és molt convenient que l'Administració autonòmica intensifique els esforços en les negociacions amb l'Estat perquè siguen tingudes en compte les necessitats del sector agrari de la nostra comunitat.*

Pel que fa al sector **pesquer**:

24. *El CES-CV recomana la necessitat de continuar treballant en la conservació i protecció de l'entorn marí, dels recursos pesquers i en el foment de la recuperació dels caladors, al mateix temps que mostra novament la seua preocupació per la recessió en el volum de pesca desembarcada i valor en llotja que s'ha pogut constatar durant l'exercici 2020 a conseqüència de la pandèmia. No obstant això, ha de*

destacar-se l'esforç que ha realitzat aquest subsector per a fer arribar el major nombre de captures a les nostres llotges en un moment tan complicat com el confinament de tota la població de la Comunitat Valenciana.

25. *El CES-CV entén que han de buscar-se fórmules que faciliten l'accés dels joves a la professió, per a fomentar el relleu generacional per al sector. No obstant això, la reducció dels dies de pesca, la disminució de caladors i de fons marins i els baixos salaris que s'obtenen per pescar fan de l'activitat pesquera una activitat gens atractiva per a les noves generacions, amb la consegüent falta de relleu generacional i edat mitjana de tripulants (45 anys de mitjana, segons dades procedents de les federacions de confraries de pescadors de la Comunitat Valenciana).*

A més, el CES-CV considera que els motius de la no incorporació de joves a l'activitat pesquera haurien de buscar-se, entre altres, en l'escassa oferta i difusió de l'existència de formació professional específica a la Comunitat Valenciana, en la tipologia del treball, en el sistema salarial, en el desarrelament familiar, en les dificultats de projecte de vida i en l'escassetat de polítiques d'ocupació.

Pel que fa al **sector industrial**:

26. *Atesa la seua importància dins de l'activitat productiva de la nostra comunitat, no hi ha dubte que és necessari i indispensable aconseguir un creixement del sector sostenible i generador d'ocupació estable i de qualitat. Per això, el CES-CV recomana intensificar les mesures encaminades a afavorir la seua competitivitat, entre les quals cal destacar el suport a la inversió en R+D+i, la digitalització i la internacionalització de les empreses, així com la disponibilitat d'adequades infraestructures. Aquests elements, que són essencials per a incrementar la competitivitat, sens dubte garantirán la permanència del teixit industrial existent en el territori de la nostra comunitat, atrauran inversions industrials estratègiques i afavoriran la generació de noves activitats sostenibles i respectuoses amb el medi ambient.*

27. *La Comunitat Valenciana és un pol potencial d'atracció de talent, però sense capacitat per a retindre'l⁵. El CES-CV considera que un objectiu fonamental dels agents implicats ha de ser la creació de les oportunitats necessàries per a desenvolupar les idees i aconseguir atraure el talent internacional, retindre el talent local i promoure la inversió i creació de projectes. Per a això, és necessària l'estreta col·laboració de l'Administració pública amb tot el sector tecnològic.*

La denominada generació Z és un dels principals col·lectius als quals han de dirigir-se aquestes mesures de captació de talent per al sector de la indústria. Per això, el Comité estima imprescindible millorar la imatge de la indústria com a oportunitat laboral per a la joventut, per a motivar-la per a treballar en el sector, i intensificar l'esforç per a feminitzar els estudis relacionats amb els treballs en la indústria.

En aquesta línia, el CES-CV estima oportú adaptar els plans de formació contínua i ocupacional a les necessitats del sector productiu industrial, en la programació del

⁵ "Mapa de talent a Espanya 2020. Fortaleses i febleses de les comunitats autònomes després de la COVID-19." IVIE i Fundació COTEC per a la Innovació. Abril de 2021.

qual han de participar els agents econòmics i socials, que són coneixedors de la demanda del sector.

- 28. El CES-CV considera necessari incentivar la col·laboració publicoprivada i la generació de sinergies i projectes cooperatius, que per a l'empresa industrial suposen escenaris més segurs respecte a la transmissió del valor i a la relació amb clients i proveïdors.*
- 29. D'altra banda, cal aprofitar el teixit industrial consolidat amb presència de clústers comarcals i intensificar el procés de localització, agrupació i cooperació d'empreses que faciliten la transferència de coneixement i informació i la generació d'innovacions i externalitats positives. No en va, l'eix 6 del PEIV dedicat a la cooperació parla de revitalitzar les polítiques enfocades a clústers i potenciar la clusterització dels sectors per a millorar-ne la competitivitat i, alhora, donar suport als projectes intra i intersectorials.*
- 30. El Comité recomana intensificar la coordinació entre els organismes públics i els agents implicats per a desenvolupar i executar els plans i programes dirigits a impulsar la indústria de la nostra comunitat, com és el cas del Pla estratègic de la indústria valenciana. En aquest context, el Comité estima convenient la convocatòria de la Comissió Interdepartamental del PEIV per a obtindre una valoració de les actuacions realitzades pels centres directius de la Generalitat durant 2020.*

A més, el CES-CV insisteix en la necessitat de continuar amb les mesures orientades a acomplir els 5 eixos principals del PEIV 2018-2023.

Quant al sector de la construcció:

- 31. El Comité entén que ha d'aprofitar-se la recuperació econòmica per a realitzar una transformació del sector cap a la digitalització i cap a la rehabilitació i regeneració d'edificis i espais urbans que comporten una reducció de consums i l'aprofitament de noves fonts d'energies renovables important.*
- 32. Pel que fa a la licitació pública, el CES-CV aconsella recuperar els nivells d'inversió per part de l'Administració de l'Estat en la nostra comunitat, que durant l'any 2020 han registrat una important reculada.*

Pel que fa al sector serveis:

- 33. Algunes branques d'activitat del sector s'han vist profundament afectades per la crisi sanitària, econòmica i social derivada de la COVID-19, com l'hostaleria, la restauració, l'oci i les activitats culturals, entre altres. El Comité estima necessari que l'Administració establisca ajudes directes a les persones treballadores, persones treballadores autònomes i empreses del sector que els permeta pal·liar els efectes de la crisi. A més, és necessari que l'Administració dispose dels mitjans materials i humans necessaris perquè aquestes ajudes arriben de manera eficient i en el menor termini possible.*
- 34. En relació amb el sector turístic, un dels més afectats per la crisi sanitària provocada per la COVID-19, el CES-CV considera necessari que s'incrementen les mesures que en possibiliten la recuperació en el termini més breu possible. Per això es recomana*

incrementar els protocols i les garanties que faciliten un control sanitari adequat, continuar amb l'actual ritme del procés de vacunació i avançar en la creació del passaport COVID, per a convertir les destinacions turístiques valencianes en destinacions segures i facilitar d'aquesta manera la recuperació del flux turístic habitual a la Comunitat Valenciana.

- 35. També es considera necessari continuar aplicant incentius per a recuperar el teixit turístic empresarial, com ara les ajudes a persones treballadores en règim autònom i petites i mitjanes empreses del sector afectades per la pandèmia o l'extensió dels períodes de carència dels crèdits sol·licitats (ICO i IVF). En el mateix sentit, es recomana mantindre els instruments que permeten la recuperació de l'ocupació turística a la Comunitat Valenciana.*
- 36. D'altra banda, el Comité considera imprescindible l'impuls a la innovació i la transformació digital del sector mitjançant el desenvolupament de destinacions turístiques intel·ligents de la Comunitat Valenciana i l'acceleració de la transformació digital de les empreses turístiques, així com donar suport a línies d'innovació d'aquestes.*
- 37. Finalment, i amb la finalitat de contribuir a la desestacionalització del sector, el Comité considera convenient incrementar el suport a l'emprenedoria i el turisme en els diferents municipis en risc de despoblació, i per això recomana que es continuen potenciant i difonent els itineraris culturals, gastronòmics i mediambientals, en col·laboració amb les entitats locals i els operadors implicats, tenint en compte el gran potencial que posseeix l'interior de la nostra comunitat, amb la finalitat de diversificar l'oferta turística.*
- 38. Des del Comité s'apela a la col·laboració entre les administracions públiques i els agents implicats per a impulsar polítiques i projectes encaminats a la modernització de les empreses en algunes branques del sector serveis, que permeten augmentar-ne la resiliència i transformació digital. El CES-CV considera que és una bona oportunitat aprofitar de manera eficient els fons Next Generation UE per a desenvolupar aquests projectes estratègics.*
- 39. Respecte a la **grandària de les empreses** que conformen el teixit empresarial de la **Comunitat Valenciana**, el CES-CV entén que s'hauria d'afavorir l'augment de la seua grandària mitjana, és a dir, redimensionar el teixit empresarial mitjançant, entre altres aspectes, l'increment intern de la seua capacitat, la cooperació o aliances entre empreses, la integració, la concentració o la convergència empresarial. Les empreses de major grandària, generalment, inverteixen més en R+D+i i en la formació de les seues persones treballadores i personal directiu, intensifiquen les seues estratègies d'internacionalització i solen tindre unes millors condicions en els seus contractes laborals. En concret, el Comité entén que la cooperació és una eina adequada per a evitar les ineficiències i des economies a escala que puguen produir-se per una estructura empresarial com la de la nostra comunitat, amb una reduïda dimensió de les unitats empresarials.*
- 40. El CES-CV considera que la **productivitat** és una de les principals variables sobre la qual ha d'actuar-se de manera estructural, amb la finalitat de millorar i reduir la*

bretxa que hi ha amb la mitjana d'Espanya, i recomana augmentar l'esforç inversor en els seus principals determinants: R+D+i, formació en els recursos humans (empresariat i persones treballadores) i grandària empresarial anteriorment esmentada. Aquestes mesures contribuirien a elevar els nivells de productivitat empresarial en els diferents sectors, i de manera especial en la indústria i els serveis, sobretot en comerç i turisme, que són les activitats més afectades per la pandèmia. Això redundaria en una millora de la competitivitat i, per consegüent, en una major capacitat per a aconseguir un creixement econòmic sostenible i equilibrat i menys sensible als canvis en els cicles econòmics i a situacions extraordinàries com la patida per la crisi sanitària. A més, facilitaria la creació d'ocupació més estable i de qualitat, especialment entre els col·lectius més vulnerables, com els joves, les dones i els aturats de llarga duració, alguns d'ells especialment afectats pels negatius i intensos efectes socials i econòmics derivats de la pandèmia.

- 41. Encara que algunes branques d'activitat del sector serveis han sigut les més afectades per aquesta crisi sanitària, el CES-CV entén que a curt termini han de mantindre's les mesures encaminades a compensar els efectes que la pandèmia ha tingut sobre la ciutadania i el teixit empresarial en el seu conjunt, entre les quals cal destacar la flexibilització dels ERTO, les exoneracions de cotitzacions i les prestacions per cessament d'activitat per compte propi.*
- 42. El Comité entén que és necessari que l'execució del pla Next Generation UE, com a instrument temporal concebut per a impulsar la recuperació, siga àgil i eficient, perquè serà una gran ajuda en la reconstrucció post-COVID-19 i en el procés de transformació del model productiu que ha de ser més ecològic, digital i resiliènt.*

*En resum, les dades conjunturals que recollim en aquest capítol de la memòria corroboren la necessitat de dur a terme canvis estructurals impulsant una **transformació modernitzadora de l'estructura productiva valenciana**, que actue sobre els sectors productius clau per a pal·liar les febleses de l'economia valenciana que s'han aguditzat amb aquesta crisi sanitària, econòmica i social, com l'elevada desocupació, la baixa productivitat per persona ocupada o la previsible reculada del nivell de renda per habitant en 2020, a conseqüència de la pandèmia, encara per davall de la mitjana d'Espanya.*

*La **Comunitat Valenciana** ha de continuar establint les bases per a aconseguir un model econòmic fonamentat en el coneixement, la innovació, l'obertura i la connexió amb l'exterior, articulat sobre el principi de sostenibilitat, tant ambiental com productiva i social, incentivant la recuperació de l'agricultura, amb una agricultura professional i un sistema agroalimentari com a motors del procés de modernització; en la digitalització i reindustrialització amb una major contribució de la indústria al producte interior brut i a l'ocupació; en l'impuls d'un turisme sostenible i un model de comerç equilibrat.*

*La **innovació** constitueix una palanca estratègica per a millorar la competitivitat del teixit productiu valencià i impulsar el creixement econòmic de la nostra comunitat, i requereix un major compromís del sector públic i del privat. Per això el Comité considera*

necessari continuar incrementant la despesa pública i privada en R+D i que la inversió en innovació mantinga un ritme creixent i continuat fins a aconseguir els paràmetres recomanats per la Unió Europea.

En aquest sentit, les polítiques públiques en matèria d'innovació i la programació 2021-2027 de l'Estratègia RIS3-CV han de considerar les febleses, amenaces, forteses i oportunitats del Sistema Valencià d'Innovació posades de manifest en l'[Informe anàlisi de l'economia valenciana i el sistema valencià d'innovació. Diagnòstic en el context actual.](#)

Especialment es recomana combatre el baix nivell de transferència del coneixement al sector productiu i la dificultat que tenen les petites empreses per a ser innovadores, impulsar la col·laboració entre els diferents agents del Sistema Valencià d'Innovació i fer els esforços necessaris per a optar al major finançament possible del nou marc financer plurianual 2020-2027 de la Unió Europea i els fons Next Generation UE.

3. SECTOR EXTERIOR

3.1. COMERÇ EXTERIOR DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Les dades recollides en aquest apartat de la memòria permeten afirmar que la propagació de la pandèmia de la COVID-19 ha marcat de manera excepcional el comportament del sector exterior en 2020 a la Comunitat Valenciana. Les exportacions de mercaderies es van reduir un 8,7 % interanual, una caiguda inferior a la de les

El sector exterior de la Comunitat Valenciana ha sigut un dels que menys ha patit els efectes de la pandèmia. En la segona meitat de l'any ha experimentat una important recuperació, que li ha permés aconseguir uns nivells d'exportacions pre-COVID.

importacions, que van retrocedir el 12,7 % interanual, si bé en ambdós casos amb una menor incidència que en el conjunt d'Espanya. Com a conseqüència, el saldo comercial de la nostra comunitat va millorar substancialment, ja que va registrar un superàvit de 3.657,29 milions d'euros, superior en un 33,6 % al registrat

en 2019, segons dades provisionals, sent la quarta comunitat autònoma amb major saldo positiu de la balança comercial.

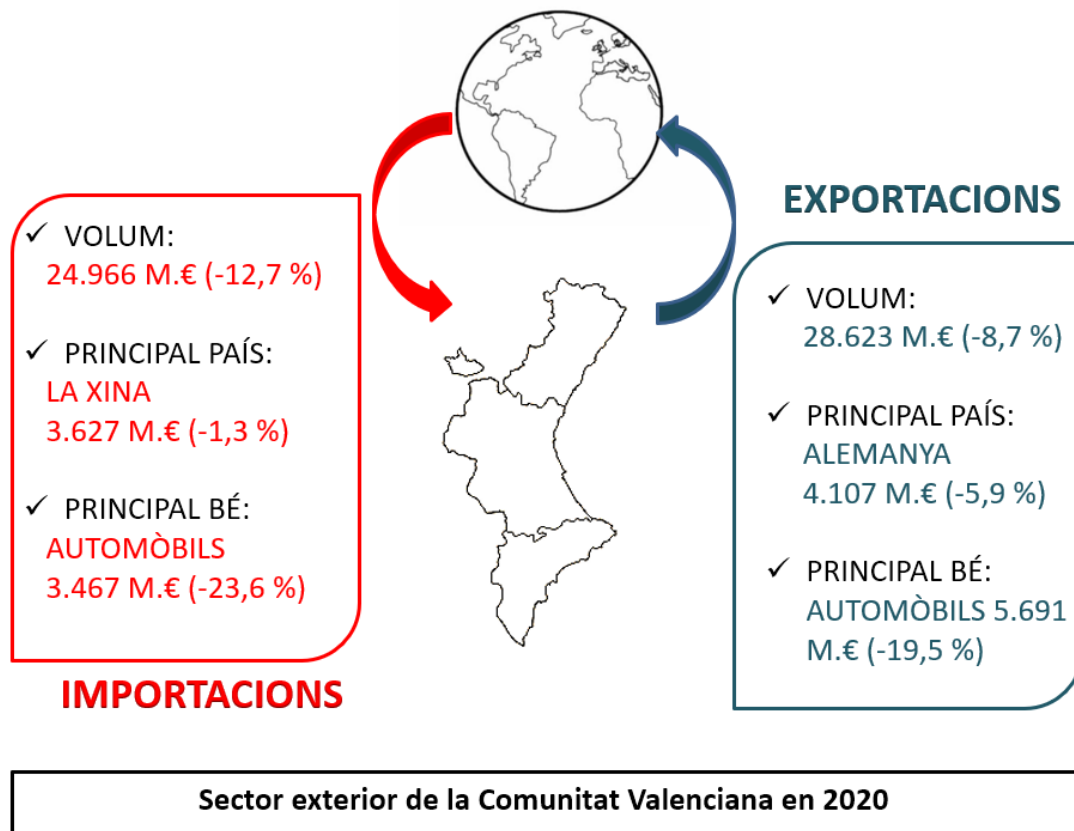
El grau d'obertura exterior de la Comunitat Valenciana, superior al de la mitjana nacional, ha tornat a posar de manifest que l'economia valenciana continua estant més present en els mercats internacionals i amb això més exposada a situacions adverses com la patida en 2020. No obstant això, el nombre d'empreses valencianes que han realitzat activitats d'exportació en 2020 arriba a les 24.111, superior en un 1,9 % al que es va comptabilitzar en 2019. Cal ressaltar que el nombre d'empreses exportadores regulars⁶ en la nostra comunitat continua sent elevat amb un total de 7.767 empreses, 71 menys que l'any precedent, la qual cosa representa prop d'un terç del total d'empreses exportadores.

El sector exportador de la Comunitat Valenciana és el que menys ha patit els efectes econòmics de la COVID-19. Aquesta regularitat és important per al teixit empresarial de la nostra comunitat, ja que aquestes empreses són més competitives i eficients, els seus productes incorporen qualitat, tecnologia i innovació i estan més preparades per a suportar fluctuacions del mercat⁷.

El sector exterior s'ha convertit, en la segona meitat de l'any, en el motor de la recuperació de l'economia valenciana, ja que ha registrat una recuperació notable. Així, en el quart trimestre s'ha aconseguit un nivell d'exportacions pre-COVID, i amb un avanç superior a la mitjana espanyola.

⁶ S'entenen, en aquest cas, com a empreses exportadores regulars aquelles que han estat exportant un mínim de quatre anys seguits.

⁷ "Les empreses exportadores regulars valencianes resisteixen millor els efectes de la crisi causada per la COVID-19". Informe de la Cambra de Comerç de València. Febrer de 2021.

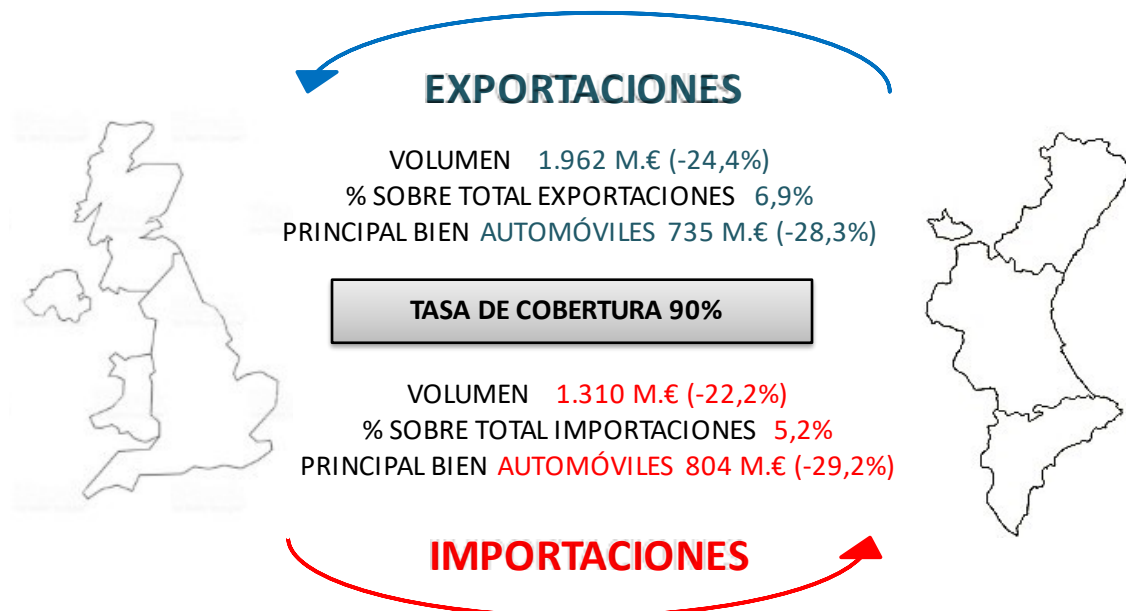
El nombre d'empreses exportadores ha augmentat, tenint en compte la reorientació de l'empresa valenciana cap a mercats exteriors més dinàmics, davant de l'estancament i la reculada del mercat nacional.

D'altra banda, s'ha mantingut el desitjable procés de diversificació exportadora de la nostra comunitat en 2020, tant en el cas dels béns com en les destinacions d'aquests. Els productes més demandats han sigut automòbils, fruites, productes ceràmics, combustibles, plàstics, verdures, calçat, maquinària, mobles i material elèctric, que representen prop del 85 % del valor exportat. Entre aquests productes, el major dinamisme l'han tingut maquinària, plàstics, fruites i mobles, mentre que combustibles, automòbils, calçat i verdures mostraven una reculada en el valor de les vendes.

Quant a la diversificació geogràfica, s'ha observat que els països de la Unió Europea continuen sent la principal destinació de les exportacions valencianes. La greu crisi patida pel comerç internacional en 2020 ha provocat una minoració de 0,8 punts en el pes de les exportacions valencianes a la Unió Europea sobre el total exportat. Per contra, han guanyat pes relatiu altres destinacions amb majors dificultats d'accés, però amb millors perspectives de creixement, com són alguns països asiàtics.

La UE-27 i el Regne Unit constitueixen des de l'1 de gener de 2021 dos mercats que, malgrat els acords, crearan uns certs obstacles al comerç de béns i serveis. Des de l'1 de gener de 2021, en relació amb els intercanvis comercials, el Regne Unit passa a ser un país tercer per a la Comunitat Valenciana, encara que es tracta d'un acord avantatjós en determinats aspectes, especialment en l'eliminació d'aranzels, quotes o contingents als productes d'origen dels dos mercats.

L'acord aconseguit per a l'eixida del Regne Unit de la Unió Europea elimina aranzels, quotes o contingents, però introdueix drets de duana, liquidació d'uns certs impostos i controls fronterers.

Relación comercial Comunitat Valenciana – Reino Unido en 2020

La Comunitat Valenciana té una vinculació comercial important amb el Regne Unit, cinquena destinació mundial de les exportacions de la nostra comunitat, amb un volum total de 1.961,68 milions d'euros en 2020, la qual cosa suposa prop del 7 % de les vendes de la Comunitat Valenciana, amb un pes relatiu molt elevat de les vendes d'automòbils, entorn del 38 %, i del sector alimentari amb un 23 %. En conjunt, el grau de concentració de les exportacions al Regne Unit és elevat, ja que els deu primers productes exportats representen prop del 85 % del total de vendes. Per la seua banda, les importacions al Regne Unit han ascendit a 1.309,53 milions d'euros, més del 5 % de les compres a l'exterior i amb un grau de concentració superior al de les exportacions, destacant les compres del sector de l'automòbil, que representen el 61,4 % de les importacions.

Com s'ha comentat, l'acord aconseguit entre el Regne Unit i la Unió Europea és avantatjós en diferents aspectes, però suposa la reintroducció dels drets de duana, la liquidació de l'IVA i els impostos especials i els controls fronterers, amb un impacte immediat i directe en la cadena de subministrament i competitivitat de les empreses de la nostra comunitat.

Finalment, el CES-CV vol posar de manifest que les mesures introduïdes a la Xina i altres països asiàtics a principis de 2020, per a mitigar els efectes de la pandèmia, van provocar una disrupció en la cadena de subministraments a escala global, a conseqüència de l'aturada de la seua activitat i el tancament de fronteres al transport. Aquesta situació ha posat de manifest l'elevada dependència que té la nostra comunitat de subministraments bàsics procedents d'aquests països.

3.2. INVERSIÓ ESTRANGERA A LA COMUNITAT VALENCIANA

L'impacte negatiu de la crisi sanitària sobre la inversió estrangera directa a la Comunitat Valenciana ha sigut considerable i ha contribuït al fet que la inversió caiga en 2020 a menys de la meitat de la inversió registrada un any abans. Les mesures de confinament han alentit els projectes d'inversió existents i les perspectives d'una important recessió han portat al fet que els inversors reavaluen nous projectes⁸.

La pandèmia i les mesures de confinament han alentit els projectes d'inversió existents i la reavaluació de nous projectes, i s'ha reduït considerablement la inversió estrangera directa.

Malgrat els avantatges comparatius de la Comunitat Valenciana per a atraure inversió estrangera, com pot ser la seua situació geoestratègica privilegiada entre Europa i altres destinacions com Àsia o Àfrica, o el grau d'obertura exterior, entre altres, la incertesa provocada per la pandèmia ha incidit sobre la decisió dels inversors en 2020.

Pel que fa al **comerç exterior**:

43. A la vista de l'anàlisi realitzada al llarg d'aquest capítol, el CES-CV considera que, atesa la situació excepcional derivada de la crisi sanitària provocada pel coronavirus, és necessari i urgent impulsar les mesures d'internacionalització de les empreses de la nostra comunitat per a afavorir l'activitat, mitjançant instruments com els serveis d'assessorament, informació, promoció i formació i el suport institucional per a aconseguir una major presència en l'exterior, i la garantia i millora de la connexió a través d'infraestructures essencials, la qual cosa permetrà continuar enfortint una base exportadora en els sectors estratègics i la competitivitat de la indústria de la Comunitat Valenciana.

⁸ Informe de la Conferència de les Nacions Unides sobre comerç i desenvolupament (UNCTAD).

44. *El Comité considera prioritari i urgent que les administracions públiques implementen importants mesures en diversos àmbits per a donar suport a les empreses exportadores de la nostra comunitat, que permeten recuperar i incrementar les relacions comercials després de la profunda recessió del comerç internacional provocada per la crisi de la COVID-19.*
45. *D'altra banda, el CES-CV continua insistint en la necessitat d'exigir un major grau de reciprocitat en les campanyes d'inspecció, en les relacions comercials i en la normativa amb tercers països, en matèries com ara estàndards de seguretat alimentària, seguretat fitosanitària, seguretat de sanitat i benestar animal que siguen obligatòries per a les empreses productores comunitàries. Igualment, hauria de fer-se un estudi previ d'impacte sobre les produccions europees, dur-se a terme una política més activa de la UE davant de les barreres tècniques i fitosanitàries en altres mercats i establir-se mesures de salvaguarda en els acords amb tercers.*
46. *Els estats membres de la Unió Europea han de negociar els seus protocols bilateralment amb cada país per a poder exportar els seus productes, mentre que a la UE hi ha un únic protocol sanitari d'aplicació per a l'entrada de productes en qualsevol dels seus estats membres. El CES-CV considera que l'obertura a nous països requereix un esforç de les administracions per a agilitar els processos de negociació bilateral dels protocols, ja que l'elaboració i aprovació d'aquests protocols per a la importació de productes agraris són processos llargs i molt costosos.*
47. *A més, el CES-CV recomana que la Generalitat emeta un informe complet de les conseqüències que els tractats o acords amb països tercers puguen tindre sobre les nostres branques productives, especialment sobre l'agricultura i en la viabilitat dels nostres cultius, així com sobre l'activitat industrial manufacturera.*
48. *El Comité considera que ha d'haver-hi una reciprocitat en les exigències normatives quant a les produccions procedents de països tercers. Un exemple clar seria la prohibició de les importacions de productes alimentaris procedents de països tercers en els quals s'hagen utilitzat matèries actives de productes fitosanitaris que no estan autoritzades a la Unió Europea*
49. *El CES-CV estima essencial la col·laboració conjunta de les administracions públiques i les empreses per a donar suport a projectes innovadors que permeten renovar les estructures productives i la creació d'ocupació de qualitat i elevar el grau de competitivitat i la quota de mercat internacional.*
50. *La deterioració del comerç internacional, i especialment d'algunes zones geogràfiques com l'Amèrica Llatina, s'ha traduït en un lleuger descens de les empreses exportadores regulars. El Comité entén que és necessari donar suport a les empreses exportadores en general, i a aquelles que ho fan de manera regular en particular, tant amb polítiques fiscals com en l'àmbit de l'ocupació i de la inversió, per a afavorir la incorporació de noves empreses i el creixement de les que ja hi ha.*
51. *L'entrada en vigor de l'Acord de comerç i cooperació entre el Regne Unit i la Unió Europea suposa el manteniment de la cooperació reglamentària i ambdues parts mantenen el dret a regular en els seus respectius àmbits competencials, per la qual cosa el CES-CV recomana que des de l'Administració autonòmica s'establisquen els*

mecanismes necessaris per a informar les empreses de la nostra comunitat dels possibles canvis que s'establisquen.

52. *Així mateix, a curt termini no s'esperen grans canvis en les condicions per a exportar respecte a l'etapa anterior al Brexit, però sí que augmentaran determinats tràmits burocràtics, com ara requeriment de llicències, de permisos o declaracions duaneres i fiscals, que poden ser nous i suposar un cert grau de dificultat afegida per a aquelles empreses que no tinguen relacions comercials fora de la Unió Europea. Per tant, seria convenient intensificar la informació i l'assessorament directe a aquelles empreses valencianes que decidisquen iniciar una relació comercial amb el Regne Unit, ja que cal tindre present que continua sent una destinació rellevant per als productes de la Comunitat Valenciana.*
53. *Finalment, el CES-CV considera que la crisi econòmica derivada de la COVID-19 ha evidenciat que és el moment de fomentar l'aprovisionament dels subministraments bàsics (matèries primeres i semimanufactures) des de nous països i regions, com poden ser països de l'est de la UE o del Mediterrani.*

Pel que fa a la **inversió estrangera**:

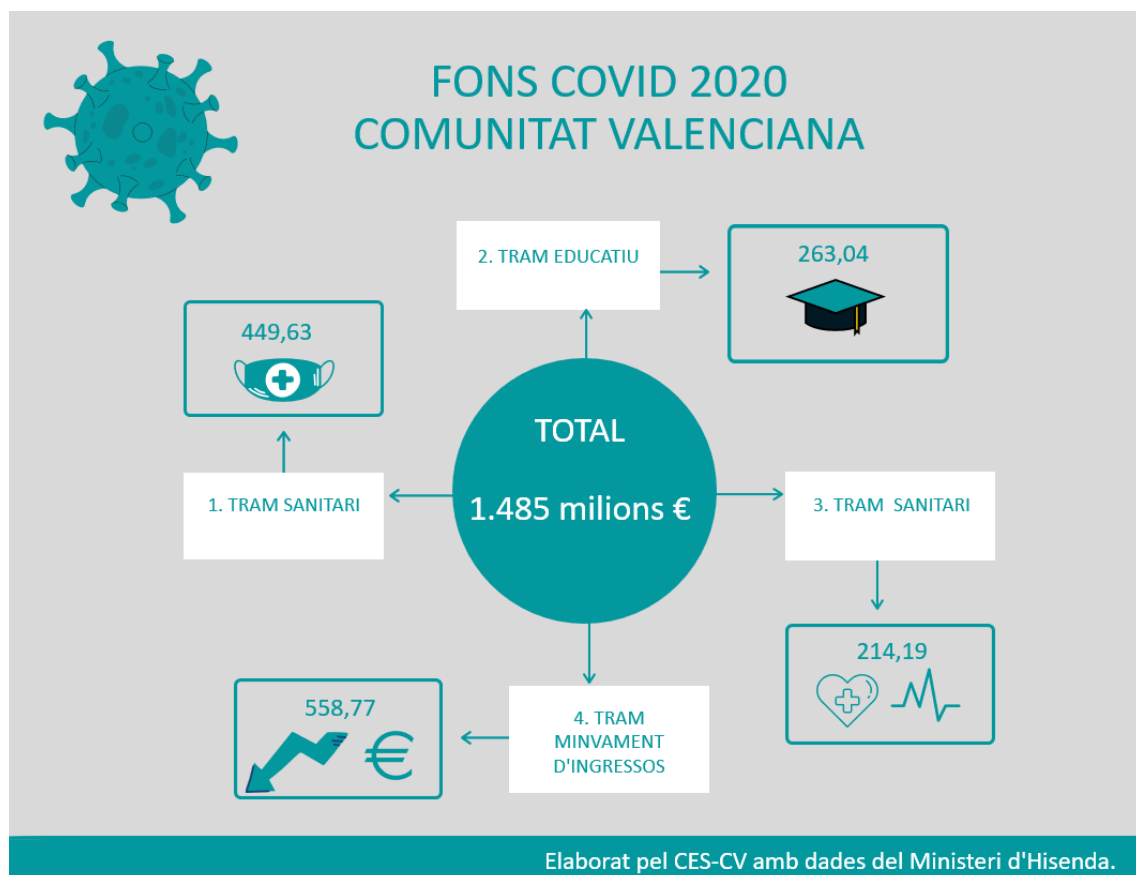
54. *La inversió directa estrangera ha d'aprofitar-se per a incentivar la innovació i internacionalització del teixit empresarial, millorant-ne la competitivitat. El Comité considera que ha de ser objectiu prioritari continuar augmentant la confiança dels inversors estrangers, amb la finalitat que aquesta inversió contribuísca a dinamitzar l'activitat productiva de la Comunitat Valenciana i genere noves ocupacions de qualitat. Així, la privilegiada situació geoestratègica de la nostra comunitat pot facilitar, entre altres, el desenvolupament de centres logístics intermodals per a ser la porta d'entrada d'economies emergents com la Xina o altres d'Orient Mitjà i Àfrica i, fins i tot, per a empreses europees i asiàtiques que pretenguen comercialitzar amb Amèrica Llatina i viceversa.*
55. *A més, el desenvolupament d'algunes àrees industrials i el foment de clústers són iniciatives que contribuirien a millorar les condicions per a la internacionalització de les empreses de la Comunitat Valenciana.*

4. SECTOR PÚBLIC

La pandèmia ocasionada pel coronavirus COVID-19 ha provocat una emergència sanitària, econòmica i social sense precedents a escala mundial. En aquest context, és especialment rellevant el paper que exerceixen les comunitats autònomes en la prestació de serveis públics fonamentals com l'educació, els serveis socials i, especialment en aquests moments, la sanitat, que està afrontant un increment en la demanda assistencial provocada per la pandèmia.

L'escenari econòmic ha canviat per complet a causa de la crisi provocada per la COVID-19 i l'impacte a la **Comunitat Valenciana** ha sigut especialment greu per tractar-se d'una societat que ja patia altres problemes estructurals: febleses estructurals relacionades amb el mercat de treball i la limitada capacitat del teixit productiu valencià per a aconseguir els nivells de productivitat d'altres territoris, tenint en compte que el nivell de renda per habitant de la població valenciana és un 12,8 % inferior a la mitjana nacional.

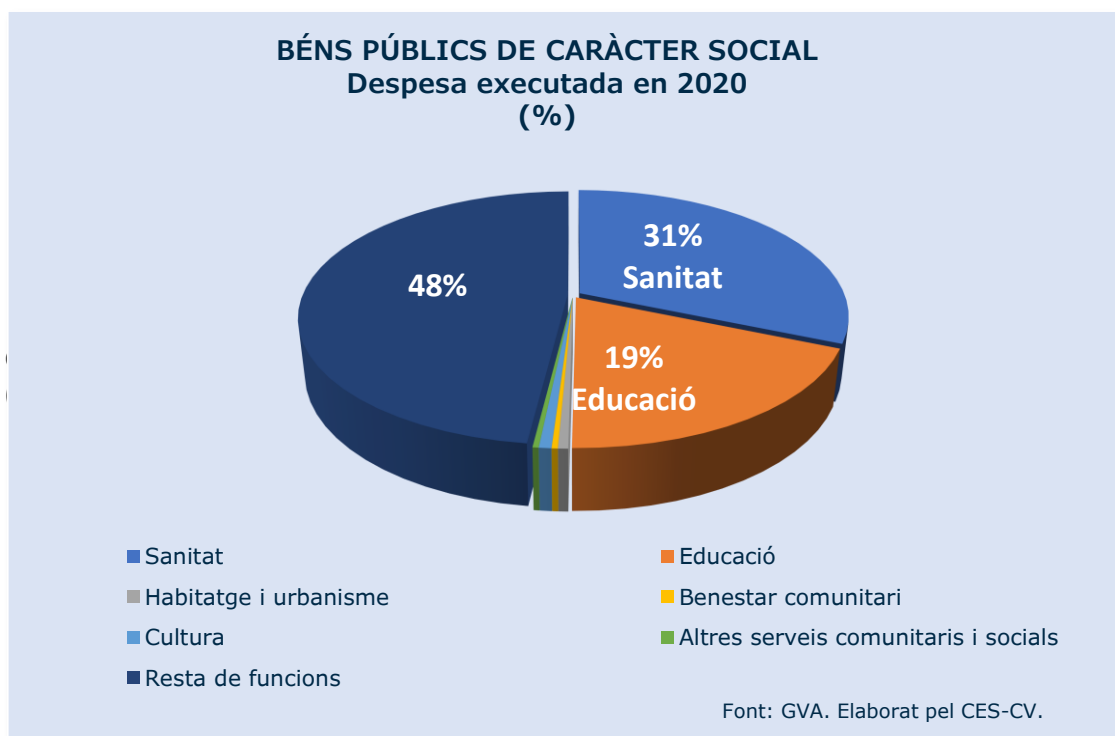
Sens dubte, la continuïtat en l'aplicació del sistema de finançament ha perjudicat aquesta Comunitat, i està ocasionant que es vegen minvades les possibilitats de creixement i creació d'ocupació que són necessàries per a afrontar la crisi de la pandèmia COVID-19.

Malgrat això, enguany es valora positivament l'augment de l'import dels ingressos rebuts del sistema de finançament respecte a l'any anterior, així com els 1.485 milions d'euros no retornables del Fons COVID-19 assignats a la Comunitat Valenciana per part del Govern central.

També es valora molt positivament la important mobilització de recursos posada en marxa des de la Unió Europea i coordinada amb el Govern d'Espanya. Aquesta injecció de fons suposa al mateix temps un alleujament financer i un repte per a la seua eficaç gestió en els pròxims anys, amb l'objectiu d'enfortir els serveis públics essencials, especialment la sanitat, la transformació digital i ecològica de l'estructura productiva valenciana, la recuperació del creixement econòmic i la creació d'ocupació.

L'any 2020, la despesa total executada del pressupost de l'Administració de la Generalitat va registrar un augment del 16,66 % respecte a l'any anterior. La meitat de la despesa correspon a Sanitat (31 %) i Educació (19 %).

El **resultat pressupostari** no financer de 2020, malgrat ser menys deficitari que en l'exercici anterior, va ser negatiu, -1.806,16 milions d'euros, i el romanent de tresoreria, malgrat mostrar una menor manca de recursos que en l'exercici anterior, va ser de -2.542 milions d'euros. Aquesta menys onerosa posició financera es deu al fet que la despesa corrent no associada a la COVID-19 s'ha executat per davall, en conjunt, dels nivells de 2019⁹, però es deu sens dubte també al reforç de finançament concedit a la

⁹ AIREf (2021): Informe sobre els pressupostos inicials 2021 de la Comunitat Valenciana.

comunitat per part del Govern central, amb l'augment en 966,55 milions d'euros d'ingressos rebuts del sistema respecte a 2019, així com als 1.485 milions d'euros no retornables del Fons COVID-19.

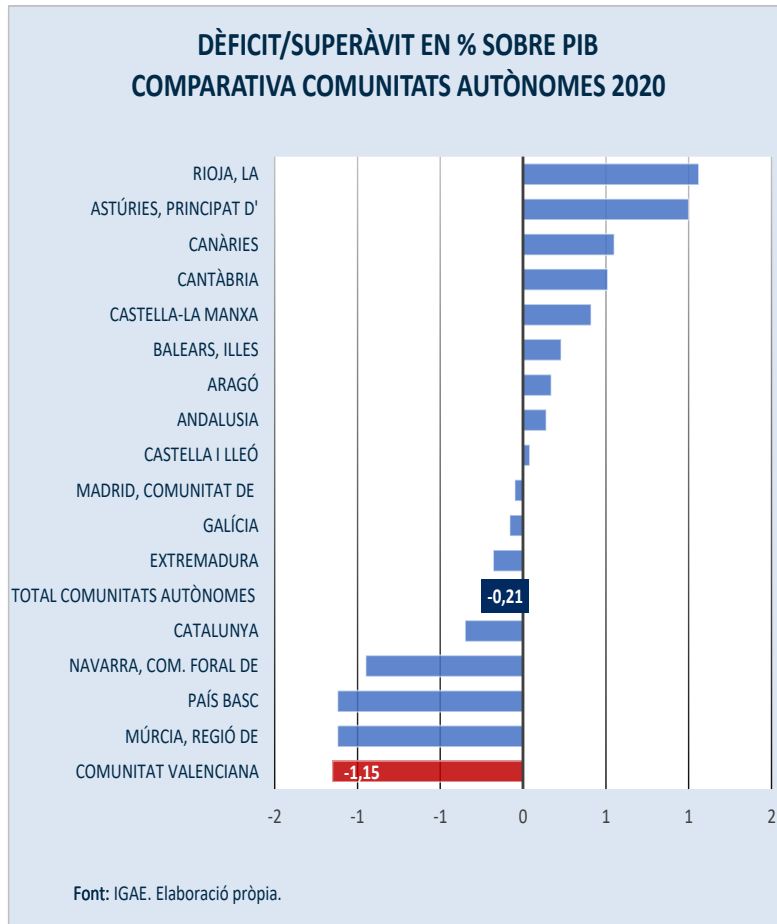
Malgrat això, el resultat pressupostari no financer continua sent negatiu, i la comunitat presenta, com és sabut, una situació financera de difícil sostenibilitat que requereix, entre altres accions, la revisió del model de finançament autonòmic, un sistema que penalitza, any rere any, la Comunitat Valenciana, tal com ha sigut ja estudiat i reconegut pels experts, tant a escala autonòmica com nacional.

La Comunitat Valenciana ha experimentat un **increment poblacional** del 15 % en el període 2002-2018, superior a la mitjana de les comunitats autònomes en tres punts percentuals i un dels més elevats, darrere d'Illes Balears, Regió de Múrcia, Comunitat de Madrid, Catalunya i Canàries. Aquest increment poblacional comporta un augment de les necessitats de despesa que cal atendre, en primer lloc les dels serveis públics fonamentals.

Juntament amb l'augment de la població i de les necessitats de despesa, la situació es va agreujar a partir de la crisi econòmica iniciada en 2008 per la disminució brusca dels **ingressos**. La Comunitat Valenciana és la que va obtenir menys ingressos no financers per càpita durant el període 2002-2018, un 18 % menys que la mitjana. A més, durant una llarga dècada els ingressos no van recuperar els nivells anteriors, i només aquests dos últims anys els ingressos totals no financers han superat el nivell màxim aconseguit en 2009.

La Comunitat Valenciana és una de les comunitats que menys gasta per habitant. En **despeses** per operacions no financeres, un 13 % menys que la mitjana per al període 2002-2018. A més, la Comunitat Valenciana ha de fer més esforç que altres autonomies, i dedicar un major percentatge del seu pressupost a atendre la despesa dels serveis públics fonamentals (SPF), especialment enguany en sanitat, amb la qual cosa queden menys recursos per a dedicar a altres funcions, per exemple a polítiques d'estímul i suport a l'R+D+i, infraestructures o desenvolupament del teixit productiu.

Durant els anys de bonança econòmica, l'**infrafinançament** es va cobrir amb ingressos tributaris procíclics, així com mitjançant el recurs a l'endeutament, però amb les crisis econòmiques, el consegüent augment de risc i l'enfonsament dels ingressos procíclics, es va posar de manifest el greu problema de l'infrafinançament, així com les seues conseqüències en el finançament del dèficit i el refinançament del deute. Aquesta situació és més greu per a aquelles comunitats, com la Comunitat Valenciana, que partien ja d'una situació de desavantatge i de menor finançament històric per habitant.

En 2020, el **dèficit** de la Comunitat Valenciana és de 1.206 milions d'euros, un 1,15 % sobre el PIB¹⁰. El dèficit de la Comunitat Valenciana s'ha reduït en valor absolut un 46 % respecte a l'any anterior, amb una reducció de 1.036 milions d'euros, i el dèficit respecte al PIB s'ha reduït un 40 % respecte a l'any anterior. Malgrat això, la Comunitat Valenciana presenta el dèficit més elevat de totes les autonomies, tant en valor absolut com en termes de percentatge sobre el PIB.

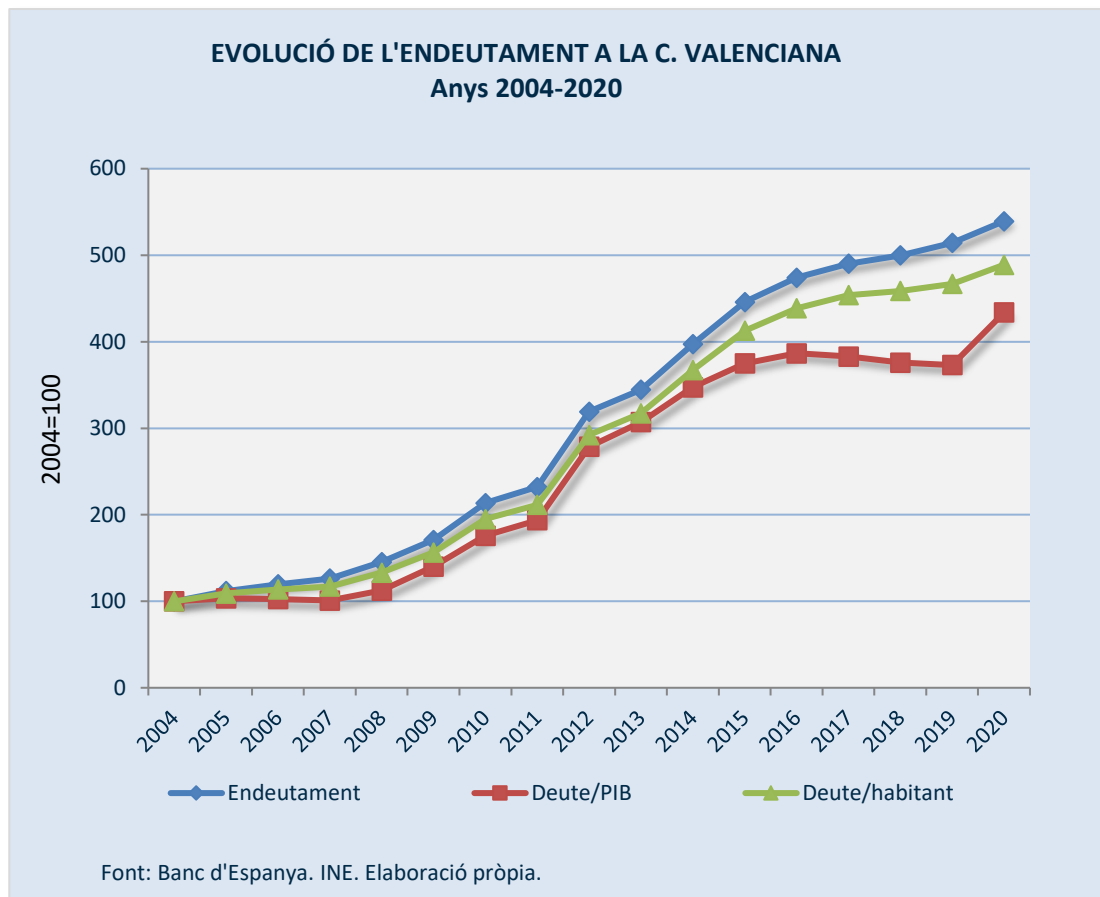
L'explicació a la reducció del dèficit en un any en què es va declarar una pandèmia mundial i un estat d'alarma, les restriccions del qual van suposar un colp important per a l'economia, està en les ajudes de l'Estat, el Fons COVID-19 i el manteniment de les transferències de l'any anterior malgrat la pandèmia. Ha sigut el Govern central el que ha assumit la major despesa derivada d'aquesta crisi. L'impacte de la pandèmia COVID-19 en la despesa sociosanitària de l'any 2020 ha sigut de 730 milions d'euros, equivalent a un 0,70 % del PIB regional.

El deute de la Comunitat Valenciana ha aconseguit en 2020 un rècord històric del 48,6 % sobre el PIB.

Juntament amb el desequilibri financer ocasionat per les crisis econòmiques de l'última dècada i la generació de dèficit, el sistema de finançament autonòmic ha manifestat una realitat d'insuficiència global i d'inequitat en el repartiment dels recursos, que ha portat a la Comunitat Valenciana a endeutar-se més malgrat gastar menys que altres regions. La Comunitat Valenciana és la segona autonomia, darrere de Catalunya, amb major deute en valor absolut i per càpita. L'endeutament ascendeix a

¹⁰ Les regles fiscals per a 2020 i 2021 es troben suspeses, seguint les recomanacions europees, a fi que les administracions públiques disposen de totes les eines possibles per a fer front a l'emergència sanitària i, al mateix temps, disposen d'una flexibilitat fiscal que impulse la recuperació econòmica i social.

50.807 milions d'euros a la fi de 2020, que correspon a 10.088 euros per habitant. En percentatge i amb un rècord històric del 48,6 %, la valenciana és l'autonomia amb més deute respecte al PIB. El 82 % d'aquest deute viu acumulat a 31 de desembre de 2020 és deute amb l'Estat espanyol.

A més, l'elevat endeutament acumulat per la Comunitat Valenciana genera enguany uns **interessos** de 407 milions d'euros. Cal assenyalar que el volum de despeses financeres era de 1.229 milions d'euros l'any 2014. La reducció d'interessos en els últims anys és conseqüència de les mesures que el Govern central va aprovar a final de l'any 2014, l'RDL 17/2014, amb què es va crear el **Fons de Finançament a les Comunitats Autònomes**. Amb aquestes mesures es donen facilitats financeres a les comunitats autònomes per a atendre els compromisos del deute, que impliquen, en alguns casos, tipus d'interés nul aplicats als préstecs rebuts a través del Fons de Liquiditat Autònoma, a causa d'una situació més favorable dels mercats financers i d'una inflació molt baixa, que presenta fins i tot en 2020 una taxa de variació interanual negativa¹¹.

De qualsevol manera, la permanència en el temps d'unes mesures que van aparèixer en el seu moment (amb el FLA de 2012) amb caràcter extraordinari ha portat

¹¹ Vegeu en el capítol 5 d'aquesta memòria l'epígraf 5.1 "Preus".

a augmentar encara més l'endeutament d'algunes comunitats, entre aquestes la valenciana, que es veu obligada a recórrer al FLA any rere any.

En relació amb l'anterior i encara que les regles fiscals, seguint les recomanacions europees, es troben suspeses de moment per als anys 2020 i 2021, segons el recent informe de l'AIReF sobre els pressupostos inicials de 2021, els elevats nivells d'endeutament existents reforcen la necessitat d'establir mecanismes que eviten un recurs excessiu a l'endeutament. L'AIReF recomana al Ministeri d'Hisenda ajustar l'endeutament a les necessitats reals de finançament i de liquiditat de cada comunitat, mitjançant autoritzacions d'endeutament i, si és el cas, mitjançant els mecanismes extraordinaris de finançament¹².

L'any 2018, últim amb **liquidació definitiva del sistema de finançament** autonòmic, la Comunitat Valenciana torna a ser la pitjor finançada de totes les comunitats autònomes.

Al crònic infrafinançament de la Comunitat Valenciana s'uneix el fet que la nostra comunitat és l'única en la qual hi ha hagut conjuntament dues circumstàncies: una **balança fiscal negativa**¹³ (és a dir, és aportadora neta al sistema) i a més el seu **PIB per càpita** és inferior a la mitjana nacional¹⁴. És una situació única i anòmala la de la Comunitat Valenciana.

El deute acumulat a conseqüència de l'infrafinançament de la Comunitat Valenciana durant el període 2002-2018 és equivalent, aproximadament, al total del pressupost de la Generalitat de l'any 2016.

La diferència entre el finançament que ha obtingut la Comunitat Valenciana pel sistema encara vigent i la que hauria d'haver obtingut segons un criteri equitatiu d'igual finançament per habitant llança un dèficit acumulat estimat de 17.106 milions d'euros de 2002 a 2018. La xifra seria major si es tinguera en compte l'endeutament acumulat abans de l'any 2002 per motius similars. Aquesta falta de finançament s'ha traslladat a l'endeutament de la Comunitat Valenciana per aquest import més els interessos que aquest mateix endeutament ha estat generant i que han sigut estimats pels experts de les Corts com a mínim en 4.589 milions d'euros.

En definitiva, la Comunitat Valenciana pateix una **situació d'infrafinançament** permanent en el temps, a causa, segons els informes de la comissió d'experts, de les deficiències del sistema de finançament autonòmic. Aquesta onerosa situació és especialment anòmala a la Comunitat Valenciana perquè és l'única que resulta aportadora neta al sistema amb una renda per càpita inferior a la mitjana nacional. La Comunitat Valenciana reclama, des de fa anys, la reforma del sistema i ha proposat, en un vot particular a l'informe dels experts de les comunitats autònomes, a més de la

¹² AIReF (2021): "Informe sobre els pressupostos inicials de les administracions públiques 2021"

¹³ "[Informe sobre la dimensió territorial de l'actuació de les administracions públiques, exercici 2014](#)". Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques. Publicat el juliol de 2017. (Últim informe publicat).

¹⁴ Vegeu en el capítol 2 d'aquesta memòria l'epígraf 2.1 "Evolució recent de l'economia valenciana".

reestructuració i ampliació dels terminis de venciment, una quitació o compensació de la part del deute autonòmic acumulat l'origen del qual prové d'aquest infrafinançament.

A més, la crisi sanitària de la COVID-19 planteja un futur especialment difícil i complicat des del punt de vista de la sostenibilitat economicofinancera a la Comunitat Valenciana, atesa la seua particular situació de vulnerabilitat.

El Comité Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana, després de l'anàlisi i valoració de la situació, formula les següents **observacions i recomanacions**:

56. *El Comité alerta, un any més, que la Comunitat Valenciana és l'única comunitat autònoma que, amb una renda per càpita inferior a la mitjana nacional, és aportadora neta al sistema de finançament autonòmic. Aquesta realitat és fiscalment incongruent, econòmicament insostenible, socialment injusta i atempta contra tota lògica de cohesió territorial.*
57. *El CES-CV denuncia el desigual finançament per habitant entre les comunitats autònomes de règim comú, que afecta i penalitza de manera contundent la Comunitat Valenciana. Aquesta inequitat en el repartiment dels recursos s'ha traduït en un desigual desplegament territorial dels serveis públics, tant dels fonamentals (educació, sanitat i protecció social) com dels relacionats amb la resta de les competències autonòmiques, i ha sigut una de les causes que han originat una desigual acumulació territorial d'actius tangibles i intangibles. Al seu torn, aquestes desigualtats no sols han llastrat el creixement i el desenvolupament econòmic i social de les regions en el passat, sinó que aguditzen els desnivells de partida de cara a la recuperació i el desenvolupament econòmic i social en el futur.*
58. *Per tot això, el Comité insisteix que el manteniment de l'actual configuració del sistema de finançament autonòmic resulta insostenible i reivindica tant la reforma del sistema com la necessitat que es reconega i condone la part del deute que té el seu origen en l'infrafinançament històric que l'Estat central manté amb la nostra comunitat.*
59. *El Comité manifesta que és precisament en moments com l'actual, amb la crisi de la COVID-19 i la necessitat urgent de prestació d'un servei socio sanitari intens i de qualitat, quan més es posa de manifest la necessitat de la reforma del sistema de finançament autonòmic.*
60. *Malgrat això, el Comité manifesta la seua satisfacció pel suport financer rebut des del Govern central a través del Fons COVID-19 i pel fet que s'haja donat més pes a la variable poblacional en el criteri definitiu de repartiment d'aquest fons, una reivindicació defensada durant anys des del Comité Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana.*
61. *Davant de la posada en marxa de l'Estratègia valenciana de recuperació com a resposta a la situació provocada per la pandèmia de la COVID-19, el Comité insta l'Administració pública a impulsar i desenvolupar els acords i les aliances necessaris per a enfortir els serveis públics essencials i conjuminar esforços per a una gestió eficient i una eficaç execució dels fons europeus Next Generation UE.*

5. PREUS I COSTOS

De l'anàlisi de les dades recollides en els apartats anteriors es pot afirmar que el comportament dels preus al consum a la Comunitat Valenciana en 2020 ha estat marcat pels xocs de demanda i oferta derivats de la crisi sanitària.

Els preus van caure a la Comunitat Valenciana l'any de la pandèmia, el primer que es tanca amb un IPC negatiu des de 2014. Segons les dades elaborades per l'INE, el

L'evolució dels preus ha estat marcada pels xocs de demanda i d'oferta provocats per la pandèmia i les mesures aplicades per a mitigar els seus efectes.

descens interanual dels preus al desembre ha sigut del -0,5 % i la taxa mitjana anual del -0,4 %, la primera negativa des de 2016 (-0,5 %). Aquesta evolució de la inflació reflexa, entre altres aspectes, l'aturada de l'activitat, el confinament de la població, la crisi del sector turístic per les restriccions i l'enfonsament dels

preus del petroli, la qual cosa ha fet de 2020 un any molt diferent.

Així ho confirmen la pujada i baixada d'alguns subgrups de béns. Entre els primers, cal indicar que en alimentació alguns productes bàsics i begudes, partides importants en les llars, van incrementar el seu preu i van ocupar els primers llocs entre les rúbriques, amb augments de la fruita fresca del 10,8 %, el sucre del 8,6 %, la carn d'oví amb el 4,4 % o el peix fresc o congelat un 4 %. Així mateix, altres subgrups de productes s'han encarit durant 2020, com en el cas de les assegurances i els serveis hospitalaris.

Per contra, les restriccions de mobilitat han fet que els serveis hotelers i els viatges hagen estat entre els productes que més s'han reduït, al costat dels combustibles que ho han fet d'acord amb l'evolució del preu del petroli, que després de la declaració de l'estat d'alarma va registrar una caiguda històrica. El sector turístic s'ha vist especialment afectat pels tancaments de les fronteres durant l'estat d'alarma, la qual cosa va portar al sector a abaixar preus a l'estiu per a animar els viatges davant de l'elevada incertesa.

La crisi sanitària de la COVID-19 ha suposat un canvi en els hàbits de consum quant a les variacions en la freqüència de compra, el tipus d'establiment, la manera de realitzar la compra, és a dir, de manera presencial, en línia o telefònica, i al contingut de la cistella de la compra de productes bàsics.

L'interés pagat pels depòsits s'ha situat al llarg de tot l'any al voltant del 0 % i sempre inferior i amb un cert marge respecte als tipus d'interés d'actiu i, especialment, als aplicats al consum, que continuen sent excessivament elevats en relació amb els tipus d'interés de crèdits destinats a altres finalitats, havent-hi marge per a reduir-se.

La moderació de la inflació i un descens en els salaris ha donat lloc a una pèrdua de poder adquisitiu en 2020. Els costos laborals i salarials han disminuït en la nostra comunitat, sent la cinquena regió amb menors costos salarials, i aquests representen el 75,2 % de la mitjana de les tres comunitats autònomes amb majors costos salarials (Madrid, País Basc i Navarra) i el 87,3 % de la mitjana espanyola.

Els costos laborals i salarials s'han reduït en 2020 a conseqüència de l'inici de la pandèmia i la inclusió d'un elevat nombre de persones treballadores en els expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO), que continuen pertanyent a la plantilla de les empreses, però no són remunerats amb salaris sinó amb prestacions aportades directament pel SEPE i en alguns casos complementades per les mateixes empreses. A més, les cotitzacions socials a càrrec de les empreses d'aquestes persones treballadores, així com les que s'incorporen a l'activitat, tenen exoneracions.

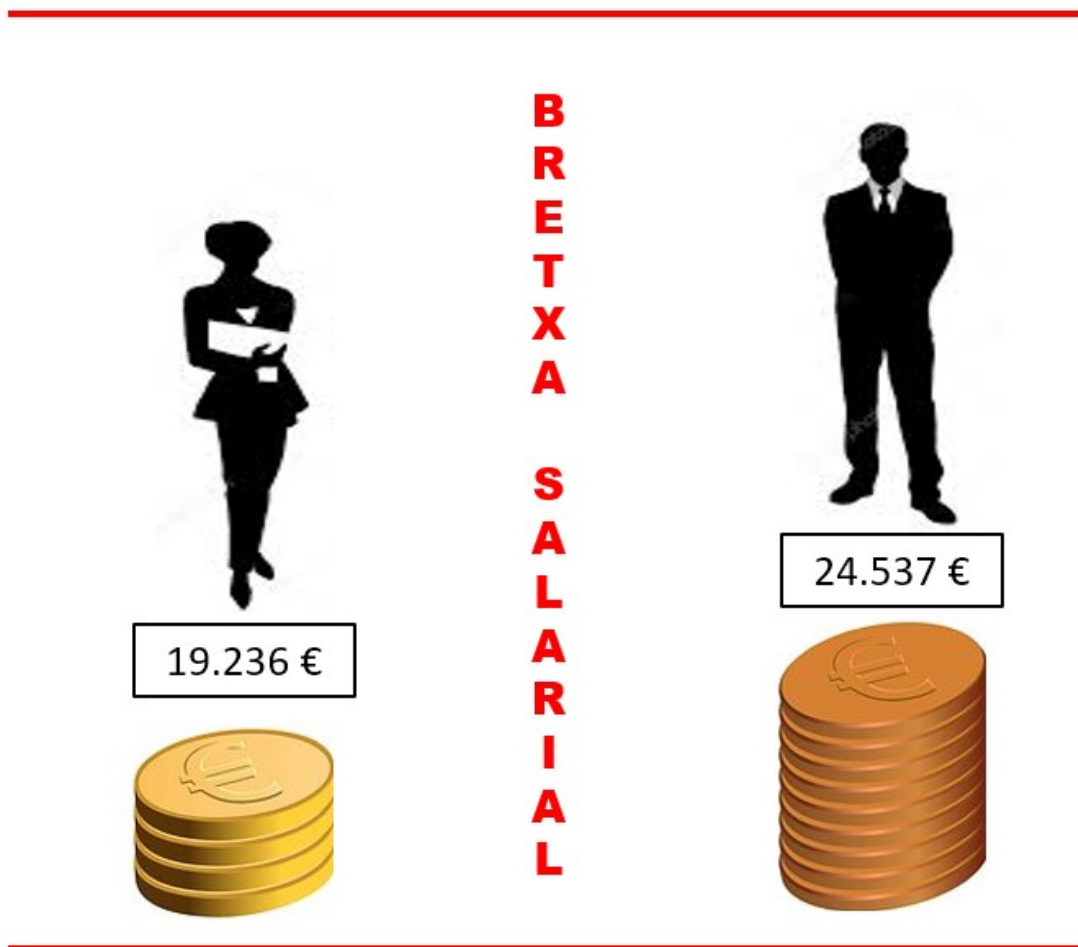
En 2020 els costos laborals i salarials s'han reduït a conseqüència de la flexibilització dels expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO).

Els costos salarials en transport i emmagatzematge, en hostaleria i en activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment s'ha reduït considerablement, tres dels sectors més afectats per les restriccions de la COVID-19.

La **bretxa salarial** entre homes i dones es va reduir lleugerament en 2018, últim any del qual es disposen dades, però continua sent elevada. Entre les diverses causes que expliquen aquest diferencial entre homes i dones, cal esmentar en primer lloc el tipus d'ocupació. Les ocupacions de més alt nivell es continuen exercint per homes. Així, en 2020 més del 70 % dels llocs directius i de gestió estaven ocupats per homes en la nostra comunitat, mentre que les dones estaven ocupades majoritàriament en els

serveis de restauració, personals, de protecció i com a venedores, que són algunes de les activitats que més s'han vist afectades per la crisi sanitària.

A més, la bretxa salarial s'agreuja en aquells grups d'edat en els quals es concentra la maternitat i la cura de les persones ancianes o dependents. En general, actualment en la nostra societat les dones són les que concilien la vida familiar i laboral, de manera que moltes vegades per aquest motiu decideixen compaginar la seua vida personal amb el treball a temps parcial¹⁵.

¹⁵ - "Discriminació salarial de gènere: És urgent legislar sobre la discriminació salarial cap a les dones". Sotssecretaria General. Departament Confederal de la Dona Treballadora UGT. Febrer 2020.

- "Comptes clars per a acabar amb la bretxa salarial". Secretaria Confederal de Dones i Igualtat de CCOO. Febrer de 2021.

- "Anàlisi de la bretxa salarial de gènere a Espanya". CEOE. 2019.

- "Estudi de tendències del mercat laboral i ocupació 2021 amb perspectiva de gènere i valoració de l'impacte de la digitalització en l'ocupació i la formació en el context post-COVID-19". Desembre 2020. Confederació Empresarial de la Comunitat Valenciana (CEV).

Com s'ha vist en el capítol 3 d'aquesta memòria, la Comunitat Valenciana té un elevat grau de dependència energètica i els preus de determinades matèries primeres, a vegades amb un alt grau de volatilitat, incideixen en els seus costos de producció i en conseqüència en el seu nivell de competitivitat-preu. És el cas del preu del petroli, que

El preu de les matèries primeres es va reduir en 2020, com a resultat del ritme de l'activitat econòmica. Així, el preu del petroli va registrar una caiguda històrica en els mesos posteriors a la declaració de la pandèmia per part de l'OMS.

en 2020 s'ha vist immers en una volatilitat de preus sense precedents, derivada d'una sèrie de factors característics i intrínsecs d'aquesta matèria primera. En primer lloc, el mercat d'oferta del cru és molt peculiar perquè els països de l'OPEP són els que en controlen l'oferta mundial. Per la part de la demanda, s'ha produït una situació excepcional amb la pandèmia, que ha reduït brusquement el

consum de petroli a escala mundial. En aquest sentit, cal indicar que el ritme de l'activitat econòmica ha marcat l'evolució del preu del cru amb una caiguda històrica en els mesos posteriors a la declaració de la pandèmia per part de l'OMS i després de les mesures adoptades pels diversos governs per a afrontar la crisi sanitària. Una situació similar s'ha produït en el cas del gas natural i de l'electricitat, que han arribat a preus mínims en els mesos posteriors a l'inici de la pandèmia.

Caiguda històrica del preu de les matèries primeres després de la declaració de la pandèmia per l'OMS

Una vegada realitzades les valoracions sobre preus i costos a la Comunitat Valenciana, s'efectuen les següents **recomanacions**:

62. *Com sempre ha fet, i de manera especial en aquests moments de gran incertesa provocada per la crisi sanitària, el CES-CV entén que cal posar en valor el diàleg social entre les administracions públiques i les organitzacions empresarials i sindicals, per a arribar a acords en matèria salarial des de la negociació col·lectiva sectorial i d'empresa, que a més reduïsquen la bretxa salarial excessiva que hi ha en la nostra comunitat. Així mateix, entén que les polítiques, incloses les salarials, han d'afavorir les rendes de les economies domèstiques, principal determinant del consum privat, i la reactivació empresarial, com ha ocorregut amb les mesures urgents extraordinàries que s'han pres per a fer front a l'impacte econòmic i social de la COVID-19.*
63. *El CES-CV entén que les pujades salarials han d'estar referenciades, entre altres aspectes, a l'evolució de la productivitat per a evitar la pèrdua de competitivitat, i han de ser concordes als paràmetres establits en la Carta Social Europea i als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), especialment en el 5, referit a la igualtat de tracte, o en el 8, sobre treball decent¹⁶. Per això, l'augment de la productivitat ha de ser un objectiu primordial de la política econòmica, mitjançant la formació i qualificació professional, la diversificació, la modernització tecnològica i la innovació, amb especial incidència en els sectors amb major valor afegit i amb ús intensiu en mà d'obra.*
64. *Finalment, el Comité considera que seria convenient una reducció dels tipus d'interés per al consum, la qual cosa incentivaria el consum privat de les llars, el principal component del producte interior brut (PIB), des del costat de la demanda.*

¹⁶ Segons l'Organització Internacional del Treball (OIT), treball decent significa l'oportunitat d'accedir a una ocupació productiva que genere un ingrés just, la seguretat en el lloc de treball i la protecció social per a les famílies, millors perspectives de desenvolupament personal i integració social, llibertat perquè els individus expressen les seues opinions, s'organitzen i participen en les decisions que afecten les seues vides, i la igualtat d'oportunitats i tracte per a tots, dones i homes.

6. TRANSPORT I INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

La Comunitat Valenciana és eminentment exportadora i receptora de turistes tant nacionals com internacionals que arriben al nostre territori utilitzant diferents mitjans de transport. El volum de moviments es veu accentuat en diversos períodes de l'any coincidint amb els períodes vacacionals que incrementen notablement la intensitat de l'ús de les vies de transport. Així mateix, el transport i les infraestructures de transport tenen una gran rellevància en el desenvolupament d'altres sectors com l'agricultura, l'automoció, la indústria taulellera i marbrera i el calçat. Per això, resulta necessària una bona vertebració del territori que permeta agilitar les entrades i eixides de persones i mercaderies de manera còmoda, segura i més sostenible.

L'any 2020 constitueix una excepció amb un descens generalitzat en el nombre de persones desplaçades. La declaració de l'estat de pandèmia junt amb el confinament de la població i les restriccions a la mobilitat han comportat un dràstic descens dels moviments de persones que ha repercutit en les estadístiques de transport amb resultats negatius en tots els sectors, tant en el transport de persones com en menor mesura en el de mercaderies, en què s'ha fet un esforç per a no deixar desabastida la població en cap període del confinament. No obstant això, s'ha reduït un 6,8 % el nombre total de tones de mercaderies transportades per carretera.

La liberalització de l'autopista AP-7 des de l'1 de gener de 2020 ha suposat als transportistes i als particulars que habitualment utilitzen aquesta via un estalvi estimat de 300 milions d'euros en l'últim any, segons dades de la Delegació del Govern a la Comunitat Valenciana.

Durant l'any 2020 s'han produït descensos en el transport de persones viatgeres del 51,4 % per al transport per ferrocarril, del 66,7 % per al transport marítim i del 73,8 % per a l'aeri.

El transport per ferrocarril ha vist disminuït un 51,4 % el nombre de persones viatgeres en la nostra comunitat, sent els viatges de llarga distància els que han experimentat major variació negativa, amb un -64,1 %.

El transport **marítim** de persones ha registrat un descens del 66,7 % respecte a l'any anterior, i un -2,7 % per al tràfic de mercaderies. Destaca novament enguany el port de València, que es consolida com a segon port d'Espanya i cinqué d'Europa per tones transportades i el primer en tràfic de contenidors plens i trànsit "ro-ro" de remolcs, semiremolcs i plataformes.

L'any 2020 els tres **aeroports** de la Comunitat Valenciana han vist disminuir el nombre de passatgers i passatgeres, amb un descens del 73,8 % interanual. La càrrega aèria ha experimentat una reculada del 16,7 %. Els aeroports d'Alacant i València es troben a Espanya dins dels deu primers llocs en tràfic de persones i de mercaderies.

L'aeroport de Castelló va consolidant les seues rutes estacionals i preveu l'ampliació de rutes domèstiques i internacionals.

TRANSPORTS I INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

FERROCARRIL

En el transport per ferrocarril ha disminuït un 51,4 % el nombre de persones viatgeres en la nostra comunitat, i els viatges de llarga distància són els que han experimentat més variació negativa, amb un -64,1 %.

TRANSPORT MARÍTIM

El transport marítim de persones ha registrat un descens del 66,7 % respecte a l'any anterior, i un -2,7 % per al tràfic de mercaderies. Destaca novament aquest any el port de València, que es consolida com a segon port d'Espanya i cinqué d'Europa per tones transportades i el primer en tràfic de contenidors plens i trànsit "ro-ro" de remolcs, semiremolcs i plataformes.

TRANSPORT PER CARRETERA

La liberalització de l'autopista AP-7 des de l'1 de gener de 2020 ha suposat als transportistes i a les famílies que es desplacen habitualment per aquesta via un estalvi estimat de 300 milions d'euros en l'últim any segons dades de la Delegació de Govern a la Comunitat Valenciana.

AEROPORTS

En l'any 2020, els tres aeroports de la Comunitat Valenciana han vist disminuir el nombre de passatgers i passatgeres, amb un descens del 73,8 % interanual. La càrrega aèria ha experimentat un retrocés 16,7 %. Els aeroports d'Alacant i València es troben a Espanya dins dels deu primers llocs en trànsit de persones i tràfic de mercaderies.

Malgrat totes les vicissituds que ha suposat l'exercici 2020, el CES-CV vol plantejar una sèrie de recomanacions per a millorar les infraestructures de transport en la nostra comunitat.

65. Tenint en compte el dèficit amb què compta la nostra comunitat en matèria d'infraestructures i d'acord amb la recomanació recollida en el capítol corresponent al sector públic, el CES-CV torna a manifestar l'exigència del reconeixement del deute històric, també en infraestructures, que l'Estat manté amb la Comunitat Valenciana, i que permetria escometre noves inversions que garantisquen una millor interconnexió amb l'exterior, la qual cosa ens permetria ser més competitius.

Transport per ferrocarril

66. En relació amb el transport per ferrocarril, al mateix temps que es congratula sobre les noves obres escomeses al llarg d'aquest exercici, el CES-CV fa una nova crida per a la total finalització de les obres del corredor del Mediterrani, apostant per la construcció de la plataforma de doble via, amb ample de via europeu, tant per al transport de persones com de mercaderies.

67. En la mateixa línia sol·licita que s'afermen les obres del corredor del Cantàbric al Mediterrani, les quals també han experimentat un lleuger avanç en 2020, que permetran unir els ports del nord d'Espanya amb els de Castelló, Sagunt i València, la qual cosa permetrà també connectar amb la zona logística de Saragossa.

68. Així mateix, el Comitè reivindica que s'execute la infraestructura ferroviària del tren de la costa de la Comunitat Valenciana, que contribuirà a la vertebració i el desenvolupament socioeconòmic de la nostra comunitat.

69. El CES-CV requereix que s'agiliten els tràmits per a aconseguir la connexió ferroviària entre Alacant i l'aeroport de l'Altet, ara anomenat aeroport Alacant-Elx Miguel Hernández, que permet unir aquesta infraestructura amb els municipis d'Alacant i Elx.

70. El CES-CV reivindica el paper estratègic de la xarxa de rodalia de la Comunitat Valenciana en el nou model de mobilitat incrementant freqüències i qualitat en el conjunt del sistema. I especialment, mostra la seua satisfacció per haver-se estés aquest servei fins als pobles costaners del nord de la província de Castelló, en concret fins al municipi de Vinaròs.

71. El Comitè lamenta els continus retards tant en les línies de rodalia com en les de llarg recorregut, amb els consegüents perjudicis per a les persones usuàries motivats per les obres d'adequació de la via al corredor del Mediterrani, i és conscient de l'excepcionalitat que ha suposat l'exercici 2020, al mateix temps que recull el compromís de l'Administració de reduir al màxim els retards.

72. El Comitè considera imprescindible escometre com més prompte millor totes les infraestructures que permeten utilitzar el ferrocarril com a alternativa al trànsit per

carretera, amb la consegüent descongestió d'aquest trànsit, reducció de la sinistralitat, contribució a la mobilitat de les persones i protecció del medi ambient. A més, el CES-CV advoca per l'impuls de plataformes intermodals que permeten passar de carretera a ferrocarril i a transport aeri.

Transport metropolità

73. Pel que fa al transport metropolità, s'ha de continuar amb les obres de millora i prolongació de la xarxa viària dels serveis de TRAM a Alacant i Metrovalencia a la capital del Túria, que permeten donar servei al major nombre de municipis, la qual cosa millorarà tant econòmicament com mediambientalment les àrees perifèriques a les quals serveix.

Transport per carretera

74. Quant al transport per carretera, atesa l'alta densitat de trànsit pesat, així com el nombre de tones transportades, el Comité insisteix en la necessitat del desdoblament de determinades artèries principals com l'N-232, N-332 i N-340 en determinats trams. Aquestes vies absorbeixen a més un significatiu trànsit lleuger per Setmana Santa i durant el període estival. Enguany, no obstant això, s'ha reduït significativament el trànsit lleuger i en molt menor mesura el trànsit pesat.

75. D'altra banda, el Comité incideix novament en la necessitat de fomentar el transport públic interior adaptant-lo a les necessitats de la població i assegurant una major vertebració, especialment en les zones rurals de l'interior en risc de despoblació. Resulta necessari fer arribar les línies d'autobús a aquells municipis de l'interior que encara es troben aïllats, bé cap als grans nuclis poblacionals o cap a localitats que disposen de serveis de rodalia o transport metropolità.

76. Així mateix, considera necessari fomentar i millorar el transport públic en les zones industrials i àrees metropolitanes de la nostra comunitat, així com la millora dels accessos per carretera a aquestes. Aquestes millores haurien de materialitzar-se amb la finalitat de donar resposta a les necessitats de la població i empreses, per la qual cosa podrien anar orientades a un augment de les freqüències i els horaris de les línies existents i a la creació de noves línies de transport públic que milloren la mobilitat de la població treballadora, fent-la més segura i sostenible.

Transport marítim

77. Pel que fa al transport marítim, des del CES-CV es recomana que es continue avançant en l'adaptació de les nostres instal·lacions portuàries a les necessitats actuals, tenint en compte la intermodalitat de les mercaderies, la qual cosa permetrà el desplaçament de contenidors per via ferroviària, marítima i terrestre. D'ací la necessitat d'acabar les obres d'accés per carretera als ports i l'arribada del ferrocarril tant als recintes portuaris com a les zones logístiques de la nostra comunitat.

78. Cal ressaltar l'activitat del port de València que, com es descriu anteriorment, és el primer en mercaderia en general, el segon en moviment de tones de trànsit portuari, en contenidors i en carregament de trànsit rodat i el seté en nombre de passatge en règim de transport i creuers. En l'àmbit internacional, el port de València ocuparia el cinqué d'Europa i el trenté del món en volum de mercaderies (expressades en TEU). Resulta innegable la importància actual per al model econòmic i productiu de la nostra comunitat, principalment en l'impacte que, ara com ara, tenen les exportacions en el conjunt de l'economia i capitals en sectors productius (agricultura, automoció, indústria taulellera i marbrera, calçat, etc.). A més, el port de València destaca com a node logístic, focus de transport de mercaderies, innovador, atraient d'inversió estrangera i generador de riquesa a la Comunitat Valenciana.
79. Pel que fa al projecte d'ampliació del port de València, el CES-CV recomana a l'Autoritat Portuària de València, a Ports de l'Estat i a les tres administracions amb capacitat en la presa de decisions que el procés de participació de la societat civil, a través de les seues organitzacions més representatives, garantisca aconseguir consensos en els quals es tinga en compte la sostenibilitat social, mediambiental i econòmica.

Transport aeri

80. Quant al transport aeri, resulta necessari anar consolidant noves rutes (ja presents amb caràcter estacional), i de manera particular a l'aeroport de Castelló, així com la necessitat que aquesta instal·lació siga declarada de servei públic; tot això amb la finalitat que acabe formant part de la xarxa d'AENA per a poder crear noves línies aèries, entre altres la línia aèria de connexió amb la capital d'Espanya.
81. Finalment, respecte al transport de mercaderies per via aèria, el Comité considera necessari impulsar el trànsit des dels tres aeroports de la nostra comunitat, apostant per la intermodalitat, aprofitant el potencial exportador de la nostra indústria i la connexió amb els ports en les mercaderies de valor afegit. En aquest sentit, aposta per intensificar la càrrega tant a l'aeroport de València com al d'Alacant, i en un futur pròxim al de Castelló, que es troba actualment desenvolupant activitats complementàries de desballestament i manteniment d'aeronaus, i es té prevista la creació d'una zona d'activitats complementàries (ZAC) i un centre de formació en muntatge i manteniment d'aeronaus, a partir del pròxim exercici.

7. SISTEMA FINANCER A LA COMUNITAT VALENCIANA

Continua la reestructuració del sistema financer a Espanya, amb disminució del nombre d'entitats i tancament d'oficines. A la Comunitat Valenciana s'han tancat 179 oficines en 2020. Des del començament de la crisi de 2008, a la Comunitat Valenciana s'han tancat més de la meitat de les oficines d'entitats de depòsit que estaven obertes en 2008, amb una xifra total de 2.904 tancaments.

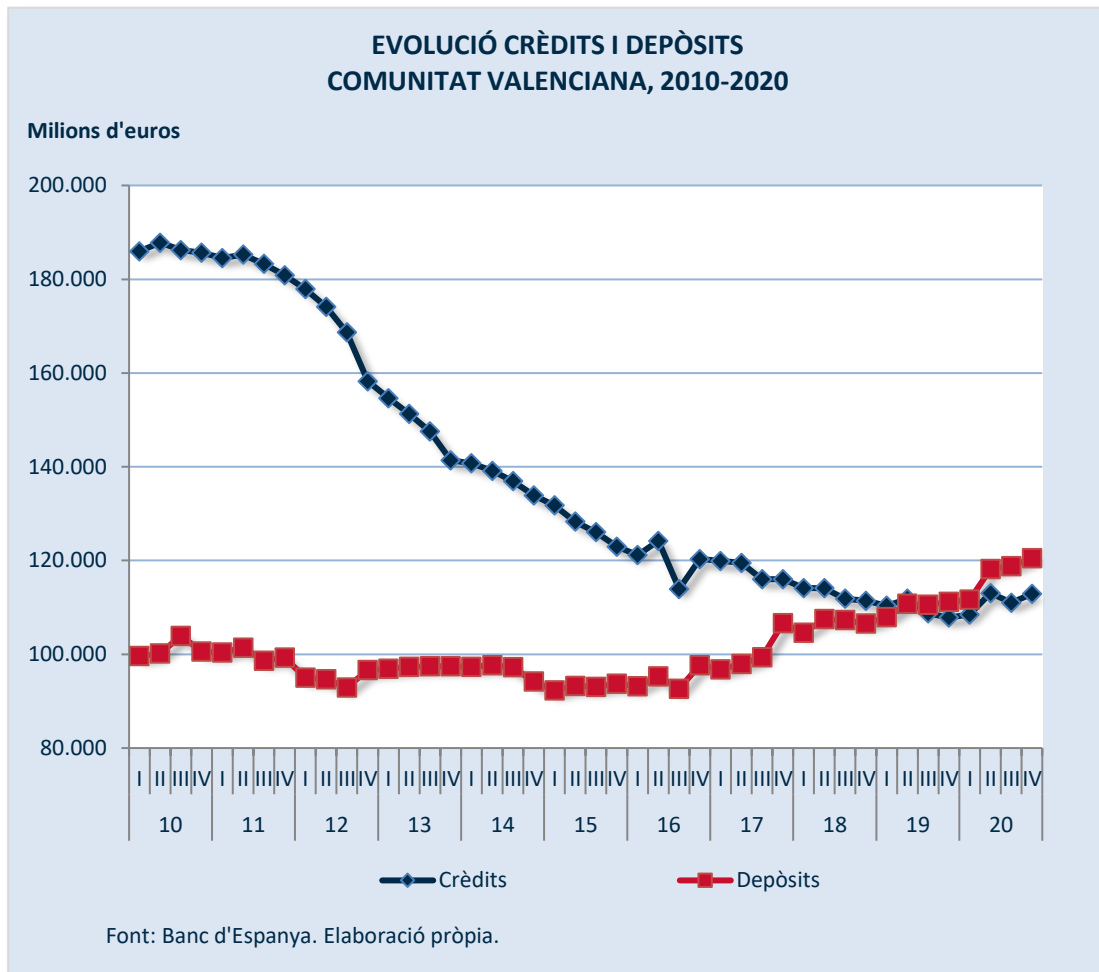
Des del començament de la crisi de 2008, a la Comunitat Valenciana s'han tancat més de la meitat de les oficines de les entitats de depòsit que estaven obertes aquell any, amb una xifra total de 2.904 tancaments.

A la Comunitat Valenciana s'ha canalitzat el 9 % del total del **crèdit** registrat a Espanya a 31 de desembre, amb un augment interanual del 4,65 %. És el primer augment interanual des de l'any 2008. L'augment ha sigut del 4,16 % a Espanya. El 92,1 % del crèdit a la Comunitat Valenciana s'ha destinat a empreses i famílies (94 % a Espanya). La província de València concentra més de la meitat del total de crèdit a la Comunitat Valenciana, un 54,4 %, i també és la que destina un major percentatge del crèdit al sector públic, atesa la seua major concentració de serveis d'administracions públiques.

Els **depòsits** a la Comunitat Valenciana representen el 8,5 % del total de depòsits a Espanya, i el seu volum ha augmentat considerablement, un 8,4 % interanual, encara que un punt menys que la mitjana d'augment a Espanya. El 95,7 % dels depòsits correspon al sector privat a la Comunitat Valenciana (94,4 % a Espanya).

Durant l'última dècada, el **flux financer** a la Comunitat Valenciana mantenia un diferencial negatiu dels depòsits sobre els crèdits. Aquesta situació es va invertir en els dos últims trimestres de 2019. Durant 2020 s'ha mantingut la inversió i a més ha augmentat el diferencial a 31 de desembre més del doble respecte a l'any anterior. A final de 2020, els depòsits han superat els crèdits en 7.626 milions d'euros. El volum dels depòsits a 31 de desembre de 2020 ha sigut de 120.492 milions d'euros i els crèdits ascendeixen a 112.866 milions d'euros en la mateixa data.

A 31 de desembre de 2020, els depòsits han superat els crèdits en 7.626 milions d'euros.

Quant a les **quotes de mercat** per tipus d'entitat, tant crèdits com depòsits han disminuït la seua quota en bancs i caixes d'estalvis i les han augmentades en les cooperatives de crèdit fins a màxims històrics des de 2006, primer any de la sèrie de dades publicades per la Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic. La quota de mercat dels crèdits en les cooperatives de crèdit de la Comunitat Valenciana ha sigut del 10,09 % (7,89 % a Espanya) i la dels depòsits del 14,2 % (9,17 % a Espanya). La veritat és que l'economia social i en particular les cooperatives de crèdit sempre han tingut una presència destacada en la nostra comunitat.

Les quotes de mercat de crèdits i depòsits han aconseguit a tancament de 2020 màxims històrics en les cooperatives de crèdit de la Comunitat Valenciana.

De manera extraordinària i amb motiu de l'impacte de la COVID-19, l'ICO ha finançat el sector turístic valencià amb un import de 42,10 milions d'euros i 536 operacions, i ha avalat un import de 8.905,60 milions d'euros i 102.678 operacions de professionals autònoms i empreses valencianes.

L'**Institut de Crèdit Oficial (ICO)** ha llançat en 2020 una línia extraordinària de finançament per al sector turístic amb motiu de l'impacte que ha ocasionat la crisi de la COVID-19 en l'activitat d'aquest sector. Aquesta línia es va esgotar íntegrament a Espanya el 12 de maig amb 4.724 operacions finançades per un import total de 400 milions d'euros. Del total, 536 operacions corresponen a la Comunitat Valenciana, per un import de 42,10 milions d'euros (el 10,5 % de l'import total nacional).

També amb caràcter extraordinari es va llançar una línia d'avals ICO per a professionals autònoms i empreses amb 102.678 operacions a la Comunitat Valenciana i un import avalat de 8.905,60 milions d'euros (10 % del total nacional). A més, l'import disposat a la Comunitat Valenciana en préstecs de mediació ha sigut de 336 milions d'euros (10 % del total d'Espanya) en 4.390 operacions.

L'**Institut Valencià de Finances (IVF)** ha concedit més de 400 préstecs per un volum de 157,3 milions d'euros en 2020 (davant de 92 operacions per 65 milions d'euros en 2019), a través de diferents línies de finançament que s'ofereixen com a instrument d'ajuda al creixement empresarial i d'impuls a la innovació de les pimes i les grans empreses, així com al col·lectiu de professionals autònoms i altres entitats de caràcter social, per a afavorir el desenvolupament econòmic i social de la Comunitat Valenciana. A més, en el marc de la línia IVF Liquiditat COVID-19, s'han concedit facilitats de pagament per a operacions d'anys anteriors, que consisteixen en l'ajornament de quotes de capital i interessos.

L'any 2020 ha estat marcat per una crisi sanitària que va portar al confinament massiu de la població i amb això a una forta caiguda de l'activitat econòmica. Ha sigut un any totalment atípic, i l'IVF, com a principal instrument de la política financera de la Generalitat Valenciana i en coherència amb la posició institucional nacional i europea, ha dissenyat i executat íntegrament una estratègia per a contribuir a la millora de les condicions d'accés al finançament d'empreses i negocis del teixit productiu de la nostra comunitat.

Durant l'any 2020 **Afín SGR**, amb dades provisionals, ha formalitzat 55,6 milions d'euros en avals a empreses de la Comunitat Valenciana, un 90 % més que l'any anterior amb unes formalitzacions acumulades que ascendeixen a 6.600 milions d'euros a final d'any. Durant l'any 2020 s'ha continuat i pràcticament finalitzat el procés de reestructuració de l'entitat, amb l'ajuda del seu soci protector, l'Institut Valencià de Finances. A més, s'han formalitzat reestructuracions de riscos per avals concedits en anys anteriors per un valor de 7,5 milions d'euros.

En total, l'any 2020 s'han canalitzat com a mínim 213 milions d'euros a través d'Afí SGR (55,6 milions d'euros en avals) i de l'IVF (157,3 milions d'euros en crèdits).

Com a conclusió a aquest capítol, el Comitè formula les següents **observacions i recomanacions**:

82. *El Comitè constata que el sector bancari travessa una complexa etapa de reestructuració des de fa més d'una dècada, tant a escala nacional com en la nostra comunitat. L'impacte del tancament d'oficines ha afectat sobretot xicotets municipis que en molts casos han perdut totes les seues sucursals, la qual cosa ha obligat la seua població a desplaçar-se fora de la seua localitat de residència per a accedir als serveis financers¹⁷. El col·lectiu més afectat és el de les persones majors i amb escassos coneixements en matèria financera i digital. A això s'afeg el fet que en 2020 la convocatòria de la Generalitat Valenciana d'ajudes per a la instal·lació de caixers en determinats municipis va quedar sense efecte per causes tècniques sobrevingudes. Per això, el Comitè recomana a les administracions públiques i a les entitats financeres que executen definitivament mesures encaminades a solucionar aquesta situació, per exemple l'establiment de més caixers operatius en llocs sense oficina física o potenciar les oficines mòbils que acudisquen diversos dies al mes en horaris predeterminats.*
83. *En 2020, el confinament massiu de la població decretat com a mesura de contenció de l'emergència sanitària causada per la COVID-19 ha produït una forta caiguda de l'activitat econòmica que ha impactat de manera significativa sobre l'economia valenciana. Davant d'aquesta situació, el Comitè considera imprescindible l'adopció de mesures que milloren l'accés i les condicions del crèdit per a impulsar el consum i la inversió, i en aquest sentit, el finançament de l'Institut Valencià de Finances resulta un instrument útil d'ajuda i suport al col·lectiu de professionals autònoms, microempreses, pimes i grans empreses de la Comunitat Valenciana. El Comitè considera necessària aquesta injecció de liquiditat al teixit productiu, com a mesura de sosteniment de l'ocupació, i a fi d'evitar possibles tancaments d'empreses o cessaments d'activitat, així com per a afavorir el creixement i enfortiment de l'activitat econòmica valenciana en els pròxims anys.*

¹⁷ La recent monografia *Distribució de la població i accessibilitat als serveis a Espanya*, de la Fundació Ramón Areces i IVIE (2021), identifica 249 municipis (el 46 % del total de municipis de la CV) amb una població resident que representa el 2,8 % del total, sense cap oficina bancària en 2019. L'increment en nombre de municipis i població que han passat a estar en aquesta situació de 2008 a 2019 ha sigut del 26,4 % i del 2,2 % respectivament.

BLOC II

**MERCAT DE TREBALL,
POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ
I RELACIONS LABORALS**

8. VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL

La pandèmia de coronavirus ha tingut un impacte negatiu sobre les variables bàsiques del mercat de treball a la Comunitat Valenciana i en el nostre entorn, amb una considerable caiguda en l'ocupació i un augment en la població desocupada en 2020. Les restriccions de mobilitat i horaris i la suspensió de l'activitat que s'ha produït en diferents branques productives han contribuït, en gran manera, a aquesta evolució, i així ho confirmen les dades estimades per l'Enquesta de població activa i les inscripcions en les oficines de LABORA.

La pandèmia i les mesures adoptades per a pal·liar-la han tingut un important impacte en el mercat de treball, amb una caiguda en l'ocupació i un augment en la població desocupada.

Les dades corroboren la profunda recessió que ha afrontat la Comunitat Valenciana, sense precedent en les últimes dècades. Com es recull en el capítol 2 de la memòria, la producció agregada de la nostra comunitat ha caigut entorn de l'11,5 %¹⁸, amb un descens de l'ocupació del 3,2 % en el conjunt de l'any i un augment de la desocupació del 13,8 %, la qual cosa ens ha allunyat de l'objectiu de l'**estratègia Europa 2020**, que és l'agenda de creixement i ocupació de la UE en aquesta dècada, que estableix l'objectiu en una taxa d'ocupació del 75 % de les persones entre 20 i 64 anys. Si bé aquestes dades reflecteixen la gravetat de la situació derivada de la crisi sanitària, és necessari tindre en compte que les persones afectades pels expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO) segueixen com a persones afiliades en alta a la Seguretat Social, encara que no estan treballant o no ho estan fent a temps complet. Segons les dades de la Tresoreria de la Seguretat Social (TGSS), a les 437.701 persones registrades en les oficines d'ocupació el desembre de 2020 en la nostra comunitat caldria afegir les 47.150 persones subjectes a un ERTO en aquesta data.

Les mesures dirigides a reduir l'impacte de la crisi sanitària sobre les persones treballadores i les empreses han evitat un major deteriorament en el mercat de treball.

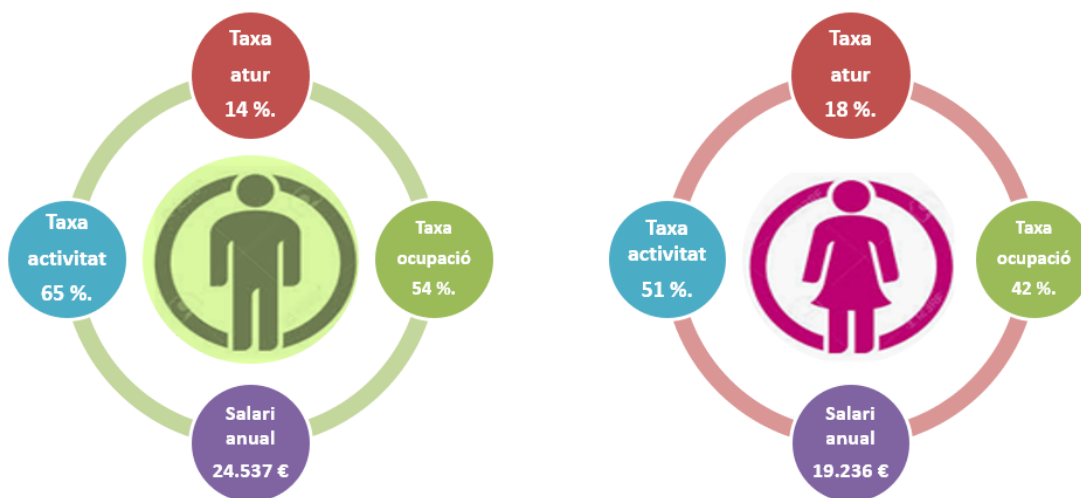
El Comité valora positivament totes aquelles mesures dirigides a reduir l'impacte de la crisi sanitària sobre les persones treballadores i les empreses, com la flexibilització en l'aplicació dels expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO), l'exoneració de les cotitzacions a la Seguretat Social a empreses i la prestació per cessament d'activitat de les persones autònomes, entre altres.

La pandèmia ha generat sens dubte un impacte molt negatiu en el mercat laboral, amb la destrucció de 72.500 ocupacions en 2020 (67.000 en termes mitjans) i amb 51.300 persones desocupades més en finalitzar l'any (47.200 en mitjana anual),

¹⁸ Previsions d'Hispalink, febrer de 2021.

però amb conseqüències dispars entre els diferents col·lectius poblacionals, branques d'activitat i àmbits geogràfics.

Pel que fa a la població, l'impacte que ha tingut la crisi de la COVID-19 s'ha deixat notar amb un increment del 20 % de la desocupació entre els homes i una caiguda en l'ocupació del 4,1 %. Les dones també han patit a curt termini els efectes de la pandèmia sobre el mercat de treball per haver afectat amb major intensitat aquells sectors més feminitzats, com l'hostaleria, el comerç o les activitats administratives, cosa que ha augmentat la seua taxa d'atur fins a un 18,4 %, superior en més de quatre punts a la dels homes.

La desocupació juvenil es va agreujar considerablement durant la crisi sanitària i està suportant unes taxes de desocupació molt altes, la qual cosa evidencia la vulnerabilitat d'aquest col·lectiu, especialment en situacions adverses com la patida en 2020, atesa la seua alta vinculació amb l'ocupació temporal. La taxa d'atur de la població més jove s'ha elevat fins a arribar al 36,6 % en la mitjana de 2020, 20,4 punts superior a la del conjunt de la Comunitat Valenciana. En el cas concret de les joves, la seua taxa d'atur s'ha incrementat en 3,3 punts respecte a l'any anterior, mentre que les joves disposades a incorporar-se al mercat de treball han descendit i s'ha produït una important caiguda en l'ocupació.

La població major de 45 anys és un grup especialment vulnerable, ja que solen ser la principal perceptora de la unitat familiar i alhora la més afectada per l'atur de llarga duració, i que ja va haver de suportar els efectes negatius de l'anterior crisi econòmica. La desocupació d'aquest col·lectiu suposa un 39,2 % sobre el total de la població desocupada. A més, la població desocupada de més llarga duració (aquella que porta parada 1 any o més) continua representant un percentatge molt elevat sobre el total de la desocupació estimada, prop del 40 % en 2020.

D'altra banda, la crisi sanitària ha afectat totes les branques d'activitat, però amb diferent intensitat. Els majors augments de l'atur registrat s'han produït en l'agricultura, en activitats d'oci, en l'ocupació domèstica, en hostaleria i en transport i

La prestació per cessament d'activitat, a la qual s'ha acollit una part de les persones treballadores autònomes, ha evitat una pèrdua d'autònoms i autònomes a la Comunitat Valenciana.

emmagatzematge. En termes absoluts, és significatiu l'avanç de l'atur en l'hostaleria amb 13.049 persones desocupades més, en el comerç amb 11.153 i en activitats administratives amb 10.722 persones inscrites més en les oficines d'ocupació. Així mateix, l'hostaleria i el comerç estan entre les activitats que més ocupació han perdut

en 2020, a conseqüència de la pandèmia.

El CES-CV vol cridar l'atenció sobre la desfavorable evolució de l'ocupació i la desocupació en el sector primari, tenint en compte que ha sigut un dels sectors productius que ha jugat un paper essencial i rellevant en aquest any 2020 tan atípic marcat per la crisi sanitària.

En aquest marc, no hi ha dubte que els efectes negatius de la COVID-19 han sigut majors en aquells municipis i comarques amb un pes relatiu important del turisme en la seua activitat econòmica. Així, a la província d'Alacant, on més ha augmentat el nombre de persones parades, la comarca de la Marina Baixa, a la qual pertanyen municipis com Benidorm, Altea o la Vila Joiosa, ha sigut on la pandèmia ha tingut més incidència en termes de desocupació, amb un augment pròxim al 50 %; li segueix la Marina Alta, amb municipis com Dénia, Xàbia i Calp, i altres comarques costaneres amb una forta presència de l'activitat turística que han registrat avanços de l'atur registrat entorn del 28 %.

A la província de València, la ciutat de València també ha experimentat un dels majors augments de l'atur amb un 25 %, superior al de les comarques industrials del seu entorn en les quals l'increment s'ha situat al voltant del 20 %. Finalment, les comarques de la província de Castelló també han patit l'impacte laboral de la pandèmia, però amb una incidència menor. Així, l'Alt Maestrat ha sigut la comarca de tota l'autonomia amb un menor increment de l'atur, a penes un 3,5 %, que contrasta amb una altra zona rural que ha liderat l'augment a la província, els Ports, amb el 21 %.

La taxa d'activitat ha tornat a disminuir en la nostra comunitat en 2020, cosa que ha evidenciat una falta de motivació per incorporar-se al mercat de treball, tant entre homes com entre dones, agreujada enguany per la crisi sanitària. En conseqüència, la població inactiva ha augmentat a causa de l'increment experimentat tant entre les dones com entre els homes, en què les primeres representen més del 58 % del total d'aquest col·lectiu. Considerant la classificació per classe principal, cal destacar que mentre que els homes suposen prop del 60 % de les persones inactives per jubilació, les dones representen més del 87 % de les persones inactives que perceben una pensió diferent de la de jubilació i de les persones classificades dins de tasques de la llar.

PRINCIPALS VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL A LA COMUNITAT VALENCIANA
(Dades en milers. Mitjanes anuals)

Variables	2019	2020	Avanç
Població de 16 anys o més	4.174,7	4.216,3	↑
<i>% variació interanual</i>	1,0	1,0	→
Població activa	2.430,2	2.410,5	↓
<i>% variació interanual</i>	0,4	-0,8	↓
Taxa d'activitat	58,2	57,2	↓
<i>Per sexes:</i>			
Homes	1.317,7	1.301,6	↓
Taxa activitat homes	64,6	63,2	↓
Dones	1.112,5	1.108,9	↓
Taxa activitat dones	52,1	51,4	↓
Població ocupada	2.087,3	2.020,4	↓
<i>% variació interanual</i>	2,2	-3,2	↓
Taxa d'ocupació	50,0	47,9	↓
<i>Per sexes:</i>			
Homes	1.162,3	1.115,1	↓
Taxa ocupació homes	57,0	54,2	↓
Dones	925,0	905,2	↓
Taxa ocupació dones	43,3	42,0	↓
<i>Per sectors:</i>			
Agricultura	64,6	49,5	↓
Indústria	366,7	356,4	↓
Construcció	135,2	126,6	↓
Serveis	1.520,7	1.488,0	↓
Treballadors/es autònoms/es	352,2	354,1	↑
<i>% variació interanual</i>	1,1	0,5	↓
Homes	223,7	225,3	↑
Dones	128,4	128,7	↑
Població desocupada	342,9	390,2	↓
<i>% variació interanual</i>	-9,1	13,8	↓
Taxa d'atur	13,7	16,2	↓
<i>Per sexes:</i>			
Homes	155,4	186,5	↓
Taxa d'atur homes	11,8	14,3	↓
Dones	187,5	203,7	↓
Taxa d'atur dones	16,9	18,4	↓
<i>Altres grups:</i>			
Taxa d'atur de joves	31,2	36,6	↓
Taxa d'atur majors de 45 anys	41,9	53,7	↓
% atur de llarga duració	30,4	24,6	↑
Desocupació registrada	363,0	424,2	↓
<i>% variació interanual</i>	-3,4	16,8	↓
<i>Per sexes:</i>			
Homes	145,2	176,6	↓
Dones	217,8	247,6	↓

En 2020 s'ha aguditzat l'alentiment en la creació de llocs de treball per compte propi que s'havia iniciat un any abans. La Comunitat Valenciana ha sigut una de les sis regions en les quals ha augmentat aquest col·lectiu, amb un lleuger increment del 0,5, quatre dècimes per damunt de la mitjana espanyola. Sens dubte, la pandèmia ha fet que 2020 siga un any pèssim per als autònoms i autònomes. La prestació per cessament d'activitat a la qual una part de persones treballadores per compte propi s'ha acollit, malgrat la inactivitat dels seus negocis, ha pogut contribuir al fet que no es registrara una pèrdua en el nombre de persones autònomes, segons indiquen fonts del mateix sector¹⁹.

El Comité valora positivament la creació en 2020 del Consell Valencià del Treball Autònom²⁰, la finalitat del qual és canalitzar el dret de participació institucional del conjunt de les organitzacions i associacions representatives dels treballadors o treballadores autònoms de la Comunitat Valenciana. Entre les seues funcions està la d'emetre el seu parer amb caràcter facultatiu sobre els avantprojectes de lleis o projectes de decrets que incidisquen sobre el treball autònom i elaborar propostes o informes en relació amb les línies d'actuació en aquest àmbit. Aquest nou consell té entre altres reptes donar veu en els espais institucionals a les persones que treballen per compte propi a la Comunitat Valenciana i fixar una postura comuna sobre el futur del treball que incloga el treball autònom.

D'altra banda, el CES-CV considera encertada la decisió de renovar automàticament les targetes DARDE que s'ha aplicat en 2020 per a evitar desplaçaments i aglomeracions en les oficines d'ocupació, i que algunes comunitats autònomes han ampliat fins al mes d'abril de 2021.

Les **recomanacions** que efectua el CES-CV en relació amb les principals variables del mercat de treball són les següents:

84. *El Comité considera necessari intensificar i potenciar les polítiques actives d'ocupació, amb un seguiment efectiu d'aquestes, encaminades a la generació d'ocupació i a la inserció laboral dels grups més afectats per la pandèmia, entre els quals cal destacar el col·lectiu dels joves.*
85. *El CES-CV recomana dur a terme plans de formació, recol·locació i protecció social específicament destinats a aquests, per a evitar possibles situacions d'exclusió social. I, sens dubte, les estratègies i polítiques dirigides a atallar el problema de desocupació d'aquests grups ha de suposar una acció coordinada entre l'Administració pública i els agents econòmics i socials. És indubtable la importància que la formació tindrà en el procés de recuperació econòmica, per a aconseguir una*

¹⁹ [Només sis comunitats sumen autònoms en 2020 - ATA](#)

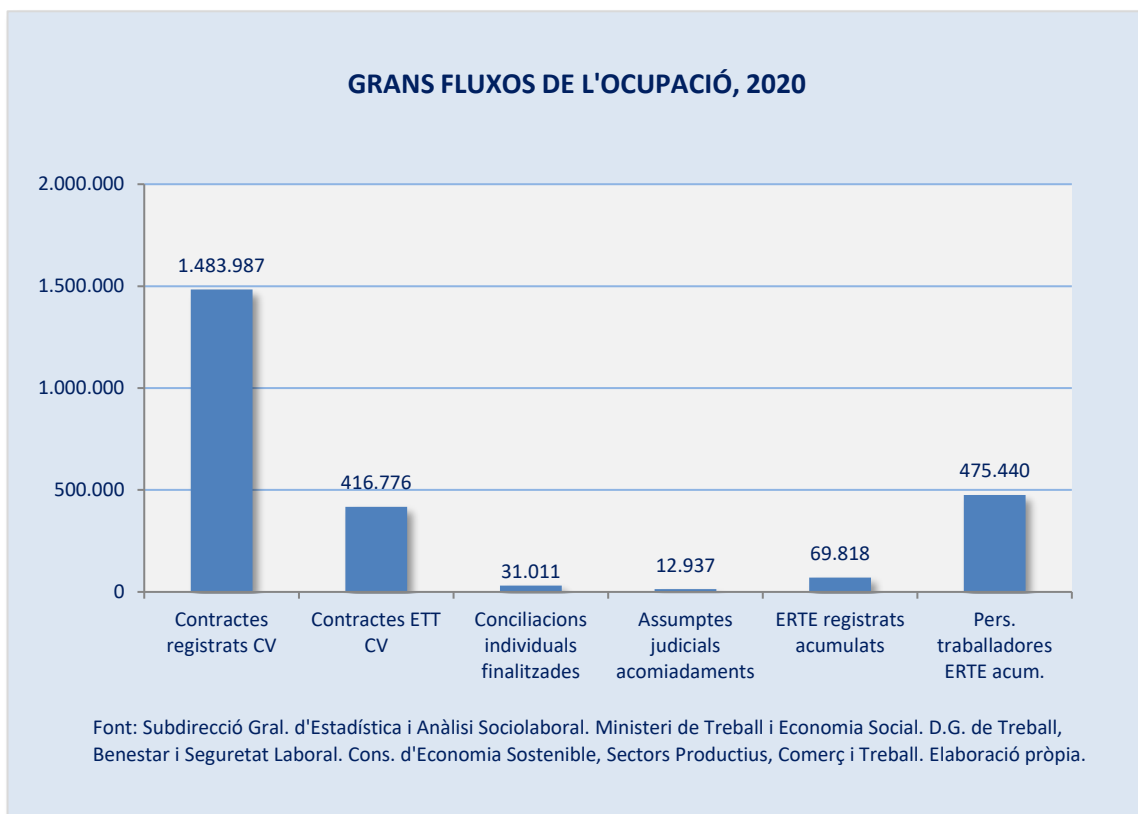
²⁰ DECRET 159/2020, del Consell, de regulació de la representativitat de les associacions professionals de treballadors i treballadores autònoms i de l'organització del Consell Valencià del Treball Autònom.
http://dogv.gva.es/datos/2020/10/28/pdf/2020_8913.pdf.

eficient recol·locació de treballadors i treballadores, especialment els col·lectius més vulnerables.

86. *El CES-CV entén que el diàleg social i el consens són els pilars essencials per a desenvolupar una cooperació públicoprivada que impulse el creixement sostenible i responsable i la competitivitat de la nostra economia i la creació d'ocupació de qualitat. En aquest sentit, valora positivament la creació de l'Observatori de Treball Decent i recomana impulsar la seua activitat, dirigida especialment a combatre l'economia submergida, la feminització de la pobresa i la precarietat laboral, com es tractarà amb més profunditat en el capítol 11 d'aquest segon bloc de la memòria.*
87. *Així mateix, el CES-CV considera oportuna la creació del Consell Valencià del Treball Autònom i recomana que es constituïska en el menor termini possible perquè puga començar a desenvolupar les funcions establides en el Decret 159/2020, del Consell, de tal manera que les associacions professionals representatives del treball autònom a la Comunitat Valenciana puguen tindre capacitat jurídica per a actuar en representació de les persones treballadores autònomes en tots els àmbits que els corresponguen.*
88. *Els efectes de la COVID-19 sobre les principals variables del mercat de treball (activitat, ocupació i desocupació) han impactat tant entre homes com entre dones. El CES-CV considera que les mesures que s'adopten per a afavorir la recuperació econòmica en les diferents branques d'activitat han de ser una oportunitat per a agilitar el procés d'igualtat entre homes i dones en el mercat laboral.*
89. *El CES-CV considera que és necessari mantindre, a curt termini, les rendes de les persones treballadores per compte d'altri i valora positivament mesures com l'ampliació de termini en l'aplicació d'expedients de regulació temporal d'ocupació, així com les línies de suport públic a la liquiditat de les empreses.*
90. *En aquest context d'enorme incertesa per a molts negocis i activitats per compte propi que s'han vist seriosament afectats per la pandèmia, el CES-CV considera necessari i urgent que es duga a terme un pla d'ajudes a aquest col·lectiu, i en alguns casos ajudes de manera directa, perquè serà difícil accedir al finançament bancari amb els actuals 'scoring' bancaris (puntuació de crèdit).*

9. GRANS FLUXOS DE L'OCUPACIÓ

El capítol 9 aborda els grans fluxos de l'ocupació i s'analitzen, d'una banda, en el marc dels serveis públics d'ocupació, les entrades al mercat de treball, en què es tracten les demandes d'ocupació en els espais Labora, així com la funció dels centres associats de Labora, altres formes de col·locació i les empreses de treball temporal per a continuar amb la contractació laboral, distingint els contractes inicials, la contractació segons tipus de contracte, el tipus de jornada i enguany, com a novetat, la bretxa de gènere en la contractació, a més de la mobilitat laboral. I de l'altra, les eixides de l'ocupació, amb les conciliacions i els acomiadaments individuals i, en aquest exercici tan atípic, les dades sobre els expedients acumulats de regulació temporal d'ocupació (ERTE), i a la llum de la informació continguda en aquest capítol, s'efectuen les **valoracions** que s'insereixen a continuació.

El 51,22 % de persones demandants d'ocupació l'any 2020 han sigut demandants parades, la qual cosa s'explica per l'alt nombre de persones demandants inscrites que correspon a les persones en ERTO.

Quant a la **gestió de les demandes d'ocupació en els espais LABORA**, del nombre total de 828.189 persones demandants d'ocupació inscrites, 424.158, que és el 51,22 %, més de 20 punts per davall de l'any 2019, van ser persones demandants parades, de les quals el 48,14 % tenia estudis de primera etapa d'Educació Secundària sense títol de graduat escolar o equivalent, un 68,84 % van correspondre al sector de serveis, que suposava

un 11,48 % de l'activitat econòmica de servei de menjars i begudes, en el qual es trobaven el 13,55 % en el grup d'edat de 55-59 anys, i per nacionalitats, el 83,39 % van ser persones demandants parades espanyoles, el 6,65 % de països comunitaris i el 9,97 % persones estrangeres extracomunitàries.

Per províncies, els centres que més persones van atendre van ser el centre Alacant-Isabel la Catòlica, amb 16.321 persones (7.152 homes i 9.169 dones); el de Castelló-Historiador Vicià, amb 11.644 persones (4.737 homes i 6.907 dones), i el Comunitat Autònoma Valenciana amb 13.747 persones (5.579 homes i 8.058 dones).

En la **Xarxa Eures** s'ha assistit 5.314 persones demandants d'ocupació, cosa que representa una variació negativa del 24,04 % respecte a les 6.996 de l'any 2019 i en l'aplicació Tauró es van realitzar 1.055 accions.

Les actuacions d'orientació es resumeixen en 93.546 persones demandants ateses i en l'ompliment de 16.261 qüestionaris de cerca d'ocupació i 841 qüestionaris d'avaluació de competències, així com un curs d'orientació laboral en línia.

Els 14 **centres col·laboradors d'ús** d'Espai LABORA, a conseqüència de la crisi de la COVID-19, únicament van realitzar 39 entrevistes i 372 renovacions de la demanda, que contrasten amb les 396 entrevistes i 4.102 renovacions de l'any 2019.

En relació amb **altres formes de col·locació**, en la nostra comunitat les agències de col·locació que van presentar declaració responsable van ascendir a 14 agències, distribuïdes en 11 agències de col·locació i 3 agències de col·locació i empreses de recol·locació i cap empresa de recol·locació, que contrasten amb les 5 agències de 2019, 4 de col·locació i 1 de col·locació i de recol·locació.

Les empreses de treball temporal que han realitzat operacions, amb autorització al final del període, van sumar-ne un total de 252, que representen una disminució del 3,82 % respecte a les 262 de l'any 2019. El nombre de contractes de posada a disposició en la nostra comunitat va ascendir a 416.776, la qual cosa implica una variació negativa del 9,3 % sobre els 459.704 de 2019, que suposen un 12,50 % sobre els 3.334.864 contractes d'Espanya.

A la Comunitat Valenciana, de la xifra total de contractes, el 39,56 % van ser d'obra o servei, el 59,74 % de circumstàncies de la producció i el 0,71 % d'interinitat, formació i aprenentatge i pràctiques. D'altra banda, segons informació de la Direcció General de Treball, Benestar i Seguretat Laboral, els contractes de posada a disposició que s'han registrat, en què no s'inclouen els registrats en les empreses d'àmbit nacional, van arribar a un total de 139.991, que van afectar 87.075 treballadors i treballadores, xifra lleugerament inferior en un 1,93 % a les 88.785 persones treballadores que es van veure afectades en 2019.

En 2020, respecte a la **contractació laboral**, el nombre de contractes inicials registrats en el SEPE a la Comunitat Valenciana va ser d'1.483.987 contractes (866.546 homes i 616.938 dones), que suposen un considerable descens, a causa de la situació de pandèmia i paràlisi de l'activitat, del 25,65 % sobre

Descens del 25,65 % sobre l'any anterior en el nombre de contractes inicials registrats l'any 2020, a conseqüència de la pandèmia.

els 1.995.854 contractes de l'any anterior.

En analitzar per sector d'activitat i per comarques, també s'aprecia aquesta variació negativa del 25,6 % sobre les dades de 2019 i torna a prevaldre l'impacte sobre la contractació del sector serveis amb un 64,06 % del total.

L'any 2020, a diferència de l'any anterior quant a la posició d'aquestes, també motivat per la pandèmia, les tres ocupacions amb major contractació van ser peons de les indústries manufactureres, amb un 10,24 %; cambrers i cambreres assalariats, amb un 7,74 %, i peons agrícoles (excepte en hortes, hivernacles, vivers i jardins) amb un 7,06 % sobre el total.

Les ocupacions amb major contractació en 2020 van ser peons de les indústries manufactureres, cambrers i cambreres assalariats i peons agrícoles (excepte en hortes, hivernacles, vivers i jardins).

Quant a la secció d'activitat econòmica, a diferència d'altres anys, la de major contractació no ha sigut la d'hostaleria, a causa de la situació, i va ser la d'indústria manufacturera amb un 14,72 % sobre el total.

Els **tipus de contractes**, en 2020, la modalitat de caràcter indefinit (bonificat i no bonificat) va suposar un 6,1 % del total, lleugerament superior al 5,9 % de 2019, i els d'obra o servei determinat van tindre un 37,6 %; els eventuals per circumstàncies de la producció un 49,80 %, els d'interinitat un 5,54 % i els contractes per a la formació i l'aprenentatge, malgrat la seua bonificació, representen un 0,21 % sobre el total de contractes, possiblement pel seu ús residual i falta de flexibilitat i implicació per a utilitzar aquesta modalitat.

La contractació de caràcter temporal continua registrant una taxa elevada perquè en 2020 es va situar en el 93,9 %. La d'indefinitos va ser del 6,1 %.

I en relació amb el tipus de jornada per sexe, el percentatge del 62,88 % del total de contractes va ser de jornada completa, un 30,86 % de jornada parcial i un 1,87 % contractes fixos discontinus. Segons dades d'Eurostat i de l'INE²¹, les raons del treball a temps parcial, en homes de 15 a 64 anys, obeeixen en un 59,6 % a no haver pogut trobar treball de jornada completa i en un 13,6 % per seguir cursos d'ensenyament o formació, i en dones, en un 52,6 % a no haver pogut trobar treball de jornada completa i en un 14 % a la cura de xiquets o d'adults malalts, incapacitats o majors.

Aquest moviment laboral implica que a la Comunitat Valenciana, en el total dels dos sexes, els contractes indefinits ascendiren al 6,1 % (3,55 % d'homes i 2,55 % de dones) i en temporals al 93,90 % (54,9 % d'homes i 39 % de dones), la qual cosa torna a corroborar la desigualtat en l'ocupació que es crea.

Respecte a la **bretxa de gènere en la contractació**, es comprova que, en els contractes registrats, el 58,45 % van ser homes i el 41,55 % dones, sent les ocupacions més contractades per a les dones en la nostra comunitat les de personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars amb un 82,61 % i venedors i venedores en botigues i magatzems amb un 70,22 %.

Els contractes registrats van correspondre un 58,45 % a homes i un 41,55 % a dones. Per ocupacions, el gènere femení predomina en personal de neteja i venedors i venedores. I per seccions d'activitat en educació, activitats sanitàries i serveis socials i activitats de les llars.

Per seccions d'activitat econòmica predomina majoritàriament el treball en dones en la d'educació amb el 63,32 %; en la d'activitats sanitàries i serveis socials amb el 78,43 %, i en les activitats de les llars com a ocupadors de personal domèstic i com a productors de béns i serveis per a ús propi amb el 88,14 %. I quant al tipus de jornada, el 59,9 % del total de contractes de jornada parcial va ser de dones, cosa que es justifica en el tram d'edat de 25 a 49 anys, en què el 20,3 % no treballava a temps complet per la cura de xiquets o adults malalts, incapacitats o majors.

Malgrat les polítiques públiques i avanços últims com l'increment del salari mínim, aquestes dades venen a constatar la preocupació del Comité per l'existència de bretxes de gènere en el mercat de treball tant en la contractació, perquè les dones treballen amb major freqüència a temps parcial, com en l'ocupació o l'activitat, així com en les activitats relacionades amb les tasques de cures i el treball domèstic, per la qual cosa són necessàries polítiques públiques que contribuïsquen a la seua eliminació, a l'efectiva igualtat en les tasques de cures i domèstiques i així com a canvis en l'organització i el disseny del treball en les empreses.

Quant a la **mobilitat laboral** de les províncies valencianes, es comprova que en 2020 a Alacant va ser del 21,25 %, a Castelló del 23,68 % i a València del 13,31 %, que

²¹ La font d'aquesta informació procedeix de l'Enquesta europea del treball (LFS) d'Eurostat, que especifica les raons del treball a temps parcial segons grups d'edat, i les últimes dades disponibles corresponen a l'any 2019.

contrasten amb el 18,17 %, el 21,68 % i el 13,06 % respectivament de l'any 2019. També es confirma com les taxes de mobilitat són considerablement superiors en homes sobre dones, amb la consegüent bretxa de gènere, i així a la província d'Alacant va ser del 28,34 % en homes i de l'11,72 % en dones; a Castelló ha sigut del 28 % en homes i del 13,95 % en dones, i a València del 17,21 % en homes i del 7,76 % en dones.

El 52,76 % de les conciliacions individuals acabades en matèria d'acomiadament l'any 2019 han sigut amb avinença.

En relació amb el nombre de **conciliacions individuals** acabades l'any 2020, es constata una taxa de variació negativa de l'11 %, ja que de les 34.845 de l'any 2019 es va passar a 31.011 en 2020.

Del total, les conciliacions acabades en matèria d'acomiadament amb avinença han descendit en un 26,83 %, ja que de les 11.081 de l'any 2019 s'ha passat a les 8.923 de 2020 i també les quantitats acordades en acomiadaments amb avinença han disminuït considerablement en un 26,66 %, perquè dels 147,66 milions d'euros de l'any 2019 s'ha passat als 108,29 milions d'euros de 2020. Això torna a certificar que la majoria de conciliacions individuals acabades en matèria d'acomiadament finalitzen amb avinença, ja que de 19.179 conciliacions acabades en matèria d'acomiadament, 8.107 conciliacions ho fan amb avinença que impliquen un 42,27 %, inferior al 52,76 % de l'any 2019 i 3.549 sense avinença, que impliquen un 18,5 %, percentatge per davall del 22,68 % de l'any anterior. A més, aquest descens de les conciliacions pot explicar-se per l'existència d'ERTO derivats de la situació de pandèmia.

Els **assumpes judicials resolts en matèria d'acomiadaments** en aquest any, malgrat la suspensió de terminis judicials, van créixer en un 8,06 %, perquè dels 11.972 de l'any 2019 es va passar a 12.937 en 2020. Les quantitats per acomiadament reconegudes a les persones treballadores també van augmentar lleugerament, en aquest cas en un 2,62 %, ja que dels 88,26 milions d'euros de 2019 s'ha passat a 90,57 milions d'euros l'any 2020.

L'any 2020, en la nostra comunitat, segons informació de la Subdirecció General d'Estadística i Anàlisi Sociolaboral del Ministeri de Treball i Economia Social, els treballadors i treballadores que es van veure afectats en els **expedients de regulació d'ocupació** per acomiadaments col·lectius, suspensió de contracte i reducció de jornada van ascendir a 90.329, un 228,50 % superior als 27.494 de 2019, que es distribueixen en 665 treballadors i treballadores afectats per acomiadaments col·lectius i 89.664 persones treballadores en suspensió de contractes i reducció de jornada.

En aquest exercici no es pot realitzar una comparació de les mateixes dades que l'any passat perquè la majoria d'expedients no van ser per extinció i la distribució per províncies no s'indica, perquè, a conseqüència de la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19, les sèries a partir de març de 2020 no s'actualitzaran fins que no es dispose d'un nombre rellevant d'autoritats laborals en disposició de facilitar dades.

En 2020, més del 99 % dels expedients de regulació d'ocupació van ser temporals.

En 2020, el nombre total d'expedients de regulació d'ocupació registrats en funció de l'autoritat laboral, amb dades globals i acumulades de la Direcció General de Treball, Benestar i Seguretat Laboral, va ascendir a 69.818 expedients que van afectar 475.440 persones treballadores (263.782 homes i 198.195 dones), pràcticament més del 99 % d'expedients de regulació d'ocupació van ser temporals (ERTO), molt superior als 332 que es van autoritzar l'any passat, que han afectat 34.314 persones treballadores, únicament d'extinció.

Per sectors, el sector serveis va acumular el 84,50 % dels expedients presentats, la qual cosa suposa el 66,72 % de les persones treballadores afectades, perquè comprén les activitats d'hostaleria, del comerç i de totes les vinculades amb el turisme, en les quals l'efecte del confinament i les restriccions sanitàries a l'activitat ha sigut major. El sector industrial va representar el 9,48 % del total dels expedients registrats, amb el 28,75 % dels treballadors i treballadores afectats. L'impacte de la pandèmia en empreses del sector de l'agricultura va ser d'un 0,45 % del total d'expedients registrats, i en el de la construcció va implicar el 5,58 %. Entre ambdós sectors només representen el 6,03 % dels expedients presentats i el 4,53 % de les persones treballadores afectades.

Quant a la causa, el 86,92 % dels expedients presentats i el 68,38 % dels treballadors i les treballadores afectats responen a la situació de "força major" provocada directament per la pandèmia i que ha obligat les empreses a cessar la seua activitat temporalment i el restant 13,08 % dels expedients. El 31,61 % de les persones treballadores afectades són per causes econòmiques, tècniques, organitzatives i de producció (ETOP).

En la major part dels casos, com a conseqüència indirecta de la crisi sanitària, per mesura adoptada, el 99,06 % de les persones treballadores afectades pels expedients de regulació d'ocupació ha sigut per mesures de suspensió i/o reducció de la jornada de treball (ERTO), que significa que els treballadors i treballadores no han perdut el seu lloc de treball, sinó que o bé ja s'han reincorporat a l'activitat o bé ho podran fer quan desapareguen els efectes sobre l'activitat productiva de la crisi sanitària. La resta, que no arriba a l'1 %, corresponen a persones treballadores afectades per expedients d'extinció.

Per grandària de l'empresa, el 88,38 % dels expedients han sigut presentats per empreses que tenen entre 1 i 10 persones treballadores i si s'hi afigen les empreses que tenen entre 11 i 50 persones treballadores en la seua plantilla, amb un 10,1 %, en conjunt representen el 98,48 % dels expedients registrats.

El volum de treballadors i treballadores afectats pels ERTO, presentats per les empreses de fins a 50 treballadors, suposen el 67,55 % del total d'aquests. I l'1,52 % restant dels expedients presentats per empreses que tenen una plantilla a partir de 51

treballadors i treballadores suposen el 32,45 % del total de les persones treballadores afectades pels ERTO.

El nombre de perceptors de prestacions per ERTO en el mes de desembre va ascendir a 71.984.

Quant a les persones perceptores de prestacions per ERTO, segons informació del SEPE, del pic més alt del mes de maig de 2020 de persones perceptores de prestacions en la nostra comunitat s'ha passat a 71.984 persones perceptores al

desembre, que corresponien principalment als sectors d'hostaleria, petit comerç i serveis personals, fet que constata com l'autorització i pròrroga dels ERTO ha esmorteït la situació de desocupació i ha servit per a fer front a l'impacte econòmic i social de la COVID-19, ja que s'hi va establir que la prioritat absoluta en matèria econòmica radicava a protegir i donar suport al teixit productiu i social per a minimitzar l'impacte i aconseguir un rebot en l'activitat en finalitzar l'alarma sanitària amb mesures de transició o fórmules que eviten els acomiadaments.

D'acord amb les valoracions indicades, es realitzen les **recomanacions** següents sobre grans fluxos de l'ocupació.

91. En línia amb l'Organització Internacional del Treball (OIT) sobre la sensació d'inseguretat, volatilitat d'ingressos i qualitat del treball que pot provocar la contractació temporal, el CES-CV, en relació amb l'ODS 8. Creixement econòmic i treball decent, torna a manifestar la preocupació per l'alta taxa percentual en les contractacions temporals (ja que, en 2020, malgrat el descens de la contractació motivat per la pandèmia, ha sigut del 93,90 %, semblant al 93,35 % de l'any 2019) i per la curta duració dels contractes temporals i la parcialitat de les jornades.

Per això, el Comité vol instar l'Administració pública perquè el punt de partida de la recuperació econòmica després de la COVID-19 tinga com a objectiu principal promoure la creació d'ocupació estable i garantir-ne la qualitat.

92. En relació amb la mobilitat laboral, el CES-CV considera que s'haurien d'adoptar mesures per a disminuir l'impacte negatiu de la mobilitat geogràfica dels treballadors i les treballadores, com ara afavorir l'accés a l'habitatge, l'educació i la conciliació de la vida laboral i personal.

93. Així mateix, el Comité (relacionat amb l'ODS 5. Igualtat de gènere) vol destacar la necessitat de la intensificació de les polítiques que es dirigeixen a evitar, combatre i reduir la bretxa de gènere, tant en matèria de contractació com en la resta d'aspectes de la vida laboral (promoció, temporalitat, jornada parcial, prestacions, etc.) que tant perjudiquen els drets de la dona i del conjunt de la societat.

El CES considera que per a això es podien preveure accions polítiques tendents a assegurar la igualtat d'accés a oportunitats laborals, així com garantir la participació

equitativa de les dones en el mercat laboral, l'impuls del treball flexible i la creació d'una cultura més inclusiva, amb mesures concretes com la inversió en serveis d'educació i atenció a la primera infància i l'augment del nombre de places d'escoles infantils de 0 a 3 anys; l'increment de places en centres especialitzats per a l'atenció de persones majors o dependents; l'aprovació de disposicions adequades per a dones majors (com ara crèdits per a períodes d'atenció, pensions mínimes adequades i prestacions de supervivència); la promoció de la formació professional i l'aprenentatge al llarg de tota la vida per a dones, que hauria de facilitar l'accés a ocupacions de qualitat, i les oportunitats de reciclatge i adaptació als canvis del mercat.

16. *En la nostra comunitat, quant al paper en la intermediació laboral dels serveis públics d'ocupació, molt criticat en els últims anys pels escassos resultats aconseguits i malgrat haver-se produït un lleuger augment en la intermediació laboral, amb taxes superiors al conjunt estatal, amb la implantació de noves tecnologies, canvi de mercat i Pla estratègic de LABORA per al període 2016-2022, amb les últimes dades disponibles, la intermediació representa un 2,4 % del total, superior al 2 % de mitjana estatal.*

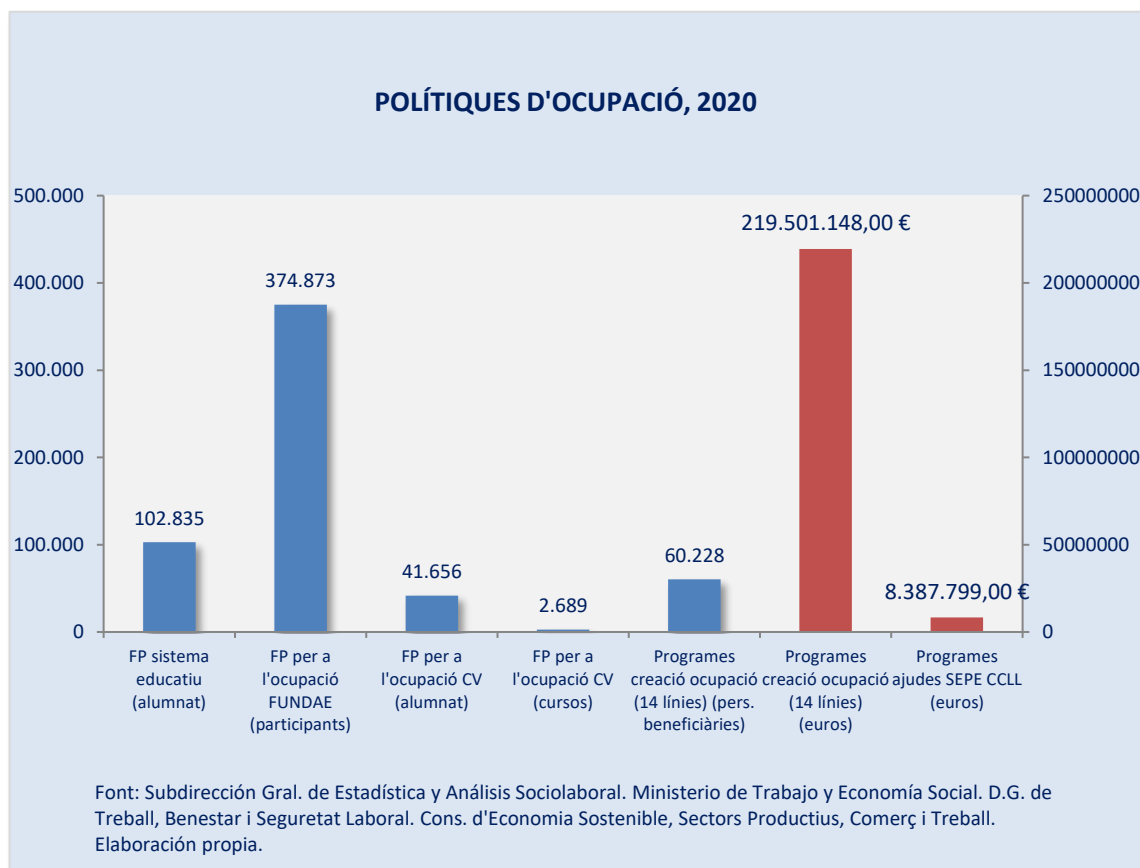
Tenint en compte aquestes dades, el CES-CV torna a insistir en l'increment, si cal, de la plantilla d'aquests serveis i en la digitalització de la seua funció, així com en la connexió amb la resta de comunitats autònomes i una major col·laboració amb les agències de col·locació que millore l'eficàcia de la gestió de la intermediació i permeta el seu ajust a les necessitats de les mateixes empreses i a l'atenció personalitzada de les persones demandants, fomentant el perfilament o la classificació automàtica de l'ocupabilitat i establint itineraris de formació, perquè en la pràctica al voltant de la meitat de la intermediació correspon a portals en Internet, un percentatge del 40 % s'efectua de manera informal, i resta una taxa ínfima per al servei públic, les ETT i les agències de col·locació.

94. *Quant a la situació i regulació dels ERTO, atés que s'ha constatat la seua funció de protecció i suport al nostre teixit productiu i social, a fi de minimitzar l'impacte d'aquesta crisi sanitària, econòmica i social, des del Comitè es considera que, atesos els acords subscrits per part dels principals interlocutors econòmics i socials i el Govern, fruit del diàleg social, s'haurien de buscar les fórmules pertinents i desitjables, en els casos necessaris i atesa la situació concreta de cada sector, per a prorrogar aquests expedients temporals i les mesures d'acompanyament d'aquests (mesures extraordinàries de protecció de desocupació i compromís d'ocupació).*

10. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

10.1. POLÍTIQUES ACTIVES D'OCUPACIÓ

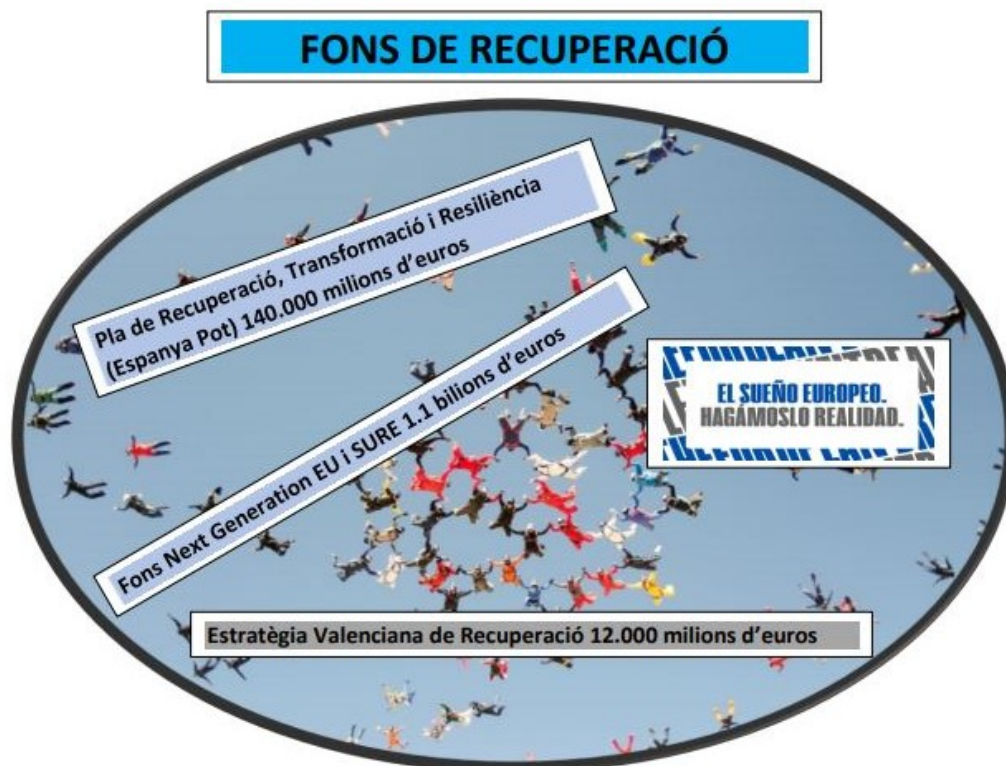
En el capítol de polítiques d'ocupació s'examinen, en primer lloc, les polítiques actives amb totes les accions que tenen relació amb la creació d'ocupació, amb referència als programes europeus, estatals i autonòmics, la informació sobre les polítiques de formació professional per a l'ocupació, així com els programes i línies pressupostàries de suport per a crear ocupació tant en l'àmbit estatal com autonòmic, i en segon lloc, les polítiques passives d'ocupació, referides en concret a la protecció per desocupació, i a la vista de les dades contingudes en aquest capítol de polítiques d'ocupació, es realitzen les **valoracions** següents.

A partir de l'any 2020, un dels aspectes que tindrà repercussió en tots els àmbits i especialment també en l'ocupació són els Fons Next Generation EU per a la recuperació després de la COVID-19. Possiblement és una de les decisions més transcendents dels últims temps que ha pres la UE, perquè seran uns fons en els quals la UE s'endeutarà

per a invertir en el futur conjunt de tota la Unió, fet que comporta que la UE canvia l'austeritat per una massiva injecció de diners i la resposta a la crisi serà l'aportació de més de 3,7 bilions d'euros (la major de la seua història) i, per primera vegada, l'emissió de deute conjunt.

I en aquest context destaquen el pla de recuperació, transformació i resiliència España Puede, que pretén captar fins a 140.000 milions d'euros, i l'Estratègia valenciana de recuperació dirigida a obtindre 12.000 milions d'euros de fons europeus.

En relació amb la **Formació Professional**, l'any passat es va destacar tant l'aprovació del Pla estratègic de Formació Professional del sistema educatiu 2019-2022 en l'àmbit estatal com l'aprovació del Pla valencià d'impuls i millora de la Formació Professional i l'estudi "Pla estratègic de la Formació Professional de la Comunitat Valenciana 2030", a fi de facilitar la transformació i renovació en la configuració de la

L'alumnat de la Formació Professional representa el 27,34 % sobre el total dels ensenyaments mitjans.

Formació Professional en el sistema educatiu, que amb informació de l'any 2020 mostra un increment del 4,93 %, ja que en aquest curs acadèmic el total d'alumnat de totes les modalitats de Formació Professional va sumar 102.835, que representen el 27,34 % del total dels ensenyaments mitjans, taxa per damunt del 26,87 % del curs anterior.

Respecte als **centres d'FP Dual**, en el curs acadèmic 2019-2020, en la nostra comunitat, s'ha constatat un increment de 21 centres que sumen 274 i de 8 titulacions d'FP impartides que són 125, amb un increment del 8,3 % i del 6,84 % sobre el curs anterior, que reflecteix la intenció d'acurtar la distància del sistema educatiu i del mercat de treball, ja que s'ha constatat l'alt grau d'inserció laboral de l'alumnat de l'FP Dual en quasi la meitat dels titulats.

En el curs 2019-2020, els centres d'FP Dual van augmentar en un 8,3 %.

Quant a la **Formació Professional per a l'ocupació de la FUNDAE**, els participants en la formació de demanda van ser 374.873, un 15,07 % inferior als 441.410 del passat exercici.

L'any 2020 va tindre un crèdit de finançament assignat de 70,40 milions d'euros, superior en un 4,46 % als 67,26 milions d'euros de l'any anterior, amb una ràtio de disposició del crèdit del 46,7 %, que suposen un crèdit disposat de 32,86 milions d'euros, per davall del 60,7 % de 2019, que malgrat considerar la inversió en capacitació com a element vital per a la generació d'ocupació, enguany és comprensible aquest descens per la situació de pandèmia.

Quant a la **Formació Professional que gestiona la Generalitat**, les accions formatives per programes de la Formació Professional per a l'ocupació en 2020 van ascendir a 2.689 cursos o expedients, un 68,06 % inferior als 8.420 de 2019, atés que no s'inclouen els expedients de Formació Professional Dual que l'any passat van experimentar un considerable increment, amb 41.656 alumnes resolts, inclòs l'alumnat de Formació Professional Dual i una subvenció de 89.431.700 euros, que representa un descens de l'11,98 % en l'import de subvenció.

Les accions d'FP per a l'ocupació en la nostra comunitat van sumar 2.689 cursos amb 41.656 alumnes.

Sobre la **formació del personal treballador** dels organismes i centres públics, gestionada per l'IVAP, enguany ha descendit a causa de la pandèmia, ja que s'han celebrat un total de 448 edicions, 270 menys que en 2019, dirigides a 28.652 persones al servei de la Generalitat (28 % d'homes i 72 % de dones), 3.296 més que en 2019.

Els **programes de formació-ocupació** com a modalitat de formació en alternança amb el treball o la pràctica professional van tindre 108 expedients aprovats, amb 1.930 alumnes i alumnes resolts i un import de subvenció de 39.153.643,20 euros, que representen un 23,94 % menys que els 142 programes de l'any 2019, atés que en aquest exercici no s'inclouen programes d'escoles d'ocupació Et Formem, 2a etapa, possiblement per la situació de pandèmia.

Quant a altres **programes de formació**, en aquest exercici, la que es realitza en la Xarxa de Centres de Turisme (CdT) per a la qualificació professional, a causa de la

pandèmia ha experimentat un descens del 14,63 % en la xifra de cursos, del 38,72 % en la d'hores i de l'11,01 % en el nombre d'alumnes.

Les 14 línies de programes de creació d'ocupació van tindre un pressupost de més de 219 milions d'euros.

En 2020, en relació amb els **programes de creació d'ocupació**, en les catorze línies de programes de la Generalitat Valenciana, motivat per la situació, es van destinar 219.500.259,95 euros amb 60.228 persones beneficiàries, la qual cosa implica un increment de la dotació del 28,52 % i del 252,87 % de les persones beneficiàries sobre les línies de l'any 2019 amb 170.785.955,16 euros i 17.068 beneficiàries.

En aquest any, a diferència d'anys anteriors, a conseqüència de la crisi derivada de la pandèmia, el programa que ha tingut major dotació pressupostària va ser el de foment de l'ocupació en el programa d'ocupació pública d'interés general i social per a la realització d'actuacions en municipis de la nostra comunitat, amb una subvenció de 67.528.520,07 euros i 5.702 persones beneficiàries, i el d'atenció a la situació específica de determinats col·lectius especialment colpejats per la conjuntura econòmica derivada de la incidència de la COVID-19 amb ajudes per un valor de 57.500.000 euros i 42.411 persones beneficiàries.

I quant al **programa d'ajudes del SEPE a les corporacions locals per a creació d'ocupació**, amb l'objectiu d'atendre obres i serveis d'interés general i social, a la Comunitat Valenciana es van concedir 8.387.799,00 euros, pràcticament la mateixa quantitat que en 2019.

10.2. POLÍTIQUES PASSIVES D'OCUPACIÓ

L'any 2020 resulta un any excepcional en les dades corresponents a les polítiques passives d'ocupació, per haver-se incrementat notòriament els beneficiaris de prestacions contributives a conseqüència dels expedients de regulació d'ocupació temporal i que han comportat una elevada taxa de cobertura en la mitjana de beneficiaris per a aquest últim exercici.

La mitjana anual de persones beneficiàries de prestacions per desocupació per a l'any 2020 ha sigut de 302.929, mentre que la mitjana d'atur en els 12 mesos d'aquest s'ha situat en 424.158 persones (176.587 homes i 247.571 dones). Això ens dona una taxa de cobertura del 71,42 %, taxa molt superior a la de l'any 2019, que va quedar situada en el 54,33 %.

Malgrat el lent procés de recuperació observat des de l'exercici 2018 en les taxes de cobertura, a partir del qual s'han estat incrementant aquestes en la nostra comunitat, les dades de 2020 hauran de ser preses amb moltes reserves i caldrà esperar després de

la finalització dels ERTO l'evolució en l'ocupació de les persones treballadores afectades per aquests expedients.

El CES-CV es congratula de l'aprovació d'una prestació d'ingressos mínims d'àmbit estatal que permeta destinar majors recursos a la protecció social a la Comunitat Valenciana.

El CES-CV manifesta la seua satisfacció per la nova prestació reconeguda a les persones ocupades al servei de les llars familiars (subsidi extraordinari per falta d'activitat) en tant que suposa la primera ocasió en què se'ls reconeix, encara que siga transitòriament, protecció per desocupació considerant encertat el camí cap a l'equiparació de drets amb les restants persones treballadores.

A final de 2020 la taxa de cobertura a la Comunitat Valenciana quedava situada en el 51,68 %, i queden 211.481 persones desocupades sense cap tipus de prestació.

D'altra banda, malgrat el repunt en la taxa de cobertura experimentat per a l'últim exercici, es constata un elevat nombre d'aturats inscrits en els serveis públics d'ocupació que no perceben cap prestació. Per a final de l'exercici 2020, un total de 211.481 persones desocupades en la nostra comunitat no eren beneficiàries de cap mena de prestació, la qual cosa suposa el 48,32 % del total d'aturats.

En conseqüència, es formulen les següents **recomanacions** sobre polítiques d'ocupació.

95. *El CES-CV considera que amb la finalitat de superar la crisi de la COVID-19 i apostar per una vertadera recuperació —pel que fa a l'Instrument europeu de recuperació (Fons Next Generation EU) que s'ha de materialitzar al nostre país pel Pla de recuperació, transformació i resiliència (España Puede) i en la nostra comunitat per l'Estratègia valenciana de recuperació—, a més de respondre als reptes dels pròxims anys, s'hauria de buscar la màxima participació i consens de tots els agents que puguen estar implicats tant en la gestió com en l'assignació de projectes i recursos derivats d'aquests.*

96. *L'Informe de la Comissió Mundial sobre el futur del treball de l'Organització Internacional del Treball (OIT) que es va presentar amb el títol "Treballar per a un món més prometedor" apuntava cap a una formació per a tota la vida laboral, ja que la digitalització, el canvi climàtic i l'envelliment demogràfic portaran canvis als mercats laborals, i entre les mesures que es proposen per a afrontar-los es troben el dret universal a la formació durant tota la vida, la protecció social des del naixement a la vellesa o iniciatives per la igualtat de gènere.*

En aquest context, l'any 2020 es van plantejar modificacions importants en matèria de formació professional que animen el Comité a continuar instant el conjunt de les administracions públiques a potenciar la formació durant tota la vida laboral dels

treballadors i treballadores, tant la formació bàsica i professional com la contínua i ocupacional, amb la finalitat d'adaptar-la a les necessitats reals del teixit productiu de la nostra comunitat.

97. *La Formació Professional, prevista en el sistema educatiu, en el curs 2019-2020 va tindre un increment acceptable d'alumnes del 4,93 % sobre l'anterior curs, que representa el 27,34 % del total d'alumnat, que constata que els esforços realitzats per tots els actors implicats prenen forma. No obstant això, continua en percentatges per davall de la mitjana d'Espanya i dels països europeus de l'OCDE, on, segons les últimes dades disponibles, els estudis professionals representen el 36 % i el 42 % respectivament de les matrícules de l'Educació Secundària. L'explicació d'això podria trobar-se, entre altres motius, en la consideració d'itineraris de menor imatge social i importància.*

El CES-CV, des de fa uns anys, ha manifestat la necessitat de donar prestigi a la Formació Professional com a branca educativa relacionada amb el mercat de treball i, a la vista de l'aprovació de diferents plans i programes tant estatals com autonòmics, suggereix als actors implicats com les administracions públiques valencianes, els centres educatius, les mateixes empreses i els agents econòmics i socials que afavorisquen i potencien la Formació Professional i, en concret, que impulsen la Formació Professional Dual, perquè el seu caràcter més pràctic i tècnic ha de servir de nexa i entrada al mercat de treball, i més coneixent com la Comunitat Valenciana l'any 2020 va presentar un percentatge de desocupació juvenil del 36,45 % de mitjana.

98. *Des del Comité, es torna a ressaltar el paper important de la formació per a l'ocupació i l'esforç dut a terme per les persones representants dels agents econòmics i socials en totes les facetes que han tingut vinculació amb la formació professional com un instrument per a millorar la qualificació tant dels empresaris i empresàries com de les persones treballadores en el mercat de treball, i per això es considera pertinent que es facilite la intervenció de les organitzacions sindicals i empresarials més representatives en el plantejament, els programes, les orientacions i la planificació de la formació professional per a l'ocupació.*

En aquest sentit, es destaquen, una vegada més, els recursos que es destinen a la formació professional tant per part d'empresaris i empresàries com per persones treballadores, i es considera que haurien de continuar com un element addicional de les polítiques actives d'ocupació, entre les quals s'inclouga la formació bonificada per a les pimes com una de les mesures d'inserció al mercat de treball, davant del desafiament de la digitalització del futur laboral.

99. *En relació amb les convocatòries de programes del sistema de formació professional per a l'ocupació, malgrat l'any de pandèmia, amb menys persones participants, des del CES-CV s'encoratja per a millorar la gestió i l'execució en termini d'aquests perquè es pugui disposar el que es preveu en els crèdits inicials, ja que l'any 2020, d'una*

assignació de 70,40 milions d'euros en la nostra comunitat, superior a 2019, únicament s'han arribat a disposar 32,86 milions, que suposen una ràtio de crèdit disposada del 46,7 % inferior al 60,7 % de 2019 i del 66,6 % de 2018.

I, en general, a banda de destacar la importància de les inversions i accions formatives dirigides als treballadors i a les treballadores, des del CES-CV es considera pertinent que es facilite la informació sobre la inserció laboral de les persones que participen en aquesta mena de programes.

100. Quant a la planificació dels cursos de formació professional, des del Comitè s'entén que s'hauria d'evitar el biaix de gènere en l'alumnat d'algunes famílies professionals, per la qual cosa es considera que, en el moment d'elecció dels cursos, l'orientació professional ha de ser adequada a fi de previndre el desequilibri d'homes i dones que en una certa manera està atenuat per la iniciativa de la Conselleria d'Educació en l'oferiment de 129 beques de 600 euros per a les alumnes que en el curs 2019-2020 van accedir a cicles d'alta ocupabilitat però amb poca presència femenina com els estudis d'electricitat, energia, mecànica o manteniment de vehicles, que poden facilitar l'accés al mercat laboral de les dones.

101. Respecte a les polítiques d'ocupació a la Comunitat Valenciana, a banda d'estimar el gradual esforç en els diferents programes i en línies pressupostàries de creació d'ocupació, es torna a insistir a incrementar els recursos que es destinen a les polítiques de creació d'ocupació estable i relacionada amb les polítiques d'ocupació i formació dirigides a les persones joves. Des del Comitè es valora la importància però s'insisteix davant de l'Administració pública a planificar i plantejar mesures i polítiques necessàries per a la millora de la creació d'ocupació estable i de qualitat en aquest col·lectiu, amb un índex alt de desocupació, augmentat amb motiu de la situació de la pandèmia, ja que, a Espanya, d'una mitjana del 32,53 % en 2019 s'ha passat en 2020 a un 38,26 % (37,09 % en homes i 39,72 % en dones), i en la nostra comunitat, d'una mitjana del 31,09 % de 2019 s'ha augmentat al 36,45 % (34,01 % en homes i 39,66 % en dones) en 2020.

No obstant això, en aquest context de polítiques d'ocupació, seria convenient conèixer les dades sobre el grau d'execució dels diferents programes de creació i foment d'ocupació, i especialment la conseqüent inserció en el mercat de treball.

102. En relació amb tots els programes d'ocupació, les estratègies espanyoles d'activació per a l'ocupació i els plans de recuperació, relacionats amb els fons Next Generation, des del CES-CV es considera pertinent que s'hauria d'aprofitar per al desenvolupament de polítiques actives d'ocupació que estiguen encaminades a reforçar un nou model productiu, de reconstrucció sòlida i modernització de l'economia cap a un model més sostenible que permeta l'increment del volum d'ocupació estable i sobretot de qualitat.

103. Pel que fa a les polítiques passives d'ocupació, el CES-CV insisteix en la necessitat que es continue amb un vertader compromís per part de les institucions públiques en

la millora de les prestacions per desocupació que permeta elevar de manera substantiva la taxa de cobertura. Així mateix, manté el seu parer sobre la necessitat d'escometre majors esforços per a incentivar polítiques d'ocupació que incidisquen en la inserció dels treballadors i de les treballadores.

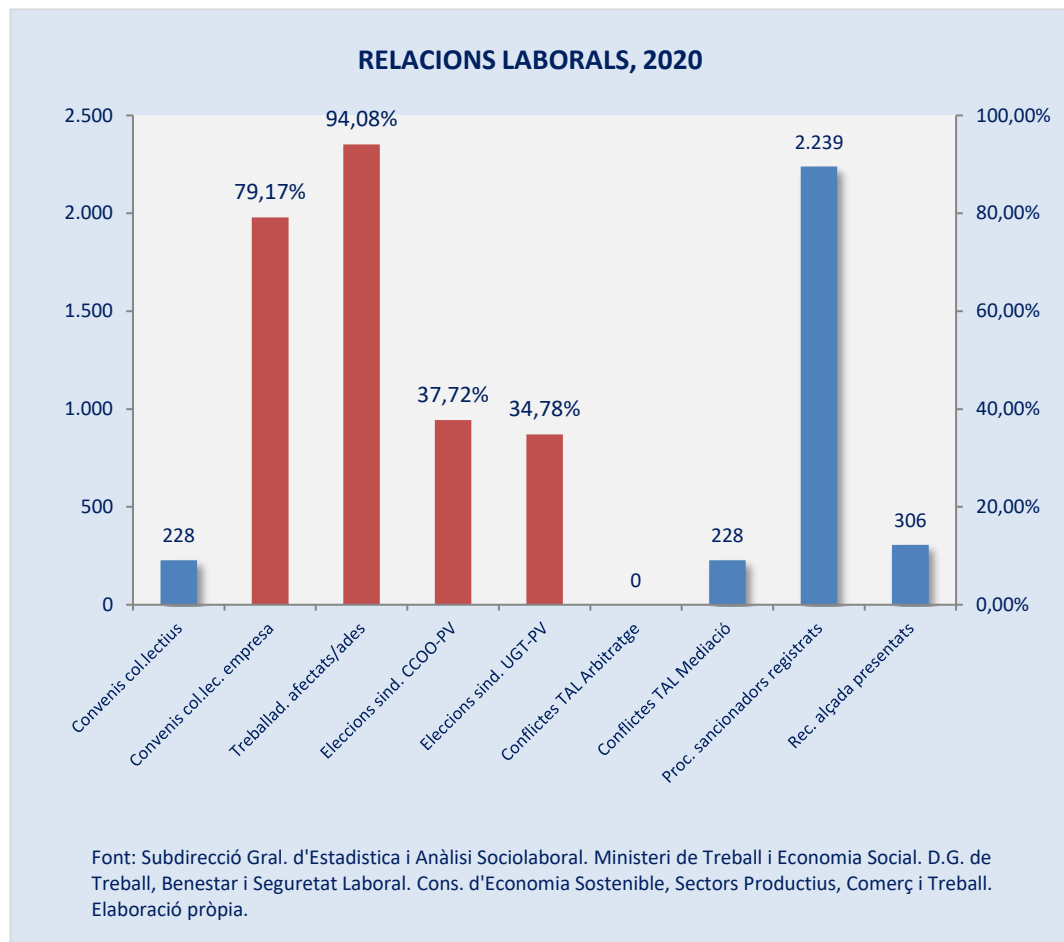
104. Igualment, incideix en el fet que és necessari que la prestació d'ingressos mínims arribe al major nombre de persones, per a fer més accessibles les formalitats i els requisits per a poder accedir-hi.

105. El CES-CV mostra la seua preocupació pel baix percentatge de beneficiaris de prestacions per desocupació en el col·lectiu de joves i que, en la nostra comunitat, a data 30 de desembre de 2020, és del 0,3 % per al grup d'edat de 16 a 19 anys, del 3,9 % de 16 a 24 anys, de l'11,3 % de 16 a 29 anys i del 20,2 % per als joves compresos entre els 16 i 34 anys. En aquest sentit, d'una banda, insisteix en la necessitat del manteniment de l'ocupació i de l'altra recomana a les administracions competents perquè es prenguen les mesures oportunes perquè aquest col·lectiu pugui tindre un major accés a aquesta mena de prestacions.

106. El CES-CV insisteix en la necessitat que es continue amb un vertader compromís per part de les institucions públiques en la millora de les prestacions per desocupació que permeta elevar de manera substantiva la taxa de cobertura. Així mateix, manté el seu parer sobre la necessitat d'escometre majors esforços per a incentivar polítiques d'ocupació que incidisquen en la inserció dels treballadors i de les treballadores.

11. RELACIONS LABORALS

El capítol referit a les relacions laborals realitza un examen sobre quatre parts essencials relacionades amb la qualitat d'aquestes. La primera, la negociació col·lectiva, amb una anàlisi detallada sobre l'estructura dels convenis, els augments salarials, les clàusules especials i la representació empresarial i sindical. La segona, les eleccions sindicals, amb els últims resultats tancats a data 31 de desembre de 2020, que conté els mandats vigents. La tercera, els conflictes laborals que, segons la seua naturalesa, es consideren com a jurídics o interpretatius o d'interés o econòmics, que en moltes ocasions finalitzen en la convocatòria i celebració de vagues, així com totes les estadístiques dels assumptes sotmesos al Tribunal d'Arbitratge Laboral, com a mitjà de solució extrajudicial i de les infraccions en l'ordre social. I la quarta, el diàleg social, amb els principals acords sobre matèries econòmiques, laborals i socials subscrits per part dels representants de les organitzacions empresarials i sindicals més representatives i el Govern, i després de l'observació de la informació d'aquest es fan les **valoracions** següents.

Pel que fa a la **negociació col·lectiva**, malgrat la pandèmia, només s'ha observat una disminució del 7,09 % en el nombre de convenis col·lectius que s'ha registrat, ja que dels 310 de 2019 s'ha passat a 288 en 2020, en què es constata com la major xifra d'aquests ha sigut de convenis d'empresa (un 79,17 %), tot i que la taxa percentual d'efectius laborals afectats ha sigut superior en els convenis d'àmbit superior o de sector (un 94,08 % davant del 5,92 %).

L'augment salarial s'ha situat per damunt de la taxa interanual de l'IPC que va ser negativa, en concret del -0,5 %, i de l'augment salarial de l'1,69 % de 2019. Els sectors de la indústria amb un 1,89 % i el de la construcció amb un 2,25 % van tindre una taxa percentual per damunt de la mitjana total que era de l'1,75 %, i la jornada laboral va disminuir lleugerament en a penes dues hores i es va situar en 1.735,66 hores anuals davant de les 1.737,42 hores de l'any 2019.

En l'edició d'enguany, dins de la negociació col·lectiva, s'ha incorporat un apartat nou relatiu al treball a distància i el teletreball, en què s'ha analitzat la incorporació de les clàusules sobre teletreball en la negociació col·lectiva, l'evolució del teletreball i les persones treballadores a distància, el teletreball i l'increment del nivell de digitalització, la regulació legal i les seues conseqüències amb els aspectes negatius i positius i la possible relació amb la conciliació familiar, en què destaca que en la nostra comunitat, l'any 2020, la variació interanual del nombre de persones teletreballadores, en el 4t trimestre, ha sigut del 18,2 %.

En el procés d'eleccions **sindicals**, l'any 2020, tal com ocorre en els últims anys, en la nostra comunitat, el sindicat amb més representació ha sigut la Confederació Sindical de Comissions Obreres (CC. OO.-PV) amb un percentatge del 37,41 %, a què va seguir la Unió General de Treballadors (UGT-PV) amb un 34,78 % sobre el total que entre les dues sumen un 72,50 %, similar al 72,74 % de l'any 2019. La resta dels sindicats van obtindre un percentatge del 25,81 %, en la línia del 25,42 % de 2019, i els representants dels grups de persones treballadores van tindre un 1,68 %, per davall de l'1,84 % de l'any 2019.

De l'observació d'aquests resultats i de la participació en la negociació col·lectiva per les organitzacions empresarials i sindicals, en taxes superiors al 90 % de les organitzacions vinculades a la Confederació Empresarial Valenciana (CEV) i per damunt del 95 % pels sindicats CC.OO.-PV i UGT-PV, amb un 96,04 % i un 95,26 % respectivament, constaten un altre exercici la consideració d'organitzacions més representatives, segons disposa la Llei de llibertat sindical.

Quant als **conflictes laborals**, en el TAL, l'any 2020, motivat per la inactivitat de la pandèmia, es van arribar a presentar 228 procediments de conflictes col·lectius, 94 menys que en 2019, tots de conciliació i mediació que impliquen un descens del 29,19 % sobre els de l'anterior exercici. Les empreses afectades van sumar 2.397 que suposen un 73,83 % menys que l'any 2019 i els treballadors i les treballadores afectats van ascendir a 103.218, un 19,45 % menys que en 2019.

Un any més, en els procediments de conciliació i mediació, per tipus de conflicte laboral han continuat destacant els procediments d'interpretació i aplicació de l'article 153 de la Llei de la jurisdicció social. Per matèries, la relativa a altres qüestions salarials, i per sectors d'activitat econòmica, el de transport terrestre, i segons el resultat, una immensa majoria van concloure com a mediacions efectives.

Pel que fa als **conflictes d'interés**, amb informació del Ministeri de Treball i Economia Social (MITES), a causa de la situació, el nombre total de persones treballadores participants en vagues celebrades va ser de 2.174, que suposen un descens del 63,52 %, i les participants en jornades no treballades van ascendir a 3.345. En 2019 el total de vagues celebrades va ser de 50, en les quals van participar 5.960 persones treballadores, amb 15.520 jornades no treballades. Amb dades de la Direcció General de Treball, Benestar i Seguretat Laboral, el nombre de vagues realitzades va ser de 23 que han afectat 23 empreses i 39.032 persones en contrast amb les 48 realitzades en 2019 que van afectar 49 empreses i 7.643 persones.

En el punt sobre **infraccions en l'ordre social**, referent als procediments administratius sancionadors resolts l'any 2020, la xifra de resolts va ser de 1.544, que representa una disminució del 31,32 % sobre els 2.248 de 2019.

Les sancions imposades van sumar 5.104.118,10 euros, un 17,73 % per davall dels 6.204.259,04 euros de l'any passat. El nombre de recursos d'alçada resolts va ser de 244 recursos en tota la Comunitat Valenciana.

Sobre les matèries, les infraccions en matèria de riscos laborals van descendir en un 25,46 %, perquè de les 1.131 infraccions, que representaven el 50,31% en 2019, es va passar a 843, amb un 47,33 % l'any 2020. I en matèria d'ordre social també van créixer, però en un 16,02 %, ja que de les 1.117 sancions i un 49,61 % de 2019 s'ha passat a 938 i un 52,67 % sobre el total de 2020. En aquest sentit, cal tindre en compte que la dedicació del personal dels departaments d'aquesta mena de procediments ha estat en la tramitació prioritària dels ERTO.

Un altre aspecte, dins de les infraccions en l'ordre social, és el relatiu a les actuacions realitzades per la Inspecció de Treball i Seguretat Social, en què, entre altres, destaquen la campanya de control de l'ocupació irregular en el sector agrari o la campanya intensiva de control de frau en prestacions de desocupació duta a terme durant la segona quinzena de juny, que va afectar principalment el sector d'hostaleria, restauració i oci nocturn, en què es van practicar 834 visites, es van detectar 136 infraccions, amb proposta de sanció per un import de 506.131 euros, i es van efectuar 38 requeriments, es van alçar actes de liquidació de quotes a la Seguretat Social per import de 118.598 euros i es van recaptar de manera induïda 4.780 euros.

L'any 2020, en el marc del **diàleg social**, a conseqüència de la situació de pandèmia, es van signar un nombre considerable d'acords, tant en l'àmbit estatal com l'autonòmic.

En l'àmbit **estatal** sobreïx, en primer lloc, l'Acord social en defensa de l'ocupació (I ASDE) subscrit el dia 8 de maig de 2020, convertit en el [Reial decret llei 18/2020, de 12 de maig, de mesures socials en defensa de l'ocupació](#). El següent concert, el segon Acord social en defensa de l'ocupació (II ASDE), va cristal·litzar en el [Reial decret llei 24/2020, de 26 de juny, de mesures socials de reactivació de l'ocupació i protecció del treball autònom i de competitivitat del sector industrial](#), i el tercer Acord social en defensa de l'ocupació (III ASDE) va veure la llum en el [Reial decret llei 30/2020, de 29 de setembre, de mesures socials en defensa de l'ocupació](#).

També cal ressaltar la signatura, el dia 21 de setembre de 2020, de la reforma del text refós de la Llei de l'Estatut Bàsic de l'Empleat Públic (EBEP) per a recollir la regulació bàsica del teletreball en la funció pública, que es va concretar en la promulgació del [Reial decret llei 29/2020, de 29 de setembre, de mesures urgents en matèria de teletreball en les administracions públiques i de recursos humans en el Sistema Nacional de Salut per a fer front a la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19](#) i l'aprovació, amb consulta prèvia de les organitzacions sindicals i patronals més representatives, del [Reial decret llei 28/2020, de 22 de setembre, de treball a distància](#).

En aquest sentit, la normativa que s'ha adoptat per causa de la COVID-19 ha tingut com a eix fonamental mesures de flexibilitat interna, de caràcter conjuntural, l'objectiu de les quals era estabilitzar l'ocupació, evitar la destrucció de llocs de treball i sostindre el teixit productiu, a través, a més, d'una flexibilització dels mecanismes precisos, evitant càrregues addicionals innecessàries, compassat tot això amb la capacitat de resposta davant de les mesures preventives necessàries i les decisions que en matèria sanitària siguen acordades per les autoritats competents.

I en l'àmbit **autonòmic**, és destacable la presentació de l'Observatori de Treball Decent, en data 21 de gener de 2020, l'Acord únic per a ajudar les persones més vulnerables, subscrit el dia 9 d'abril de 2020, i l'Acord social per la reconstrucció de la Comunitat Valenciana (conegut també com el document "Alcem-nos, Acord social, valencians en peu") subscrit el dia 22 de juliol de 2020, en què l'objectiu per a la reconstrucció de la Comunitat Valenciana després de la crisi originada per la pandèmia de la COVID-19 era el d'aconseguir un ampli consens en les mesures seguint tres eixos: un pacte pel diàleg social, signat amb els agents econòmics i socials; un acord amb les institucions locals i provincials, i un altre en les Corts Valencianes fruit dels treballs dels diferents grups polítics després de la comissió de reconstrucció.

PRINCIPALS ACORDS EN EL MARC DEL DIÀLEG SOCIAL

ESPAÑA

I, II i III Acord Social en Defensa de l'Ocupació
Normes sobre treball a distància i teletreball

COMUNITAT VALENCIANA

Observatori del treball decent

Acord ajudes persones vulnerables

Acord social per la reconstrucció de la Comunitat Valenciana (Alcemnos, Acord social, valencians en peu)

En definitiva, tots aquests acords han mostrat tant la voluntat del Govern i del Consell com d'interlocutors econòmics i socials per a consensuar les mesures per a pal·liar de la millor manera les conseqüències de la crisi sanitària, econòmica i social derivada de la COVID-19 i la seua possible eixida, perquè el diàleg social ha d'entendre's com un element fonamental a la recerca d'un diagnòstic comú que ha d'intentar l'acord dels pilars laborals, productius i socials, entre altres, pensant en el futur de la societat.

En la línia d'aquestes valoracions, s'efectuen aquestes **recomanacions** sobre relacions laborals.

107. L'any 2020, a la Comunitat Valenciana, respecte a la negociació col·lectiva es pot comprovar una vegada més com el percentatge de les persones treballadores que es van veure afectades pels convenis d'empresa (5,92 %) està per davall del dels convenis d'àmbit superior a l'empresa (94,08 %) i la taxa percentual dels convenis d'empresa (79,17 %) és més alta que la de convenis d'àmbit superior a l'empresa (20,83 %).

En aquest sentit, d'acord amb el que estableix l'Acord sobre les relacions laborals i la negociació col·lectiva, signat pels agents econòmics i socials amb major representació en la Comunitat Valenciana, el CES-CV suggereix la racionalització de l'estructura de la negociació col·lectiva en la nostra comunitat en què predomine l'àmbit provincial i/o autonòmic sectorial de negociació, especialment en els sectors d'activitat en què les pimes i micropimes són superiors, a fi de potenciar la negociació des d'un plantejament global, amb el reforç de les unitats negociadores adequades.

108. Així mateix, en relació amb el que disposa el IV Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva 2018-2020, des del Comitè es recomana que es promoguen les clàusules en matèria d'igualtat de gènere per a evitar les desigualtats de gènere que hi ha, en línia amb la recomanació de la Comissió Mundial sobre el Futur del Treball de l'Organització Internacional del Treball, sobre una agenda de reformes per a la igualtat de gènere, tal com disposa l'informe de l'OIT "Treballar per a un futur més prometedor".
109. El CES-CV considera important la incorporació, dins de la clàusula d'organització del treball i noves tecnologies, de la clàusula sobre la participació dels treballadors i treballadores en l'organització del treball, en un 13,56 % de convenis l'any 2020, que pot comportar efectes positius en el conjunt de les relacions laborals. Al mateix temps crida l'atenció pel respecte i protecció d'alguns drets fonamentals inespecífics com poden ser el secret de les comunicacions o la protecció de dades de caràcter personal que es deriven de la videovigilància.
110. El Comitè, relacionat amb la negociació col·lectiva i l'organització del treball, aconsella la incorporació de clàusules en matèria de prevenció de riscos laborals, amb la finalitat de fomentar i prevaldre el compliment de les normes en matèria de prevenció per a, d'aquesta manera, avançar en la potenciació de la cultura preventiva que disminuïska la sinistralitat laboral.
111. I també, dins del context de la negociació, el CES-CV, conscient de les noves relacions laborals en un escenari amb majors compromisos per a tots els agents intervinents, estima que hauria de prevaldre el reconeixement i la compensació a tot el treball que duen a terme interlocutors socials i econòmics, a banda de recomanar la cerca de dispositius que permeten equilibrar i compensar la posició d'aquestes parts negociadores i el paper que exerceixen en favor de la societat en general i especialment de la pau social.
112. La informació sobre la representació sindical és destacable per al Comitè, ja que està relacionada amb el que preveuen els articles 6.2 i 7.1 de la Llei orgànica 11/1985, de 2 d'agost, de llibertat sindical, a fi de determinar la major representativitat sindical de les organitzacions sindicals, i en aquest context també resulta d'interés la representativitat empresarial com a element fonamental per a la participació, la interlocució institucional i el diàleg social.
113. El CES-CV, dins del marc de les relacions laborals, considera que s'hauria de seguir amb l'aposta d'utilitzar els procediments de conciliació i mediació i els d'arbitratge per a resoldre els conflictes laborals, tant col·lectius com d'interés, atés que aquests se celebren d'una manera més àgil i ràpida que els de la jurisdicció social.
- I això a pesar que, l'any 2020, a conseqüència de la pandèmia, no s'ha arribat a presentar cap procediment d'arbitratge, que s'uneix a les baixes xifres d'altres anys, la qual cosa ens ha de portar a reflexionar sobre la necessitat d'usar aquest tipus de

procediment, que en la pràctica comporta millores tant per al clima laboral dels centres de treball com per a la rapidesa en la resolució extrajudicial de conflictes.

114. En aquest context, el Comitè destaca el paper exercit pel Tribunal d'Arbitratge Laboral de la Comunitat Valenciana (TAL) en els últims anys, en l'ampli conjunt de les relacions laborals, encara que especialment en les funcions tant de mediació com d'arbitratge, així com en els casos de mediació obligatòria en vagues. En aquest sentit, es vol constatar les dificultats que moltes vegades té aquest tribunal, per la qual cosa hauria d'analitzar-se si els mitjans humans i materials són suficients per a exercir les seues funcions, per això s'insta el conjunt d'agents intervinents en aquesta mena de procediments perquè reforcen les mesures pertinents i se n'incremente la utilització.

I a més, el Comitè vol valorar de manera singular la rellevància de la funció del TAL en matèria de vaga, ja que es contribueix al descens de la conflictivitat social i a l'impacte d'aquesta sobre l'economia valenciana.

En aquest sentit, s'aprecia la rellevància del paper que duen a terme institucions i organismes públics com el Consell Tripartit per al Desenvolupament de les Relacions Laborals i la Negociació Col·lectiva de la Comunitat Valenciana, el Tribunal d'Arbitratge Laboral de la Comunitat Valenciana (TAL) i el Comitè Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana, a fi d'aconseguir que es milloren les relacions laborals i les seues conseqüències tant en l'economia, en el diàleg social, en la concertació i en la resolució de conflictes laborals, i també seria desitjable el desenvolupament d'un observatori valencià sobre la negociació col·lectiva.

El CES-CV, respecte a aquesta matèria, i més a conseqüència dels acords i pactes reeixits en aquest singular any de pandèmia, vol tornar a recomanar als agents econòmics i socials que continuen en l'aprofundiment del diàleg social, els resultats del qual el constaten com un element essencial per a les bases del nostre sistema de relacions laborals, per a la resolució dels conflictes laborals i, en definitiva, per al desenvolupament econòmic i social de la nostra comunitat.

115. Des del Comitè, en relació amb el IV Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva (AENC-IV), que en 2020 estava en vigor, es vol valorar la idoneïtat d'aquest per ser la culminació d'un procés de negociació intens que, amb la seua adaptació, ha de col·locar els components bàsics en el nostre país de les relacions laborals durant els pròxims anys.

I així mateix, en relació amb el procés de negociació, s'insta les parts signants del IV Acord sobre ocupació i negociació col·lectiva perquè una vegada produïda la seua revisió o renovació es trasllade el contingut de totes les matèries, incloent-hi la salarial, a la negociació col·lectiva en tots els sectors per a aconseguir l'increment de la competitivitat empresarial en línia amb l'objectiu de desenvolupament sostenible número 8 de treball decent.

12. SALUT LABORAL

En aquest capítol es presenten les dades estadístiques en matèria de sinistralitat laboral en la nostra comunitat i s'analitzen les estratègies d'actuació en matèria de prevenció de riscos laborals.

Disminució del 18,1 % en els accidents de treball lleus, del 15,8 % dels greus i del 8,2 % d'accidents mortals. Les malalties professionals baixen un 26,7 %. El nombre de persones treballadores exposades baixa un 2,1 % en 2020.

A diferència d'exercicis anteriors i com a resultat de la situació excepcional provocada per la crisi sanitària i econòmica de la COVID-19 que estem patint, l'exercici 2020 presenta un descens de 18,1 punts percentuals en el nombre total d'accidents de treball, havent-se produït una disminució del 18,1 % en els accidents de caràcter lleu, un descens del 15,8 % en l'accidentalitat de caràcter greu i un decrement del 8,2 % en els accidents mortals.

Per la seua banda, els accidents *in itinere* també han experimentat un descens del 25,2 %, igual que les malalties professionals amb baixa amb un -26,7 %.

Per la seua banda, el nombre de persones treballadores exposades en 2020 s'ha reduït en un 2,1 % respecte a l'any anterior, el qual es va incrementar un 21,6 % respecte a l'exercici 2018.

El CES-CV valora positivament, una vegada més, el sistema de declaració de les malalties professionals, tot això afavorit per la implantació progressiva del sistema de vigilància.

D'igual manera valora que el tractament estadístic de les baixes laborals per COVID-19 possiblement no ha sigut prou expressiu de la realitat per a garantir una millora en les polítiques preventives i de protecció.

Així mateix, mostra la seua satisfacció en el sentit que la infecció per COVID-19 siga considerada una malaltia professional per al personal de l'àmbit sanitari i sociosanitari, al mateix temps que considera que hauria d'estendre's a altres col·lectius laborals exposats al virus durant la seua jornada laboral.

D'altra banda, valora positivament aquelles actuacions emmarcades en les activitats de sensibilització, informació, divulgació i promoció de l'Estratègia espanyola de seguretat i salut en el treball 2015-2020, com, entre altres, una guia per a la prevenció de malalties professionals, que pretén recopilar informació rellevant i actualitzada sobre les malalties professionals, no sols des del punt normatiu nacional i internacional, sinó des del punt d'una adequada gestió, tant preventivament com administrativament.

Durant el període 2015-2019 hem estat assistint a un continu increment en la sinistralitat laboral, el qual s'ha vist frenat durant 2020 a conseqüència de l'estat d'alarma i dels expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO).

En conseqüència, es realitzen les següents **recomanacions**:

116. *El CES-CV reitera un any més la seua preocupació pel nombre d'accidents de treball. Resulta evident que, malgrat tot el que s'ha avançat per a reduir els índexs de sinistralitat, és imprescindible continuar aprofundint en les polítiques de formació, informació i cultura de la prevenció, així com la posada en marxa dels instruments de vigilància, seguiment i control desenvolupats per les parts implicades en matèria de prevenció (administracions públiques, dins d'aquesta la inspecció de treball, i els agents econòmics i socials). Resulta necessari incrementar els recursos públics i privats destinats al foment de la gestió preventiva i assistència tècnica a les empreses, fonamentalment per a les pimes, i per a ajudar al fet que les avaluacions de risc siguin les més adequades possibles als riscos concrets de cada centre de treball.*
117. *El CES-CV considera la prevenció com la pedra angular sobre la qual se sustenten les millores en l'àmbit de la seguretat i salut en el treball, estesa a l'àmbit laboral i al conjunt de la societat. Aquesta cultura preventiva ha de ser abordada de manera coordinada des dels diferents àmbits de la nostra societat (administracions públiques, empreses, governs, agents econòmics i socials).*
118. *A la vista de les dades recollides en aquest capítol, el CES-CV vol fer novament un especial esment sobre el nombre d'accidents mortals 'in itinere' durant l'exercici 2020 que suposen l'11,96 % del total d'accidents, havent-se de reforçar els instruments de planificació, avaluació i la qualitat d'aquests per a determinar els riscos, i desenvolupar els principis de l'activitat preventiva, així com els mecanismes de vigilància, seguiment i control. Per a això, el Comité considera necessari incrementar els recursos tant pressupostaris com humans destinats a la matèria preventiva.*
119. *A més, el CES-CV recomana intensificar el control i seguiment de les causes de les malalties professionals en les activitats manufactureres, de construcció i de comerç a l'engròs i al detall, per a aconseguir una disminució en la seua incidència.*
120. *D'altra banda, el CES-CV entén que hauria d'accentuar-se i perfeccionar-se el sistema de vigilància de la salut per a un major control de la incidència.*
121. *El Comité recomana que la infecció per COVID-19 siga considerada una malaltia professional no sols per al personal de l'àmbit sanitari i sociosanitari, sinó que ha d'estendre's a altres col·lectius laborals exposats al virus durant la seua jornada laboral.*
122. *El CES-CV considera encertades les futures actuacions concretes de l'INVASSAT encaminades a mantindre els plans d'actuació contra la sinistralitat laboral en les*

empreses de la Comunitat Valenciana; potenciar l'enfocament sobre riscos, col·lectius o sectors més desfavorables en la sinistralitat laboral de la nostra comunitat; potenciar l'activitat formativa i de difusió com a elements generadors de cultura preventiva; potenciar l'activitat d'investigació de danys a fi de procedir a dissenyar estratègies eficaces; desenvolupar línies d'actuació per a abordar els reptes preventius que es deriven, entre altres, de les noves formes d'organització del treball, de l'envelliment de la població treballadora, de les característiques pròpies de les pimes i microempreses i de l'enfocament de gènere.

123. En aquest sentit, i a la vista de la importància de les actuacions de l'INVASSAT, el CES-CV considera essencial que es garantisca que l'organisme esmentat dispose dels mitjans econòmics i humans suficients per a abordar-les de la manera més eficaç.

SINISTRALITAT LABORAL PER SECTORS ECONÒMICS COMUNITAT VALENCIANA 2020

AGRARI

Alacant 6,3%
Castelló 11,5%
València 7,7%

INDÚSTRIA

Alacant 19,8%
Castelló 30,1%
València 23,2%

CONSTRUCCIÓ

Alacant 18,2%
Castelló 13,3%
València 13,3%

SERVEIS

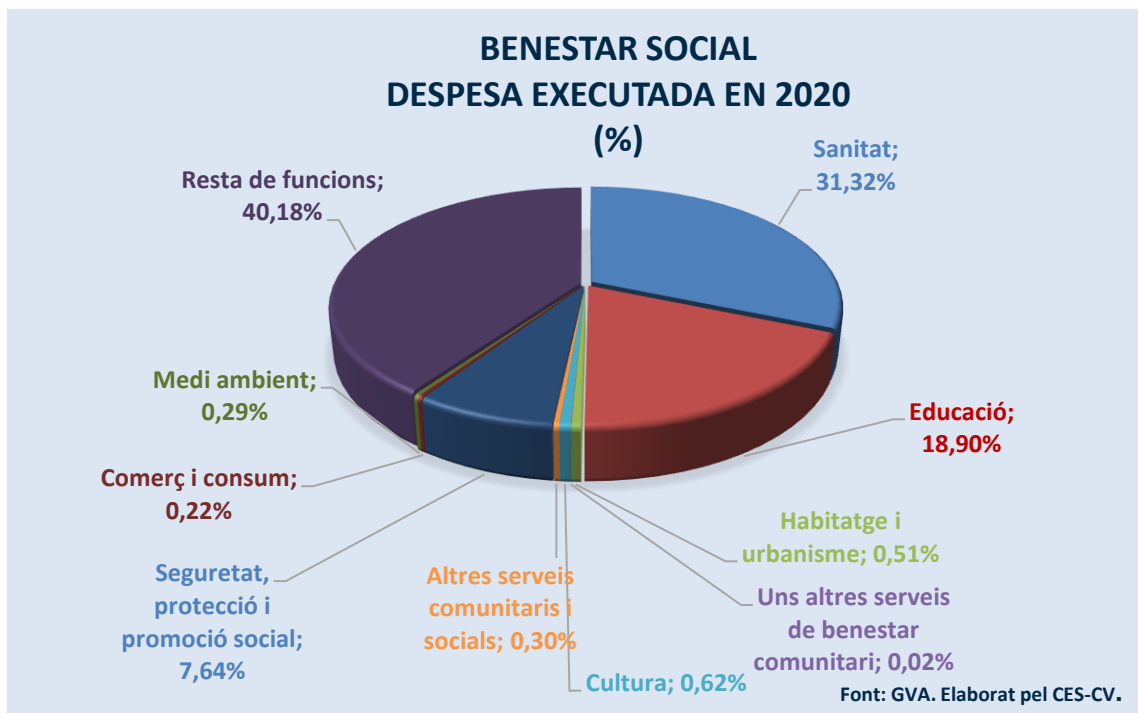
Alacant 55,7%
Castelló 45,2%
València 54,3%

BLOC III

NIVELLS I CONDICIONS DE VIDA

El tercer bloc de la memòria, “*Nivells i Condicions de Vida*”, proporciona una visió global de les condicions de vida de la societat valenciana. La situació socioeconòmica i laboral de la Comunitat Valenciana descrita en els dos blocs anteriors es completa així en aquest tercer amb l’anàlisi dels serveis públics que constitueixen els pilars essencials de la qualitat de vida i la cohesió social.

En conjunt, tots els components clau del benestar que s’analitzen en aquest bloc de la memòria han absorbit en 2020 el 60 % del total de la despesa pública de la Comunitat Valenciana; en concret, 15.543,19 milions d’euros sobre una despesa total executada de 25.983,26 milions d’euros, la qual cosa dona una idea de la seua importància i del repte que representa el seu manteniment, sostenibilitat i qualitat en el conjunt de l’acció pública.

13. DEMOGRAFIA

En aquest capítol s'analitza l'evolució demogràfica, la població, les característiques dels moviments migratoris i altres indicadors com ara natalitat i fertilitat, mortalitat, creixement vegetatiu i models de relacions i unitats familiars a la Comunitat Valenciana. Com és conegut, el creixement i la dinàmica de la població, així com la seua estructura, depenen del comportament de dos elements fonamentals: d'una banda, el creixement vegetatiu resultat de la diferència entre naixements i defuncions, i de l'altra, el moviment migratori, que és el saldo resultant entre el nombre d'immigrants i el d'emigrants.

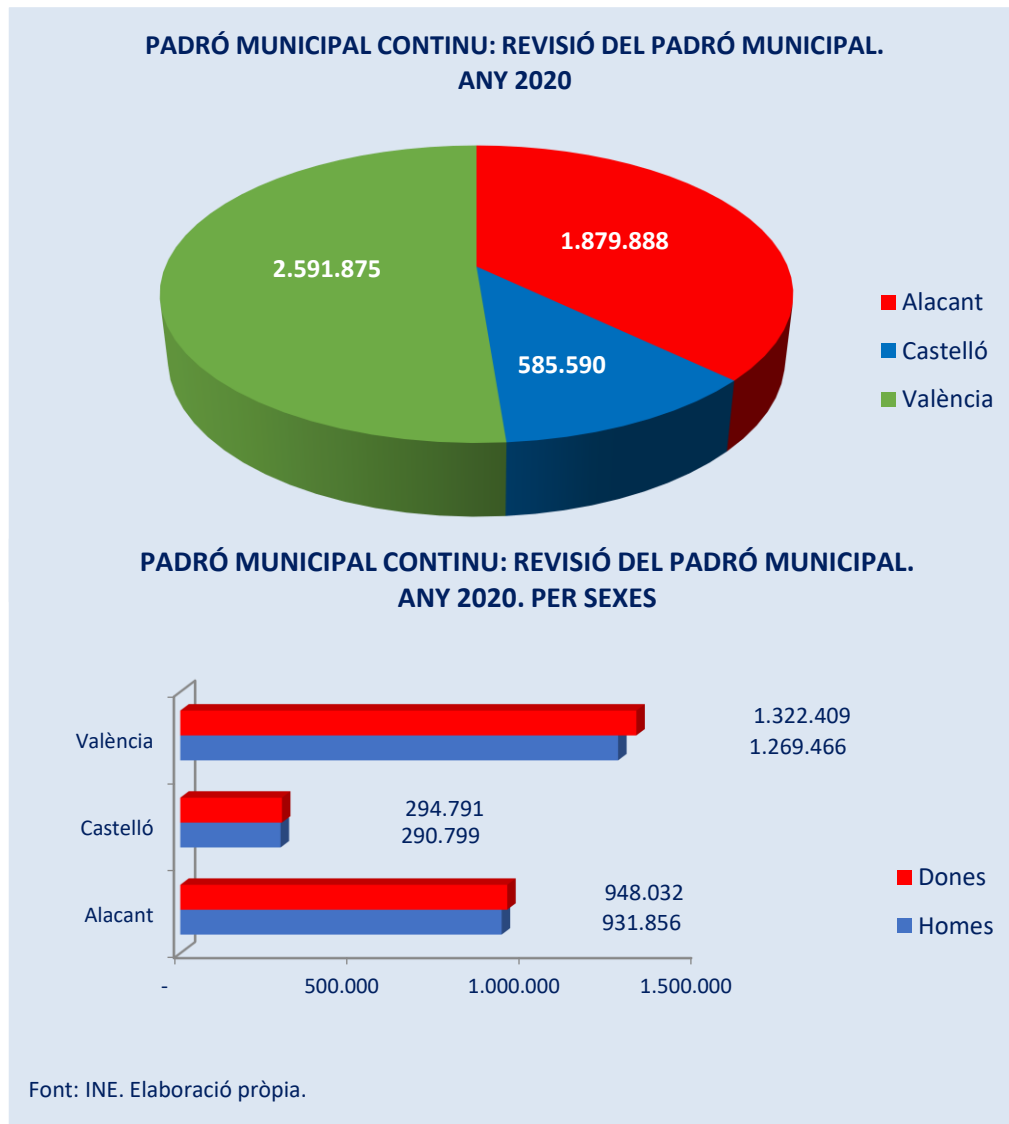
Cal assenyalar que en aquest any 2020, segons les dades de l'INE, la pandèmia per COVID-19 ha tingut un doble impacte sobre l'estadística de migracions i sobre les xifres de població. D'una banda, les restriccions de mobilitat han produït una reducció dels fluxos migratoris, tant exteriors com dins de les nostres fronteres. La mortalitat també s'ha incrementat, per la qual cosa el saldo vegetatiu s'ha reduït considerablement. D'altra banda, la gestió padronal per part dels ajuntaments, de la qual es nodreix l'estadística de migracions, s'ha vist afectada perquè els ajuntaments no han pogut treballar amb normalitat i perquè els terminis administratius sobre caducitat i comprovació de residència d'estrangers s'han vist ampliat.

També cal advertir que moltes de les dades que recull el capítol són de 2019, circumstància que no permet fer una reflexió completa sobre els efectes socials i econòmics provocats per la pandèmia en la matèria objecte d'anàlisi. En aquest sentit, encara que les dades de mortalitat de l'any 2020 encara no s'han publicat en el moment d'elaboració d'aquesta memòria, l'Institut Nacional d'Estadística (INE) sí que ha introduït un avanç de les dades de mortalitat produïdes per la COVID-19 des de gener a maig de 2020, que es troben detallades en l'apartat corresponent.

De l'anàlisi d'aquest capítol es conclou que la població empadronada a la Comunitat Valenciana l'any 2020 augmenta un 1,07 %, una mica més de 53.500 persones, un augment que és més pronunciat en les comarques costaneres que en les comarques d'interior.

Com ha estat ocorrent en els últims anys, l'augment de població és a causa de la població estrangera empadronada, que l'any 2020 ha suposat el 90,91 % del total de les noves persones empadronades.

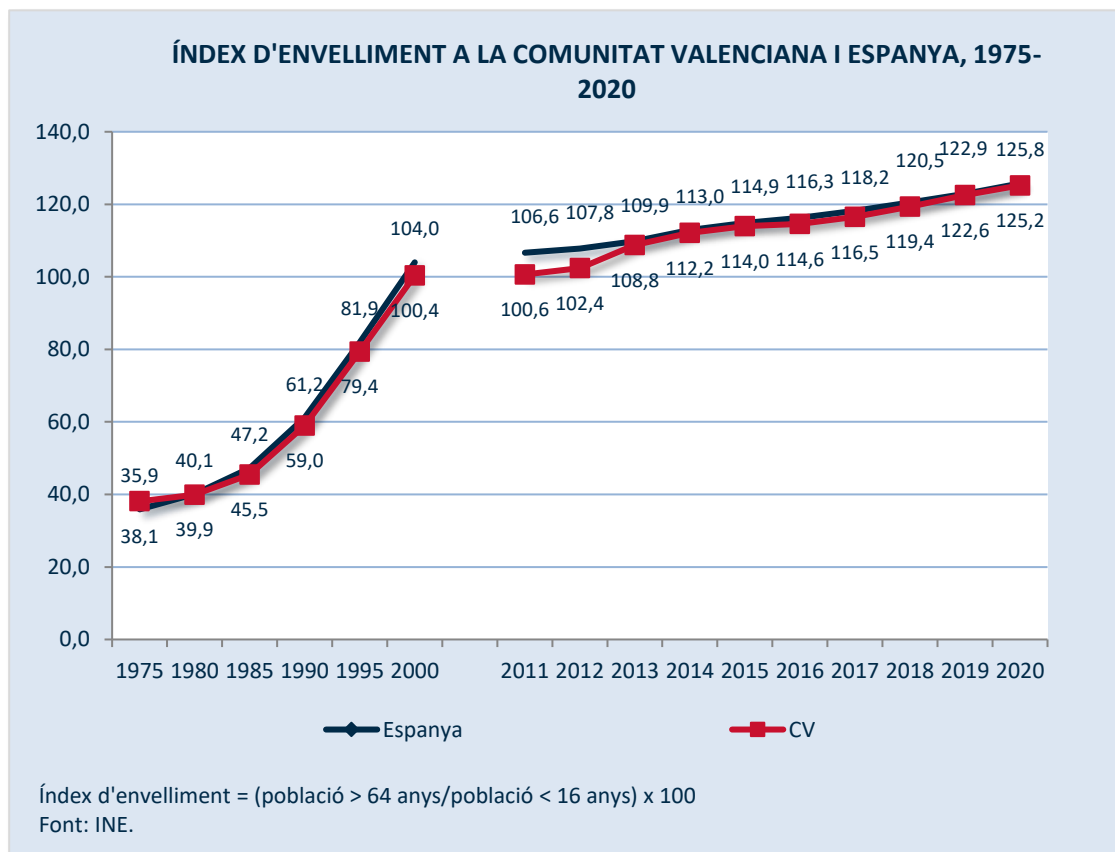
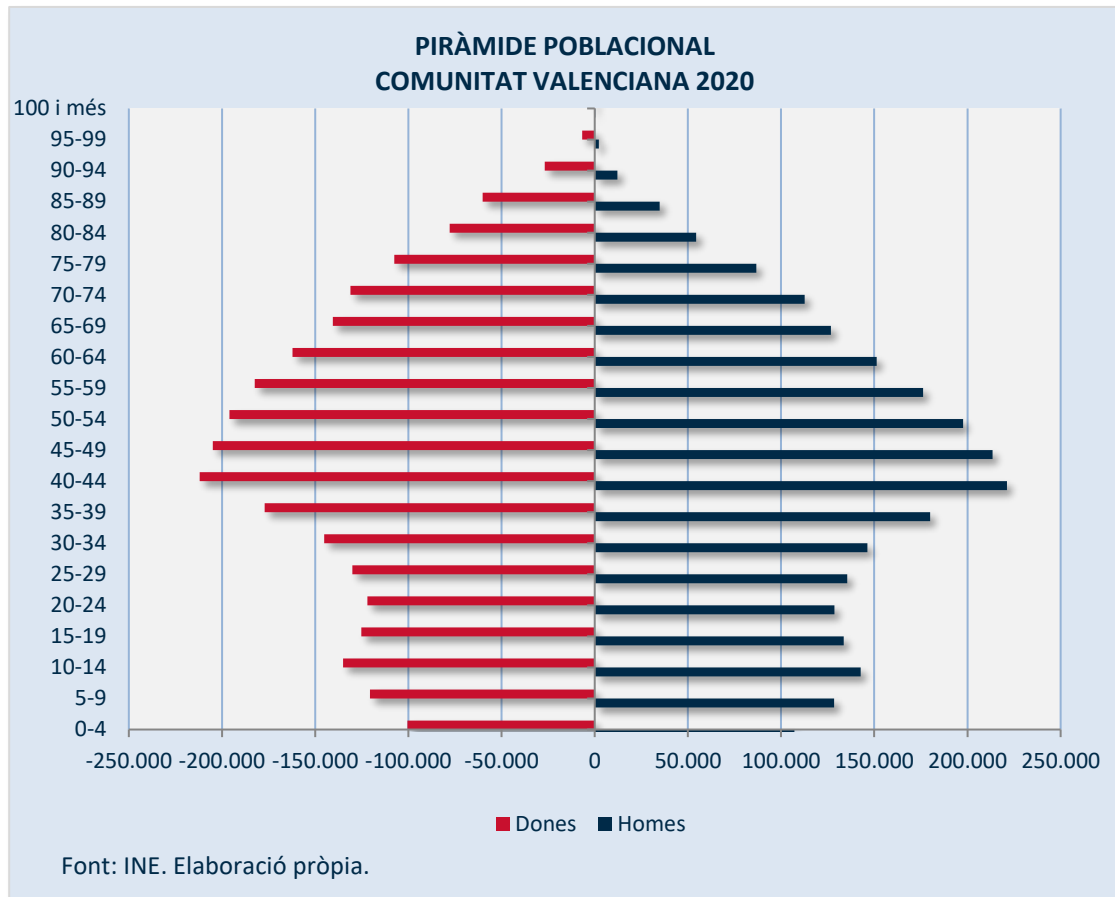
Per la seua banda, l'índex d'envelliment continua augmentant any rere any, la població cada vegada és més vella, l'any 2020 l'índex d'envelliment ha augmentat 2,6 anys respecte a l'any anterior.

Així mateix, de l'examen de les dades d'aquest capítol d'estructura demogràfica es dedueix que la població de la Comunitat Valenciana envellaix a causa de l'augment de l'esperança de vida i del constant descens de la natalitat.

En el següent gràfic es pot apreciar la població de la Comunitat Valenciana, per edats, amb el seu gràfic piramidal. Dels 2.492.121 homes amb què compta la Comunitat Valenciana, 429.985 tenen més de 65 anys, un total d'1.683.834 tenen entre 15 i 64 anys i 378.302 estan en el grup de 0 a 14 anys. Quant a les dones, de les 2.565.232 del total, 551.767 tenen més de 64 anys, 1.657.241 estan entre 15 i 64 anys i 356.224 dones tenen entre 0 i 14 anys.

L'any 2020, per cada 100 persones menors de 16 anys hi havia 125,2 persones amb edat superior a 64 anys (amb un augment de 2,6 anys respecte a l'any 2019), la qual cosa continua posant de manifest el considerable envelliment de la població.

Totes les comarques costaneres han augmentat la seua població en major o menor mesura, i quant a les d'interior, ha descendit el nombre d'habitants en sis d'aquestes. Quasi el 80 % de la població de la Comunitat Valenciana es concentra en les comarques costaneres. Quatre comarques costaneres sumen quasi el 40 % de la població total de la Comunitat Valenciana.

La població en risc de despoblament representa l'1,58 % de la població total de la Comunitat Valenciana, 78.897 persones en 171 municipis.

ANY 2019	Municipis en risc de despoblació				Resta de municipis	Total CV
	Total	Risc molt alt	Risc alt	Moderat		
Nombre de municipis	171	58	62	51	371	542
Població 2019	78.862	23.896	31.072	23.894	4.924.907	5.003.769
% de la població de la Comunitat Valenciana	1,58%	0,48%	0,62%	0,48%	98,42%	100,00%
% superfície de la Comunitat Valenciana	35,45%	14,59%	15,67%	5,19%	64,55%	100,00%
Grandària mitjana d'habitants (2019)	461	412	501	469	10.181	9.232
Densitat de població (h/km ²) (2019)	9,56	7,04	8,52	19,79	328,02	215,1
Índex d'envelliment (mitjana)	348,90	411,86	344,46	302,32	251,31	121,82
Creixement demogràfic %	-13,8	-23,66	-13,42	0,86	19,04	23,05
ANY 2018	Municipis en risc de despoblació				Resta de municipis	Total CV
	Total	Risc molt alt	Risc alt	Moderat		
Nombre de municipis	173	66	53	54	369	542
Població 2018	80.038	27.337	26.607	26.094	4.883.665	4.963.703
% de la població de la Comunitat Valenciana	1,60%	0,55%	0,53%	0,52%	97,60%	99,20%
% superfície de la Comunitat Valenciana	36,09%	16,49%	13,10%	6,49%	63,91%	100,00%
Grandària mitjana de (habitants) (2018)	466	414	502	483	10.488	9.158
Densitat de població (h/km ²) (2018)	9,54	7,13	8,73	17,28	310,7	213,41
Índex d'envelliment (mitjà)	516,33	581,00	543,00	425,00	235,48	119,21
Creixement demogràfic %	-13,24	-22,67	-13,42	-1,56	20,04	23,37
% variació 18-19	Municipis en risc de despoblació				Resta de municipis	Total CV
	Total	Risc molt alt	Risc alt	Moderat		
Nombre de municipis	-1,16%	-12,12%	16,98%	-5,56%	0,54%	0,00%
Població	-1,47%	-12,59%	16,78%	-8,43%	0,84%	0,81%
% de la població de la Comunitat Valenciana	-1,47%	-12,59%	16,78%	-8,43%	0,84%	0,81%
% superfície de la Comunitat Valenciana	-1,77%	-11,52%	19,62%	-20,03%	1,00%	0,00%
Grandària mitjana de (habitants)	-1,22%	-0,48%	-0,20%	-2,90%	-2,93%	0,81%
Densitat de població (h/km ²)	0,21%	-1,26%	-2,41%	14,53%	5,57%	0,79%
Índex d'envelliment (mitjana)	-32,43%	-29,11%	-36,56%	-28,87%	6,72%	2,19%
Creixement demogràfic %	4,23%	4,37%	0,00%	-155,13%	-4,99%	-1,37%

Font: Elaboració pròpia. Portal estadístic de la Generalitat Valenciana

La capa de risc de despoblament dels municipis valencians amb els indicadors demogràfics i econòmics associats més rellevants pot consultar-se en l'apartat denominat "Demografia" del visor cartogràfic de la Generalitat Valenciana (<https://visor.gva.es/visor/?idioma=es>)

Quant a les **migracions**, les restriccions de mobilitat han produït una reducció dels fluxos migratoris, tant exteriors com dins de les nostres fronteres.

Respecte als indicadors demogràfics, l'any 2019 els naixements continuen disminuint i l'edat mitjana de maternitat continua augmentant. A la Comunitat Valenciana, augmenta tant l'edat mitjana de maternitat de les dones espanyoles com de les estrangeres.

INDICADORS DEMOGRÀFICS BÀSICS COMUNITAT VALENCIANA

En l'any 2019 han mort 44.016 persones a la **Comunitat Valenciana**, un 2,90 % inferior que l'any anterior.

En l'any 2019 han nascut 37.324 xiquets i xiquetes a la **Comunitat Valenciana**, un 1,83 % menys que l'any anterior

L'esperança de vida a la **Comunitat Valenciana** l'any 2019 va ser de 83 anys

L'esperança de vida a la **Comunitat Valenciana** l'any 2019 va ser de 85,64 anys en les dones i 80,33 anys en els homes

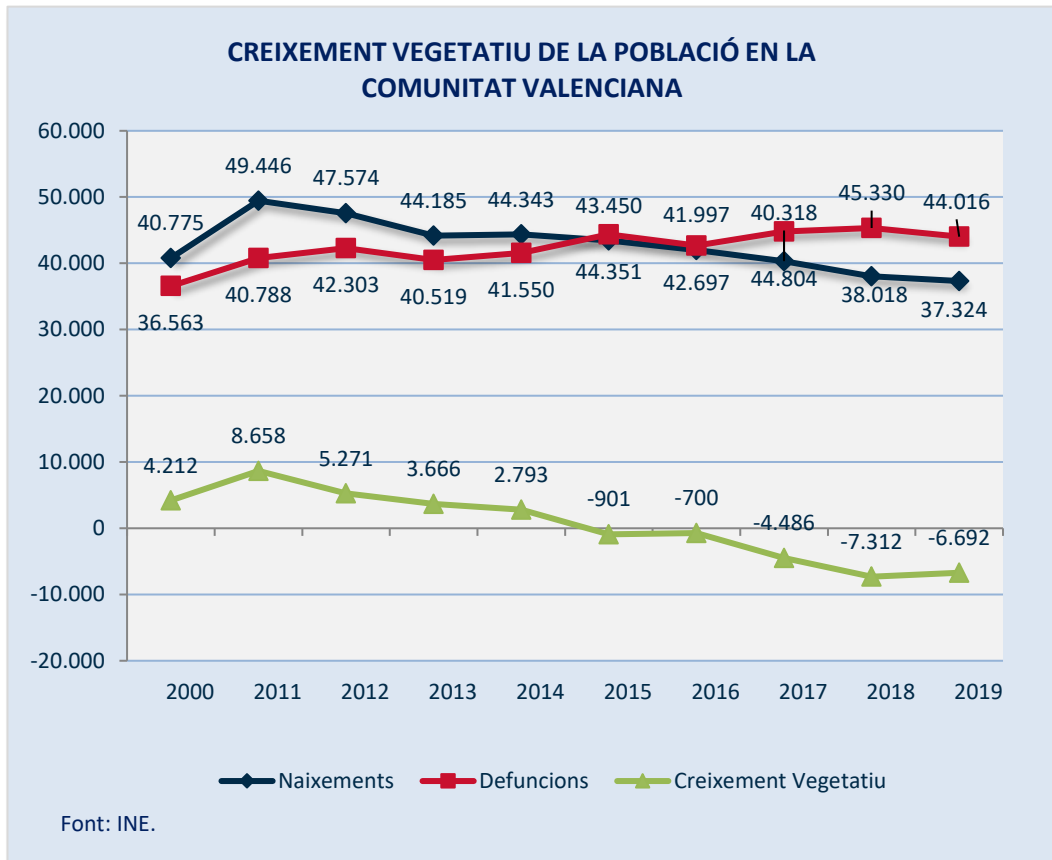

L'edat mitjana per a la maternitat a la **Comunitat Valenciana** va ser de 32,19 anys

L'edat mitjana per a la maternitat a la **Comunitat Valenciana** va ser de 32,19 anys. A la Comunitat Valenciana, l'any 2019 s'han produït 8 nul·litats, 463 separacions i 10.799 divorcis. El total de casos va representar una disminució del 2,28 % respecte a l'any anterior

Font: Elaboració pròpia. Dades INE

En relació amb la mortalitat, com s'ha indicat al principi, en el moment d'elaboració d'aquesta memòria no s'han publicat les dades de mortalitat de l'any 2020, però l'INE ha introduït un avanç de les dades de mortalitat produïdes per la COVID-19 des de gener a maig de 2020, per la qual cosa coneixem que la nostra comunitat, en aquest període de temps, sumava 1.255 morts per COVID-19 i 512 morts sospitosos de COVID-19.

DEFUNCIONS PER CAUSES DE DEFUNCIÓ I SEXE

Avanç gener-maig 2020

	Total	Homes	Dones
Total nacional			
COVID-19 virus no identificat (sospitós)	32.652	17.688	14.964
COVID-19 virus no identificat (sospitós)	13.032	5.682	7.350
Comunitat Valenciana			
COVID-19 virus no identificat (sospitós)	1.255	716	539
COVID-19 virus no identificat (sospitós)	512	263	249

Font: Institut Nacional d'Estadística.

L'any 2019, la taxa bruta de mortalitat va descendir igual que la taxa de mortalitat infantil. La taxa de mortalitat postneonatal es redueix 4 dècimes respecte a l'any anterior.

Preocupa seriosament l'augment de suïcidis a la Comunitat Valenciana l'any 2019, que han crescut un 13,64 %.

D'altra banda, l'esperança de vida en nàixer va augmentar 0,4 anys respecte a l'any anterior, 0,36 en els homes i 0,49 en les dones, i l'esperança de vida als 65 anys augmenta en 0,3 anys. (ODS 3). També es comprova que segons la projecció de la població a Espanya per a 2020, l'efecte de la COVID-19 es reflecteix en una disminució conjuntural de l'esperança de vida al naixement en 2020, que s'estima que baixaria en 0,9 anys per als homes i en 0,8 anys per a les dones.

El saldo vegetatiu a la Comunitat Valenciana continua sent negatiu l'any 2019, i continua la tendència iniciada en 2015.

El nombre de matrimonis a la Comunitat Valenciana va descendir un 6,1 %, d'altra banda, l'edat mitjana del primer matrimoni va augmentar un 0,37 %.

Encara que l'any 2019 el nombre total de nul·litats, separacions i divorcis ha descendit un 2,28 %, la Comunitat Valenciana registra la major taxa d'aquests per cada 1.000 habitants, un 2,3 %, de tota Espanya.

En conseqüència, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

124. En primer lloc, el Comitè mostra el seu pesar i preocupació per les morts produïdes per COVID-19 (1.255 morts per COVID-19 i 512 morts sospitosos de COVID-19 en el període comprés de gener a maig de 2020, segons dades avançades per l'INE) i insta l'adopció de les mesures necessàries per a evitar la defunció de més persones i que es culmine el procés de vacunació de la població valenciana com més prompte millor, en concordança amb les recomanacions efectuades en altres capítols d'aquesta memòria, com el dedicat a Sanitat.

125. Respecte al dèficit demogràfic, el Comitè fa constar la seua preocupació per les conseqüències d'ordre econòmic, laboral i social que es deriven de la dificultat, a mitjà i llarg termini, de substituir els segments de població activa. Un dels problemes que poden derivar-se, atés el desequilibri de la població jove en relació amb la resta de la població, encara que no siga l'única ni la principal causa (cal tindre en compte la disminució de les cotitzacions a causa de la reducció dels salaris) és la insostenibilitat del sistema públic de pensions amb l'actual model de finançament, la qual cosa evidencia la necessitat de modificar progressivament el sistema de finançament de les pensions públiques.

Per tot això, el CES-CV considera oportú exigir dels poders públics polítiques que afavorisquen les condicions idònies per a reduir el dèficit demogràfic, tant des del

punt de vista d'afavorir la natalitat i l'adopció com la immigració, així com l'acollida d'un major nombre de refugiats.

En particular, cal cridar l'atenció sobre la necessitat d'implementar mesures que consideren la situació socioeconòmica de la joventut, juntament amb la dificultat d'accés a l'habitatge, com un factor coadjuvant del descens de la natalitat.

126. Quant a l'elevat nombre de suïcidis, el CES-CV considera necessari que es dissenyen campanyes específiques per a conscienciar sobre aquesta problemàtica i previndre'ls.

127. En relació amb la despoblació en la Comunitat Valenciana, i d'acord amb el que disposa l'Informe sobre el medi rural a la Comunitat Valenciana elaborat pel Comitè en 2019, es considera necessari fer del medi rural un espai ple de projectes de vida i que garantisca la igualtat de drets dels seus habitants amb la resta de la ciutadania.

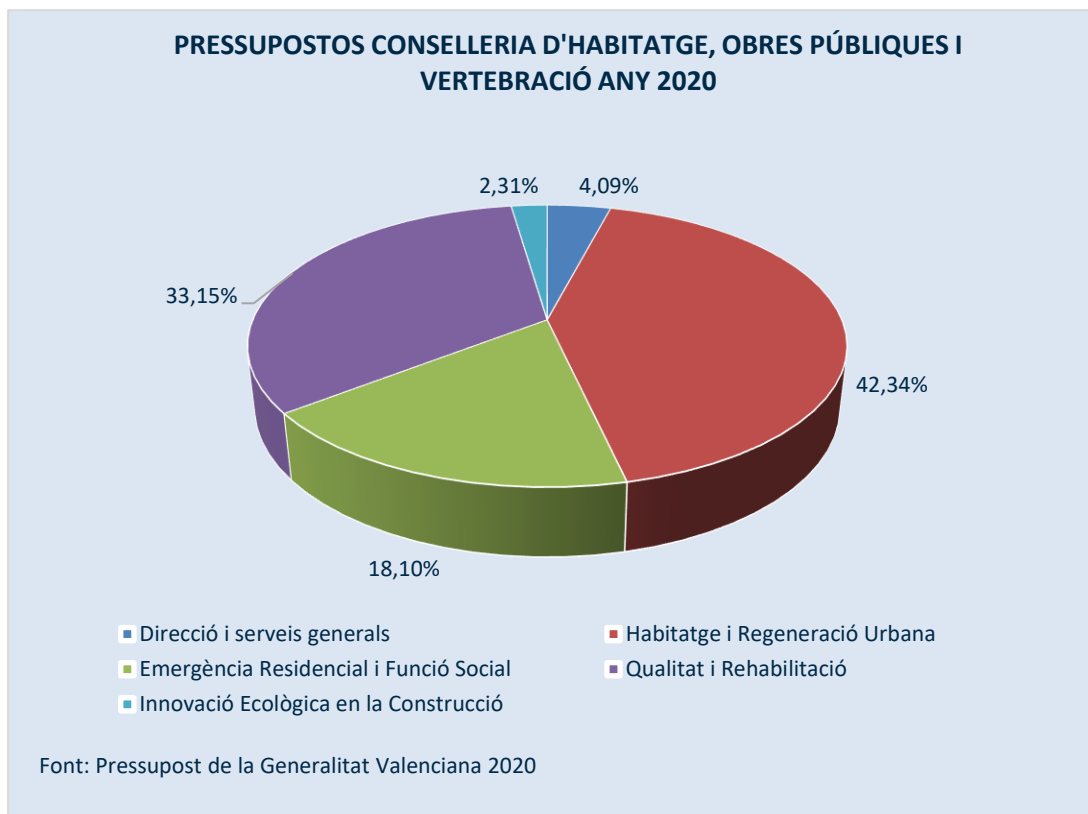
Per a això, el CES-CV entén fonamentals algunes propostes com la construcció d'un nou discurs de la ruralitat; l'adopció d'un enfocament territorial supramunicipal o subregional que complemente la visió municipal; el reforç de la cooperació publicoprivada per a maximitzar la mobilització dels recursos territorials; l'adaptació dels processos administratius i marcs legals a la realitat del medi rural; una política integral de foment de la iniciativa empresarial, en particular de l'economia social, que pose en valor el paper estratègic de la cadena agroalimentària; la millora de la legislació en matèria de protecció mediambiental i protecció territorial; l'establiment d'una política fiscal diferenciada en els territoris en risc de despoblació; una millora de la mobilitat i connectivitat per a l'equitat en l'accés als serveis públics, i l'atracció del talent jove, i especialment el femení, al medi rural incentivant la professionalització.

14. HABITATGE

En 2020 la pandèmia ha afectat de manera important el sector de l'habitatge frenant el nombre de compravendes i hipoteques, canviant la tendència dels preus i impulsant una revolució tecnològica en les llars, que s'han convertit en molts casos en les oficines i els centres educatius de moltes famílies. Els governs, estatal i autonòmic, també s'han vist obligats a establir mecanismes d'ajuda per a les persones més afectades per les conseqüències econòmiques i socials negatives provocades per la COVID-19.

Aquest capítol està dividit en dos apartats: el primer està dedicat a l'accessibilitat a l'habitatge i conté una especial referència a l'accés de la joventut a aquesta, mentre que el segon versa sobre les polítiques de suport a l'habitatge i enguany inclou referències a les mesures especials adoptades en el marc de la crisi sanitària.

L'any 2020, el pressupost de la Vicepresidència Segona i Conselleria d'Habitatge i Arquitectura Bioclimàtica, amb competències en la matèria, va ser de 187.953,82 euros. La partida de major import del pressupost de 2020 és la d'habitatge i regeneració urbana, seguida de la de qualitat i rehabilitació.

A causa de la situació d'emergència sanitària provocada per la pandèmia i per la declaració de l'estat d'alarma en tot el territori nacional mitjançant el Reial decret 463/2020, de 14 de març, la majoria dels indicadors d'habitatge en tot l'Estat han patit oscil·lacions generalitzades.

L'any 2020 es produeix un descens tant en el nombre de compravendes d'habitatge com en la constitució d'hipoteques a la Comunitat Valenciana a causa de la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19, que va provocar que l'evolució de les compravendes d'habitatges fora diferent en els diferents períodes de l'any.

Els tipus d'interés han continuat descendint l'any 2020 i tant l'Euribor com el Mibor continuen en negatiu un any més.

Per la seua banda, el preu mitjà de l'habitatge lliure a la Comunitat Valenciana descendeix i continua estant per davall de la mitjana nacional. Ocorre el contrari amb el preu mitjà de l'habitatge protegit, que ha augmentat l'any 2020.

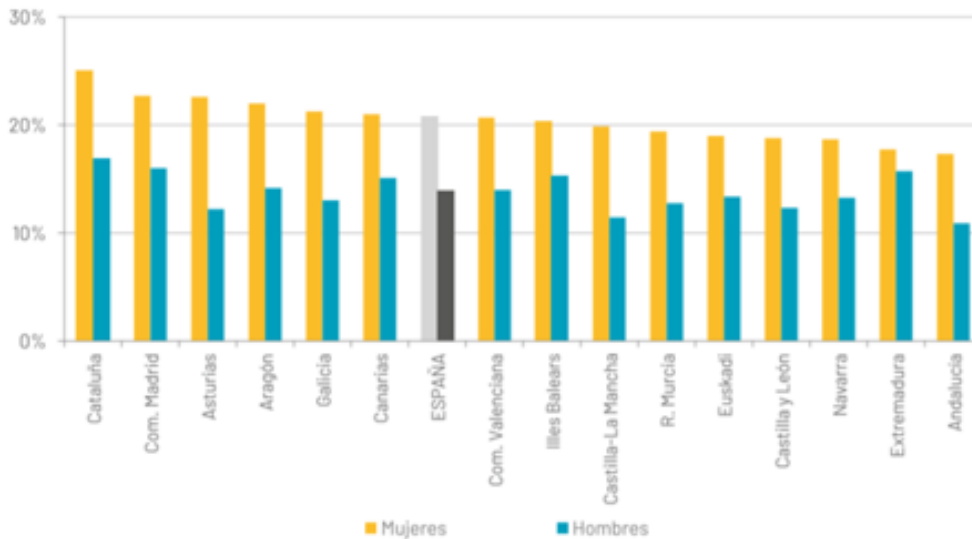
La dada més preocupant a la Comunitat Valenciana l'any 2020 ha sigut l'augment en un 58,04 % en el nombre d'execucions hipotecàries en habitatges de persones físiques.

Un altre dur revés provocat per la pandèmia, relacionat amb l'accés de la joventut a l'habitatge, ha sigut el continu descens de la proporció de persones joves que resideixen de manera independent. En el segon trimestre de 2020 es va produir una precipitada caiguda interanual d'1,2 punts percentuals en la taxa d'emancipació residencial fins a situar-se en el 17,3 % (18,6 % en el segon trimestre de 2019).

TAXA D'EMANCIPACIÓ RESIDENCIAL DE LA POBLACIÓ DE 16 A 34 ANYS

Taxa d'Emancipació

Font: Observatori d'Emancipació del Consell de la Joventut d'Espanya.

D'altra banda, es valora positivament que l'any 2020 el parc públic d'habitatges de la Comunitat Valenciana s'ha incrementat en 506 habitatges, que se sumen als més de 14.000 existents, i que s'han adoptat mesures per a minimitzar l'impacte econòmic i social de la COVID-19 en els lloguers d'habitatge habitual de persones en situació de vulnerabilitat econòmica i social sobrevinguda per la pandèmia.

En conseqüència, es realitzen les següents **recomanacions**:

128. Encara que el CES reconeix l'esforç de les diferents administracions públiques per ampliar el parc públic d'habitatges, considera que el nombre d'habitatges de titularitat pública existent continua sent escàs i que per això han de conjuminar-se esforços per a augmentar aquest parc públic d'habitatges a fi de garantir l'accés del major nombre de persones possibles, i especialment dels col·lectius més vulnerables, a un habitatge digne, mitjançant la promoció d'edificis per a lloguer assequible i social que done resposta a les necessitats urgents d'habitatges per baixos ingressos, execucions hipotecàries o desnonaments, per a brindar una oportunitat a aquells que manquen d'una llar digna.

129. Així mateix, el CES-CV recomana a les administracions públiques que afavorisquen la cessió de sòl a entitats públiques, cooperatives i entitats sense ànim de lucre o a entitats privades, per a la promoció i gestió d'habitatges d'interès social, i la promoció i gestió d'edificis d'habitatges d'interès social en règim de lloguer.

130. Com l'any passat, el CES-CV considera necessari que s'allibere sòl per part de les administracions locals per a afavorir-ne l'abaratiment i amb això potenciar la construcció.

131. *A això s'uneix la importància de continuar estudiant possibles mesures fiscals que incentiven l'eixida als mercats d'habitatges buits en estoc per a facilitar una baixada dels preus de l'habitatge.*
132. *D'altra banda, atés l'increment de la dificultat d'emancipar-se i accedir a un habitatge per part de les persones joves causat per la crisi sanitària, el CES-CV recomana a totes les administracions continuar incrementant les ajudes per a l'adquisició, el lloguer i la rehabilitació d'habitatges per a aquest col·lectiu, per a facilitar l'accessibilitat a aquests.*
133. *En aquesta línia, el Comitè considera que han d'incrementar-se les subvencions al lloguer orientades als col·lectius més vulnerables per a fer front a situacions d'emergència social generades i incrementades per la pandèmia.*
- A més, mentre duren els efectes econòmics derivats de la pandèmia, el CES-CV també recomana mantindre les moratòries hipotecàries i adoptar totes les mesures possibles per a detindre el considerable augment de les execucions hipotecàries sobre habitatge de les persones físiques en situació de vulnerabilitat.*
134. *Finalment, el Comitè considera oportú el foment de la rehabilitació d'habitatges amb criteris de sostenibilitat i eficiència energètica, com a mesura per a facilitar la recuperació econòmica i social i la generació d'ocupació després de la crisi.*

15. EDUCACIÓ

El capítol sobre educació està dividit en tres apartats. El primer apartat estudia el pressupost, la despesa i les inversions en educació. El segon apartat sobre ensenyaments no universitaris es divideix en cinc punts dedicats a les dades relatives als ensenyaments de règim general, els ensenyaments de règim especial, els ensenyaments de persones adultes, els resultats acadèmics i l'abandó escolar. En el tercer apartat d'aquest capítol es detallen les dades referides als ensenyaments universitaris i s'ofereix informació sobre l'evolució de l'alumnat, el professorat, el nombre de màsters i les accions afavoridores de l'accés a aquestes.

En aquest exercici 2020 cal destacar dues circumstàncies. La primera és que els cursos escolars 2019-2020 i 2020-2021 han sigut uns cursos atípics a conseqüència de la situació creada per l'evolució de l'epidèmia ocasionada per la COVID-19 a escala nacional i internacional, i que va motivar que el Govern declarara l'estat d'alarma en tot el territori nacional *per a la gestió de la situació de crisi sanitària* mitjançant el *Reial decret 463/2020, de 14 de març*.

En l'àmbit educatiu i de la formació, aquestes mesures es van materialitzar en la suspensió de l'activitat educativa presencial en tots els centres i etapes, cicles, graus, cursos i nivells que disposava l'article 9 d'aquest reial decret. Davant d'aquests fets, les administracions públiques a escala nacional van donar resposta a aquesta situació i van desenvolupar mesures excepcionals, i de caràcter temporal, durant el tercer trimestre del curs 2019-2020 i l'inici del curs 2020-2021.

A la Comunitat Valenciana, va ser el [Decret llei 2/2020, de 3 d'abril, de mesures urgents, en l'àmbit de l'educació, de la cultura i de l'esport, per a pal·liar els efectes de l'emergència sanitària provocada per la COVID-19](#), el que va introduir determinades mesures entre les quals destaca la suspensió de les classes presencials.

En segon lloc, cal ressaltar l'aprovació, el 29 de desembre de 2020, de la [Llei orgànica 3/2020, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació](#).

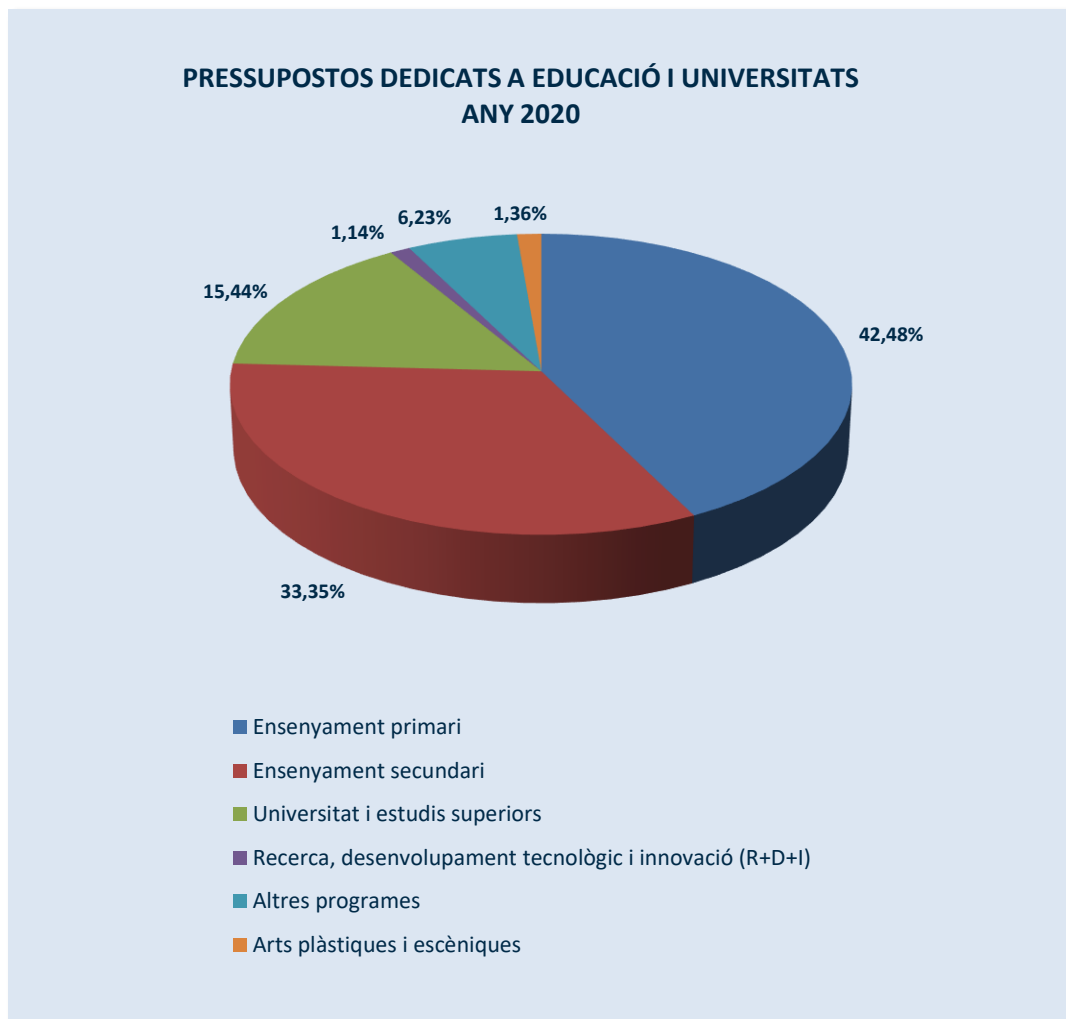
L'any 2020, la incursió de la COVID-19 va trastocar per complet el desenvolupament del curs escolar i acadèmic 2019-2020, que es va veure afectat quan es va decretar el tancament de tots els centres docents en la primera meitat del mes de març com una de les primeres mesures que es van adoptar per a fer front a la propagació del virus.

El tancament dels centres educatius va suposar un repte enorme per als centres educatius, els estudiants i les famílies, ja que es va haver de canviar totalment la manera d'impartir les classes i fer un esforç de totes les parts en l'ús de tecnologies de la informació i la comunicació sense que hi haguera una experiència prèvia. Passar d'una

modalitat totalment presencial a una a distància i en línia ha suposat una revolució digital i ha crescut la bretxa digital²².

El CES-CV valora molt positivament tot l'esforç realitzat per l'Administració, la comunitat educativa i les famílies per a fer front a les conseqüències de la pandèmia. També valora l'esforç que la Conselleria d'Educació ha fet enguany en una situació tan complicada per a facilitar les dades necessàries per a l'elaboració d'aquesta memòria i comprén la dificultat per a proporcionar algunes dades importants com, per exemple, les dades desagregades sobre centres concertats o assetjament escolar.

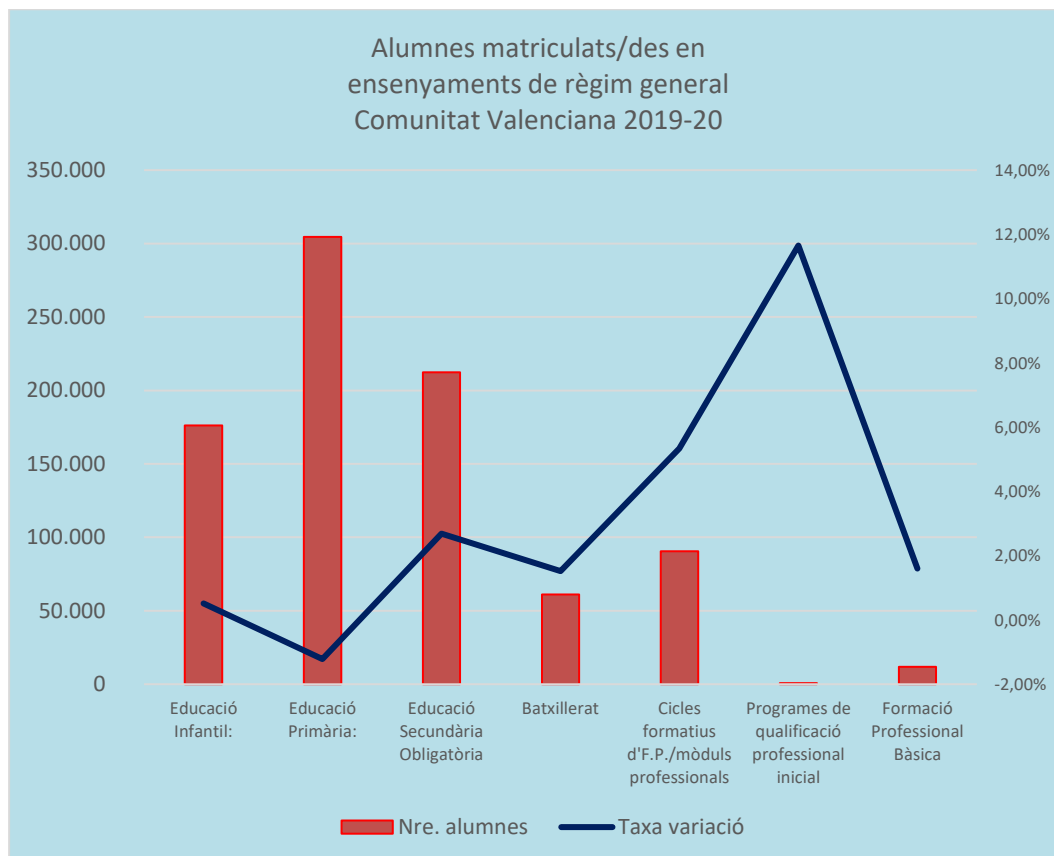
Els pressupostos inicials de les conselleries que tenen els programes d'educació representen entre les dues el 23,23 % del total del pressupost de la Generalitat Valenciana, que l'any 2020 ascendeix a 23.021.985,48 euros.

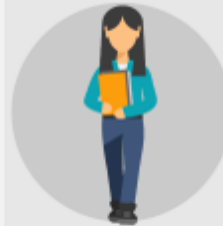

²² Vegeu les dades recollides en el capítol 21 "Societat digital".

En els **ensenyaments no universitaris**, segons les dades recollides, la proporció d'alumnes matriculats en centres públics continua sent superior en tots els ensenyaments de règim general. La proporció d'alumnat en centres públics augmenta en Batxillerat, amb un 74,57 %, i en els cicles formatius, en què supera el 73,77 %. L'Educació Infantil de 0 a 2 anys és l'únic tram en el qual hi ha més alumnes matriculats i matriculades en centres privats que en centres públics.

En el curs 2019-20 ha augmentat l'alumnat en quasi tots els nivells, exceptuant-ne Educació Primària i Batxillerat, que descendeixen un 1,22 % i un 1,52 % respectivament. Continua augmentat el nombre d'alumnes estrangers matriculats en els centres educatius valencians, en què se sobrepassen els 100 mil matriculats (el 84,92 % del total de l'alumnat estranger està matriculat en centres públics). En el curs 2019-20 augmenta el nombre d'alumnes matriculats en tots els ensenyaments de règim especial, exceptuant-ne l'alumnat matriculat en Arts Plàstiques i Disseny, que disminueix.

ALUMNAT MATRICULAT EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL PER SEXE. COMUNITAT VALENCIANA. CURS 2019-2020		
		
EDUCACIÓ INFANTIL	90.903	85.268
EDUCACIÓ PRIMÀRIA	157.381	103.591
EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA	108.702	103.591
BATXILLERAT	27.258	33.743
CICLES FORMATIUS DE F.P/MÒDULS PROFESSIONALS	49.137	41.321
PROGRAMES DE QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL INICIAL	482	160
FORMACIÓ PROFESSIONAL BÀSICA	8.201	3.534

El CES continua cridant l'atenció sobre la desproporció que es reitera any rere any del nombre d'alumnes estrangers que es matriculen en centres públics davant dels que ho fan en centres concertats i privats, la qual cosa sembla indicar un funcionament inadequat dels procediments d'admissió de l'alumnat.

D'altra banda, i en relació amb el professorat, el CES valora positivament l'oferta pública d'un total de 1.272 places d'accés lliure al cos de docents.

En el curs 2019-20, la Comunitat Valenciana continua sent la primera autonomia en matriculacions d'estudiants en escoles oficials d'idiomes de tota Espanya amb 55.628 (14,53 %).

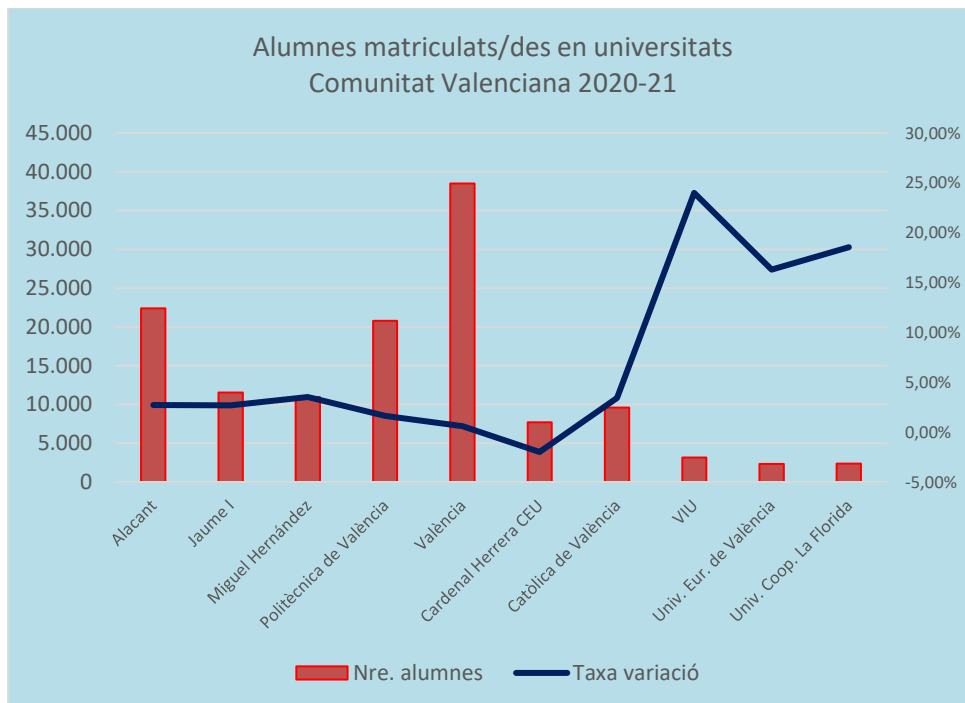
L'abandó escolar a la Comunitat Valenciana ha descendit considerablement (en 7,9 punts percentuals) des de l'any 2014.

Quant a l'abandó escolar a la Comunitat Valenciana, en 2020 disminueix 0,9 punts respecte a l'any anterior i es col·loca per davall de la mitjana nacional. L'abandó escolar a la Comunitat Valenciana ha descendit considerablement des de l'any 2014 en 7,9 punts percentuals. Una de les metes de l'ODS 4. Educació de qualitat és que l'any 2030 totes les xiquetes i tots els xiquets acaben l'ensenyament primari i secundari, que ha de ser gratuït, equitatiu i de qualitat, a més de produir resultats d'aprenentatge pertinents i efectius.

En els **ensenyaments universitaris**, en el curs 2020-2021 s'observa un clar augment de l'alumnat matriculat en el conjunt de les universitats valencianes, totes les universitats públiques valencianes han augmentat. Quant a les universitats privades, totes augmenten el nombre de matriculacions, exceptuant-ne la Universitat CEU San Pablo, que disminueix.

L'alumnat matriculat en màsters en el curs 2020-21 augmenta un 6,66 % respecte al curs anterior.

El CES-CV valora positivament l'augment d'estudiants diplomats en graus, cicles i màsters en el curs 2018-19, un 4,40 % respecte al curs anterior.

En virtut d'aquestes valoracions, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

135. El CES-CV considera necessari que les administracions públiques competents incrementen els esforços per a lluitar contra la bretxa digital en l'àmbit educatiu, amb la finalitat de dotar totes les aules de la tecnologia i connectivitat necessàries, així com garantir l'accés a la connectivitat a mitjans tecnològics per part de tot l'alumnat en les seues llars.

136. El Comité també considera imprescindible que s'enfortisca la formació del professorat perquè adquireisca les capacitats adequades per a dur a terme la transformació digital que s'està produint i que la pandèmia ha accelerat, tant en relació amb l'ús de noves eines com l'aplicació de noves metodologies d'aprenentatge

137. *Amb independència de l'anterior, el CES-CV considera necessari que, al marge dels centres d'ensenyament a distància, s'intente fer el major esforç possible per a garantir la presencialitat en tots els nivells d'ensenyament, ja que és la forma que millor garanteix la qualitat en l'ensenyament.*

En els ensenyaments no universitaris:

138. *D'altra banda, en relació amb els ensenyaments no universitaris, el CES-CV recomana que es continue potenciant la Formació Professional, a la vista de l'augment de l'alumnat matriculat, amb la finalitat d'afavorir l'ocupabilitat de l'alumnat. En aquest sentit, es fa necessari també ajustar els programes de Formació Professional, sense oblidar uns altres nivells educatius, a les necessitats de les empreses de la Comunitat Valenciana, i en general als canvis socials i del mercat i a la necessitat de transformar el model productiu.*

139. *A més, el CES-CV considera que cal continuar aprofundint en la millora i renovació de les infraestructures educatives assegurant unes condicions òptimes i tendint a l'eliminació d'aules prefabricades de manera que s'afavorisca la qualitat educativa a la Comunitat Valenciana.*

140. *Finalment, el CES-CV valora molt positivament l'important descens d'abandó escolar a la CV en els últims anys i el de l'any 2020, encara que Espanya encara segueix lluny del compromís que es va establir l'any 2010 en l'Estratègia europea 2020, el de reduir l'abandó escolar primerenc per davall del 10 % a la Unió Europea i del 15 % a Espanya. La Comunitat Valenciana s'ha quedat a mig punt d'aconseguir-ho.*

En els ensenyaments universitaris:

141. *En relació amb els ensenyaments universitaris, com en anys anteriors, el CES-CV considera essencial que es dissenye un mapa de titulacions universitàries consensuat, que responga a les necessitats de la societat valenciana i a les possibilitats raonables del nostre sistema universitari.*

142. *El CES-CV també creu necessari analitzar els problemes derivats dels criteris selectius d'accés a les universitats que generen situacions de desigualtat social i d'oportunitats. En aquest sentit el Comitè considera que les universitats públiques haurien de fer el màxim esforç per incrementar el nombre d'alumnes admesos en aquelles titulacions amb major demanda social.*

143. *Així mateix, el CES-CV recomana que s'adopten iniciatives públiques i es potencien les privades, per a fomentar la presència de dones en aquells estudis universitaris concrets en els quals es continua observant una presència molt majoritària d'homes.*

144. *Finalment, i en relació amb les mesures de prevenció contra la pandèmia, el Comitè considera oportú apostar per un model presencial, sempre que siga possible, o si més no per un model mixt (presencial i telemàtic) que garantisca l'accés i els mitjans necessaris a tota la comunitat educativa en condicions d'equitat.*

16. SANITAT

El capítol de sanitat s'estructura en quatre apartats: en el primer, denominat "El sistema de salut a la Comunitat Valenciana", es recullen les dades relatives al pressupost, la despesa i les inversions en aquesta matèria, així com les relatives a la percepció de la ciutadania sobre els serveis sanitaris públics; en el segon dels apartats es recullen les dades de l'assistència sanitària (indicadors d'atenció primària i atenció especialitzada); en el tercer s'estudien les dades de l'atenció farmacèutica, i en l'últim apartat es recullen les dades de salut pública i s'analitzen les principals malalties i causes de mortalitat i els programes de salut a la Comunitat Valenciana.

Aquest any 2020, les dades d'aquest capítol estan condicionades per la pandèmia provocada per la COVID-19. Com és conegut, l'11 de març de 2020 l'OMS va declarar que la situació d'emergència ocasionada pel brot epidèmic de COVID-19 constituïa una pandèmia i des d'aquest moment l'evolució de la situació va requerir l'establiment de mesures urgents per a fer front a la propagació de la pandèmia i reduir-ne l'impacte.

A Espanya, el 14 de març, el Govern va aprovar el Reial decret 463/2020, pel qual es va declarar l'estat d'alarma per a la gestió de la situació d'emergència sanitària ocasionada per la COVID-19 amb mesures per a protegir la salut i seguretat de la ciutadania, contindre la propagació de la malaltia i reforçar el Sistema Nacional de Salut. Aquesta norma va suposar l'entrada en l'escenari de mitigació pandèmica i va incloure mesures de limitació de la circulació i de reducció de riscos en diferents àmbits, com l'educatiu i de la formació, l'activitat comercial, establiments i activitats culturals i recreatives, activitats d'hostaleria i restauració o els llocs de culte i les cerimònies civils i religioses, entre altres.

Posteriorment es va aprovar el Pla per a la transició cap a una nova normalitat de data 28 d'abril²³ i el Reial decret llei 21/2020, de 9 de juny, de mesures urgents de prevenció, contenció i coordinació per a fer front a l'emergència sanitària ocasionada per la COVID-19, que va establir les mesures generals de prevenció i control que s'han mantingut durant aquest període de nova normalitat. El dia 21 de juny va finalitzar el procés de desescalada i la vigència de l'estat d'alarma, i el país va entrar en l'etapa de nova normalitat i, amb aquesta, en el que semblava un escenari de control de la pandèmia. No obstant això, l'augment de casos en l'últim trimestre de l'any va fer necessari declarar un nou estat d'alarma l'octubre de 2020, que es va prolongar fins al 9 de maig 2021.

Cal advertir que algunes de les dades de què disposem per a elaborar aquest capítol són de l'any 2019 (baròmetre sanitari, plantilles de professionals d'atenció primària, plantilles de professionals d'atenció especialitzada, morbiditat hospitalària, malalties de declaració obligatòria, entre altres) i que, per tant, no es pot realitzar una

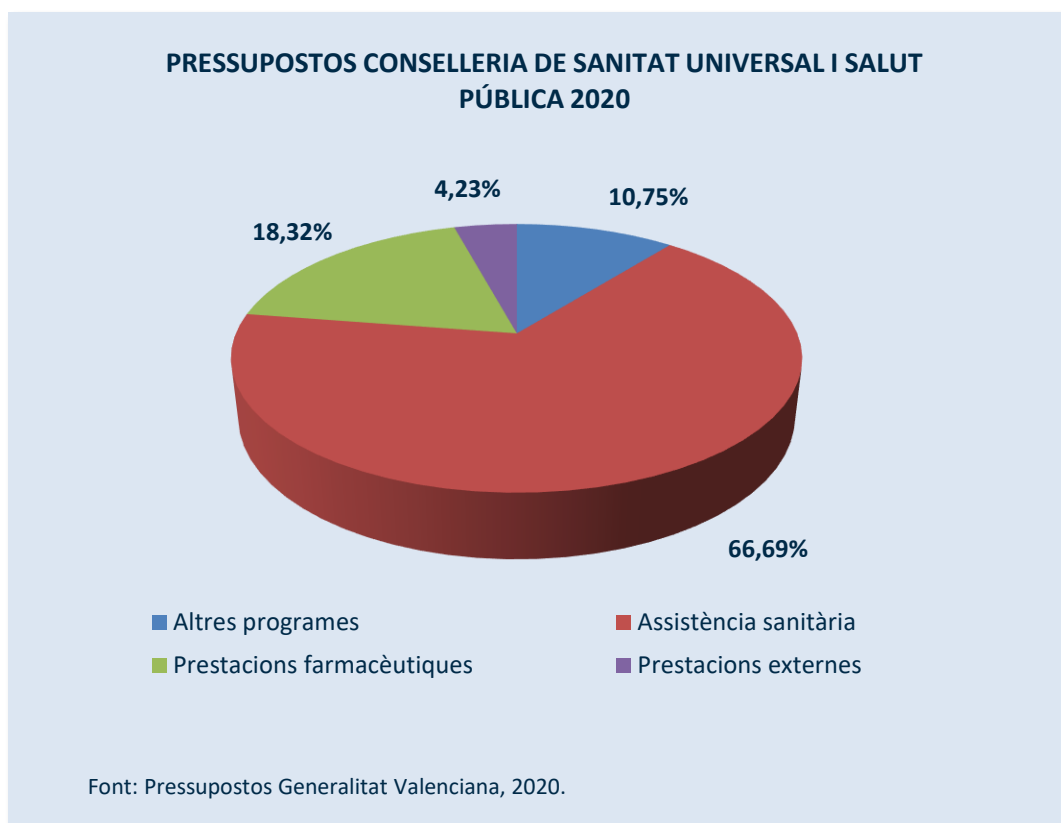
²³<https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCovChina/documentos/PlanTransicionNuevaNormalidad.pdf>

anàlisi completa i exhaustiva de les mesures i conseqüències sanitàries de la pandèmia en la nostra comunitat.

EL CES-CV valora molt positivament l'esforç realitzat per l'Administració per a destinar recursos públics a combatre les conseqüències de la pandèmia i l'extraordinària dedicació del personal sanitari, el treball i la professionalitat del qual mereix l'agraïment de tota la ciutadania valenciana.

El Comité també valora l'esforç que la Conselleria de Sanitat i Salut Pública ha fet enguany per a facilitar les dades necessàries per a l'elaboració d'aquesta memòria i comprén la dificultat per a proporcionar algunes dades importants com, per exemple, les relatives a les plantilles de professionals en atenció especialitzada, entre altres.

El **pressupost** destinat a sanitat a la Comunitat Valenciana ha augmentat un 1,6 % en relació amb 2019 i representa el 29,39 % del total del pressupost de la Generalitat. A la vista del baròmetre de salut de l'any 2019, la ciutadania de la Comunitat Valenciana continua estant satisfeta amb el sistema sanitari.

Quant a l'atenció **sanitària**, les ràtios professionals d'atenció primària respecte a les targetes SIP assignades continuen sent molt elevades. En l'especialitat de ginecologia, ja que tenen més de 4.800 pacients per cada matrona, han augmentat les targetes SIP assignades i, per contra, ha descendit el nombre de matrones.

Disminueixen les llistes d'espera l'any 2020 i augmenta el nombre de sol·licituds remeses d'intervencions quirúrgiques en hospitals concertats. Es produeix un descens de la despesa farmacèutica en atenció primària i en atenció especialitzada, encara que augmenten les receptes facturades.

L'any 2020 disminueixen les **llistes d'espera** un 3,42 %. L'especialitat que més ha descendit ha sigut oftalmologia, que ha descendit un 11,60 % respecte a 2019 i augmenta el nombre de sol·licituds remeses d'intervencions quirúrgiques en hospitals concertats un 38,38 %. Malgrat això, el CES continua mostrant la seua preocupació per les llistes d'espera que continuen sent elevades, així com pel grau de saturació de les instal·lacions hospitalàries, que es manté alt, sobretot en les zones de gran concentració urbana.

L'any 2020 hi ha hagut un descens molt accentuat de la **despesa farmacèutica** en atenció primària, amb un descens de més de 171,1 milions d'euros. També ha descendit la despesa farmacèutica per habitant, 40 euros menys. La despesa farmacèutica en atenció especialitzada també ha disminuït, 13 euros per habitant.

L'any 2020 hi ha hagut un augment de les receptes facturades (17,45 milions més que les facturades en 2019). També hi ha hagut un augment considerable en l'import d'aquestes (326 milions més que en 2019), i el mateix ha ocorregut amb la despesa (246 milions més que l'any 2019) (el terme "import" inclou l'aportació del pacient i el terme "despesa" no).

En l'àmbit de la **salut pública**, des del CES-CV es valoren positivament tots els programes de prevenció que es realitzen des de Salut Pública, tant els que es realitzen en escoles, com ara els programes de salut sexual, xarxa de platges sense fums i disminució del consum de tabac, com els programes preventius de càncer de còlon i de mama.

A data 22 de febrer de 2021, s'havien comptabilitzat a la Comunitat Valenciana 6.437 persones mortes atribuïbles a la COVID-19, de les quals 1.910 ho havien fet en residències. Del total de morts a la Comunitat Valenciana, el 85,81 % tenia una edat superior a 70 anys, encara que la franja d'edat amb més decessos va ser la de 80-89 amb el 41,45 % dels morts.

TAXA DE MORTALITAT COVID-19 PER 100.000 HABITANTS 22/02/2021

Comunitats autònomes	POBLACIÓ	MORTS NOTIFICATS	TAXA PER 100.000 HABITANTS
Castella-la Manxa	2.032.863	5.531	272,08
Castella i Lleó	2.399.548	6.249	260,42
Aragó	1.319.291	3.212	243,46
La Rioja	316.798	718	226,64
Madrid	6.663.394	13.631	204,57
Astúries	1.022.800	1.727	168,85
Navarra	654.214	1.090	166,61
País Basc	2.207.776	3.662	165,87
Extremadura	1.067.710	1.687	158,00
Catalunya	7.675.217	10.226	133,23
C. Valenciana	5.003.769	6.377	127,44
Andalusia	8.414.240	8.043	95,59
Múrcia	1.493.898	1.414	94,65
Cantàbria	581.078	501	86,22
Galícia	2.699.499	2.163	80,13
Illes Balears	1.149.460	681	59,25
Canàries	2.153.389	580	26,93
ESpanya	46.854.944	67.636	144,35

Font: Ministeri de Sanitat.

Segons tot això, el Comitè fa les següents **recomanacions**:

145. *La pandèmia provocada per la COVID-19 ha reafirmat la necessitat de reforçar el sistema sanitari públic i dotar-lo dels recursos humans, econòmics i infraestructures necessàries. El CES-CV considera fonamental continuar incrementant el pressupost destinat a la sanitat pública valenciana amb la finalitat d'enfortir-la i eliminar-ne les inequitats. Per a això és necessari un finançament just que no castigue els serveis públics de la Comunitat Valenciana.*
146. *El CES-CV valora positivament l'esforç que s'ha fet durant la pandèmia per a dotar de mitjans i EPI en aquesta comunitat autònoma, si bé vol ressaltar la falta de previsió mundial davant d'aquesta mena de situacions i el desbordament que va haver-hi inicialment en la provisió de materials i, en general, en l'assistència sanitària. En aquest sentit el CES-CV considera necessari intensificar les estratègies de previsió davant de la possibilitat que es repetisquen situacions com la que estem vivint, així com reduir la dependència de mercats exteriors per al subministrament de béns i productes per a afrontar situacions d'emergència sanitària, sense que això reduïska, per altra banda, la capacitat de producció d'altres béns necessaris. Igualment, el CES-CV recomana adoptar mesures organitzatives que garantisquen l'atenció de les emergències sense que es veja afectada l'atenció sanitària ordinària.*
147. *A conseqüència de les situacions viscudes durant aquest any, el Comitè entén que és imprescindible dimensionar correctament la plantilla dependent de la Conselleria de Sanitat i Salut Pública, a fi d'enfortir l'atenció primària i especialitzada i augmentar-ne la capacitat de diagnòstic i assistencial.*

148. *En aquest sentit, hauria d'avançar-se cap a un major equilibri en les taxes de personal sanitari i mèdic i de consultes entre els diferents departaments de salut perquè s'observen considerables diferències.*
149. *En general, el CES-CV recomana que s'analitze i, si és el cas, que s'amplie la plantilla de personal d'atenció a la salut mental perquè s'observa una desproporció entre el nombre de personal dedicat a aquesta tasca i el de consultes que han d'atendre, desproporció que s'ha estat mantenint des de fa anys i que s'ha vist agreujada per l'impacte de la pandèmia.*
150. *Les dades sobre l'empitjorament de l'estat d'ànim de les dones, abans i durant la pandèmia, suggereixen la necessitat d'aprofundir en l'estudi i la reflexió d'aquestes per a valorar-ne les causes i adoptar les mesures oportunes.*
151. *La pandèmia ha incrementat la necessitat de coordinar el sistema sanitari i el sistema de serveis socials per a facilitar l'atenció als malalts crònics, a les persones amb diversitat funcional, amb problemes de salut mental, dependents i majors. Per això, el CES-CV recomana incrementar els recursos destinats als serveis assistencials i millorar el model d'atenció residencial, els centres d'atenció diürna, els serveis d'ajuda a domicili i altres recursos destinats als col·lectius esmentats.*
152. *En relació amb les llistes d'espera, el CES-CV mostra la seua preocupació perquè continuen sent molt elevades i insta que es continuen aplicant mesures per a reduir-les. També es valora molt positivament la continuïtat de la política de suport al pagament farmacèutic dels col·lectius més vulnerables.*
153. *D'altra banda, la pandèmia també ha posat de manifest la necessitat de reforçar la salut pública perquè es pugui dur a terme una tasca epidemiològica i es pugui actuar davant d'alertes sanitàries amb rapidesa i eficàcia. El Comité entén necessari intensificar l'activitat de prevenció i promoció de la salut, amb campanyes de conscienciació ciutadana i la promoció d'hàbits de vida i alimentació saludables. D'altra banda, tenint en compte l'acusat envelliment de la població valenciana i la major demanda d'intervencions sanitàries, es recomana una política preventiva en la població envellida i un increment en els recursos destinats a promoure l'envelliment actiu.*
154. *Quant a la vacunació contra la COVID-19, el CES-CV confia en l'acceleració del procés de vacunació quan es disposi de les vacunes suficients perquè arribe a la major part de població en el menor període de temps possible. Així mateix, el CES-CV considera encertada la proposta de liberalització conjuntural de les patents de vacunes i productes essencials per a atendre situacions d'emergència sanitària global.*
155. *D'altra banda, el CES-CV entén que cal continuar adoptant mesures que incrementen la utilització de les tecnologies de la informació i el coneixement (TIC) i la innovació amb la finalitat de fer més eficient el sistema sanitari i millorar l'atenció de la ciutadania. En aquest sentit, algunes de les mesures implementades enguany (per exemple, la prescripció electrònica no presencial) han de mantindre's i convertir-se en permanents.*

156. *També es considera oportú impulsar un òrgan especialitzat en avaluació tecnològica sanitària a la Comunitat Valenciana, amb la finalitat de donar suport a la presa de decisions relacionades amb l'ús de les tecnologies sanitàries que han de realitzar professionals sanitaris, gestors, autoritat sanitària, responsables polítics i pacients.*
157. *El CES-CV valora positivament l'aposta de la Generalitat amb l'Institut d'Intel·ligència Artificial en la lluita contra la pandèmia (especialment la Unitat Ellis Alicante), ja que utilitza el model computacional del comportament humà per a la gestió i detecció precoç del virus COVID-19 amb la creació d'aplicacions de rastreig de contactes per a determinar patrons de socialització i comportaments del virus en les nostres ciutats, amb la qual cosa li atorga, a més, un caràcter de reconeixement internacional.*
158. *Finalment, el CES-CV crida l'atenció sobre la baixada de participants en els programes de prevenció i diagnòstic de càncer que es detecta, considerant que ha d'analitzar-se si és un problema conjuntural derivat de la pandèmia o si respon a altres causes i, en aquest cas, haurien d'abordar-se. A més, el Comitè continua considerant que el programa de prevenció de càncer de còlon hauria d'ampliar-se a més col·lectius d'edat i especialment a les persones majors de 70 anys.*

17. MEDI AMBIENT

Aquest capítol es troba estructurat en set apartats. S'inicia amb l'evolució del clima a la Comunitat Valenciana, analitzant les temperatures i precipitacions. En segon lloc, es procedeix a l'estudi de l'aigua amb l'estat global de la qualitat de les masses d'aigua, estat de les reserves, usos de l'aigua, aigües residuals i de bany i la contaminació aquífera. A continuació, s'analitza el nivell de la qualitat de l'aire i la qualitat acústica per a continuar amb l'apartat dedicat a energia i canvi climàtic. El cinquè apartat es dedica a la biodiversitat i el patrimoni natural per a continuar amb l'estat dels residus en la nostra comunitat. El capítol objecte d'anàlisi finalitza amb un apartat dedicat a la participació i conscienciació ciutadana.

Aquesta matèria resulta d'especial transcendència perquè constitueix un dels eixos principals en els plans de recuperació econòmica post-COVID en els marcs europeu, estatal, autonòmic i local. En el cas de l'Estratègia valenciana per a la recuperació (EVR) es promouen transformacions estructurals mitjançant l'impuls a la "transició verda".

D'especial transcendència resulta també la Declaració d'emergència climàtica i ambiental, tant en l'àmbit autonòmic com estatal, en resposta al consens generalitzat de la comunitat científica que reclama acció urgent per a salvaguardar el medi ambient, la salut i la seguretat de la ciutadania.

El CES-CV inclou per primera vegada en aquest capítol un apartat sobre el **clima** a la Comunitat Valenciana, i es recull per a l'exercici 2020 un augment de 0,8^o en la mitjana de temperatures anual fins a arribar als 16,1^o centígrads, sent 2020 el segon exercici més càlid dels últims trenta anys. D'altra banda, cal destacar que 2020 ha sigut l'any més humit de la dècada i el segon més humit del segle XXI.

En matèria d'aigua, el CES-CV mostra la seua satisfacció per l'augment del nivell d'aigua embassada durant l'exercici 2020, en què els embassaments de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer s'han situat al 50,43 % de la seua capacitat, amb un augment de 10,3 punts percentuals respecte a l'any anterior. Malgrat aquesta millora, les dades continuen constatant l'elevat dèficit d'aigua que té la nostra comunitat, tenint en compte la irregularitat de les pluges i de les zones on es produeixen.

D'igual manera, cal destacar la reducció experimentada en el consum d'aigua i les campanyes de sensibilització per a una millor utilització d'aquest bé escàs en la nostra comunitat per part de les administracions competents i altres entitats de la societat civil. El CES-CV entén que el millor aprofitament de l'aigua hauria de centrar-se tant en el foment de l'estalvi, mitjançant un ús més racional, com en una major integració dels sistemes de depuració combinats amb la reutilització. En aquest sentit, el CES-CV hauria valorat positivament que s'hagueren mantingut l'any 2020 les ajudes de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica, destinades a associacions amb activitat a la Comunitat Valenciana per a la

difusió de les bones pràctiques en l'ús de l'aigua, que es van convocar en exercicis anteriors.

Així mateix, mostra la seua satisfacció per les actuacions dutes a terme en matèria de modernització **de regadiu** durant l'exercici 2020, la inversió generada aprovada del qual ha sigut de 26,96 milions d'euros, davant dels 9,10 milions de l'any anterior. Actualment el 70 % de la superfície de reg de la Comunitat Valenciana és a reg localitzat.

En matèria d'abocaments **industrials**, el CES-CV valora la realització de 6.409 controls en les estacions de mostreig situades en la xarxa de col·lectors generals de la Comunitat Valenciana, en què s'han dut a terme un total de 53.391 anàlisis. A més, durant 2020 s'han detectat i comunicat un total de 3.239 incidents per abocaments d'alta càrrega, que han afectat directament 217 depuradores en les diferents EDAR de la Comunitat Valenciana.

Novament, el Comité és conscient de l'esforç dut a terme en el tractament de les **aigües residuals** malgrat les restriccions pressupostàries escomeses al llarg dels últims exercicis.

S'ha produït una milloria de la qualitat de l'aire en tots els seus paràmetres, amb tots els nivells molt per davall dels límits permesos.

Pel que fa a contaminació, una vegada analitzada la informació de la **qualitat de l'aire**, el CES-CV es mostra satisfet amb els baixos nivells de contaminació en la nostra comunitat, al mateix temps que es congratula del descens dels nivells d'ozó que sol haver-hi en determinades zones de l'interior del territori valencià (en concret a la província de Castelló) i que enguany s'han vist significativament reduïts, ja que es troben tots molt per davall dels límits permesos. En un futur, caldrà valorar la incidència que en aquesta millora de les dades puga haver tingut el confinament imposat per la situació de

pandèmia.

D'una altra banda, el Comité considera encertades les mesures preses per l'Administració per a reduir les **emissions sonores** en determinades zones dels nostres municipis, així com les derivades de l'ús de vehicles mitjançant les corresponents inspeccions tècniques (ITV).

Aposta per la utilització d'energies renovables.

En matèria de política **energètica**, el CES-CV es mostra partidari de la utilització de les energies eficients i netes amb el medi ambient i d'apostar per una major utilització de les energies renovables.

Pel que fa als **incendis forestals**, el Comité mostra la seua satisfacció pel descens en el nombre d'incendis produïts i hectàrees afectades durant l'últim exercici, si bé lamenta que la intencionalitat i la negligència estiguen per damunt del 60 % en la

casuística d'incendis. D'igual manera, valora la implantació de noves tecnologies al servei de l'alerta primerenca en cas d'incendi.

En matèria de residus **urbans**, el CES-CV considera molt encertat el compromís de l'Administració d'apostar per la cultura del reciclatge, mitjançant l'ús de campanyes divulgatives, fent arribar aquest missatge al conjunt de la ciutadania.

Finalment, el CES-CV, encara que es produeix amb posterioritat a 2020, vol valorar positivament en aquesta memòria, a la vista de la seua importància, la publicació de la Llei estatal de canvi climàtic i transició energètica, per la repercussió que puga tindre en les polítiques mediambientals.

D'acord amb les anteriors valoracions, el CES-CV presenta les següents **recomanacions**.

En matèria de **clima i canvi climàtic**:

159. Tenint en compte que el canvi climàtic representa una amenaça per a tots, i especialment per a la Comunitat Valenciana, el CES-CV considera necessari reafirmar el compromís amb la transició cap a una economia sostenible, resilient, neutral amb el clima i amb recursos eficients, mitjançant un model participatiu en tots els àmbits.

El CES-CV, igual que va fer en el seu moment el CESE en el seu Dictamen NAT/785, sobre el Pacte europeu sobre el clima de data 15 de juny de 2020²⁴, subratlla que la participació de tots els sectors de la societat, empreses, persones treballadores, consumidors, comunitats i ciutadania és essencial a l'hora d'impulsar la transició a la neutralitat climàtica (neutralitat en carboni d'ací a 2050 i ajust de l'objectiu de reducció de gasos d'efecte d'hivernacle per a 2030).

Sobre aquest tema, resulta fonamental una bona execució dels fons assignats a aquest efecte en els plans de recuperació i reconstrucció post-COVID-19, en els àmbits europeu, estatal i autonòmic, especialment tenint en compte que l'Estratègia valenciana per a la recuperació (EVR) preveu destinar un 39,3 % dels seus recursos, quasi 4.900 milions d'euros, a la transició verda o ecològica en els pròxims anys.

En matèria d'**aigua**:

160. Des del CES-CV s'insisteix, una vegada més, en la necessitat de continuar conscienciant la societat i els sectors productius de major responsabilitat en el consum de recursos hídrics, i insta de nou l'administració competent i els i les agents econòmics i socials a impulsar polítiques que en fomenten l'ús racional i sostenible i a la integració dels sistemes de depuració d'aigües per a la reutilització, incorporant l'economia circular com a element fonamental per a la protecció del recurs. En definitiva, recomana que s'adopten totes les mesures necessàries per a la consecució del compliment del número 6 dels Objectius de Desenvolupament Sostenible ODS 2030, per tal de garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el

²⁴ NAT/785-EESC-2020-01432-00-01-AC-TRA (EN).

sanejament per a totes les persones, així com la producció i el consum responsable previst en l'objectiu número 12 dels ODS 2030.

161. *El CES-CV considera imprescindible conscienciar la ciutadania en un major control dels abocaments tant domèstics com d'ús industrial. D'igual manera, el Comitè considera essencial que s'adopten les mesures necessàries per a garantir el menor nivell de contaminació possible en els recursos hídrics disponibles.*
162. *El CES-CV reitera la necessitat d'actualitzar el Pla director de sanejament i depuració de la Comunitat Valenciana i incrementar la dotació pressupostària per a inversions destinades a la depuració i reutilització de les aigües. A més de les mesures necessàries per al control dels abocaments, el CES-CV proposa incorporar la necessitat de realitzar una major inversió pública de depuració, regeneració i reutilització de les aigües residuals, amb la finalitat d'aconseguir abocaments zero a rius, llacs i mar, en el termini més breu possible.*

En matèria de **contaminació**:

163. *Una vegada analitzada la informació continguda en els quadres sobre qualitat de l'aire, el Comitè considera imprescindible que es prenguen i apliquen quantes mesures siguen pertinents per a reduir les emissions de contaminants a l'atmosfera, així com l'adequat dimensionament de la xarxa de control de la qualitat de l'aire de manera coordinada entre el govern autonòmic i les corporacions municipals.*
164. *El Comitè Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana, davant de la importància que tenen les inspeccions en matèria de contaminació acústica i les dificultats per a la seua realització, fins i tot per raons d'horari, recomana que hi haja dotacions suficients de mitjans, especialment en l'Administració local, per a l'eficàcia d'aquestes inspeccions.*

En matèria de política **energètica**:

165. *L'energia és el factor que contribueix principalment al canvi climàtic, ja que representa al voltant del 60 % de totes les emissions mundials d'efecte d'hivernacle. Per això és necessari garantir un accés a una energia assequible, fiable, sostenible i moderna per a tota la ciutadania.*

En aquest sentit, el CES-CV considera una alternativa essencial per a la Comunitat Valenciana l'extensió i l'impuls de la generació d'energia mitjançant fonts renovables, així com l'adopció de mesures per a potenciar l'autoconsum, evitant qualsevol penalització d'aquest. Tot això en sintonia amb les metes de l'objectiu 7 dels ODS 2030, per a garantir l'accés universal a serveis energètics assequibles, fiables i moderns, augmentar la proporció d'energia renovable en el conjunt de fonts energètiques i duplicar la taxa mundial de l'eficiència energètica.

En matèria de **residus**:

166. El Comit  recomana a totes les parts implicades continuar fomentant la cultura del reciclatge, per a la qual cosa   essencial continuar potenciant i intensificant les campanyes d'informació i educació de la ciutadania en la matèria.
167. El Comit  entén que l'increment del nombre de contenidors per a la recollida selectiva de residus i la seua proximitat als habitatges, a m s que pot augmentar la conscienciació ciutadana sobre la necessitat de separació d'aquests materials, facilita que aquesta es produ sca, que   l'objectiu essencial.
168. D'igual manera, considera indispensable que les autoritats competents aposten per la cultura de la reducció i reutilització de residus, fomentant mesures i incentius encaminats a l'economia circular.
169. El CES-CV vol manifestar novament la necessitat d'intensificar les mesures d'adaptació de la dispensa de medicaments als tractaments, per a reduir el consum i la generació de residus farmacèutics.

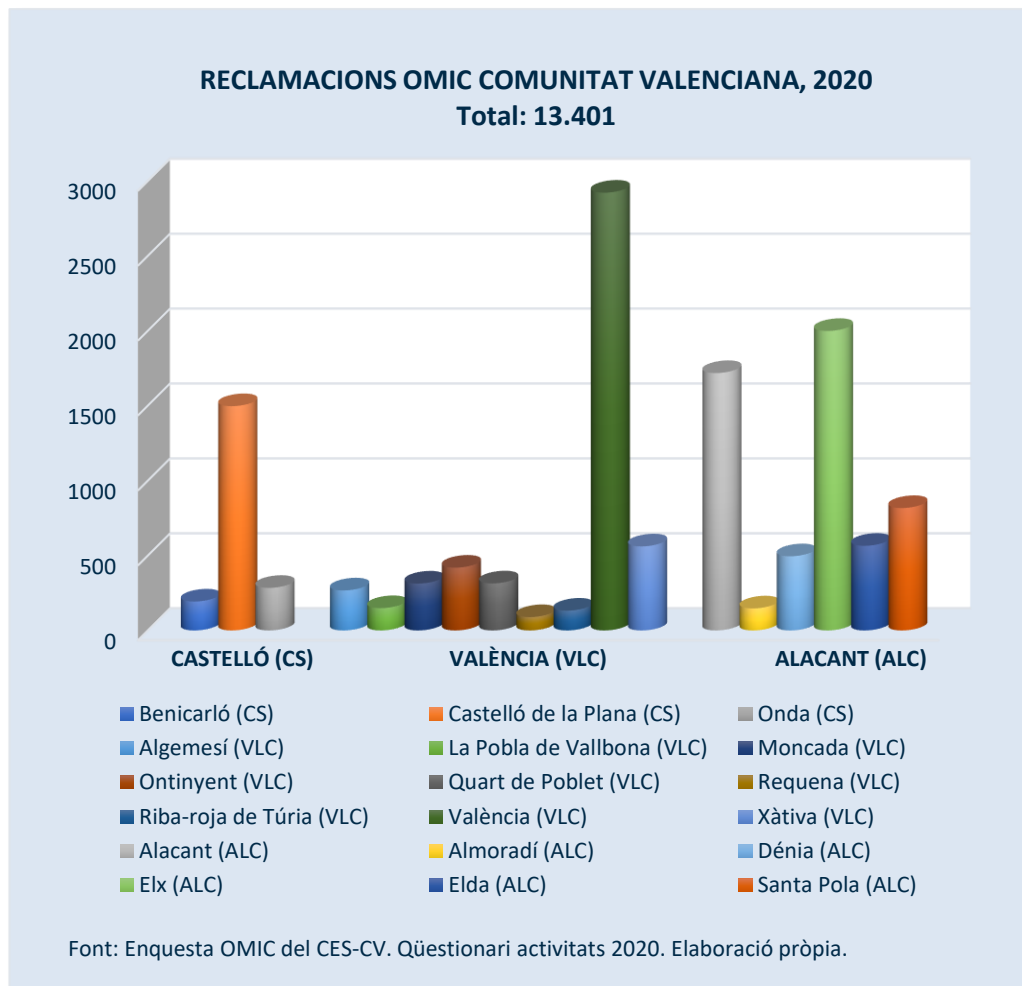
En matèria d'incendis forestals i espais naturals:

170. El CES-CV considera que han de continuar intensificant-se i potenciant-se les campanyes de conscienciació i els mecanismes de prevenció i de control i vigilància, amb la dotació dels mitjans tècnics i humans necessaris al llarg de tot l'any, per part dels organismes competents, que impedisquen pràctiques que posen en perill la salut de les nostres muntanyes. D'igual manera, valora la implantació de noves tecnologies al servei de l'alerta primerenca en cas d'incendi.
171. A m s, el Comit  incideix novament en la necessitat de les campanyes de sensibilització d'un  s adequat de les muntanyes i de la naturalesa, així com d'una major inversió en la conservació de muntanyes d'utilitat pública.
172. D'altra banda, el CES-CV reitera la necessitat de gestionar sosteniblement els boscos, lluitar contra la desertificació, detindre i invertir la degradació de les terres i detindre la pèrdua de la biodiversitat, tot això d'acord amb l'objectiu 15 dels ODS 2030.
173. Finalment, el CES-CV recomana enfortir el Centre d'Informació i Documentació Ambiental (CIDAM), i considera important reforçar les actuacions d'educació ambiental a través d'aquest centre i altres entitats amb objectius similars. La ciutadania   essencial en la protecció del medi ambient, i ha de ser conscient que les seues decisions són importants i condicionen les tendències de mercat. En aquest sentit, resulta necessari impulsar accions d'educació mediambiental que conferisquen a la ciutadania rigor, objectivitat i criteris de sostenibilitat en la compra,  s i destinació final dels productes i serveis.

18. CONSUM

L'activitat de les associacions, així com la de les oficines municipals d'informació al consumidor (OMIC), s'ha vist afectada d'una manera important per la incidència que la crisi sociosanitària de la COVID-19 ha tingut en el consum i per les seues conseqüències sobre els drets de les persones consumidores i usuàries de la Comunitat Valenciana.

Les unes i les altres refereixen una total modificació de la manera de treballar i atendre la ciutadania, amb una reducció al mínim de l'atenció presencial i un notable increment de l'atenció telefònica i per mitjans electrònics. Això ha implicat una reducció important en el nombre de reclamacions.

La crisi sociosanitària de la COVID-19 ha posat de relleu la figura de la persona consumidora vulnerable.

A més, l'auge del **comerç en línia** ha donat lloc a un increment considerable de reclamacions sobre aquesta mena de compres. Tant les associacions com les OMIC refereixen els seus riscos, com les estafes en les compres en línia i el problema de la bretxa digital, que fa que moltes persones no puguem accedir a aquesta mena de compra. Precisament la crisi sanitària de la COVID-19 ha posat de manifest la necessitat de parar atenció a la figura de la **persona consumidora vulnerable** en les relacions de consum i reforçar la garantia dels seus drets i corregir les situacions d'indefensió, que s'han vist agreujades en 2020 per l'aïllament social i les restriccions a la mobilitat. El Reial decret llei 1/2021, de 19 de gener, de protecció dels consumidors i usuaris davant de situacions de vulnerabilitat social i econòmica, preveu aquesta figura per primera vegada en una norma d'àmbit estatal, en línia amb la comunicació de 13 de novembre de 2020 de la Comissió Europea sobre la Nova Agenda del Consumidor.

Aquesta [Nova Agenda del Consumidor](#) per a l'horitzó temporal 2020-2025 crea un marc estratègic general actualitzat de la política de protecció dels drets de les persones consumidores i usuàries de la Unió Europea amb l'objectiu de fer front als nous reptes plantejats per la transició ecològica i digital, la COVID-19 i els plans per a la recuperació posterior a la pandèmia, protegir més eficaçment a les persones consumidores vulnerables en les seues relacions de consum i abordar la importància creixent de la cooperació internacional.

L'any 2020, un any marcat per la pandèmia del coronavirus, s'ha produït una disminució del 37,76 % en el nombre de consultes de consum realitzades davant de l'**Administració pública autonòmica** a la Comunitat Valenciana. També han disminuït les reclamacions i denúncies presentades, amb un 7 % de reducció anual. El sector objecte de major nombre de consultes i reclamacions continua sent, com en anys anteriors, el de la telefonia.

En les **associacions de persones consumidores i usuàries**, els sectors amb major nombre de consultes en 2020 han sigut, sense comptar l'epígraf "Altres Serveis", els bancs i financeres, habitatge, agències de viatge i telèfon, i els més reclamats el d'agències de viatge, seguit del sector del telèfon i el de bancs i financeres.

En les **OMIC**, segons les dades rebudes, els sectors més consultats i també més reclamats i denunciats han sigut, per aquest ordre, telefonia, viatges, bancs i financeres.

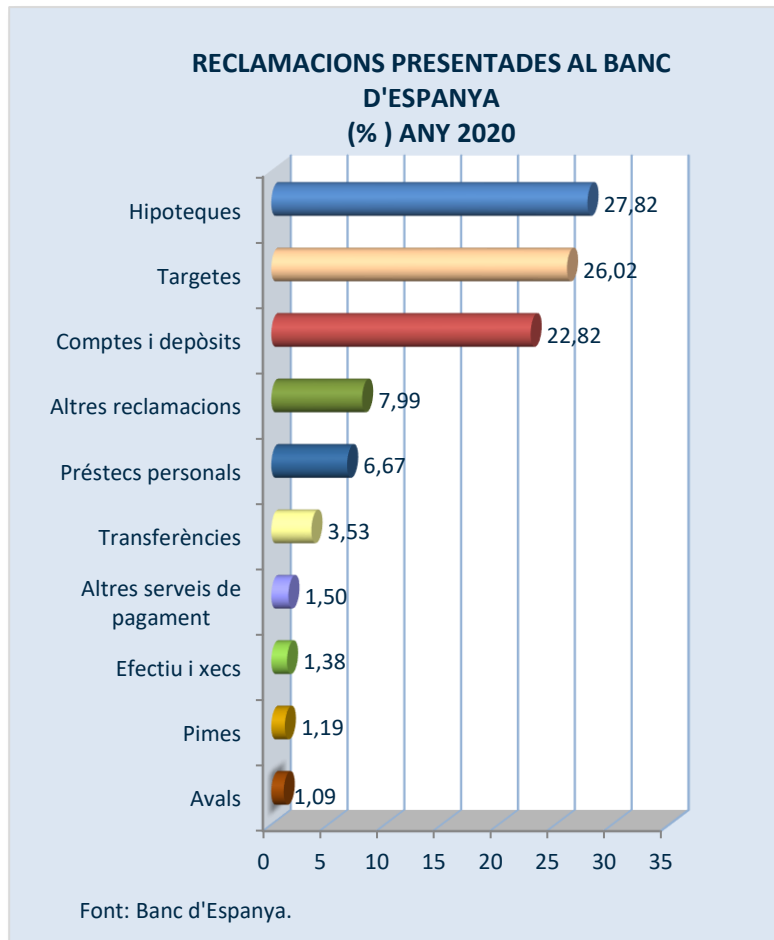
SECTORS MÉS RECLAMATS COMUNITAT VALENCIANA 2020

Elaborat pel CES-CV

Durant el període de confinament, a més de prestar-se el servei des de les associacions principalment per telèfon o per correu electrònic, la major part de les consultes i reclamacions han sigut sobre problemes causats per la situació generada per la crisi de la COVID-19, la majoria sobre cancel·lació de viatges, vols, trens, hotels i apartaments, i les possibilitats de bescanvi, devolució dels diners, canvis de dates, etc. Les consultes i reclamacions sobre telecomunicacions, com en altres anys, s'han referit a problemes per a donar de baixa els serveis contractats, errors en la facturació, etc., i les consultes i reclamacions sobre entitats financeres es refereixen a interessos, targetes de crèdit, comissions, clàusules abusives, etc. Els sectors d'activitats com banca, borsa i assegurances no solen estar adherits al sistema arbitral de consum, així que possiblement les persones usuàries d'aquests serveis financers busquen a través de l'associacionisme altres vies de reclamació i resolució de conflictes.

Entre les vies de reclamació i resolució de conflictes en el sector financer, a més de la judicial, hi ha la possibilitat de reclamar al Banc d'Espanya o a la Comissió Nacional del Mercat de Valors, segons en resulte competent l'un o l'altre. Per a qüestions sobre assegurances, està disponible el Servei de Reclamacions de la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions del Ministeri d'Assumptes Econòmics i Transformació Digital.

En el **Banc d'Espanya** s'han presentat 1.896 reclamacions de valencians i valencianes l'any 2020. La majoria de les queixes i reclamacions són sobre préstecs hipotecaris, encara que ha disminuït bastant el volum d'aquestes reclamacions en els tres últims anys.

En la **Comissió Nacional del Mercat de Valors**, les dades provisionals de 2020 avancen un total de 126 reclamacions presentades per persones de la Comunitat Valenciana. En el Servei de Reclamacions de la **Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions**, 1.058 consultes, queixes i reclamacions van ser presentades per persones de la Comunitat Valenciana, encara que les últimes dades publicades es refereixen a 2019.

El **sistema arbitral de consum de la Comunitat Valenciana** ha disminuït la seua activitat enguany a conseqüència de les limitacions i restriccions imposades per la pandèmia. Les sol·licituds d'arbitratge han disminuït un 38 % respecte a l'any anterior, amb un total de 2.221 (525 presentades per les OMIC), i el 20 % s'ha resolt per mediació prèvia. Les adhesions empresarials i professionals al sistema arbitral de consum han augmentat un 0,33 %, arribant a 24.155 adhesions a final d'any, encara que l'increment ha sigut inferior al de l'any anterior. Dues de cada tres de les 1.051 reclamacions resoltes per laudes en 2020 han sigut resoltes per laude estimatori totalment o parcialment. Aquesta prevalença de laudes dictats a favor de la persona reclamant, juntament amb el caràcter vinculant i executiu d'aquests, avala l'arbitratge com a via alternativa a la judicial i mètode eficaç, senzill i gratuït per a la resolució de conflictes de consum.

Les dades rebudes en el Comit  de les associacions corresponents a 2020 reflecteixen les seues intervencions en 92 audiències d'arbitratge en les juntes arbitrals de consum de la Comunitat Valenciana i 13 col·laboracions per a la realització de vistes.

El nombre d'audiències d'arbitratge de les OMIC dels ajuntaments de la Comunitat Valenciana que han rem s dades al Comit  ascendeix a 98 l'any 2020, i moltes s'han celebrat per videoconferència.

Les **activitats de formació** també s'han vist afectades enguany per la pandèmia i les conseq ncies de la declaració de l'estat d'alarma. La 15a edició del concurs escolar de consum responsable Consum polis, que compta amb una fase autonòmica i una altra nacional, no va poder completar-se a causa de la pandèmia. Resulta d'inter s destacar el treball realitzat en 2020 per la Conselleria per al disseny i presentació de l'Estratègia d'educació per al consum sostenible a la Comunitat Valenciana (EECS) 2021-2024, en el marc de l'objectiu 12 de l'Agenda 2030, "Producció i consum responsables". Per a la definició de les seues línies estratègiques es van realitzar 28 aportacions d'OMIC, associacions i entitats del tercer sector.

Les associacions de persones consumidores i usuàries de la Comunitat Valenciana han realitzat gran part de les activitats de formació en línia en 2020 per la pandèmia.

Les associacions d'àmbit autonòmic que han proporcionat dades al Comit  per a l'elaboració d'aquesta mem ria²⁵ també han vist reduïda la seua activitat de formació. A m s, a causa de les limitacions i restriccions de l'estat d'alarma, la major part de les activitats van ser en línia: *webinar*, videoconferències, cursos de formació en línia, etc. Aquestes associacions refereixen 163 activitats formatives que han arribat aproximadament a 3.350 persones en 2020 sobre temes molt variats referits al consum: el *phishing*, les apostes i el joc en línia, consum responsable, alimentació saludable, seguretat en Internet, protecció de dades, educació financera per a xicotets estalviadors, etc. L'activitat de difusió i informació de les associacions es realitza cada vegada més a través de xarxes socials i de les seues pàgines web, que en general en 2020 han augmentat la seua activitat a causa de la situació creada per la pandèmia.

Aix  mateix, les OMIC dels ajuntaments també han vist reduïda la seua activitat de formació a causa de la pandèmia. Les dades rebudes en el Comit  de 19 d'aquestes ofenes²⁶ reflecteixen un total de 36 activitats, cinc en línia, amb un total de 10.607 persones participants.

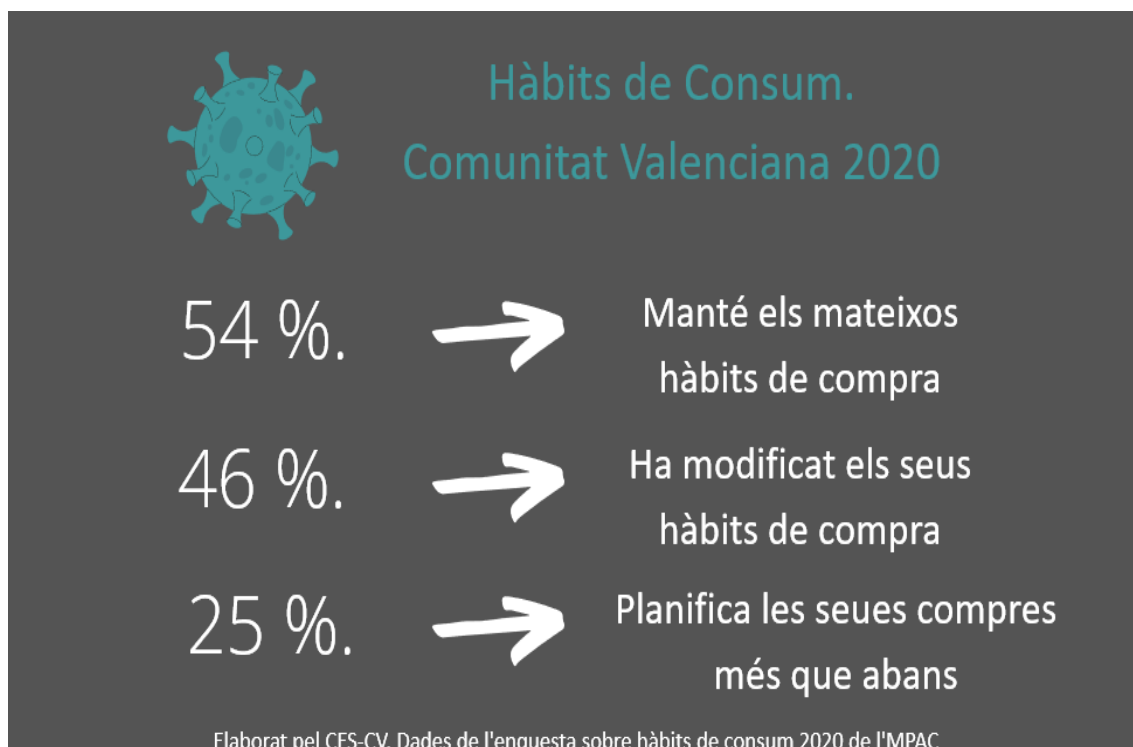
²⁵ Les associacions d'àmbit autonòmic que han rem s dades al Comit  són: Associació d'usuaris de bancs, caixes i assegurances de la Comunitat Valenciana (ADICAE), Associació Valenciana de Consumidors i Usuaris (AVACU), Federació Auton mica de Mestresses de Casa, Consumidors i Usuaris de la Comunitat Valenciana (TYRIUS), Unió de Consumidors de la Comunitat Valenciana (UCCV) i Unió Associativa de la Comunitat Valenciana especialitzada en consum i qualitat de vida (UNAE).

²⁶ Les 19 OMIC que han respost a l'enquesta en línia enviada des del Comit  per a la recopilació de dades han sigut les dels ajuntaments dels següents municipis: Alacant, Almoradí, D nia, Elx, Elda i Santa Pola de la província d'Alacant; Benicarló, Castelló i Onda de la província de Castelló, i Algemesí, la Pobla de Vallbona, Moncada, Ontinyent, Quart de Poblet, Requena, Riba-roja de Túria, Sagunt, València i X tiva de la província de València.

Quant a les **ajudes econòmiques**, la Generalitat Valenciana ha concedit 249.999,91,08 euros a les corporacions locals, i 509.882,24 euros a federacions i associacions. Aquestes ajudes van destinades a accions de millora de la competitivitat, innovació, qualitat, informació i defensa de les persones consumidores i usuàries de la Comunitat Valenciana. En conjunt, les ajudes han disminuït un 12,8 % respecte a l'any anterior. Les ajudes a corporacions locals han disminuït un 17,2 % i les destinades a federacions i associacions s'han reduït un 10,5 % respecte a 2019.

El **Servei d'Inspecció** de la Direcció General de Comerç, Artesania i Consum de la Conselleria ha registrat aquest any 16.061 actes d'inspecció, un 4,4 % menys que l'any anterior. El 93 % d'aquestes han resultat negatives. El nombre d'expedients sancionadors ha sigut de 182, amb un import total de sancions per 275.800 euros, un 24,6 % menys que l'any anterior. Crida l'atenció que el major nombre d'actes positives, així com el major import de sancions, corresponen a la província d'Alacant, malgrat tindre menys població que València.

A través de la **xarxa d'alertes**, l'any 2020 s'han retirat 132.555 productes a la Comunitat Valenciana. El sector amb més alertes ha sigut el de joguets amb el 84 %, seguit del de mascaretes, amb el 15 % del total.

Les persones consumidores de la Comunitat Valenciana han modificat parcialment els seus **hàbits de compra** enguany, segons les conclusions de l'[Enquesta](#)

[sobre hàbits de consum 2020](#) de la Mesa de Participació (MPAC)²⁷. Després de la irrupció de la pandèmia, el 54 % de les persones enquestades afirma mantindre els mateixos hàbits de compra i consum respecte a l'any anterior, davant d'un 46 % que diu haver-los modificat. Això sí, una de cada quatre persones s'inclina per una major planificació. Crida l'atenció en els resultats de l'enquesta que el 98 % de les persones preguntades és conscient de la importància de l'alimentació per a la seua salut, un 80,5 % considera que els seus hàbits alimentaris són saludables, 13 punts percentuals per damunt de la mitjana nacional, i prima la compra de proximitat un 64 % davant del 51 % nacional. L'establiment preferit és el supermercat també en major mesura (un 80 %) que la mitjana nacional (64 %). El fenomen del desaprofitament alimentari es manté com una preocupació constant en el 91 % de les persones consumidores valencianes i el 29,58 % aprofita més el menjar evitant el desaprofitament, davant del 25,5 % de mitjana nacional.

Amb la informació recollida en aquest capítol, el Comité Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana formula les següents **observacions i recomanacions**:

174. *Respecte a la informació sobre les consultes i reclamacions realitzades davant de les OMIC, el Comité recomana que s'habiliten els mecanismes necessaris per a recollir i agregar les dades de totes les oficines municipals d'informació al consumidor de la Comunitat Valenciana. Així mateix, el CES-CV vol agrair expressament a les oficines municipals d'informació al consumidor la seua col·laboració aportant dades per a l'elaboració d'aquesta memòria, agraïment que es fa extensiu, així mateix, a les associacions que hi han col·laborat.*
175. *El Comité Econòmic i Social mostra la seua preocupació per l'elevada xifra de consultes i reclamacions de les persones consumidores i usuàries de la Comunitat Valenciana relacionades amb el sector de les telecomunicacions, fet que confirma la insatisfacció generada per aquesta mena de servei bàsic i, encara que reconeix que sens dubte la concentració de relacions comercials de persones consumidores en aquest sector constataria una realitat estadística en aquest sentit, entén que la falta d'una regulació específica i més exigent en matèria de serveis d'atenció al client incideix notablement en aquesta reiteració tant en aquest sector com en uns altres.*
176. *D'altra banda, el Comité vol destacar la importància de potenciar les activitats formatives i informatives en les persones consumidores i usuàries, amb especial incidència en els col·lectius més vulnerables (menors, adolescents, persones amb discapacitat, majors, etc.), que precisament han vist incrementada la seua vulnerabilitat durant el període de confinament, per a millorar la seua capacitat de resposta davant de les possibles males pràctiques que pogueren patir com a persones consumidores i usuàries, especialment en temes relacionats amb les noves*

²⁷ La Mesa de Participació és un fòrum de debat i grup de treball creat en 2015 i format per les confederacions i federacions d'associacions de persones consumidores i usuàries CECU, la Federació d'Usuàries Consumidors Independents FUCI, la Federació UNAE i la Confederació d'Associacions d'Usuàries i Consumidors Europeus CAUCE juntament amb Mercadona. L'objectiu dels seus debats és proposar solucions conjuntes en l'àmbit del consum i establir llaços d'unió entre l'Administració, les persones consumidores i usuàries i l'àmbit empresarial.

tecnologies i el comerç electrònic, els hàbits alimentaris, el reciclatge o els subministraments bàsics, entre altres. Així mateix, el foment de la formació perimetria, a més, potenciar actituds crítiques en els hàbits de vida, així com una major consciència sobre la presa de decisions per a un consum més responsable, sostenible i solidari.

- 177. El CES-CV considera que seria molt convenient que l'Administració disposara d'informació registrada sobre l'activitat de les diferents associacions de persones consumidores i usuàries que hi ha a la Comunitat Valenciana i de la seua capacitat representativa, amb la finalitat de facilitar el seu grau de participació en les institucions i els òrgans consultius de la Generalitat Valenciana i millorar la transparència cap a les persones consumidores i usuàries.*
- 178. El Comité Econòmic i Social vol destacar un any més els avantatges del sistema arbitral de consum de la Comunitat Valenciana com a mecanisme de resolució de conflictes en matèria de consum alternatiu a la via judicial, eficaç, senzill, ràpid, assequible i gratuït per a les persones consumidores i usuàries.*
- 179. En aquests moments, vist el retard judicial existent derivat de la pandèmia i d'altres circumstàncies, el Comité Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana considera que la Generalitat hauria de donar suport a una reforma de la Llei d'enjudiciament civil que potencie les accions col·lectives i les accions per interessos difusos que poden exercir les associacions de persones consumidores i usuàries per a poder defensar els interessos d'aquestes persones.*

19. PROTECCIÓ SOCIAL

Es procedeix a abordar en aquest capítol el sistema de protecció social amb les seues últimes dades disponibles. Per a una adequada consulta, es desglossa la informació en diversos subcapítols. El primer conté la informació corresponent a l'estat del sistema de la Seguretat Social a Espanya per a continuar amb les dades estadístiques sobre afiliació, recaptació i pensions en la nostra comunitat. Tot seguit, s'analitzen els serveis socials i es completa aquest capítol amb un apartat dedicat a pobresa, exclusió social i exclusió energètica a la **Comunitat Valenciana**.

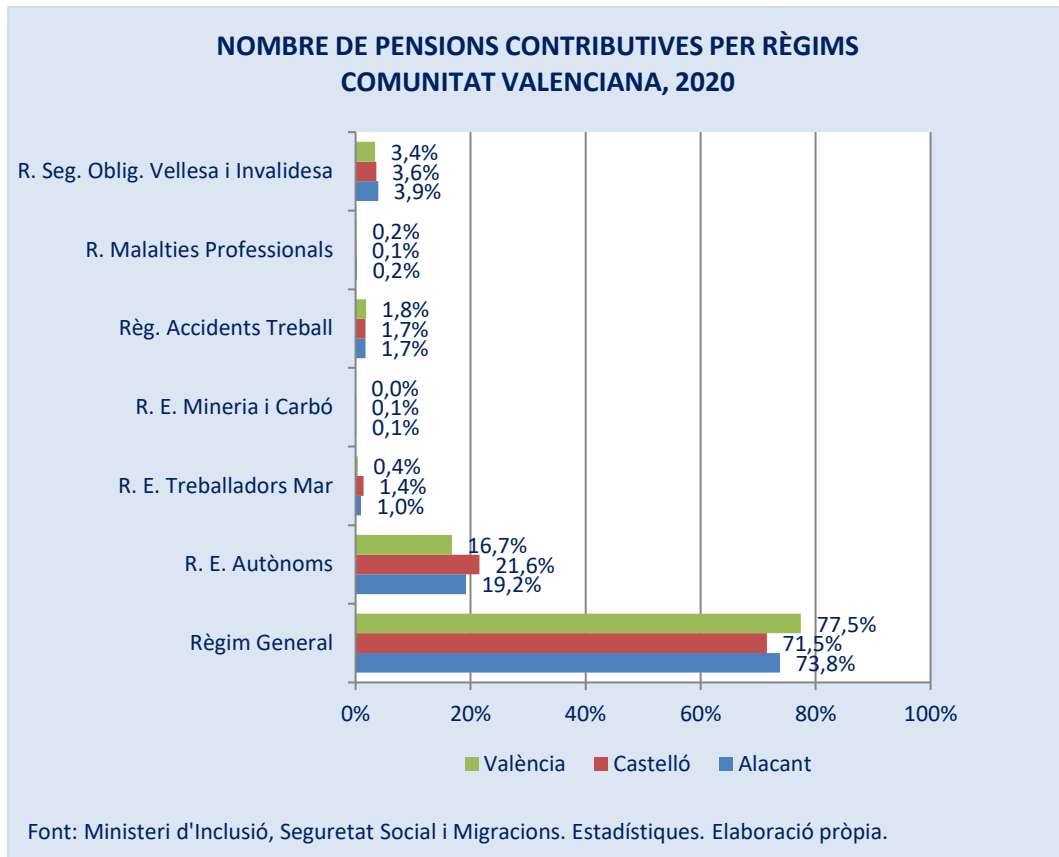
En la primera part d'aquest capítol ha de destacar-se, en primer lloc, el descens dels ingressos per cotitzacions, a conseqüència de les mesures dutes a terme pel Govern de la nació per a fer front a la pandèmia sanitària i econòmica COVID-19. D'altra banda, les últimes dades disponibles sobre l'evolució del Fons de Reserva de la Seguretat Social mostren que aquest va aconseguir, en data 31 de desembre de 2019, una quantia de 2.153,46 milions d'euros a preu d'adquisició, la qual cosa suposa un decrement del 57,30% en relació amb la mateixa data de 2018 (0,42% del PIB enfront del 0,18% en 2019).

Descens del 0,9 % en el nombre de persones afiliades a la Seguretat Social, del 3 % en la recaptació de caràcter voluntari i de l'1 % en la recaptació per via executiva.

En segon lloc, cal ressenyar a la Comunitat Valenciana en 2020 la disminució de l'afiliació de treballadors i treballadores afiliats al règim general de Seguretat Social, que representen el 81,2 % del total, percentatge inferior en tres dècimes de punt respecte al recollit l'any 2019, mentre que el règim especial de treballadors autònoms ha suposat el 18,5 %, tres dècimes de punt més que l'experimentat en 2019. El nombre total de persones treballadores afiliades en la nostra comunitat, a data 30 de desembre de 2020, s'ha reduït un 0,9 % en relació amb l'any 2019.

Així mateix, es constata un descens de 3 punts en la recaptació voluntària i una disminució de l'1 % en la recaptació executiva, descens que també s'ha produït en el nombre d'empreses amb persones assalariades inscrites en la Seguretat Social i que ha sigut 3 punts inferior al de l'exercici 2019, amb un descens dels percentatges de la recaptació més acusat que els de l'afiliació.

Quant a les pensions contributives, també s'ha pogut comprovar que el nombre total de pensions subjectes a règims especials, l'any 2020, ha sigut de 246.376, que junt amb les 758.930 del règim general sumen un global d'1.005.306 prestacions per al conjunt de les tres províncies de la Comunitat Valenciana, xifra superior a la registrada l'any anterior en 5.696 prestacions, i que en termes percentuals suposa un increment del 0,6 %. Pot observar-se, no obstant això, que l'import de la pensió mitjana en cadascun dels règims es troba a la Comunitat Valenciana per davall de la mitjana d'Espanya.

En pensions no contributives, s'aprecien en l'exercici 2020 descensos en les altes d'invalidesa i en les de jubilació. El nombre total de beneficiaris i beneficiàries de prestacions individuals a la Comunitat Valenciana, a data de 30 de desembre de 2020, ha sigut de 49.430 persones, xifra inferior a la recollida en l'exercici anterior. El nombre total de sol·licituds de pensions no contributives resoltes a la Comunitat Valenciana, durant l'any 2020, ha sigut de 4.361, xifra inferior a la de l'any 2019, en què va ser de 5.468 i que en termes percentuals suposa un descens de 20,2 punts percentuals en relació amb l'any anterior. El nombre de sol·licituds presentades per a l'exercici 2020 s'ha vist reduït, passant de les 5.796 de l'any 2019 a les 4.445 per a enguany (-23,3 punts percentuals). Pel que fa a les sol·licituds pendents, s'observa un increment d'aquestes durant aquest exercici en termes globals del 2,6 % amb un augment de les de jubilació (7,9 %) i una disminució de les corresponents a invalidesa (-7,4 %).

En relació amb la segona part d'aquest capítol, dedicada als **serveis socials**, el CES-CV valora positivament l'esforç econòmic en matèria de serveis socials i considera indispensable continuar augmentant, any rere any, el pressupost per a l'adequació del sistema, sent necessari incrementar les places residencials i de centres de dia i reduir les llistes d'espera de les persones no ateses en matèria de dependència.

D'igual manera, el CES-CV es congratula per l'esforç dut a terme durant aquest últim exercici en matèria pressupostària i per la posada en funcionament des del mes

de maig de 2018 de la renda valenciana d'inclusió, que amplia i millora les prestacions de la renda valenciana de ciutadania, així com la posada en marxa el mes de juliol passat de la prestació de l'ingrés mínim vital.

Per a l'exercici 2019, la Comunitat Valenciana tenia una taxa de risc de pobresa monetària del 23,7 % i una taxa de risc de pobresa o exclusió social del 27,0 %, és a dir, 3,0 punts i 1,7 punts per damunt de la mitjana nacional.

En matèria d'exclusió social i pobresa (tenint en compte que es tracten les dades de l'exercici 2019), el CES-CV mostra la seua satisfacció pel descens experimentat en la taxa de pobresa i d'exclusió social a la Comunitat Valenciana, tendència en sintonia amb l'experimentada per a Espanya, que ha disminuït ambdues taxes en l'últim any objecte d'estudi. No obstant això, la Comunitat Valenciana es troba 3,0 punts per damunt de la taxa mitjana de risc de pobresa monetària i 1,7 punts per damunt de la taxa mitjana de pobresa o exclusió social.

En virtut d'aquestes dades i valoracions, es realitzen les següents **recomanacions**:

En relació amb el **sistema de Seguretat Social**:

- 180. Els efectes de la pandèmia provocada per la COVID-19 han comportat en l'àmbit de la Seguretat Social un descens dels ingressos per cotitzacions i un increment de la despesa en prestacions, tot això originat per les mesures posades en marxa pel Govern per a fer front a la pandèmia (entre altres, exoneració de quotes de treballadors d'empreses acol·lides a ERTO, exoneració de les quotes d'autònoms, increment d'un 4,4 % de les despeses per prestacions familiars i introducció de l'ingrés mínim vital). El CES-CV considera que, atesa la situació actual, hauria de considerar-se la possibilitat de prorrogar aquestes mesures per als sectors més afectats per part de l'Administració competent, com s'ha fet fins a la data de tancament d'aquesta memòria.*
- 181. D'altra banda, i de l'anàlisi de les últimes dades disponibles, el CES-CV mostra novament la seua preocupació per l'estat actual i el futur esdevindre del Fons de Reserva de la Seguretat Social, i insta que es prenguen les mesures adequades per a aconseguir una suficient dotació del fons de reserva que permeta garantir el compliment de la seua funció.*
- 182. En aquest sentit, el CES-CV lamenta que la desacceleració produïda per la COVID-19 haja comportat un decrement de les cotitzacions. El Comité considera que haurien de promoure's mesures per a afavorir una major qualitat i estabilitat en les ocupacions i la definitiva erradicació dels fenòmens d'economia submergida. Tot això redundaria en un increment en les bases de cotització i en un major nombre de cotitzadors, i incrementaria el nombre d'afiliacions i els ingressos per a fer front al*

pagament de més o menys un milió de pensions en la nostra comunitat i més de deu milions a Espanya, sense haver de fer ús del Fons de Reserva.

183. A més, amb la finalitat de garantir el manteniment del sistema de pensions, el nombre i la quantia del qual creix any rere any, i que s'ha vist accentuat, entre altres factors, en el seu moment, per la crisi econòmica, ingressos inferiors per cotitzacions i inversió de la piràmide demogràfica, i per a garantir la sostenibilitat del sistema, el CES-CV insisteix un any més en el fet que les pensions no contributives, així com les pensions de viduïtat, orfanat i complement a mínims, siguin finançades a través dels Pressupostos Generals de l'Estat, almenys en la part que s'estime necessària via impostos, i no a càrrec exclusivament dels fons de la Seguretat Social.

184. Tot això comporta que es plantege novament la necessitat de revisar les fonts de finançament del sistema de la Seguretat Social i de compensar pels pagaments històrics realitzats que no n'eren propis.

185. A més, davant dels continus problemes que planteja l'actual sistema de pensions en el nostre país, el CES-CV continua considerant que resultaria necessari dur a terme un profund estudi sobre un nou model que garantisca les pensions de les generacions futures. Cal actuar sobre els ingressos del sistema públic de pensions per a garantir-ne la sostenibilitat i suficiència.

En aquest sentit, el CES-CV fa una nova crida perquè s'atenguen criteris no solament de sostenibilitat financera, sinó també de suficiència de les prestacions. Per això, des del CES-CV s'insta tots els poders públics que plantegen propostes d'actuació per a millorar els ingressos, els comportaments de cotització i la despesa, sense centrar-se exclusivament en aquest últim.

186. D'altra banda, i com ja s'ha assenyalat en fer referència a les excedències per cura familiar, tal com s'ha apreciat en altres capítols de la memòria en parlar de bretxa salarial (capítol 5) i de bretxa en l'àmbit laboral (capítol 9), el CES-CV constata, una vegada més, la bretxa que hi ha en les excedències per a la cura familiar. Resulta evident que les cures continuen recaient en la dona, per la qual cosa el Comité proposa continuar avançant en la línia d'implementar mesures en favor de la corresponsabilitat en l'àmbit domèstic. Així mateix, el CES-CV és partidari de continuar aprofundint en les mesures implementades en els sistemes de protecció social, amb la finalitat de reduir l'impacte de la bretxa per raó de sexe.

En relació amb els **serveis socials**:

187. Resulta urgent i necessària la intensificació de polítiques de protecció social i actuacions integrals que combaten les desigualtats socials. En aquest sentit, el CES-CV torna a fer una nova crida a les diferents administracions perquè, a través de la normativa legal i la dotació pressupostària corresponent, habilite els recursos econòmics i humans que es necessiten per a atendre tots aquells sectors de la població en perill d'exclusió social, i de manera particular les persones majors i població infantil que es troben en aquesta situació.

188. *En fer referència a les residències i centres de la tercera edat, crida l'atenció que el nombre de places públiques, tant de titularitat pròpia de la Generalitat com concertades, siga només el 49,8 % de les disponibles. El CES-CV considera que la Generalitat hauria de fer un esforç per a disposar d'una major oferta pública que done satisfacció a les necessitats de la població.*
189. *El CES-CV lamenta el nombre de defuncions per COVID-19 en les residències de persones majors de la Comunitat Valenciana i que fins a finals de febrer de 2021 representava el 29,67 % del total de defuncions. Els grups d'edat en què més morts s'han produït han sigut els de 80 a 89 anys i els de 90 o més anys; entre els dos grups representen el 82,7 % de morts en residències.*
190. *D'altra banda, pel que fa a l'aplicació de la Llei de dependència, el CES-CV destaca l'elevat percentatge de persones (quasi un 60 %) que té reconeguda la figura del cuidador o cuidadora no professional. En aquest sentit, recomana apostar per una millora en els serveis professionalitzats de manera que les persones en situació de dependència no hagen de recórrer en tan alt percentatge a les cures en l'entorn familiar.*
191. *El CES-CV entén que haurien de reforçar-se els programes d'emancipació i autonomia personal de joves extutelats, per a completar adequadament l'atenció que s'ha prestat a aquestes persones durant la seua situació de menors tutelats.*

En relació amb la pobresa i l'exclusió social:

192. *El CES-CV considera imprescindible que hi haja una dotació per als plans de lluita contra la pobresa infantil del pressupost necessari, i les administracions competents hauran d'invertir en polítiques de família i infància. A més, resulta necessari adoptar polítiques que permeten reduir els nivells de desigualtat, i de manera especial per a la població infantil que es trobe en aquesta situació.*
193. *Davant de la pobresa infantil, el CES entén que les administracions públiques haurien de tractar la pobresa infantil com una qüestió d'estat i convertir les polítiques de cura i protecció de la infància en una prioritat de tota la societat.*
194. *Així mateix, resulta imprescindible l'adopció de polítiques adequades que permeten reduir els nivells de desigualtat, pobresa i exclusió social amb la finalitat de garantir el compliment dels objectius 1 i 2 dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030, i aconseguir una alta cobertura dels pobres i dels més vulnerables.*
195. *En matèria de pobresa energètica, el CES-CV fa seues les recomanacions de la Unió Europea en el sentit d'actuar en l'eficiència energètica de les llars que en garantisca l'habitabilitat, una transició cap a un model energètic sostenible i que protegisca els sectors més vulnerables de la societat, i intensificar els esforços en la participació social en el desenvolupament dels plans nacionals d'energia i clima dels estats membres.*

20. VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Les dades estadístiques analitzades en aquest capítol mostren l'any 2020 una disminució de les denúncies i del nombre de víctimes, així com de les condemnes i de les ordres de protecció de les víctimes de violència de gènere, tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana. En 2020, el nombre de denúncies a la Comunitat Valenciana va disminuir un 8 % respecte a 2019, i va haver-hi un 7 % menys de casos en els quals la víctima es va acollir a la dispensa de l'obligació de declarar com a testimoni, el nombre de víctimes es va reduir un 9 %, les persones condemnades amb sentència ferma van disminuir un 16 % i el nombre d'ordres de protecció incoades es va reduir un 11 % respecte al 2019.

Els principals indicadors de la violència de gènere han disminuït en 2020, possiblement com a conseqüència directa de la crisi sanitària i les dificultats de les víctimes per a denunciar, especialment durant els mesos de confinament.

 LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE A LA COMUNITAT VALENCIANA			
INDICADOR	2020	2019	VARIACIÓ
Denúncies	21.954	23.932	-8 %
Renúncies (art. 419 L.E. CRIM.)	2.281	2.443	-7 %
Víctimes	20.897	22.957	-9 %
Persones condemnades amb sentència ferma	3.823	4.565	-16 %
Ordres de protecció.	5.504	6.210	-11 %
Telefonades al 016	9.400	8.339	+13 %

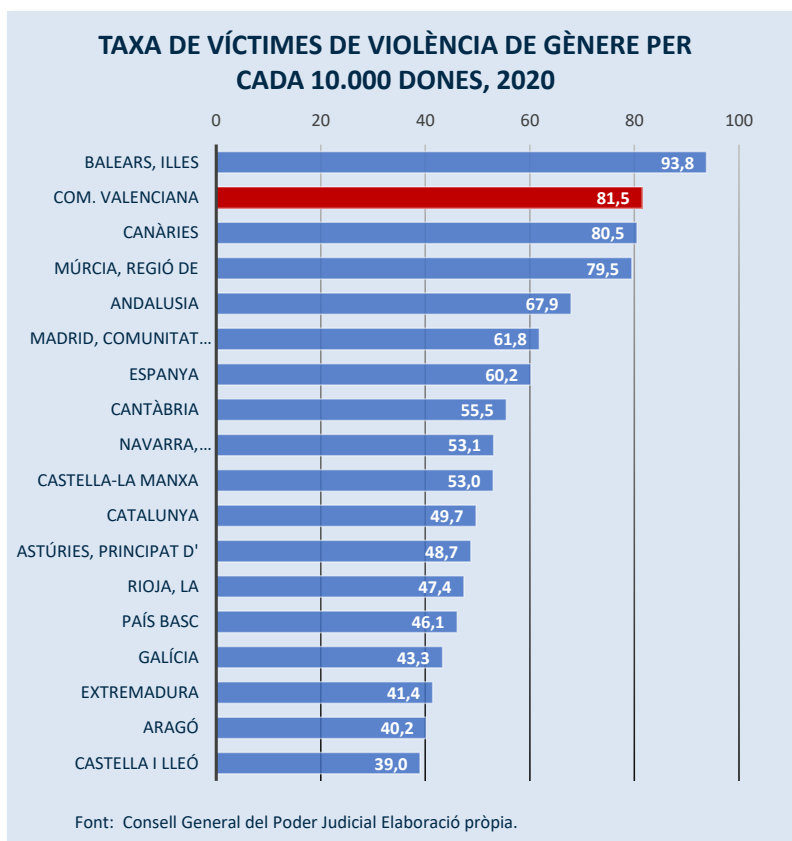
Elaborat pel CES - CV amb dades del CGPJ i de la Delegació del Govern contra la Violència de Gènere.

El descens estadístic dels principals indicadors de la violència de gènere, que contrasta amb l'augment del nombre de telefonades als serveis d'atenció a les dones (com es veurà després), possiblement és una conseqüència directa de la crisi sanitària i posa de manifest les dificultats que les víctimes han tingut per a denunciar enguany, i de manera especial durant els mesos de confinament, que són els que reflecteixen les

majors variacions en les estadístiques, i això a pesar que els jutjats de violència sobre la dona van continuar funcionant, ja que la seua activitat es va declarar essencial. Sens dubte la situació de les víctimes de violència de gènere enguany, sobretot durant els mesos de confinament i per a les que conviuen amb el seu presumpte agressor, ha sigut especialment complicada, ja que ha augmentat la seua vulnerabilitat emocional.

El total de denúncies presentades a Espanya ha sigut de 150.785, un 10,3 % menys que l'any anterior. El total de denúncies presentades a Espanya ha sigut de 150.785, un 10,3 % menys que l'any anterior. D'aquestes, 21.954, el 14,6 %, a la Comunitat Valenciana, i el 65 % d'aquestes últimes han sigut presentades per la mateixa víctima, un percentatge molt similar al de l'any anterior. La xifra total anual es tradueix en 60 denúncies al dia en la nostra comunitat. El percentatge de denúncies presentades per familiars o amics, un indicador revelador del suport o l'ajuda amb la qual compta la dona en la seua xarxa més pròxima, ha sigut tan sols del 2 % a Espanya i de l'1,8 % a la Comunitat Valenciana.

La Comunitat Valenciana va registrar 60 denúncies al dia per violència de gènere en 2020.

El nombre de víctimes que apareix en les denúncies ha sigut de 145.731 a Espanya, un 9,7 % menys que l'any passat, i d'aquestes 20.897 (un 9 % menys que l'any anterior) a la Comunitat Valenciana, que ha sigut en 2020 la segona comunitat amb major taxa de víctimes per cada 10.000 dones, darrere de les Illes Balears i seguida de Canàries i la Regió de Múrcia.

Una de cada quatre víctimes a Espanya sol·licita una **ordre de protecció** en els jutjats de violència sobre la dona; la ràtio és del 23 % en la nostra comunitat, un punt menys que l'any anterior. El total d'ordres de protecció sol·licitades a Espanya ha sigut de 42.624 (un 10 % menys que l'any anterior), i d'aquestes 5.504 corresponen a l'àmbit

judicial de la Comunitat Valenciana (un 11 % menys que l'any anterior). Un 86 % de les ordres sol·licitades en els jutjats de violència sobre la dona de la nostra comunitat han sigut finalment adoptades, percentatge similar al de l'any anterior i superior al de la mitjana espanyola, que és d'un 70,5 %.

Més del 78 % de les **mesures penals de protecció i seguretat** adoptades pels òrgans judicials de la Comunitat Valenciana han sigut ordres d'allunyament i prohibicions de comunicació, percentatge molt similar al d'Espanya. Resulta destacable l'augment, tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana, del nombre de dispositius electrònics de seguiment per al control dels condemnats amb penes d'allunyament, un 41 % i un 29 % més respectivament, respecte a l'any 2019.

El nombre de sentències en l'àmbit de la violència de gènere ha disminuït a Espanya i a la Comunitat Valenciana, però el percentatge de sentències condemnatòries ha augmentat en els dos territoris amb un rècord històric del 73 % a Espanya i del 75,4 % a la Comunitat Valenciana.

Si bé el nombre total de sentències dictades en l'àmbit de la violència de gènere pels òrgans judicials (jutjats de violència sobre la dona, jutjats penals i audiències provincials) ha disminuït en 2020 tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana, el percentatge de sentències condemnatòries ha augmentat en els dos territoris, i ha arribat a aconseguir un rècord històric del 73 % a Espanya i del 75,4 % a la Comunitat Valenciana.

El nombre de **menors jutjats** per delictes de violència sobre la dona, una dada d'especial interès i preocupació pel que fa al futur de la societat, ha disminuït a Espanya un 20 % en 2020 respecte a l'any anterior. A la Comunitat Valenciana han sigut enjudiciats amb imposició de mesures 36 menors en 2020, un menys que l'any anterior. Aquests 36 menors representen el 15 % del total dels jutjats a Espanya. Aquestes xifres ressalten la importància de la perseverança quant a accions de formació i sensibilització social.

El nombre d'usuàries actives a 31 de desembre del **servei telefònic ATENPRO** per a víctimes que ja han denunciat ha augmentat tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana, encara que en termes interanuals l'increment d'usuàries ha sigut més del doble a la Comunitat Valenciana (7 %) que a Espanya (3 %). Les telefonades al 016 han augmentat un 15 % a Espanya i un 13 % a la Comunitat Valenciana.

El nombre de telefonades i missatges als serveis d'atenció a les dones va augmentar considerablement, sobretot durant els mesos de confinament del primer estat d'alarma. Aquest fet contrasta amb el descens de les denúncies.

Resulta molt cridaner i revelador el fet que, mentre que les denúncies queien en tota Espanya especialment durant el confinament, les telefonades als serveis d'atenció a les dones van augmentar considerablement. Entre el 14 de març i el 31 de maig de 2020, les telefonades al 016 van augmentar un 41 % i els missatges de correu electrònic al mateix servei van augmentar un 450 %.

Les telefonades al número 900 d'atenció telefònica de la **Xarxa Centres Dona** han sigut 62.051 en 2020, un 18 % més que l'any anterior. L'any 2019, la Xarxa de Centres Dona de Castelló, València, Alacant, Dénia i Torreveija es va ampliar amb la posada en funcionament d'un nou model: els centres Dona Rural a les localitats de Yátova, Segorbe, Sant Mateu i Elda. Amb aquests, en l'actualitat la xarxa disposa de nou centres. Aquesta modalitat de centre ofereix assistència a les víctimes de violència de gènere dels municipis amb majors dificultats d'accés a aquest recurs, les zones rurals i d'interior de la Comunitat Valenciana. El servei es presta en el centre i també de manera itinerant, és a dir, les professionals que intervenen en l'atenció a les víctimes es desplacen al municipi de la dona i actuen en coordinació amb agents socials de la zona. El servei itinerant va quedar suspès durant els mesos de confinament per motius de salut pública.

En els centres Dona s'ha atés en 2020 un total de 6.687 dones víctimes de maltractaments físics, psíquics i sexuals, un 6 % més que l'any anterior. D'aquestes, 3.155 eren nous casos. Durant els mesos del primer estat d'alarma van ser ateses 3.511 dones, de les quals 795 acudien a aquest servei per primera vegada. El coronavirus COVID-19 ha fet necessari canviar el protocol d'assistència, i durant el confinament en cada cas es va valorar la urgència o gravetat i es va determinar si calia o no l'atenció presencial. Fora d'aquests casos, l'atenció es va realitzar de manera telefònica. Ha sigut destacable l'assessorament legal sol·licitat, a causa dels problemes que el confinament ha causat quant a les mesures civils dels fills i les filles d'aquestes dones.

Pel que fa a l'atenció psicològica als fills i les filles menors d'edat, durant l'any 2020, 487 menors, fills i filles de dones víctimes, han sigut atesos de manera grupal i/o individual en els centres Dona.

Resulten de particular interès les actuacions orientades a la **inserció laboral** de les dones dutes a terme en aquests centres. Del resultat de les derivacions i la intervenció professional realitzada amb 468 dones en els centres Dona, un 33 % d'elles ha trobat una ocupació durant l'any 2020. El tipus de contractació majoritària (98 %) ha sigut temporal.

El 75 % aproximadament de les dones ateses en les OAVD de la Comunitat Valenciana durant el confinament van ser víctimes de violència de gènere.

La xarxa d'**oficines d'Atenció a les Víctimes del Delicte (OAVD)** de la Generalitat ha assistit en 2020 10.881 dones amb expedient associat per violència de gènere, i d'elles 5.524 han sigut assistides per primera vegada enguany. Durant els mesos del primer estat d'alarma, la mitjana setmanal de víctimes de violència de gènere

ateses per primera vegada va ser de 58, la qual cosa representa un descens del 67 % respecte a la xifra mitjana setmanal de 2019, molt possiblement a causa de les restriccions i limitacions del confinament. Malgrat aquest descens quant a nous expedients, en el total de dones ateses en les oficines durant aquests mesos el 75 % aproximadament van ser víctimes de violència de gènere.

A més, 480 dones van ser ateses en 2020 a l'Oficina de Denúncies i Assistència a les Víctimes de Violència de Gènere, oficina posada en marxa a València l'any 2019.

En l'àmbit sanitari, la Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública, a través del **programa SIVIO**, fa una interessant cerca activa de casos entre les dones que acudeixen a la consulta per altres motius de salut, a més de l'atenció específica a dones que refereixen símptomes evidents de maltractament o les que presenten lesions sospitoses. En 2020, la pandèmia ha dificultat el cribratge universal, de manera que s'ha reduït notablement el nombre de participants (-54 %), així com els casos positius detectats, que han sigut 363, un 75 % menys que en 2019.

Quant a les **ajudes econòmiques**, en 2020 ha disminuït tant el nombre d'ajudes concedides en virtut de l'article 27 de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, com el nombre d'ajudes per a canvi de residència i el nombre d'ajudes de renda activa d'inserció. Totes han disminuït tant a la Comunitat Valenciana com a Espanya.

Durant el període de confinament es va intensificar l'ajuda que presten els **centres residencials** gestionats per la Direcció General de l'Institut Valencià de les Dones. Es van ampliar les places en cases d'acollida, amb quatre nous centres, consistents en una casa d'acollida i tres

Durant els mesos de confinament es va intensificar l'ajuda que presten els centres residencials gestionats per la Direcció General de l'Institut Valencià de les Dones, que van arribar a tindre 355 places.

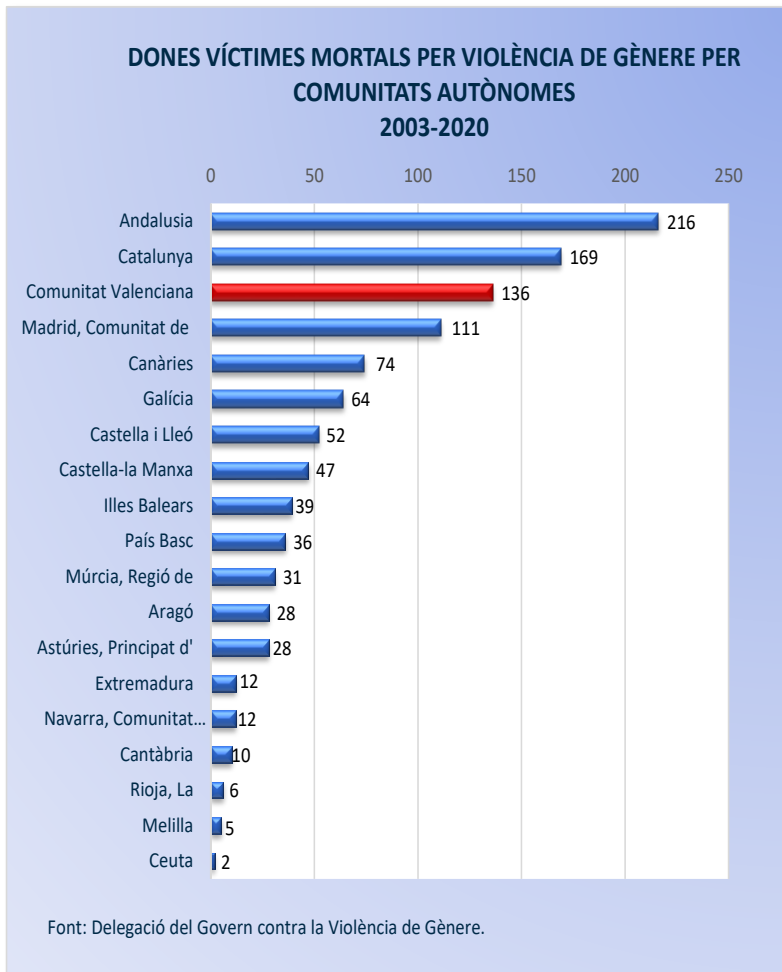
habitatges tutelats, amb un total de 355 places residencials durant el primer estat d'alarma distribuïdes per tota la Comunitat Valenciana. En aquests mesos de confinament van ser ingressades en centres residencials un total de 107 persones (74 dones i 33 menors a càrrec seu), 87 d'elles (81,3 %) per violència de gènere, 4 (3,73%) per tràfic de dones i 16 (14,96 %) per exclusió. En total, l'any 2020 van ser ingressades i ateses en els centres i habitatges un total de 412 dones i 271 fills i filles a càrrec seu. El 84 % d'aquestes dones va ingressar per violència de gènere.

Quant als **drets laborals**, d'una banda, ha augmentat tant a la Comunitat Valenciana com a Espanya el nombre de concessions d'autorització de canvi de residència a dones estrangeres víctimes de violència de gènere. D'altra banda, ha disminuït, tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana, el nombre de contractes bonificats i de substitució. La negociació col·lectiva també actua com a reforç i complement dels drets laborals de les víctimes: 27 convenis registrats a la Comunitat Valenciana en 2020 recullen clàusules amb mesures per a la protecció de dones treballadores víctimes de violència de gènere, que afecten 50.228 persones.

Respecte a les **mesures de prevenció** de la violència contra les dones, s'han tramitat durant l'any 2020 un total de 7 denúncies contra publicitat de caràcter vexatori o discriminatori, de les quals 3 s'han resolt amb la retirada de la publicitat; s'ha continuat amb els tallers impartits per dones supervivents de la violència de gènere, així com amb el programa d'intervenció amb agressors o potencials agressors. La Xarxa Valenciana d'Igualtat ha realitzat 9.276 accions de prevenció de la violència de gènere en 2020.

D'acord amb el cinquè objectiu de desenvolupament sostenible de l'Agenda 2030 de l'ONU, a la Comunitat Valenciana, acabar amb la violència de gènere i amb qualsevol mena de violència sobre la dona s'ha convertit en un objectiu transversal per a aconseguir a través de les polítiques públiques. En aquesta línia, **el Pacte valencià contra la violència de gènere i masclista**, que ha complit el setembre de 2020 tres anys des de la seua signatura, compta amb un grau d'execució del 84 %, amb 200 mesures executades o en execució permanent, 51 en procés i 47 sense desenvolupar.

Quaranta-cinc dones i tres menors, dos fills i una filla han sigut assassinats en 2020 a Espanya per violència de gènere a mans de les seues parelles o exparelles, cinc a la Comunitat Valenciana. De 2003 a 2020, un total de 1.078 dones han sigut assassinades, 136 d'elles a la Comunitat Valenciana, la tercera comunitat amb més casos darrere d'Andalusia i Catalunya.

Cinc dones han sigut assassinades a la Comunitat Valenciana en 2020 per violència de gènere.

El Comitè, després de l'anàlisi i valoració de les dades exposades en aquest extens capítol que recull les importants actuacions de les diferents administracions que intervenen en aquesta matèria socialment tan sensible, formula les següents **observacions i recomanacions:**

196. *El Comitè Econòmic i Social considera que els assassinats de dones són l'expressió més atroz de la violència de gènere. D'entre totes les formes de violència de gènere, mereix un especial esment i la major de les repulses, per tractar-se de la més brutal i inacceptable de les seues manifestacions, la dels assassinats de dones i els seus fills i filles a mans d'homes. Per a aquesta institució la situació és alarmant. Per això s'insta l'Administració perquè es doten recursos i s'adopten mesures, polítiques i disposicions que garantisquen de manera eficaç la protecció de les dones i la prevenció, incidint en la formació i sensibilització de tota la societat, especialment de les persones professionals que hagen d'intervindre-hi. Al mateix temps, hauria de garantir-se una resposta de la justícia adequada i eficient davant de la màxima gravetat d'aquests actes.*

197. *El Comitè, atés l'important volum de sentències dictades i altres tràmits processals incoats, considera que haurien de reforçar-se els jutjats de violència sobre la dona,*

amb la finalitat d'agilitar els tràmits de manera que la dona víctima pugua aconseguir, com més prompte millor, l'estabilitat anímica que li permeta reconstruir la seua vida.

- 198. Així mateix, a la vista de la importantíssima gestió encomanada i desenvolupada per l'Institut Valencià de les Dones, el Comité considera que hauria de ser reforçat tant en matèria de personal com en la dotació econòmica que possibilita la més ràpida i millor atenció a aquestes dones víctimes de la violència de gènere.*
- 199. A la vista de l'escàs ús, tant a escala autonòmica com estatal, del conjunt de recursos, prestacions i drets laborals que assisteixen les víctimes, el Comité considera que cal garantir i assegurar la difusió d'aquests, parant especial atenció a l'exercici de drets laborals, econòmics i prestacions de Seguretat Social que recull la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, a fi que es pugua fer un ús adequat d'aquests drets.*
- 200. El Comité Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana considera que la inserció sociolaboral de les dones víctimes de violència de gènere és insuficient. Del 33 % de les dones que ha aconseguit ocupació, el 98 % ha sigut amb contractació temporal. A la vista de les dades de què es disposa, cal assenyalar l'oportunitat que un lloc de treball estable pot reportar per a la normalització de la vida d'una dona i dels seus fills i filles, per la qual cosa la bonificació d'aquestes contractacions hauria d'incentivar essencialment l'estabilitat. El CES-CV entén que, per a aconseguir l'objectiu d'autonomia econòmica, laboral i personal d'aquestes dones, és necessari que s'incremente el nombre de contractes i el caràcter indefinit d'aquests.*
- 201. Així mateix, el Comité vol assenyalar la importància de la negociació col·lectiva, inclosos els plans d'igualtat, com a instrument per a millorar i complementar la protecció dels drets laborals de les víctimes de violència de gènere.*
- 202. Finalment, el Comité Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana, molt sensibilitzat amb el medi rural i atesa la suspensió del servei itinerant que es va produir enguany durant el confinament, recomana la potenciació de l'ús de les noves tecnologies en els centres Dona Rural i Interior que presten assistència a les víctimes de violència de gènere dels municipis amb majors dificultats d'accés a aquest recurs.*

VIOLÈNCIA DE GÈNERE- INDICADORS COMUNITAT VALENCIANA				
Indicador	2019	2020	Variació	Font
Dones víctimes (amb ordre de protecció/m.c.)	4.909	4.473	↓	INE: assumptes incoats
Nre. de víctimes	22.957	20.897	↓	Consell General del Poder Judicial
Ordres de protecció incoades	6.210	5.504	↓	Consell General del Poder Judicial
Persones condemnades amb sentència ferma	4.565	3.823	↓	INE
Persones jutjades	3.520	3.006	↓	Consell General del Poder Judicial
Menors jutjats	37	39	↑	Consell General del Poder Judicial
Nre. de dones víctimes mortals	7	5	↓	Ministeri d'Igualtat
Taxa de víctimes per cada 10.000 dones	90	82	↓	Consell General del Poder Judicial
Denúncies per violència de gènere:				
- Total de denúncies	23.932	21.954	↓	
- Renúncies a l'obligació de declarar (art. 416)	2.443	2.281	↓	Consell General del Poder Judicial
- % denúncies de la CV sobre el total a Espanya	14,2%	14,6%	↑	
Telefonades al 016	8.339	9.400	↑	Delegació del Gov. contra la VG
Usuàries actives del servei ATENPRO	2.988	3.193	↑	Delegació del Gov. contra la VG
Programa SIVIO:				
- Casos positius	1.423	363	↓	Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública
- Dones cribrades	96.947	44.873	↓	
Sistema de seguiment integral:				
. Total de casos actius	9.451	9.930	↑	
. % respecte al total nacional	15,4%	15,6%	↑	Ministeri d'Igualtat. Butlletí Estadístic: Violència de Gènere
. Dones amb dispositius elèctr. de seguiment	214	277	↑	
. % de dones amb dispositius / total nacional	13,6%	12,5%	↓	
Concessions d'autorització i treball a dones estrangeres víctimes de violència de gènere	158	391	↑	Ministeri d'Hisenda
Ajudes per a canvi de residència	473	349	↓	SEPE
Nre. perceptores RAI (ref. 30 setembre)	4.645	3.977	↓	Delegació del Gov. contra la VG
Ajudes econòmiques art. 27 Llei integral VG 2004	161	128	↓	DG Institut Valencià de les Dones
Contractes de substitució	42	18	↓	SEPE
Contractes bonificats	256	99	↓	SEPE
Convenis amb clàusules per a la protecció de les víctimes:				
- Nre. convenis	41	27	↓	Ministeri de Treball i Economia Social
- Nre. persones afectades	129.645	50.228	↓	
Centres Dona 24H:				
- Casos atesos primera vegada	3.206	3.155	↓	D.G. Institut Valencià de les Dones
- Nre. dones inserides en el mercat laboral	196	153	↓	
Expedients VG atesos per 1a vegada a les OAVD	9.161	5.524	↓	Conselleria de Justícia, Interior i A. P.
Nre. de jutjats de violència sobre la dona	16	16	→	Guia de l'Admin. de Justícia

Elaborat pel CES-CV.

21. SOCIETAT DIGITAL

En aquest capítol s'analitzen en cinc apartats l'estat de les infraestructures TIC a la Comunitat Valenciana, els indicadors de la societat de la informació en les llars, les empreses i centres docents i el grau d'avanç del Pla de transformació digital de la Generalitat Valenciana.

En 2020 la digitalització o transformació digital ha sigut un assumpte d'especial rellevància a causa de la seua evolució a causa de la pandèmia provocada per la COVID-19. El confinament de la població i les restriccions de mobilitat han tingut com a resultat que la tecnologia s'haja convertit en protagonista en les llars des dels quals s'ha hagut de treballar, assistir a classe i adquirir béns i contractar serveis.

La pandèmia ha potenciat el teletreball, l'educació a distància o no presencial i les compres en línia. Així, segons les dades de l'Enquesta de població activa, abans de l'estat d'alarma declarat per la pandèmia de la COVID-19, només un 8,54 % de les persones ocupades de la Comunitat Valenciana utilitzava el teletreball l'any 2019, l'any 2020 l'utilitzaven el 12,93 %, la qual cosa suposa un increment interanual del 46,49 %. Quant a l'educació en línia, des que es va decretar l'estat d'alarma el 14 de març de 2020 tant els col·legis d'ensenyament primari i secundari com les universitats valencianes van haver de passar d'una docència presencial a una docència en línia que ha suposat dificultats tant per al professorat com per a l'alumnat. Les compres en línia també han augmentat a la Comunitat Valenciana, en particular la compra d'ordinadors, tauletes tàctils, telèfons mòbils o accessoris, que ha augmentat en 6,3 punts, o la compra d'articles esportius, que ha augmentat en 10,2 punts.

Aquesta situació ha deixat palesa l'existència de bretxes **digitals** —d'accés, d'ús i de qualitat d'ús— a les quals ens referirem al llarg d'aquest capítol. La desigualtat en l'accés a Internet i les TIC es coneix com a bretxa digital, la bretxa digital d'accés **es refereix** a les possibilitats que tenen les persones d'accedir a aquest recurs, tenint en compte, entre altres causes, les diferències socioeconòmiques entre les persones; la bretxa d'ús fa referència a la falta de competències digitals que impedeix el maneig de la tecnologia, i la bretxa de qualitat d'ús es produeix quan no es tenen els coneixements per a fer un bon ús de la xarxa i traure-li el major partit possible.

La transformació digital serà fonamental en la recuperació i el desenvolupament econòmic i social de la Comunitat Valenciana. La seua importància es reflecteix en l'Estratègia digital europea²⁸, en el Pla Espanya digital 2025²⁹, en el Pla estatal de

²⁸https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf

L'Estratègia digital europea preveu una sèrie d'accions dirigides a generar un marc adequat perquè l'ús de les tecnologies digitals beneficie la ciutadania, les persones treballadores i les empreses, mitjançant un enfocament sostenible.

²⁹https://portal.mineco.gob.es/RecursosArticulo/mineco/prensa/ficheros/noticias/2018/Agenda_Digital_2025.pdf

El Pla Espanya digital 2025 recull un conjunt de mesures i inversions tendents a garantir una connectivitat digital adequada per a la totalitat de la població; desenvolupar el desplegament de la tecnologia 5G; reforçar les

recuperació, transformació i resiliència de l'economia³⁰, i en l'Estratègia valenciana per a la recuperació presentada el desembre de 2020, que preveu destinar el 29,1 % dels seus recursos (3.600 milions d'euros) a la transició digital.

Encara que la Comunitat Valenciana millora en quasi tots els indicadors de les TIC en les llars l'any 2020 respecte a l'any anterior, la pandèmia ha fet més visibles les bretxes digitals de tota mena que hi ha a la Comunitat Valenciana.

D'aquesta manera, s'aprecia com encara hi ha un nombre important de llars que no té accés a ordinadors, l'accés a Internet augmenta com més gran és la grandària dels municipis i disminueix en aquelles famílies amb rendes més baixes. Amb les dades també es constata que com menys estudis es tenen menys es fa servir Internet, de la franja d'edat de 16 a 74 anys, només el 40 % dels homes i un 55,8 % de dones sense estudis fan servir Internet.

Sobre aquest tema, el CES-CV valora positivament la creació de l'Observatori de Bretxa Digital, amb les seues cinc línies d'investigació: territori, gènere, diversitat funcional, bon ús de les TIC i generacional.

L'any 2020 la majoria dels indicadors tant en les llars com en les empreses augmenten i estan per damunt de la mitjana nacional en molts dels casos.

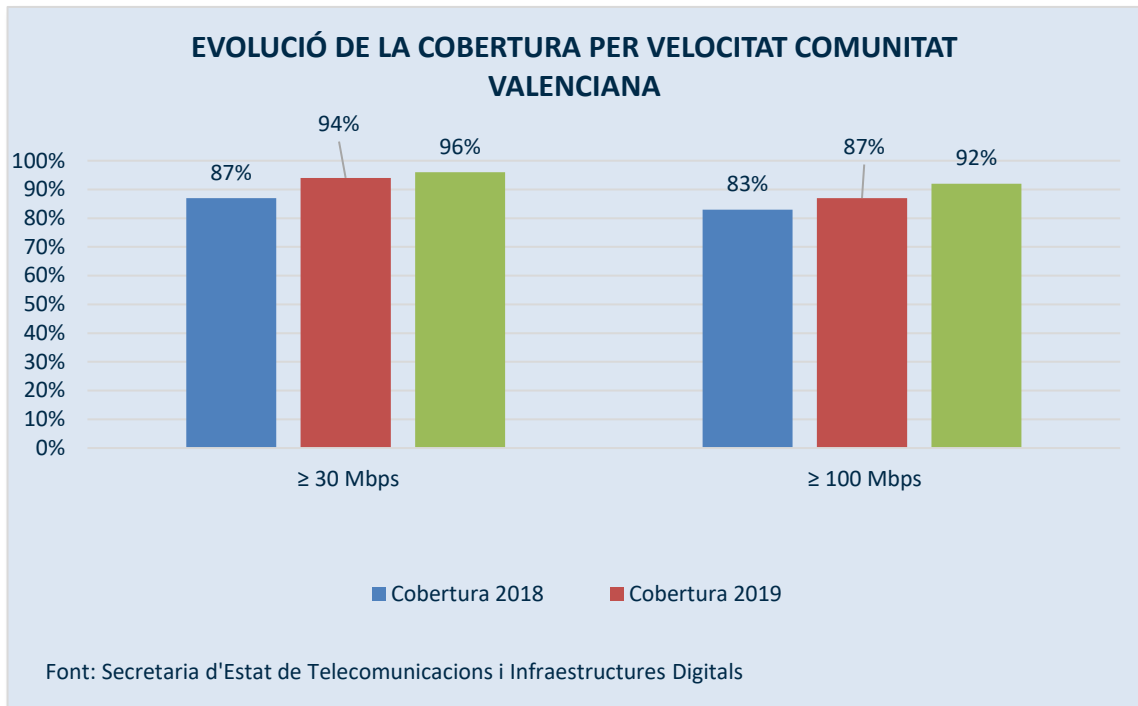
El CES-CV valora positivament l'augment d'ordinadors en les llars valencianes fins a aconseguir el 81,1 % d'aquests, percentatge superior en 1,1 punts al de l'any anterior. Encara que el percentatge és alt, encara hi ha un 18,9 % de la població sense accés a ordinador o tauleta en les seues llars. Això sens dubte ha dificultat tasques com el teletreball o la formació en línia. D'altra banda, el 99,9 % dels habitatges tenen telèfon mòbil.

La pandèmia ha provocat un canvi en les compres que es fan per Internet. A la Comunitat Valenciana han augmentat aquest últim any les compres de roba, sabates i accessoris, el lliurament de menjars de restaurants i la compra d'articles esportius, i ha disminuït la compra de viatges i hotels.

D'altra banda, el CES-CV valora molt positivament l'increment en la **cobertura** per a la prestació de serveis de banda ampla des d'una ubicació fixa a velocitats de 100 Mbps, i ha augmentat un 96,52 % el nombre de municipis que tenen rang de cobertura superior al 90 %, ha passat de 148 municipis en 2019 a 291 l'any 2020.

competències digitals de les persones treballadores i el conjunt de la ciutadania; reforçar la capacitat en ciberseguretat; impulsar la digitalització de les administracions públiques; accelerar la digitalització de les empreses; accelerar la digitalització del model productiu; afavorir el trànsit cap a una economia de dades garantint la seguretat i privacitat i aprofitant les oportunitats que ofereix la intel·ligència artificial, i garantir els drets de la ciutadania en el nou entorn digital.

³⁰ https://www.lamoncloa.gob.es/temas/fondos-recuperacion/Documents/30042021-Plan_Recuperacion_%20Transformacion_%20Resiliencia.pdf

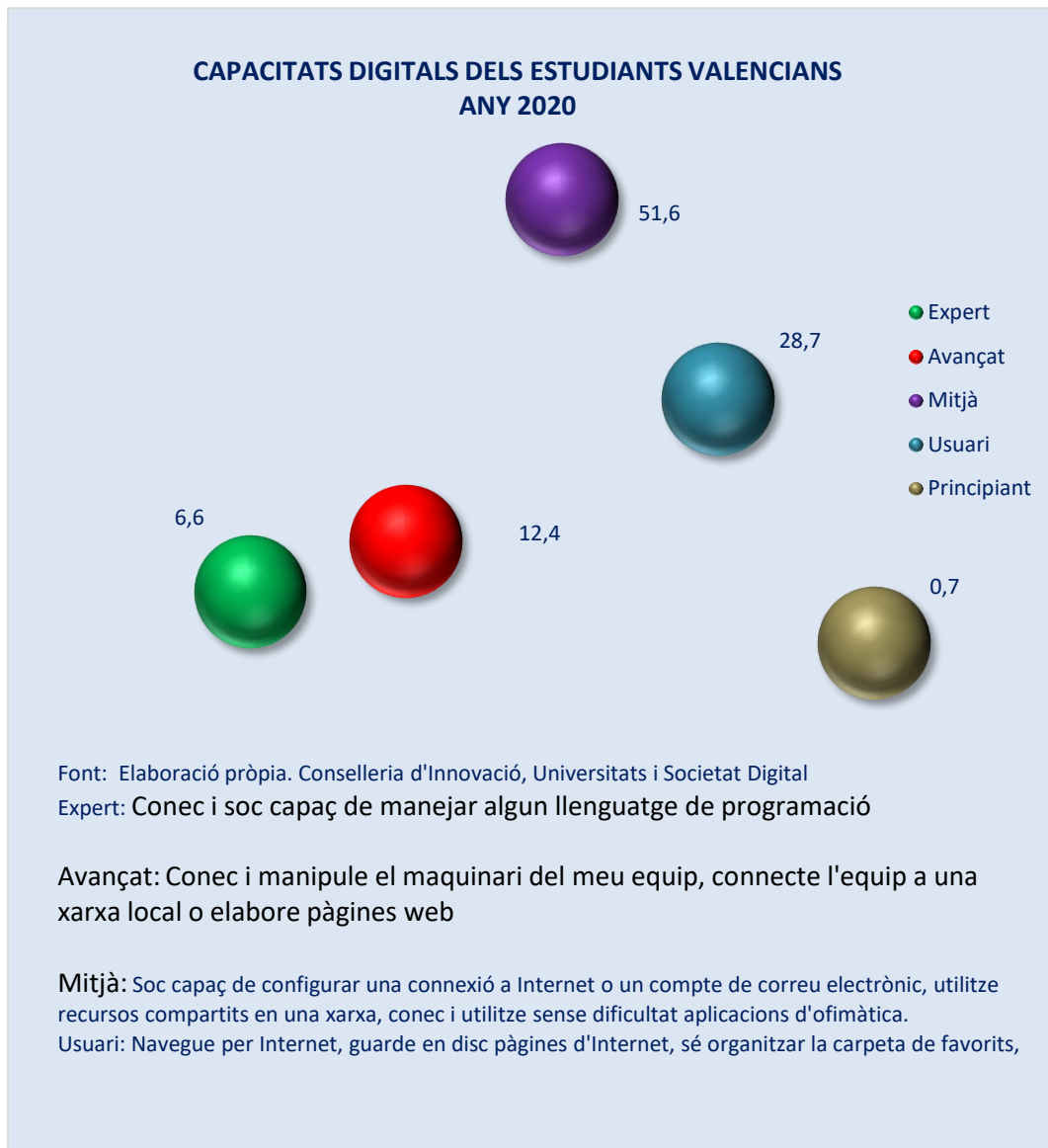
Les empreses de 10 o més treballadors de la Comunitat Valenciana estan per damunt de la mitjana nacional en molts dels indicadors TIC recollits en aquest capítol de la memòria, en mesures de seguretat TIC, en anàlisi de *big data* i en ús de mitjans socials per motius de treball.

Un altre dels impactes de la pandèmia ha sigut la **manera de treballar**. A la Comunitat Valenciana hi ha hagut un augment l'any 2020 del 46,49 % respecte a l'any anterior de les persones ocupades teletreballant algun dia de la seua jornada. Sobre aquest tema, es valoren positivament les ajudes d'IVACE Digitalitza-CV Teletreball, l'objectiu de les quals ha sigut desenvolupar projectes consistents en la implantació i posada en marxa d'eines de teletreball per a pimes amb seu social o establiment de producció situats a la Comunitat Valenciana.

Segons les dades analitzades en l'apartat sobre indicadors en **centres docents no universitaris**, la Comunitat Valenciana està per davall de la mitjana nacional en la majoria dels principals indicadors de tecnologia, tant en els col·legis públics com en els privats, sent destacable en 2020 el reforç de la plataforma educativa digital i la formació a distància mitjançant un conveni amb Microsoft que facilitarà l'accés a un entorn d'aprenentatge en el núvol posat a disposició del professorat i l'alumnat de la Comunitat Valenciana.

També destaca que més de la meitat de l'estudiantat de les universitats públiques valencianes considera que té un nivell mitjà en competències digitals. Únicament un 0,7 % d'aquest estudiantat reconeix no tindre capacitats digitals. Per sexe, el 13,7 % dels homes consideren que el seu nivell és d'expert, davant del 2,8 % de les dones. Aquesta tendència es repeteix amb el nivell avançat, el 18,7 % dels homes consideren que el

tenen, davant del 9,0 % de les dones. Passa el contrari en el nivell usuari, en què més dones, el 34,1 %, consideren que el tenen, davant del 18,6 % dels homes.

Amb la irrupció de la pandèmia pràcticament es va passar d'una docència presencial a una docència en línia, la qual cosa va fer paleses les dificultats de l'estudiantat per a adaptar-s'hi. La precipitació de la mesura va tensionar els processos d'aprenentatge de les universitats alhora que va demostrar la resiliència de tot el sistema valencià d'educació superior.

En l'àmbit de l'Administració destaca l'evolució favorable de la majoria d'indicadors del Pla de transformació digital de la Generalitat 2016-2020, emmarcat en l'Agenda Digital de la Comunitat Valenciana, i es constata que han augmentat els tràmits

realitzats, les notificacions electròniques, els codis segurs de verificació, els accessos a carpeta ciutadana, l'ús de port@firmas, els serveis de verificació, les anotacions registrals enviades per SIR i l'ús de Cla@ve, entre altres.

Així mateix, el CES-CV valora positivament l'aposta de la Generalitat amb l'Institut d'Intel·ligència Artificial en la lluita contra la pandèmia (especialment la Unitat Ellis Alicante), en utilitzar el model computacional del comportament humà per a la gestió i detecció precoç del virus COVID-19 amb la creació d'aplicacions de rastreig de contactes per a determinar patrons de socialització i comportaments del virus a les nostres ciutats, al qual s'ha atorgat a més un caràcter de reconeixement internacional, i el desenvolupament del nou sistema economicofinancer de la Generalitat i els seus organismes autònoms, NEFIS, una eina que permetrà millorar l'eficiència i la transparència en la gestió dels recursos.

En conseqüència, el CES-CV fa les següents **recomanacions**:

203. *Com en edicions anteriors, el CES-CV considera necessari que es continuen impulsant les mesures tendents a afavorir la digitalització en tots els àmbits, amb la finalitat d'eliminar qualsevol tipus de bretxa digital per raó geogràfica, generacional, cultural o de gènere, per tractar-se d'un factor imprescindible per a la transformació del model productiu valencià i el desenvolupament d'una economia sostenible. En aquest sentit, és palesa la necessitat d'avançar en la transformació digital de diferents sectors com l'agroalimentari, energètic, transport, turisme i comerç³¹.*
204. *Per això, el Comité acull amb satisfacció que l'Estratègia valenciana de recuperació preveja la transició digital com un dels seus pilars bàsics i recomana el desenvolupament immediat d'una estratègia valenciana de digitalització, ocupació i formació en els termes previstos en l'Acord social per la reconstrucció de la Comunitat Valenciana ("Acord Alcem-nos"), aprofitant l'oportunitat que brinden els fons estructurals i d'inversió europeus i els fons Next Generation.*
205. *En particular, en relació amb l'ús de TIC en les llars, el CES-CV considera imprescindible estendre la connectivitat a totes les llars valencianes i promoure la inclusió digital de la ciutadania mitjançant programes de formació en competències digitals i alfabetització i inclusió digital, amb la finalitat de reduir la desigualtat que hi ha en aquest àmbit a la Comunitat Valenciana, ja que hi ha un alt percentatge de persones, al voltant del 33 %, que no posseeixen competències informàtiques.*
206. *També s'ha de continuar promovent l'extensió de xarxes de telecomunicacions en els diferents territoris de la Comunitat Valenciana i, especialment, en aquells en risc de despoblació i en les àrees industrials.*
207. *El CES-CV valora l'esforç realitzat per ampliar l'accés a xarxes amb velocitat mínima establida a la Comunitat Valenciana, si bé encara hi ha un ampli marge de millora en*

³¹ Vegeu Informe 01/2021. La digitalització de l'economia. Actualització de l'Informe 3/2017, Consell Econòmic i Social d'Espanya.

aquells municipis que es troben en risc de despoblació. A més, considera que la cobertura de xarxes de banda ampla en aquests municipis possibilitaria l'atracció de població que utilitza l'eina de teletreball.

208. En aquest àmbit, el CES-CV també considera essencial aprofundir en l'obtenció de dades per a l'estudi i tractament dels problemes físics i psíquics que planteja l'ús de les noves tecnologies, tant en l'àmbit personal com en el laboral.

209. Quant a l'ús de tecnologies de la informació en les empreses, el Comité entén necessari implementar urgentment un pla de digitalització de les pimes valencianes, sobretot de les més xicotetes, i la concessió d'ajudes per a l'adaptació tecnològica de professionals autònoms i persones treballadores.

Així mateix, cal adoptar les mesures necessàries per a incrementar el nombre de professionals amb competències TIC i, especialment, formar professionals en competències de ciberseguretat, alhora que es continua desenvolupant estratègies per a garantir una transformació digital cibersegura³².

D'altra banda, ha d'impulsar-se la formació contínua de les persones treballadores i del personal directiu en competències digitals per a fer front a les demandes actuals de la societat i el mercat.

210. En relació amb l'increment generalitzat del teletreball a conseqüència de la pandèmia, crida l'atenció l'augment exponencial en les dones del 71,40 % respecte a l'any anterior (davant del 28,70 % en els homes). Per això, el CES-CV considera necessari que s'articulen mesures de contrapés perquè el teletreball no siga considerat una mesura de conciliació.

211. Especial consideració requereix el foment de la utilització de tecnologia en l'àmbit educatiu i el consegüent increment de les competències digitals d'alumnes de la Comunitat Valenciana. Per a això, el Comité considera necessari reformar el pla d'estudis dels ensenyaments generals per a incloure-hi les competències digitals que necessita l'estudiantat i reforçar les habilitats del professorat, així com facilitar la disponibilitat de dispositius electrònics i dotar els centres de les infraestructures necessàries per a un correcte desenvolupament de l'ensenyament. Especialment, han de dissenyar-se estratègies des dels primers nivells educatius per a incrementar el nombre de xiquetes que adquireixen competències digitals i les dones que cursen estudis STEM.

212. En relació amb la digitalització de l'Administració, el CES-CV recomana continuar renovant les infraestructures de telecomunicacions, reforçar la tasca d'ISTEC com a impulsor de les TIC i la digitalització a la Comunitat Valenciana i continuar fomentant

³² Vegeu Dictamen INT/930 CESE "L'estratègia de ciberseguretat de la UE per a la dècada digital".

l'ús de la intel·ligència artificial i altres tecnologies, en el marc de la normativa europea (Proposta de reglament europeu sobre intel·ligència artificial³³).

213. En aquest àmbit, té gran importància la modernització i digitalització del sistema sanitari i el desenvolupament de la innovació a la nostra comunitat, tal com s'ha vist en els capítols corresponents³⁴.

214. El CES-CV valora positivament el notable increment de certificats electrònics emesos i recomana a l'Administració que faci els esforços necessaris per a una màxima implantació d'aquests.

215. Finalment, cal esmentar el problema que suposa que el 9,45 % de les persones internautes tinga problemes per a fer tràmits electrònics, ja siga per desconeixement, per falta d'habilitat o per problemes en l'ús de claus i signatures. Aquest és un problema important per a gran part de la població que no pot realitzar moltes de les gestions que actualment només es poden tramitar per via telemàtica. Seria fonamental en aquest sentit habilitar més vies de tramitació presencial per a alguns col·lectius i, al seu torn, informació de gestió electrònica i campanyes informatives i formatives en l'ús de l'administració electrònica.

³³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/proposal-regulation-laying-down-harmonised-rules-artificial-intelligence-artificial-intelligence>

³⁴ Capítol 2, apartat 3, "R+D+i", i capítol 16, "Sanitat".

22. OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE (ODS)

L'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar el 25 de setembre de 2015 l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible amb l'objectiu d'establir les bases d'una transformació global que portara cap a models de desenvolupament inclusius i sostenibles, a escala nacional i internacional. L'Agenda gira al voltant de cinc eixos centrals: Persones, planeta, prosperitat, pau i aliances, i està integrada per 17 objectius i 169 metes, i aborda i incorpora de manera equilibrada les tres dimensions del desenvolupament sostenible: econòmica, social i mediambiental.

El CES-CV considera que l'Agenda 2030 proposa un model per a aconseguir una prosperitat compartida en un món sostenible i, per això, s'ha sumat a aquest compromís incorporant l'evolució d'una sèrie d'indicadors que permeten donar una visió del grau de compliment amb els objectius i metes previstes en l'Agenda 2030 a escala autonòmica. En aquest sentit, el Comité estima que la pandèmia de la COVID-19 està tenint un fort impacte en l'Agenda 2030 i, lògicament, això s'ha reflectit en els importants canvis que s'han produït en aquests indicadors l'any 2020.

En aquest context, el CES-CV entén que la pandèmia de la COVID-19 ha generat una crisi sanitària, econòmica i social de greus conseqüències per a la ciutadania i és possible que encara en aquests moments no se'n puguen percebre els efectes íntegrament.

El CES-CV valora positivament que en 2020 s'hagen determinat i aprovat definitivament les competències en matèria d'ODS en l'àmbit de la nostra comunitat, la qual cosa permetrà coordinar, impulsar i fer el seguiment i l'avaluació de la consecució dels objectius de l'Agenda 2030.

A més, el CES-CV valora el compromís del sector empresarial i de l'economia social amb l'Agenda 2030, a través de la incorporació i el desenvolupament de mesures específiques d'aplicació relacionades amb els ODS en les seues dinàmiques i processos.

El Comité Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana és conscient que l'Agenda 2030 ha proposat un model per a aconseguir una prosperitat compartida en un món sostenible, en el qual totes les persones puguen portar una vida productiva i pacífica en un planeta sa. Per això, l'any passat el Comité es va sumar a aquest compromís i va incorporar en la memòria aquest capítol dedicat explícitament als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), posant l'accent principalment en el compliment de determinats indicadors en l'àmbit de la nostra comunitat³⁵, que permeten donar una visió del grau de compliment amb els objectius i metes previstes en l'Agenda 2030 a escala autonòmica. Per a aprofundir en aquest compromís, enguany per primera vegada es recull, al llarg dels seus capítols, una sèrie de quadres en els quals s'identifiquen, quan és possible, les valoracions i les recomanacions que efectua el CES-

³⁵ S'ha pres com a referència el "Mapa de seguiment a la Comunitat Valenciana sobre els ODS. 2018"

CV relacionades amb els indicadors dissenyats per al seguiment de l'Agenda 2030, classificats per objectius i metes.

El CES-CV considera que serà necessari un gran esforç per part de les administracions públiques i del conjunt de la ciutadania per a avançar en la recuperació de la crisi. En aquest context, el Comitè entén que l'Agenda 2030 ha pres més rellevància i que és un pilar essencial per a abordar la reconstrucció social i econòmica de la nostra comunitat, sense oblidar altres grans objectius com l'emergència climàtica i la desigualtat.

El Comitè recomana que, després de l'aprovació definitiva de les competències en matèria d'ODS en la nostra comunitat, els òrgans de participació com l'Alt Consell Consultiu per al Desenvolupament Sostenible, del qual forma part el CES-CV, desenvolupen les seues funcions i permeten, entre altres aspectes, el seguiment i l'avaluació de la consecució dels ODS a la Comunitat Valenciana.

A continuació es relacionen els quadres que al llarg de la memòria recullen les valoracions i recomanacions del CES-CV vinculades amb algunes de les metes dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

VALORACIONS I RECOMANACIONS

**DEL CES-CV RELACIONADES AMB ELS
OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE**

1 FIN DE LA POBREZA

ODS 1. FI DE LA POBREZA

Erradicar la pobresa en totes les seues formes arreu del món

Per a 2030, reduir almenys a la meitat la proporció d'homes, dones, xiquets i xiquetes de totes les edats que viuen en la pobresa en totes les seues dimensions segons les definicions nacionals

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 19: PROTECCIÓ SOCIAL

- Descens experimentat en les taxes de pobresa i exclusió social per a 2019.
- La Comunitat Valenciana es troba 3 punts per damunt de la taxa mitjana de risc de pobresa monetària i 1,7 punts per damunt de la taxa mitjana de pobresa o exclusió social.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 19: PROTECCIÓ SOCIAL

- La pobresa infantil ha de tractar-se com una qüestió d'estat, i les polítiques de protecció de la infància han de ser una prioritat per a tota la societat.
- Resulta imprescindible dotar els plans de lluita contra la pobresa i pobresa infantil del pressupost necessari, i les administracions competents han d'invertir en polítiques de família i infància.
- En general, són necessàries majors inversions i l'adopció de polítiques adequades que permeten reduir els nivells de pobresa, desigualtat i exclusió social.

META 1.3 **Posar en pràctica a escala nacional sistemes i mesures apropiades de protecció social per a tots, inclosos nivells mínims, i, per a 2030, aconseguir una àmplia cobertura dels pobres i els vulnerables**

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 19: PROTECCIÓ SOCIAL

- D'àmbit nacional, destaca la prestació especial Ingrés Mínim Vital, ajuda dirigida a previndre el risc de pobresa i exclusió social de les persones que viuen soles o estan integrades en una unitat de convivència i que manquen de recursos econòmics bàsics per a cobrir les seues necessitats bàsiques.
- En el marc del sistema públic de serveis socials de la Comunitat Valenciana figura la Renda Valenciana d'Inclusió, per la qual es garanteix el dret subjectiu a una prestació econòmica per a cobrir les necessitats bàsiques a la unitat de convivència que manque dels recursos econòmics suficients per a la cobertura d'aquestes.
- Es valora positivament l'esforç econòmic en matèria de serveis socials i l'esforç en matèria pressupostària, per a la posada en funcionament de la Renda Valenciana d'Inclusió, que amplia i millora les prestacions de la Renda Garantida de Ciutadania, així com la posada en funcionament de la prestació de l'Ingrés Mínim Vital.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 19: PROTECCIÓ SOCIAL

- Resulta urgent i necessària la intensificació de polítiques de protecció social i actuacions integrals que combaten les desigualtats socials.
- Han d'habilitar-se els recursos econòmics i humans que es necessiten per a atendre tots aquells sectors de la població en perill d'exclusió social.
- Ha de prestar-se una especial atenció, de manera particular, a les persones majors i a la població infantil que es trobe en perill d'exclusió social.

META 1.4 **Per a 2030, garantir que tots els homes i dones, en particular els pobres i els vulnerables, tinguen els mateixos drets als recursos econòmics, així com accés als serveis bàsics, la propietat i el control de les terres i altres béns, l'herència, els recursos naturals, les noves tecnologies apropiades i els serveis financers, incloent-hi el microfinançament**

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- Augment del PIB per càpita en 2019, última dada disponible, però previsiblement una disminució a conseqüència de la pandèmia en 2020, així com la resta d'indicadors de rendes mitjanes.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- Transformació modernitzadora de l'estructura productiva valenciana, actuant sobre els sectors productius clau, per a pal·liar les febleses de l'economia valenciana que s'han aguditzat amb aquesta crisi sanitària, econòmica i social, com la previsible reculada del nivell de renda per habitant en 2020.

2 HAMBRE CERO 	ODS 2. NUTRICIÓ I AGRICULTURA SOSTENIBLE Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i una millor nutrició, i promoure l'agricultura sostenible
<p>Per a 2030, posar fi a la fam i assegurar l'accés de totes les persones, en particular els pobres i les persones en situacions vulnerables, inclosos els lactants, a una alimentació sana, nutritiva i suficient durant tot l'any</p>	
<p>VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Augment de la renda agrària 	
<p>RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Millorar els canals de comercialització, incentivar la introducció de noves tecnologies i les inversions innovadores, per a elevar la competitivitat del sector agrari i facilitar l'accés de les activitats agroalimentàries a nous mercats, la qual cosa milloraria els seus resultats econòmics i mediambientals i permetria mantindre l'ocupació existent en les empreses agroalimentàries i la creació de llocs estables i de qualitat en les zones rurals. • Fomentar models agroalimentaris que valoren els productes obtinguts en el nostre entorn i conscienciar les persones consumidores del benefici que té l'adquisició d'aquests productes sobre la riquesa de les persones agricultores i ramaders. 	
<p>Per a 2030, assegurar la sostenibilitat dels sistemes de producció d'aliments i aplicar pràctiques agrícoles resilents que augmenten la productivitat i la producció, contribuïsqen al manteniment dels ecosistemes, enfortisquen la capacitat d'adaptació al canvi climàtic, els fenòmens meteorològics extrems, les sequeres, les inundacions i altres desastres i milloren progressivament la qualitat del sòl i la terra</p>	
<p>VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Augment important de la superfície ecològica i del nombre d'operadors. • Disminució del nombre d'explotacions, segons l'últim cens de 2016. 	
<p>RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Trànsit cap a uns sistemes de producció sostenibles i més ecològics que permeten lluitar contra el canvi climàtic, la contaminació de l'aigua i la desertificació. • Incrementar en els pressupostos de la Generalitat les ajudes dirigides a pal·liar l'abandó de professionals del sector i el procés d'envelliment per a garantir el relleu generacional. 	

ODS 3. SALUT I BENESTAR

Garantir una vida saludable i promoure el benestar per a tots per a totes les edats

META 3.1 Per a 2030, reduir la taxa mundial de mortalitat materna a menys de 70 per cada 100.000 nascuts vius

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 13: DEMOGRAFIA

- L'edat mitjana de la maternitat, a la Comunitat Valenciana, augmenta tant en dones espanyoles com en estrangeres.

META 3.3 Per a 2030, posar fi a les epidèmies de la SIDA, la tuberculosi, la malària i les malalties tropicals desateses i combatre l'hepatitis, les malalties transmeses per l'aigua i altres malalties transmissibles

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 13: DEMOGRAFIA

- En 2020 es disposa de dades parcials de mortalitat produïda per la pandèmia de COVID-19: de gener a maig de 2020 es van notificar 1.255 persones mortes per COVID-19 i 512 persones mortes sospitoses de COVID-19.
- La taxa de mortalitat l'any 2019 disminueix respecte a l'any anterior, però encara continua sent més alta que l'any 2015.

META 3.4 Per a 2030, reduir en un terç la mortalitat prematura per malalties no transmissibles mitjançant la prevenció i el tractament i promoure la salut mental i el benestar

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 13: DEMOGRAFIA

- El saldo vegetatiu per mil habitants es redueix l'any 2019.
- L'esperança de vida augmenta tant en els homes com en les dones, 0,36 i 0,49 anys respectivament.
- L'any 2019 el nombre de suïcidis va augmentar un 13,64 %, i va passar de 396 l'any 2018 a 450 en el 2019.
- La taxa de mortalitat postneonatal es redueix 4 dècimes respecte a l'any anterior.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 13: DEMOGRAFIA

- Adopció de les mesures necessàries per a evitar la defunció de més persones a causa de la COVID-19 i culminar el procés de vacunació de la població valenciana per aquesta causa com més prompte millor.
- Elaboració de campanyes específiques per a conscienciar sobre el suïcidi i previndre'l.

4 EDUCACIÓN DE CALIDAD 	ODS 4. EDUCACIÓ DE QUALITAT Garantir una educació de qualitat inclusiva i equitativa, i promoure les oportunitats d'aprenentatge permanent per a tots
META 4.1 D'ací a 2030, assegurar que totes les xiquetes i tots els xiquets acaben l'ensenyament primari i secundari, que ha de ser gratuït, equitatiu i de qualitat i produir resultats d'aprenentatge pertinents i efectius	
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 15: EDUCACIÓ	
<ul style="list-style-type: none">Quant a l'abandó escolar a la Comunitat Valenciana, en 2020 disminueix 0,9 punts respecte a l'any anterior, i es col·loca per davall de la mitjana nacional. L'abandó escolar a la Comunitat Valenciana ha descendit considerablement des de l'any 2014 en 7,9 punts percentuals. Una de les metes de l'ODS 4 "Educació de Qualitat" és que l'any 2030 totes les xiquetes i tots els xiquets acaben l'ensenyament primari i secundari, que ha de ser gratuït, equitatiu i de qualitat, a més de produir resultats d'aprenentatge pertinents i efectius.	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 15: EDUCACIÓ	
<ul style="list-style-type: none">El CES valora molt positivament l'important descens d'abandó escolar a la CV en els últims anys i el de l'any 2020, tot i que Espanya encara segueix lluny del compromís que es va establir l'any 2010 en l'Estratègia europea 2020, el de reduir l'abandó escolar primerenc per davall del 10 % a la Unió Europea i del 15 % a Espanya. La Comunitat Valenciana s'ha quedat a mig punt d'aconseguir-ho.	

META 4.4 D'ací a 2030, augmentar considerablement el nombre de joves i adults que tenen les competències necessàries, en particular les tècniques i professionals, per a accedir a l'ocupació, el treball decent i l'emprenedoria

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 10. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

- Augment del 8,3 % de centres i del 6,84 % de titulacions d'FP Dual.
- Increment del total d'alumnat en formació professional en un 4,93 % que suposa 102.835 alumnes, un 27,34 % sobre el total dels ensenyaments mitjans.
- Dotació de 70,40 milions d'euros en els crèdits de la formació per a l'ocupació que representa una taxa de variació positiva del 4,46 %.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 10. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

- El CES-CV suggereix a les administracions públiques valencianes, els centres educatius, les empreses i els agents econòmics i socials afavorir i potenciar la Formació Professional i, en concret, que impulsen la Formació Professional Dual, perquè el seu caràcter més pràctic i tècnic ha de servir de nexa i entrada al mercat de treball, i més coneixent com la Comunitat Valenciana, l'any 2020, va presentar un percentatge de desocupació juvenil del 36,45 % de mitjana.
- El Comitè continua instant el conjunt de les administracions públiques que potencien la formació durant tota la vida laboral dels treballadors i treballadores, tant la formació bàsica i professional com la contínua i ocupacional, amb la finalitat d'adaptar-la a les necessitats reals del teixit productiu de la Comunitat Valenciana.

META 4.a Construir i adequar instal·lacions educatives que tinguen en compte les necessitats dels xiquets i les persones amb discapacitat i les diferències de gènere, i que oferisquen entorns d'aprenentatge segurs, no violents, inclusivament i eficaços per a tots

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 15: EDUCACIÓ

- El CES considera que cal continuar aprofundint en la millora i renovació de les infraestructures educatives assegurant unes condicions òptimes i tendint a l'eliminació d'aules prefabricades de manera que s'afavorisca la qualitat educativa a la Comunitat Valenciana.

5 IGUALDAD
DE GÉNERO**ODS 5. IGUALTAT DE GÈNERE**

Aconseguir la igualtat entre els gèneres i apoderar
totes les dones i xiquetes

META 5.2 Eliminar totes les formes de violència contra totes les dones i les xiquetes en els àmbits públic i privat, incloent-hi el tràfic d'éssers humans, l'explotació sexual i altres tipus d'explotació

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 20: VIOLÈNCIA DE GÈNERE

- Descens estadístic dels principals indicadors de la violència de gènere.
- Augment de les telefonades als serveis d'atenció a les dones que contrasta amb el descens de les denúncies i posa de manifest les dificultats que les víctimes han tingut per a denunciar enguany, especialment durant els mesos de confinament.
- Acabar amb la violència de gènere i amb qualsevol mena de violència sobre la dona s'ha convertit en un objectiu transversal per a aconseguir través de les polítiques públiques.
- El Pacte valencià contra la violència de gènere i masclista compta amb un grau d'execució del 84 %, amb 200 mesures executades o en execució permanent, 51 en procés i 47 sense desenvolupar.
- Els assassinats de dones són l'expressió més atroç de la violència de gènere. De totes les formes de violència de gènere, mereix un esment especial i la major de les repulses, per tractar-se de la més brutal i inacceptable de les seues manifestacions, la dels assassinats de dones per part d'homes.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 20: VIOLÈNCIA DE GÈNERE

- Reforçar els jutjats de violència sobre la dona, amb la finalitat d'agilitar els tràmits de manera que la dona víctima pugua aconseguir, com més prompte millor, l'estabilitat anímica que li permeta reconstruir la seua vida.
- Reforçar l'Institut Valencià de les Dones tant en matèria de personal com en la seua dotació econòmica, a la vista de la importantíssima gestió que té encomanada i que desenvolupa, amb la finalitat de fer possible una més ràpida i millor atenció a les dones víctimes de la violència de gènere de la Comunitat Valenciana.
- Dotació de recursos per part de l'Administració i adopció de mesures, polítiques i disposicions que garantisquen de manera eficaç la protecció de les dones i la prevenció, incidint en la formació i sensibilització de tota la societat, especialment de les persones professionals que hagen d'intervindre-hi.
- Hauria de garantir-se una resposta de la justícia adequada i eficient davant de la màxima gravetat d'aquests actes.

META 5.a	Emprendre reformes que atorguen a les dones igualtat de drets als recursos econòmics, així com accés a la propietat i al control de la terra i altres tipus de béns, els serveis financers, l'herència i els recursos naturals, de conformitat amb les lleis nacionals
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 20: VIOLÈNCIA DE GÈNERE	
<ul style="list-style-type: none"> • Disminució del nombre d'ajudes concedides en virtut de l'article 27 de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere a dones tant a la Comunitat Valenciana com a Espanya. • Disminució del nombre d'ajudes per a canvi de residència tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana. • Disminució del nombre d'ajudes de renda activa d'inserció, tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana. 	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 20: VIOLÈNCIA DE GÈNERE	
<ul style="list-style-type: none"> • Garantir i assegurar la difusió d'informació del conjunt dels recursos, prestacions existents i drets laborals que assisteixen les víctimes, prestant especial atenció a l'exercici de drets laborals, econòmics i prestacions de Seguretat Social que recull la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, a fi que es pugui fer un ús adequat d'aquests drets. 	
META 5.b	Millorar l'ús de la tecnologia instrumental, en particular la tecnologia de la informació i les comunicacions, per a promoure l'apoderament de les dones
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 20: VIOLÈNCIA DE GÈNERE	
<ul style="list-style-type: none"> • Resulta molt cridaner i revelador el fet que, mentre que les denúncies queien per tota Espanya, especialment durant el confinament, les telefonades als serveis d'atenció a les dones van augmentar considerablement, possiblement a causa de les dificultats amb les quals es van trobar aquestes dones per a denunciar en aquest període. • Entre el 14 de març i el 31 de maig de 2020, les telefonades al 016 van augmentar un 41 % i els missatges de correu electrònic al mateix servei van augmentar un 450 % a Espanya. 	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 20: VIOLÈNCIA DE GÈNERE	
<ul style="list-style-type: none"> • Potenciar l'ús de les noves tecnologies en els centres Dona Rural i Interior que presten assistència a les víctimes de violència de gènere dels municipis amb majors dificultats d'accés a aquest recurs. 	

META 5.b Millorar l'ús de la tecnologia instrumental, en particular la tecnologia de la informació i les comunicacions, per a promoure l'apoderament de les dones

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 21: SOCIETAT DIGITAL

- El CES-CV considera necessari que es dissenyen estratègies des dels primers nivells educatius per a incrementar el nombre de xiquetes que adquireixen competències digitals i les dones que cursen estudis STEM.

META 5.c Aprovar i enfortir polítiques encertades i lleis aplicables per a promoure la igualtat de gènere i l'apoderament de totes les dones i les xiquetes en tots els àmbits

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 20: VIOLÈNCIA DE GÈNERE

- Augment tant a la Comunitat Valenciana com a Espanya del nombre de concessions d'autorització de canvi de residència a dones estrangeres víctimes de violència de gènere.
- Disminució, tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana, del nombre de contractes bonificats i de substitució.
- La negociació col·lectiva actua com a reforç i complement dels drets laborals de les víctimes: 27 convenis registrats a la Comunitat Valenciana en 2020 recullen clàusules amb mesures per a la protecció de dones treballadores víctimes de violència de gènere, que afecten 50.228 persones.
- La inserció sociolaboral de les dones víctimes de violència de gènere és insuficient: del 33 % de les dones que han aconseguit ocupació, el 98 % ha sigut amb contractació temporal.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 20: VIOLÈNCIA DE GÈNERE

- La bonificació de les contractacions de les dones víctimes de violència de gènere hauria d'incentivar essencialment l'estabilitat, atesa l'oportunitat que un lloc de treball estable pot reportar per a la normalització de la vida d'una dona i dels seus fills i filles.
- Incrementar el nombre de contractes i el caràcter indefinit d'aquests, a fi d'aconseguir l'objectiu d'autonomia econòmica, laboral i personal d'aquestes dones.
- Impulsar la negociació col·lectiva, inclosos els plans d'igualtat, com a instrument per a millorar i complementar la protecció dels drets laborals de les víctimes de violència de gènere.

META 5.5 Assegurar la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge en tots els àmbits decisoris en la vida política, econòmica i pública

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 5: PREUS I COSTOS

- Lleugera disminució de la bretxa salarial entre home i dones.
- La crisi derivada de la COVID-19 ha afectat sectors en els quals hi ha un percentatge elevat de dones empleades.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 5: PREUS I COSTOS

- Posar en valor el diàleg social entre les administracions públiques i les organitzacions empresarials i sindicals, des de la negociació col·lectiva i d'empresa, per a reduir la bretxa salarial.
- Pujades salarials referenciades a l'evolució de la productivitat i d'acord amb els paràmetres establerts en la Carta Social Europea i els ODS, referits a la igualtat de tracte.

META 5.5 Assegurar la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge en tots els àmbits decisoris en la vida política, econòmica i pública

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 8: VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL

- La crisi derivada de la COVID-19 ha afectat més intensament les branques d'activitat feminitzades com ara l'hostaleria, el comerç o les activitats administratives.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 8: VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL

- Les mesures que s'adopten per a afavorir la recuperació econòmica en les diferents branques d'activitat han de ser una oportunitat per a agilitar el procés d'igualtat.

Assegurar la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge en tots els àmbits decisoris en la vida política, econòmica i pública

META 5.5

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 9: GRANS FLUXOS DE L'OCUPACIÓ

- Bretxa de gènere en la contractació amb major percentatge en homes (58,45 %) que en dones (41,55 %).
- Ocupacions més contractades en dones: personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars amb un 82,61 % i venedors i venedores en botigues i magatzems amb un 70,22 %.
- Seccions d'activitat amb major presència femenina: educació amb un 63,32 %, activitats sanitàries i serveis socials amb un 78,43 % i activitats de les llars com ara ocupadores de personal domèstic i productores de béns i serveis per a ús propi amb un 88,14 %.
- Jornada parcial per a les dones en un 59,90 % dels contractes.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 9: GRANS FLUXOS DE L'OCUPACIÓ

- Necessitat d'intensificar polítiques dirigides a evitar, combatre i reduir la bretxa de gènere, tant en matèria de contractació com en la resta d'aspectes de la vida laboral (promoció, temporalitat, jornada parcial, prestacions, etc.) que tant perjudiquen els drets de la dona i del conjunt de la societat.
- Preveure accions polítiques tendents a assegurar la igualtat d'accés a oportunitats laborals, així com garantir la participació equitativa de les dones en el mercat laboral, l'impuls del treball flexible i la creació d'una cultura més inclusiva.
- Mesures concretes, com la inversió en serveis d'educació i atenció a la primera infància i l'augment del nombre de places d'escoles infantils de 0 a 3 anys, l'increment de places en centres especialitzats per a l'atenció de persones majors o dependents, l'aprovació de disposicions adequades per a dones majors (com ara crèdits per a períodes d'atenció, pensions mínimes adequades i prestacions de supervivència), la promoció de la formació professional i l'aprenentatge al llarg de tota la vida per a dones, que hauria de facilitar l'accés a ocupacions de qualitat i les oportunitats de reciclatge i adaptació als canvis del mercat.

META 5.5 Assegurar la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge en tots els àmbits decisoris en la vida política, econòmica i pública

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 10: POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

- Bretxa de gènere en l'alumnat de programes de formació professional per a persones prioritàriament desocupades, en algunes famílies professionals, com ara serveis socioculturals i a la comunitat, en què es constata una major taxa de dones (74,92 %) que en homes (25,08 %), o en administració i gestió, dones (72,55 %) i homes (27,45 %).

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 10: POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

- El Comitè entén que hauria d'evitar-se el biaix de gènere en l'alumnat d'algunes famílies professionals, per la qual cosa es considera que, en el moment d'elecció dels cursos, l'orientació professional ha de ser adequada a fi de previndre el desequilibri d'homes i dones que en certa manera està atenuat per la iniciativa de la Conselleria d'Educació en l'oferiment de 129 beques de 600 euros per a les alumnes que en el curs 2019-2020 van accedir a cicles d'alta ocupabilitat però amb poca presència femenina com els estudis d'electricitat, energia, mecànica o manteniment de vehicles, que pot facilitar l'accés al mercat laboral de les dones.

META 5.5 Assegurar la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge en tots els àmbits decisoris en la vida política, econòmica i pública

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 11: RELACIONS LABORALS

- Importància de la incorporació en 2020 de la clàusula d'igualtat i no discriminació.
- Les clàusules sobre mesures de promoció de la igualtat de tracte i oportunitats entre homes i dones en un 45,76 % del total dels convenis.
- Les clàusules sobre mesures de promoció de la igualtat, en matèria de contractació, es van incloure en un 38,98 % del total.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 11: RELACIONS LABORALS

- En relació amb el que disposa el IV Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva 2018-2020, en la negociació col·lectiva, des del Comitè es recomana que es promoguen les clàusules en matèria d'igualtat de gènere per a evitar les desigualtats de gènere que hi ha, en línia amb la recomanació de la Comissió Mundial sobre el Futur del Treball de l'Organització Internacional del Treball, sobre una agenda de reformes per a la igualtat de gènere, tal com disposa l'informe de l'OIT "Treballar per a un futur més prometedor".

<p>6 AGUA LIMPIA Y SANEAMIENTO</p> 	<p>ODS 6. AGUA NETA I SANEJAMENT</p> <p>Garantir la disponibilitat i la gestió sostenible de l'aigua i el sanejament per a tots</p>
<p>META 6.3</p>	<p>D'ací a 2030, millorar la qualitat de l'aigua reduint la contaminació, eliminant l'abocament i minimitzant l'emissió de productes químics i materials perillosos, reduint a la meitat el percentatge d'aigües residuals sense tractar i augmentant considerablement el reciclatge i la reutilització sense riscos a escala mundial</p>
<p>VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Reducció significativa del consum d'aigua i augment de les campanyes de sensibilització per al seu ús racional. • Actuacions desenvolupades en matèria de modernització del regadiu, amb una inversió generada aprovada de 26,96 milions d'euros. • Augment de controls en les estacions de mostreig, realització d'anàlisi i detecció d'incidents per abocaments d'alta càrrega. Millora en el tractament d'aigües residuals. 	
<p>RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • El millor aprofitament de l'aigua hauria de centrar-se tant en el foment de l'estalvi, mitjançant un ús més racional, com en una major integració dels sistemes de depuració, combinats amb la seua reutilització. • El CES-CV reitera la necessitat d'actualitzar el Pla director de sanejament i depuració de la Comunitat Valenciana i incrementar la dotació pressupostària per a inversions destinades a la depuració i reutilització de les aigües. • Major control dels abocaments tant domèstics com d'ús industrial, així com l'adopció de mesures per a garantir el menor nivell de contaminació en els recursos hídrics disponibles. • Conscienciació de la societat i dels sectors productius en una major responsabilitat en el consum dels recursos hídrics i major inversió pública de depuració, regeneració i reutilització d'aigües residuals per a aconseguir zero abocaments. • L'Administració ha de prendre les mesures necessàries per a aconseguir un major control en l'abocament de deixalles a la mar, evitant els residus i els fems marins. 	

META 6.4

D'ací a 2030, augmentar considerablement l'ús eficient dels recursos hídrics en tots els sectors i assegurar la sostenibilitat de l'extracció i el proveïment d'aigua dolça per a fer front a l'escassetat d'aigua i reduir considerablement el nombre de persones que pateixen falta d'aigua

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- S'observa un aprofitament dels recursos hídrics disponibles i aprofitament directe dels cabals depurats en 115 instal·lacions, havent-se reutilitzat de manera directa en 2020 120,15 hm³, que representen el 25,90 % del volum depurat.
- Els projectes de modernització del regadiu han estat dirigits a optimitzar l'escassetat dels recursos hídrics existents.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- Cal continuar avançant en la modernització dels regadius des de l'ús racional de l'aigua.
- L'Administració i els agents econòmics i socials competents han d'impulsar polítiques que fomenten l'ús racional i sostenible de l'aigua i la integració dels sistemes de depuració d'aigües per a la seua reutilització.
- Resulta necessari conscienciar la societat i els sectors productius de major responsabilitat en l'ús de recursos hídrics.

<p>7 ENERGÍA ASEQUIBLE Y NO CONTAMINANTE</p> 	<p>ODS 7. ENERGIES NETES I SOSTENIBLES</p> <p>Assegurar l'accés a energies assequibles, fiables, sostenibles i modernes per a tots</p>
<p>META 7.1 D'ací a 2030, garantir l'accés universal a serveis energètics assequibles, fiables i moderns</p>	
<p>VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Increment de la utilització d'energies eficients i netes amb el medi ambient. • Aposta per una major utilització de les energies renovables. Fins al mes de desembre de 2020, la potència instal·lada mitjançant la utilització d'energies renovables va ser de 3.834 MW, sent les fonts renovables utilitzades la hidràulica, 2152 MW, l'eòlica 1.255 MW, la fotovoltaica 364 MW, la termosolar 50 MW i la biomassa 13 MW. 	
<p>RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Garantir un accés a una energia assequible, fiable, sostenible i moderna per a tota la ciutadania. • Resulta essencial l'extensió i l'impuls de la generació d'energia mitjançant fonts renovables, així com l'adopció de mesures per a potenciar l'autoconsum, evitant qualsevol penalització d'aquest. 	
<p>META 7.2 D'ací a 2030, augmentar considerablement la proporció d'energia renovable en el conjunt de fonts energètiques</p>	
<p>VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Les energies renovables suposen l'única possibilitat d'autoproveïment en energia primària a la C. Valenciana. • Entre les actuacions més importants en la promoció d'energies renovables, cal destacar la promoció de les instal·lacions d'autoconsum d'energia elèctrica, els programes d'ajudes per al foment d'energies renovables, les deduccions fiscals a les instal·lacions d'energies renovables en l'àmbit domèstic i la gestió dels fons de compensació i promoció vinculats al Pla eòlic de la Comunitat Valenciana. 	

ODS 8. CREIXEMENT ECONÒMIC I TREBALL DECENT

Fomentar el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots

Mantindre el creixement econòmic *per capita* d'acord amb les circumstàncies nacionals i, en particular, un creixement del producte intern brut d'almenys el 7 % anual en països menys avançats

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- Important caiguda del PIB, a conseqüència de la pandèmia i les mesures adoptades per a controlar-la.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- Procés de vacunació ràpid i eficient per a vèncer el coronavirus i per a reactivar l'economia.
- Canvis estructurals, actuant sobre sectors productius clau per a pal·liar la febleses de l'economia valenciana, que s'han aguditzat amb la pandèmia.
- En el sector primari, incrementar l'esforç de l'Administració per a millorar els canals de comercialització, incentivar les noves tecnologies i inversions innovadores, amb la finalitat de millorar la competitivitat del sector i facilitar l'accés de les activitats agroalimentàries a nous mercats.
- Millorar la formació dels professionals del sector agrícola, especialment de la joventut, perquè és un element clau per a propiciar un canvi en el model productiu orientat cap a una agricultura més intensiva en coneixement.
- Destinar part dels fons europeus per a la recuperació a la reconstrucció i reconversió dels sectors agrícola i ramader.
- Fomentar models agroalimentaris que valoren els productes obtinguts en el nostre entorn.
- Intensificar les mesures encaminades a afavorir la competitivitat de la indústria, com ara: suport a la inversió en R+D+i, la digitalització i la internacionalització de les empreses, així com la disponibilitat d'infraestructures adequades.
- Aprofitar el teixit empresarial consolidat amb presència de clústers i intensificar el procés de localització, agrupació i cooperació d'empreses.
- Desenvolupar projectes tractors en el sector industrial per a accedir als fons europeus per a la recuperació.
- Intensificar la col·laboració de les administracions públiques i els agents implicats per a desenvolupar i executar els plans i programes dirigits a impulsar la indústria de la Comunitat Valenciana, com per exemple el PEIV.
- Aprofitar la recuperació econòmica per a realitzar una transformació radical del sector de la construcció cap a la digitalització i la rehabilitació que comporte una reducció de consums i una producció d'energies renovables important.

- Recuperar els nivells d'inversió de licitació pública de l'Administració de l'Estat en la nostra comunitat.
- Ajudes directes a les persones treballadores, persones autònomes i empreses de tots els sectors, però especialment de les branques del sector serveis més afectades per la pandèmia que els permeta pal·liar els efectes de la crisi.
- Impulsar projectes encaminats a la modernització d'algunes branques del sector serveis que permeten augmentar-ne la resiliència i la transformació digital.
- Redimensionar el teixit empresarial mitjançant, entre altres aspectes, l'increment intern de la seua capacitat, la cooperació o les aliances entre empreses i la integració, concentració o convergència empresarial.
- Millorar la productivitat augmentant l'esforç inversor en els seus principals determinants: R+D+I, formació en els recursos humans (empresariat i treballadors i treballadores) i grandària empresarial.
- Mantindre les mesures encaminades a compensar els efectes que la pandèmia ha tingut sobre la ciutadania i el teixit empresarial en el seu conjunt, entre les quals cal destacar la flexibilització dels ERTO, les exoneracions de cotitzacions i les prestacions per cessament d'activitat per compte propi.

META 8.2 Arribar a nivells més elevats de productivitat econòmica mitjançant la diversificació, la modernització tecnològica i la innovació, entre altres coses centrant-se en els sectors amb gran valor afegit i un ús intensiu de la mà d'obra

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- Millora de la productivitat els sectors de la indústria i la construcció, però encara en nivells inferiors als de la mitjana d'Espanya.
- S'ha mantingut el percentatge de petites empreses (amb menys de 9 persones assalariades) sobre el total.
- Ha augmentat el nombre d'empreses (a 1 de gener de 2020).

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- Millorar la productivitat augmentant l'esforç inversor en els seus principals determinants: R+D+I, formació en els recursos humans (empresariat i treballadors i treballadores) i grandària empresarial.
- Transformació modernitzadora de l'estructura productiva actuant sobre sectors productius clau per a pal·liar les febleses de l'economia valenciana, entre les quals hi ha la baixa productivitat mitjana i sectorial.
- Afavorir l'augment de la grandària mitjana del teixit empresarial mitjançant, entre altres vies, l'increment intern de la seua capacitat, la cooperació o aliances entre empreses i la integració, concentració o convergència empresarial.

META 8.2

Arribar a nivells més elevats de productivitat econòmica mitjançant la diversificació, la modernització tecnològica i la innovació, entre altres coses centrant-se en els sectors amb gran valor afegit i un ús intensiu de la mà d'obra

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 3: SECTOR EXTERIOR

- Augment de la taxa de cobertura exterior comercial per una major caiguda de les importacions sobre les exportacions.
- Augment del nombre d'empreses exportadores malgrat la crisi sanitària.
- Disminució del volum d'exportacions, però inferior a la mitjana nacional.
- Descens considerable de les vendes i compres al Regne Unit, encara que continua sent el cinquè país en la destinació de les exportacions de la nostra comunitat.
- Disminució important de la inversió bruta estrangera a la Comunitat Valenciana i de la inversió de la nostra comunitat a l'estranger.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 3: SECTOR EXTERIOR

- Impulsar mesures d'internacionalització de les empreses.
- Donar suport a les empreses exportadores des de les administracions públiques mitjançant mesures de diversos àmbits per a recuperar i incrementar les relacions comercials internacionals.
- Garantia i millora de la connexió a través d'infraestructures essencials.
- Major grau de reciprocitat en les relacions comercials i en la normativa amb tercers països.
- Informes previs elaborats per l'Administració estatal i autonòmica sobre possibles acords comercials amb tercers països que afecten interessos agrícoles i industrials.
- Col·laboració conjunta de les administracions públiques i les empreses per a donar suport a projectes innovadors que permeten renovar les estructures productives, la creació d'ocupació de qualitat, elevar el grau de competitivitat i la quota de mercat internacional.
- Afavorir el creixement de les empreses exportadores regulars mitjançant polítiques fiscals i en matèria d'ocupació i d'inversió.
- Informació permanent dels possibles canvis derivats de la cooperació reglamentària entre el Regne Unit i la Unió Europea.
- Intensificar la informació i l'assessorament directe a aquelles empreses valencianes que decidisquen iniciar una relació comercial amb el Regne Unit.
- Incentivar la confiança dels inversors estrangers aprofitant els avantatges comparatius de la nostra comunitat, com la seua situació geoestratègica.
- Desenvolupament d'àrees industrials i foment de clústers.

META 8.2	Arribar a nivells més elevats de productivitat econòmica mitjançant la diversificació, la modernització tecnològica i la innovació, entre altres coses centrant-se en els sectors amb gran valor afegit i un ús intensiu de la mà d'obra
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 5: PREUS I COSTOS	
<ul style="list-style-type: none">• Reducció dels costos laborals i salarials.• Abaratiment de les matèries primeres com el petroli, el gas natural i l'electricitat.• Manteniment de la majoria dels tipus d'interès en nivells baixos.	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 5: PREUS I COSTOS	
<ul style="list-style-type: none">• La productivitat ha de ser objectiu prioritari de les polítiques econòmiques, amb mesures com la millora de la qualificació i la formació professional, la diversificació i la modernització tecnològica.• Promoure polítiques d'atracció d'inversió cap a activitats productives amb major valor afegit i mà d'obra intensiva.• Fomentar el creixement de les petites i mitjanes empreses.• Afavorir les rendes de les economies domèstiques i la reactivació empresarial, com ha ocorregut amb les mesures urgents extraordinàries que s'han pres per a fer front a l'impacte econòmic i social de la COVID-19.• Pujades salarials referenciades a l'evolució de la productivitat i d'acord amb els paràmetres establits en la Carta Social Europea i els ODS, referits al treball decent.	
META 8.3	Promoure polítiques orientades al desenvolupament que donen suport a les activitats productives, la creació de llocs de treball decents, l'emprenedoria, la creativitat i la innovació, i fomentar la formalització i el creixement de les microempreses i les petites i mitjanes empreses, fins i tot mitjançant l'accés a serveis financers
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 9: GRANS FLUXOS DE L'OCUPACIÓ	
<ul style="list-style-type: none">• Registre inicial d'1.483.987 contractes.• Impacte del 64,06 % del total de la contractació en el sector serveis.• Concentració d'ocupacions en peons de les indústries, cambrers i cambreres i peons agrícoles.• Prevalença dels tipus de contractes temporals sobre els indefinits i de la jornada completa sobre la parcial.	

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 9: GRANS FLUXOS DE L'OCUPACIÓ

- Davant de la preocupació per l'alta taxa percentual en les contractacions temporals (93,90 % en 2020) i per la curta duració dels contractes temporals i la parcialitat de les jornades, des del CES-CV es vol instar l'Administració pública perquè el punt de partida de la recuperació econòmica després de la COVID-19 tinga com a objectiu principal promoure la creació d'ocupació estable i garantir-ne la qualitat.

D'ací a 2030, aconseguir l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a META 8.5 totes les dones i els homes, incloent-hi la població jove i les persones amb discapacitat, així com la igualtat de remuneració per treball d'igual valor

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 8: VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL

- Augment de la taxa de desocupació general i entre la majoria dels col·lectius: homes, dones i majors de 55 anys homes. S'ha reduït lleugerament entre les dones majors de 55 anys.
- Disminució de la taxa d'activitat.
- Augment del nombre de persones parades inscrites en les oficines d'ocupació.
- Descens del percentatge de persones parades de llarga duració sobre el total.
- Lleuger augment en el nombre de persones treballadores autònomes (+0,5 %).

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 8: VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL

- Intensificar i potenciar les polítiques actives d'ocupació encaminades a la generació d'ocupació i a la inserció laboral dels grups més afectats per la pandèmia.
- Desenvolupar plans de formació, recol·locació i protecció social específicament destinats als col·lectius més vulnerables, per a evitar possibles situacions d'exclusió social.
- Diàleg social i consens com a pilars per a desenvolupar una cooperació publicoprivada, que impulse el creixement sostenible i responsable i la competitivitat de la nostra economia i la creació d'ocupació de qualitat.
- A curt termini, mantindre les rendes de les persones treballadores per compte d'altri i les línies de suport públic a la liquiditat de les empreses.
- Dur a terme un pla d'ajudes a les persones treballadores autònomes, i en alguns casos ajudes de manera directa.
- Constituir en el menor termini possible el Consell Valencià de Treball Autònom perquè puga començar a desenvolupar les funcions establides en el Decret 159/2020, del Consell.

META 8.5	D'ací a 2030, aconseguir l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a totes les dones i tots els homes, inclosos els joves i les persones amb discapacitat, així com la igualtat de remuneració per treball d'igual valor
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 10: POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ	
<ul style="list-style-type: none">• Catorze línies de programes de suport a la creació d'ocupació a la Comunitat Valenciana, amb un total de 60.228 persones beneficiàries i 219.500.259,95 euros, que suposen un increment del 28,52 %.	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 10: POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ	
<ul style="list-style-type: none">• Des del Comitè, a banda d'estimar el gradual esforç en els diferents programes i en línies pressupostàries de creació d'ocupació, es torna a insistir a incrementar els recursos que es destinen a les polítiques de creació d'ocupació estable.• El CES-CV, quant a tots els programes d'ocupació, les estratègies espanyoles d'activació per a l'ocupació i els plans de recuperació, relacionats amb els fons Next Generation, considera pertinent que s'hauria d'aprofitar per al desenvolupament de polítiques actives d'ocupació que estiguen encaminades a reforçar un nou model productiu, de reconstrucció sòlida i modernització de l'economia cap a un model més sostenible que permeta l'increment del volum d'ocupació estable i sobretot de qualitat.	
META 8.b	D'ací a 2020, desenvolupar i posar en marxa una estratègia mundial per a l'ús dels joves i aplicar el Pacte Mundial per a l'Ús de l'Organització Internacional del Treball
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 10: POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ	
<ul style="list-style-type: none">• Pla integral de formació i ocupació per a joves 2016-2020.• Pla Avalem Joves, amb 140 participants i 2.802.667,00 euros.• Pla Avalem Joves Plus, amb 897 participants i 17.356.801,37 euros.	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 10: POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ	
<ul style="list-style-type: none">• El Comitè insisteix davant de l'Administració pública a planificar i plantejar mesures i polítiques necessàries per a la millora de la creació d'ocupació estable i de qualitat en el col·lectiu de joves, amb un índex alt de desocupació, augmentat amb motiu de la situació de pandèmia, ja que a Espanya, d'una mitjana del 32,53 % en 2019, s'ha passat en 2020 a un 38,26 % (37,09 % en homes i 39,72 % en dones), i en la nostra comunitat, d'una mitjana del 31,09 % de 2019, s'ha augmentat al 36,45 % (34,01 % en homes i 39,66 % en dones) en 2020.	

META 8,6 D'ací a 2020, reduir considerablement la proporció de joves que no estan ocupats i no cursen estudis ni reben capacitació

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 8: VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL

- Augment important en la taxa de desocupació de la joventut (36,6 %), que supera en 20 punts la taxa d'atur de la nostra comunitat. La taxa s'ha incrementat tant entre homes com entre dones joves.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 8: VARIABLES BÀSIQUES DEL MERCAT DE TREBALL

- Intensificar i potenciar les polítiques actives d'ocupació encaminades a la generació d'ocupació i a la inserció laboral dels grups més afectats per la pandèmia.
- Desenvolupar plans de formació, recol·locació i protecció social específicament destinats als col·lectius més vulnerables, per a evitar possibles situacions d'exclusió social.

META 8,8 Protegir els drets laborals i promoure un entorn de treball segur i sense riscos per a tots els treballadors, inclosos els treballadors migrants, en particular les dones migrants i les persones amb ocupacions precàries

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 11: RELACIONS LABORALS

- El nombre de convenis col·lectius registrats, amb efectes econòmics en 2020, ha sigut de 288, dels quals 260 han sigut d'empresa i 28 d'un altre àmbit, però el percentatge de les persones treballadores afectades pels convenis d'empresa ha sigut del 5,92 % davant del 94,08 % dels convenis d'un altre àmbit i la taxa percentual dels convenis d'empresa, amb un 79,17 % és més alta que la de convenis d'àmbit superior a l'empresa, amb un 20,83 %.
- Incorporació de la clàusula sobre la participació dels treballadors i treballadores en l'organització del treball en un 13,56 % del total.
- La clàusula relativa a establiment de plans i programes de prevenció de riscos es va incorporar en 2020 en un 15,25 % del total dels convenis.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 11: RELACIONS LABORALS

- El CES-CV suggereix la racionalització de l'estructura de la negociació col·lectiva en la nostra comunitat, en què es predomine l'àmbit provincial i/o autonòmic sectorial de negociació, especialment en els sectors d'activitat en què les pimes i micropimes són superiors, a fi de potenciar la negociació des d'un plantejament global, amb el reforç de les unitats negociadores adequades.
- El Comitè considera important la incorporació, dins de la clàusula d'organització del treball i noves tecnologies, de la clàusula sobre la participació dels treballadors i treballadores en l'organització del treball, ja que pot comportar efectes positius en el conjunt de les relacions laborals.
També s'aconsella la incorporació de clàusules en matèria de prevenció de riscos laborals, amb la finalitat de fomentar i prevaldre el compliment de les normes en matèria de prevenció per a, d'aquesta manera, avançar en la potenciació de la cultura preventiva que disminuisca la sinistralitat laboral.

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2020

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

META 8.8	Protegir els drets laborals i promoure un entorn de treball segur i sense riscos per a tots els treballadors, inclosos els treballadors migrants, en particular les dones migrants i les persones amb ocupacions precàries
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 12: SALUT LABORAL	
<ul style="list-style-type: none">• Descens del 18,1 % en el nombre total d'accidents de treball (-18,1 % en els lleus, -15,8 % en els greus i -8,2 % en els mortals).• Disminució dels accidents <i>in itinere</i> (-25,2 %) i de les malalties professionals (-26,7 %).• Actuacions emmarcades en les activitats de sensibilització, informació, divulgació i promoció de l'Estratègia espanyola de seguretat i salut en el treball 2015-2020.	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 12: SALUT LABORAL	
<ul style="list-style-type: none">• Preocupació pel nombre d'accidents, sent imprescindible aprofundir en polítiques de formació, informació i cultura de la prevenció.• Increment dels recursos humans i pressupostaris destinats a la matèria preventiva i el perfeccionament del sistema de vigilància de la salut.• Intensificació del control i seguiment de les causes de les malalties professionals en les activitats manufactureres, de construcció i de serveis a l'engròs i al detall per a aconseguir disminuir-ne la incidència.	
META 8.9	D'ací a 2030, elaborar i posar en pràctica polítiques encaminades a promoure un turisme sostenible que cree llocs de treball i promoga la cultura i els productes locals
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA	
<ul style="list-style-type: none">• L'any 2019, l'aportació del turisme al PIB va suposar un 15,5 %, amb un augment d'un 4,5 % respecte a l'any 2018.• L'ocupació associada al turisme se situa en els últims dos anys per damunt dels 300 mil llocs de treball i la seua aportació a l'ocupació a la Comunitat Valenciana va ascendir l'any 2019 al 15,9 % del total de l'ocupació.• Els impostos recaptats i vinculats a l'activitat turística l'any 2019 van ascendir a 3.849 milions d'euros, la qual cosa suposa el 15,3 % dels impostos recaptats en la comunitat autònoma.	

META 8.10**Enfortir la capacitat de les institucions financeres nacionals per a fomentar i ampliar l'accés als serveis bancaris, financers i d'assegurances per a tots****VALORACIONS DEL CAPÍTOL 7: SISTEMA FINANCER A LA COMUNITAT VALENCIANA**

- Disseny i execució íntegra per part de l'Institut Valencià de Finances (IVF) d'una estratègia per a contribuir a la millora de les condicions d'accés al finançament d'empreses i negocis del teixit productiu de la nostra comunitat, atesa la forta caiguda de l'activitat econòmica en 2020.
- Concessió per part de l'IVF de més de 400 préstecs per un volum de 157,3 milions d'euros a través de diferents línies de finançament, que inclou també els instruments cofinançats pel Programa operatiu del FEDER 2014-2020.
- Formalització per part d'Afi SGR, segons dades provisionals, de 55,6 milions d'euros en avals a empreses de la Comunitat Valenciana, un 90 % més que l'any anterior, i reestructuració de riscos per avals concedits en anys anteriors per un valor de 7,5 milions d'euros.
- Llançament per part de l'ICO d'una línia extraordinària de finançament per al sector turístic per l'impacte de la crisi de la COVID-19 en aquest sector amb 536 operacions a la Comunitat Valenciana per 42,10 milions d'euros (10,5 % del total nacional).
- Llançament d'una línia extraordinària d'aval ICO per a professionals autònoms i empreses amb 102.678 operacions a la Comunitat Valenciana i un import avalat de 8.905,60 milions d'euros (10 % del total nacional).
- Import disposat a la Comunitat Valenciana en préstecs ICO de mediació: 336 milions d'euros (10 % del total d'Espanya) en 4.390 operacions.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 7: SISTEMA FINANCER A LA COMUNITAT VALENCIANA

- Que les administracions públiques i les entitats financeres executen definitivament mesures per a pal·liar l'impacte que el tancament d'oficines ha causat sobretot a xicotets municipis que en molts casos han perdut totes les seues sucursals, obligant la seua població a desplaçar-se fora de la seua localitat de residència per a accedir als serveis financers. El col·lectiu més afectat és el de les persones majors i amb escassos coneixements en matèria financera i digital.
- Establir més caixers operatius en llocs sense oficina física, o potenciar oficines mòbils que acudisquen diversos dies al mes en horaris predeterminats.
- Adopció de mesures que milloren l'accés i les condicions del crèdit per a impulsar el consum i la inversió, per exemple, a través de l'IVF.
- Injectar liquiditat al teixit productiu a fi d'evitar possibles tancaments d'empreses o cessaments d'activitat i com a mesura de sosteniment de l'ocupació, així com per a afavorir el creixement i enfortiment de l'activitat econòmica valenciana en els pròxims anys.

9 INDÚSTRIA, INNOVACIÓ I INFRAESTRUCTURA 	ODS 9. INNOVACIÓ I INFRAESTRUCTURA
	Desenvolupar infraestructures resilients, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació
META 9.2	Promoure una industrialització inclusiva i sostenible i, d'ací a 2030, augmentar significativament la contribució de la indústria a l'ocupació i al producte intern brut, d'acord amb les circumstàncies nacionals, i duplicar aquesta contribució als països menys avançats
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA	
<ul style="list-style-type: none">Disminució de les persones empleades en la indústria manufacturera	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA	
<ul style="list-style-type: none">Intensificar les mesures encaminades a afavorir la competitivitat de la indústria, com ara suport a la inversió en R+D+i, la digitalització i la internacionalització de les empreses, així com la disponibilitat d'adequades infraestructures, tot necessari i indispensable per a aconseguir un creixement del sector sostenible i generador d'ocupació estable i de qualitat.Col·laboració entre l'Administració pública i el sector tecnològic per a atraure el talent internacional, retindre el talent local i promoure la inversió i creació de projectes.Millorar la imatge de la indústria com a oportunitat laboral per a la joventut, motivant-la per a treballar en el sector i intensificant l'esforç per a feminitzar els estudis relacionats amb els treballs en la indústria.Adaptar els plans de formació contínua i ocupacional a les necessitats del sector productiu industrial, en la programació del qual han de participar els agents econòmics i socials, que són coneixedors de la demanda del sector.	
META 9.2	Promoure una industrialització inclusiva i sostenible i, d'ací a 2030, augmentar significativament la contribució de la indústria a l'ocupació i al producte intern brut, d'acord amb les circumstàncies nacionals, i duplicar aquesta contribució als països menys avançats
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 21: SOCIETAT DIGITAL	
<ul style="list-style-type: none">L'any 2020, a la Comunitat Valenciana augmenta tant la població que utilitza Internet com les llars amb connexió a aquesta.	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 21: SOCIETAT DIGITAL	
<ul style="list-style-type: none">El CES-CV considera imprescindible estendre la connectivitat a totes les llars valencianes i promoure la inclusió digital de la ciutadania mitjançant programes de formació en competències digitals i alfabetització i inclusió digital, amb la finalitat de reduir la desigualtat existent en aquest àmbit a la Comunitat Valenciana.	

D'ací a 2030, modernitzar la infraestructura i reconvertir les indústries perquè siguen sostenibles, utilitzant els recursos amb més eficàcia i promovent l'adopció de tecnologies i processos industrials nets i ambientalment racionals, i aconseguint que tots els països prenguen mesures d'acord amb les seues capacitats respectives

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- Augment de l'índex d'especialització dels productes energètics.
- Variació anual negativa del sector de productes energètics.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- Incrementar la competitivitat del sector industrial per a afavorir la generació de noves activitats sostenibles i respectuoses amb el medi ambient.

Aumentar la recerca científica i millorar la capacitat tecnològica dels sectors industrials de tots els països, en particular els països en desenvolupament, entre altres coses fomentant la innovació i augmentant considerablement, d'ací a 2030, el nombre de persones que treballen en recerca i desenvolupament per milió d'habitants i les despeses dels sectors públic i privat en recerca i desenvolupament

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- La despesa interna en recerca i desenvolupament (R+D) a la Comunitat Valenciana va ascendir a 1.264 milions d'euros en 2019, la qual cosa va suposar un augment del 7,6 % respecte a l'any anterior.
- Un total de 20.672,5 persones en equivalència a jornada completa es van dedicar a activitats en R+D l'any 2019, a la Comunitat Valenciana, amb un augment del 7,08 % respecte a la dada de l'any anterior.
- La Comunitat Valenciana ha presentat 230 patents l'any 2020, un 27,07 % superior a l'any anterior. Aquest nombre representa el 15,6 % del total de patents presentades a Espanya.
- La Comunitat Valenciana compta en el període 2017-2019 amb 4.032 empreses amb innovacions completades de productes i/o processos de negoci, un 2,52 % superior que en l'anterior període.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

- La innovació constitueix una palanca estratègica per a millorar la competitivitat del teixit productiu valencià i impulsar el creixement econòmic de la nostra comunitat, i requereix un major compromís del sector públic i del privat. La pandèmia provocada per la COVID-19 ha posat de manifest la importància de la innovació i la investigació i, per això, el comitè considera necessari continuar incrementant la despesa pública i privada en R+D i que la inversió en innovació mantinga un ritme creixent i continuat fins a aconseguir els paràmetres recomanats per la Unió Europea.

En aquest sentit, les polítiques públiques en matèria d'innovació i la programació 2021-2027 de l'Estratègia RIS3-CV han de considerar les febleses, amenaces, forteses i oportunitats del Sistema Valencià d'Innovació posades recentment de manifest .

Especialment, es recomana combatre el baix nivell de transferència del coneixement al sector productiu i la dificultat que tenen les petites empreses per a ser innovadores, impulsar la col·laboració entre els diferents agents del Sistema Valencià d'Innovació i realitzar els esforços necessaris per a optar al major finançament possible del nou marc financer plurianual 2020-2027 de la Unió Europea i els fons Next Generation UE.

10 REDUCCIÓN DE LAS DESIGUALDADES

ODS 10. REDUCCIÓ DE LES DESIGUALTATS

Reduir les desigualtats entre països i dins d'aquests

META 10.1 D'ací a 2030, aconseguir progressivament i mantindre el creixement dels ingressos del 40 % més pobre de la població a una taxa superior a la mitjana nacional

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 19: PROTECCIÓ SOCIAL

- L'import de la renda anual mitjana neta per persona a la Comunitat Valenciana per a l'any 2019 estava en 10.611 €, havent augmentat un 3,7 % respecte a l'any anterior, si bé es troba 9,2 punts per davall de la mitjana d'Espanya.
- La renda mitjana per persona amb lloguer imputat era de 12.438 € en 2019, un 4,2 % més que l'exercici anterior, 8,2 punts per davall de la mitjana d'Espanya.
- La renda anual neta mitjana per llar a la Comunitat Valenciana l'any 2019 estava en 26.176 €, un 3,8 % més que l'any anterior però 10,1 punts per davall de la mitjana d'Espanya, que va ser en 2019 de 29.132 €.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 19: PROTECCIÓ SOCIAL

- Intensificar les polítiques de protecció social i actuacions integrals que combaten les desigualtats socials.
- Habilitar tots els recursos humans i econòmics disponibles per a atendre totes les persones en perill d'exclusió social i, de manera particular, les persones majors i els joves.

AGENDA 2030

MEMÒRIA 2020

RESUM EXECUTIU: VALORACIONS I RECOMANACIONS

11 CIUDADES Y
COMUNIDADES
SOSTENIBLES

ODS 11. CIUTATS SOSTENIBLES

Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles

META 11.1

D'ací a 2030, assegurar l'accés de totes les persones a habitatges i serveis bàsics adequats, segurs i assequibles i millorar els barris marginals

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 14: HABITATGE

- Descens del nombre de compravendes d'habitatge i de constitució d'hipoteques a causa de crisi sanitària.
- Increment del parc públic d'habitatges en 506.
- Augment d'execucions hipotecàries en habitatges de persones físiques.
- Descens de la proporció de les persones joves que resideixen de manera independent.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 14: HABITATGE

- Augmentar el parc públic d'habitatges a fi de garantir l'accés del major nombre de persones possibles, i especialment dels col·lectius més vulnerables, a un habitatge digne, mitjançant la promoció d'edificis per a lloguer assequible i social que done resposta a les necessitats urgents d'habitatges per baixos ingressos, execucions hipotecàries o desnonaments.
- Afavorir la cessió de sòl a entitats públiques i privades per a la promoció i gestió d'habitatges d'interés social i la promoció i gestió d'edificis d'habitatges d'interés social en règim de lloguer.
- Dissenyar mesures fiscals que incentiven l'eixida als mercats d'habitatges buits en estoc per a facilitar una baixada dels preus de l'habitatge.
- Mantindre les moratòries hipotecàries mentre duren els efectes econòmics derivats de la pandèmia i adoptar totes les mesures possibles per a detindre el considerable augment de les execucions hipotecàries sobre habitatge de les persones físiques en situació de vulnerabilitat.
- Incrementar les ajudes per a l'adquisició, el lloguer i la rehabilitació d'habitatges per a persones joves, per a facilitar l'accessibilitat a aquestes, així com les subvencions al lloguer orientades als col·lectius més vulnerables.
- Foment de la rehabilitació d'habitatges amb criteris de sostenibilitat i eficiència energètica, com a mesura per a facilitar la recuperació econòmica i social i la generació d'ocupació després de la crisi.

D'ací a 2030, proporcionar accés a sistemes de transport segurs, assequibles, accessibles i sostenibles per a tots i millorar la seguretat viària, en particular mitjançant l'ampliació del transport públic, prestant especial atenció a les necessitats de les persones en situació de vulnerabilitat, les dones, els xiquets, les persones amb discapacitat i les persones d'edat

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 6: TRANSPORT I INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

- Rellevància del transport i les seues infraestructures en el desenvolupament de sectors com el turisme, l'agricultura, l'automoció, el calçat, la indústria taulellera i marbrera i el moble.
- Descens generalitzat en el nombre de persones desplaçades i mercaderies transportades com a conseqüència de la COVID-19.
- Necessitat d'una bona vertebració del territori que permeta les entrades i eixides de persones i mercaderies de manera còmoda, segura i més sostenible.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 6: TRANSPORT I INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT

- Paper estratègic de la xarxa de rodalia de la Comunitat Valenciana en el nou model de mobilitat.
- Millora i prolongació de la xarxa viària dels serveis de TRAM i MetroValencia que permeta donar servei al major nombre de municipis.
- Foment del transport públic interior adaptant-lo a les necessitats de la població i assegurant una major vertebració, sobretot en les zones rurals de l'interior en risc de despoblació.

D'ací a 2030, reduir l'impacte ambiental negatiu *per capita* de les ciutats, fins i tot prestant especial atenció a la qualitat de l'aire i la gestió de les deixalles municipals i d'un altre tipus

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- En matèria de qualitat de l'aire, el CES-CV mostra la seua satisfacció pels baixos nivells de contaminació en la nostra comunitat i pel descens dels nivells d'ozó que se solen produir en determinades zones de l'interior del territori valencià i que enguany s'han vist significativament reduïts, tots molt per davall dels límits permesos.
- El Comité torna a valorar positivament les mesures preses per l'Administració per a reduir les emissions sonores en determinades zones dels nostres municipis, així com les derivades de l'ús de vehicles mitjançant les corresponents inspeccions tècniques (ITV).

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- El CES-CV considera imprescindible que es prenguen i apliquen quantes mesures siguen pertinents per a reduir les emissions de contaminants a l'atmosfera, així com l'adequat dimensionament de la xarxa de control de la qualitat de l'aire de manera coordinada entre el govern autonòmic i les corporacions municipals.
- El Comité, davant de la importància que tenen les inspeccions en matèria de contaminació acústica i les dificultats per a la seua realització, fins i tot per raons d'horari, recomana que hi haja dotacions suficients de mitjans, especialment en l'Administració local, per a l'eficàcia d'aquestes inspeccions.

Donar suport als vincles econòmics, socials i ambientals positius entre les META 11.a zones urbanes, periurbanes i rurals per a enfortir la planificació del desenvolupament nacional i regional

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 13: DEMOGRAFIA

- El nombre de municipis en risc de despoblació l'any 2019 va ser de 171 i quasi la meitat es trobaven a la província de Castelló. Comparant-ho amb les dades de 2018, van entrar en aquesta llista 4 municipis nous (Alcudia de Veo, Suera, Terrateig i Almiserà) i van eixir 5 (Sagra, Sanet y Negrals, Benafer, Andilla i Sot de Chera,). La població en risc de despoblació va representar el 1,58% del total de la Comunitat Valenciana, 78.897 persones en 171 municipis, quan la població total de la Comunitat va ascendir, l'any 2019, a 5.003.769 persones.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 13: DEMOGRAFIA

- D'acord amb el que es disposa en l'Informe sobre el Medi rural en la Comunitat Valenciana elaborat pel CES-CV en 2019, es considera necessari fer del medi rural un espai ple de projectes de vida i que garantisca la igualtat de drets dels seus habitants amb la resta de la ciutadania.

Per a això el CES-CV proposa la construcció de nou discurs de la ruralitat; l'adopció d'un enfocament territorial supramunicipal o subregional que complemente la visió municipal; el reforç de la cooperació públic-privada per a maximitzar la mobilització dels recursos territorials; l'adaptació dels processos administratius i marcs legals a la realitat del medi rural; una política integral de foment de la iniciativa empresarial, en particular de l'economia social, que pose en valor el paper estratègic de la cadena agroalimentària; la millora de la legislació en matèria de protecció mediambiental i protecció territorial; l'establiment d'una política fiscal diferenciada en els territoris en risc de despoblació; una millora de la mobilitat i connectivitat per a l'equitat en l'accés als serveis públics; i l'atracció del talent jove, i especialment el femení, al medi rural incentivant la professionalització.

ODS 12. PRODUCCIÓN I CONSUM RESPONSABLE

Garantir les pautes de consum i de producció
sostenibles

META 12.3

D'ací a 2030, reduir a la meitat el desaprofitament d'aliments *per capita* mundial en la venda al detall i a escala dels consumidors i reduir les pèrdues d'aliments en les cadenes de producció i subministrament, incloses les pèrdues posteriors a la collita

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 18: CONSUM

- El fenomen del desaprofitament alimentari es manté com una preocupació constant en el 91 % de les persones consumidores valencianes.
- El 29,58 % aprofita més el menjar evitant el desaprofitament, davant del 25,5 % de mitjana nacional.

META 12.5

D'ací a 2030, reduir considerablement la generació de deixalles mitjançant activitats de prevenció, reducció, reciclatge i reutilització

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- El Comitè aposta per la cultura del reciclatge.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- El Comitè entén que l'increment del nombre de contenidors per a la recollida selectiva de residus i la seua proximitat als habitatges, a més que pot augmentar la conscienciació ciutadana sobre la necessitat de separació d'aquests materials, facilita que aquesta es produísca, que és l'objectiu essencial.
- Es considera indispensable que les autoritats competents aposten per la cultura de la reducció i reutilització de residus, fomentant mesures i incentius encaminats a l'economia circular.

META 12.8

D'ací a 2030, assegurar que les persones de tot el món tinguen la informació i els coneixements pertinents per al desenvolupament sostenible i els estils de vida en harmonia amb la naturalesa

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- El Comitè considera molt encertat el compromís de l'Administració d'apostar per la cultura del reciclatge, mitjançant l'ús de campanyes divulgatives, cosa que fa arribar aquest missatge al conjunt de la ciutadania.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- En matèria de residus, el CES-CV recomana a totes les parts implicades continuar fomentant la cultura del reciclatge, per a la qual cosa és essencial continuar potenciant i intensificar les campanyes d'informació i educació de la ciutadania en la matèria.

D'ací a 2030, assegurar que les persones de tot el món tinguen la informació i els coneixements pertinents per al desenvolupament sostenible i els estils de vida en harmonia amb la naturalesa

META 12.8

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 18: CONSUM

- Presentació per part de la Conselleria de l'Estratègia d'educació per al consum sostenible a la Comunitat Valenciana (EECS) 2021-2024, que va comptar amb 28 aportacions d'oficines municipals d'informació a les persones consumidores i usuàries (OMIC), associacions i entitats del tercer sector.
- Adopció de la Nova Agenda del Consumidor amb un marc estratègic general actualitzat de la política de protecció de les persones consumidores i usuàries de la UE per a l'horitzó temporal 2020-2025.
- Desenvolupament d'activitats de formació en matèria de consum responsable per part de les associacions de persones consumidores i usuàries de la Comunitat Valenciana, així com les OMIC.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 18: CONSUM

- Potenciar les activitats formatives i informatives per a les persones consumidores i usuàries, amb especial incidència en els col·lectius més vulnerables (menors, adolescents, persones amb discapacitat, majors, etc.), que precisament han vist incrementada la seua vulnerabilitat durant el període de confinament, a fi de millorar la seua capacitat de resposta davant de les possibles males pràctiques que pogueren patir, especialment en temes relacionats amb les noves tecnologies i el comerç electrònic, els hàbits alimentaris, el reciclatge o els subministraments bàsics, entre altres.
- Potenciar, mitjançant la formació, actituds crítiques en els hàbits de vida i una major consciència sobre la presa de decisions per a un consum més responsable, sostenible i solidari.

ODS 13. ACCIÓ PEL CLIMA

Prendre mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes (prenent nota dels acords adoptats en el fòrum de la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic)

META 13.2 Incorporar mesures relatives al canvi climàtic en les polítiques, estratègies i plans nacionals

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- Augment de les temperatures al llarg dels últims vint anys per damunt dels valors normals per a la Comunitat Valenciana. Durant l'any 2020 la temperatura augmenta 0,8 graus per damunt de la mitjana climàtica normal.
- Concentració de pluja en determinats períodes de l'any sense coincidir amb aquells mesos en què resulta més necessària.
- Major freqüència d'episodis aïllats de "gota freda" en la nostra comunitat, amb impossibilitat d'emmagatzematge de l'aigua per al posterior ús i comportant, a vegades, greus perjudicis per a la nostra agricultura.
- El CES-CV considera d'especial importància la recent publicació de la Llei estatal de canvi climàtic i transició energètica, per la repercussió que puga implicar en les polítiques mediambientals.

RECOMANACIONS

- Tenint en compte que el canvi climàtic representa una amenaça per a tots, i especialment per a la Comunitat Valenciana, el CES-CV considera necessari reafirmar el compromís amb la transició cap a una economia sostenible, resilient, neutral amb el clima i amb recursos eficients, mitjançant un model participatiu en tots els àmbits.
- El CES-CV, igual que va fer en el seu moment el CESE en el seu Dictamen NAT/785, sobre el Pacte europeu sobre el clima de data 15 de juny de 2020, subratlla que la participació de tots els sectors de la societat, les empreses, les persones treballadores, els consumidors, les comunitats i la ciutadania és essencial a l'hora d'impulsar la transició a la neutralitat climàtica (neutralitat en carboni d'ací a 2050 i ajust de l'objectiu de reducció de gasos d'efecte d'hivernacle per a 2030).
- Sobre aquest tema, resulta fonamental una bona execució dels fons assignats a aquest efecte en els plans de recuperació i reconstrucció post-COVID-19, europeus, estatals i autonòmics, especialment tenint en compte que l'Estratègia valenciana per a la recuperació (EVR) preveu destinar un 39,3 % dels seus recursos, quasi 4.900 milions d'euros, a la transició verda o ecològica en els pròxims anys.

<p>14 VIDA SUBMARINA</p> 	<p>ODS 14. VIDA SUBMARINA</p> <p>Conservar i utilitzar de manera sostenible els oceans, mars i recursos marins per a aconseguir el desenvolupament sostenible</p>
<p>META 14.4</p>	<p>D'ací a 2020, reglamentar eficaçment l'explotació pesquera i posar fi a la pesca excessiva, la pesca il·legal, no declarada i no reglamentada i les pràctiques pesqueres destructives, i aplicar plans de gestió amb fonament científic a fi de restablir les poblacions de peixos en el termini més breu possible, almenys aconseguint nivells que puguen produir el màxim rendiment sostenible d'acord amb les seues característiques biològiques</p>
<p>VALORACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Reducció del nombre de captures per vedes temporals i efecte de la pandèmia. • Gradual disminució any rere any del nombre de vaixells i tripulants. 	
<p>RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 2: ECONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Necessitat de continuar treballant en la conservació i protecció de l'entorn marí, dels recursos pesquers i en el foment de la recuperació dels caladors. • Continuar amb les ajudes per al foment d'una pesca i aqüicultura sostenibles. 	

15 VIDA DE ECOSISTEMAS TERRESTRES

ODS 15. VIDA D'ECOSISTEMES TERRESTRES

Protegir, restaurar i promoure la utilització sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar de manera sostenible els boscos, combatre la desertificació i detindre i revertir la degradació de la terra, i frenar la pèrdua de diversitat biològica

META 15.2 Per a 2020, promoure la gestió sostenible de tots els tipus de boscos, posar fi a la desforestació, recuperar els boscos degradats i incrementar el repoblament i la reforestació a escala mundial

VALORACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- La distribució de la superfície forestal a la Comunitat Valenciana és de 529.665 ha de superfície arbrada, 586.797 ha de desarbrada, 98.613 ha de superfície en regeneració, 1.007.787 de cultius i 102.644 d'improductiu.
- En l'actualitat la Comunitat Valenciana compta amb 447 muntanyes catalogades d'utilitat pública amb una superfície forestal catalogada de 381.804 ha.

RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 17: MEDI AMBIENT

- S'incideix en la necessitat de dur a terme campanyes de sensibilització d'un ús adequat de les muntanyes i de la naturalesa, així com una major inversió en la conservació de les muntanyes d'utilitat pública.
- Es reitera la necessitat de gestionar sensiblement els boscos, lluitar contra la desertificació, detindre i invertir la degradació de les terres i detindre la pèrdua de la biodiversitat.
- Continuar amb les campanyes de conscienciació i els mecanismes de prevenció i de control i vigilància, amb els mitjans tècnics i humans necessaris per part dels organismes competents que impedisquen pràctiques que posen en perill la salut de les forests.

17 ALIANZAS PARA LOGRAR LOS OBJETIVOS 	ODS 17. ALIANZAS PER A ASSOLIR ELS OBJECTIUS Enfortir els mitjans d'execució i reviscolar l'aliança mundial per al desenvolupament sostenible
METGA 17.16 Millorar l'aliança mundial per al desenvolupament sostenible, complementada per aliances entre múltiples interessats que mobilitzen i intercanvien coneixements, especialització, tecnologia i recursos financers, a fi de donar suport a l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible en tots els països, particularment els països en desenvolupament	
VALORACIONS DEL CAPÍTOL 4: SECTOR PÚBLIC	
<ul style="list-style-type: none">• Important mobilització de recursos posada en marxa des de la Unió Europea i coordinada amb el Govern d'Espanya, que suposa al mateix temps un alleujament financer i un repte per a la seua eficaç gestió en els pròxims anys per tal d'enfortir els serveis públics essencials, especialment la sanitat, la transformació digital i ecològica de l'estructura productiva valenciana, la recuperació del creixement econòmic i la creació d'ocupació.	
METGA 17.17 Fomentar i promoure la constitució d'aliances eficaces en les esferes pública, publicoprivada i de la societat civil, aprofitant l'experiència i les estratègies d'obtenció de recursos de les aliances	
RECOMANACIONS DEL CAPÍTOL 4: SECTOR PÚBLIC	
<ul style="list-style-type: none">• Impulsar i desenvolupar els acords i aliances necessaris per a enfortir els serveis públics essencials i conjuminar esforços per a una gestió eficient i una eficaç execució dels fons europeus Next Generation UE en el marc de l'Estratègia valenciana de recuperació davant de la situació provocada per la pandèmia de la COVID-19.	